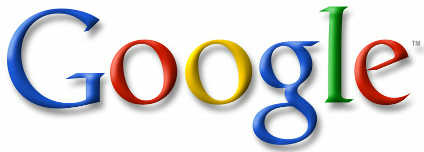

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TS

SAMLADE SKRIFTER

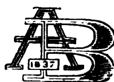
AF

ZACHARIAS TOPELIUS

TRETTIONDE DELEN

LÄSNING FÖR BARN

V

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

LÄSNING FÖR BARN

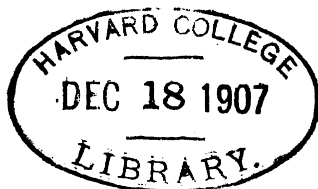
AF

ZACHARIAS TOPELIUS

FEMTE BOKEN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1906

Fiskarnas lif i hafvet.

O det blå hafvet, det vida hafvet, det djupa hafvet som glittrar i solen! Är det icke skönt? Är det icke hemlighetsfullt? Hur ofta har jag icke stått på stranden och sett de krusiga vågorna springa efter hvarandra som hvita lamm på blommiga ängar och likväl aldrig upphinna hvarandra! De komma, de komma från fjärran strand; de hafva ej hem och fädernesland. De ha ingen ro om dagar och nätter, de kullra beständigt på hafvets slätter. I tusen år ha de gått sin gång och sjunga beständigt samma sång.

Men hurudant är det lif, som lefver och rör sig under vågorna? Vi se det icke, vi höra det icke; vi bo i en annan värld. Vi andas den lätta luften; vi glädjas åt solens klara ljus, vi kunna ej tänka hur det är att lefva därnere utan luft, utan sol, utan ljud, i mörker och tystnad, och ändå vara lycklig. Blå haf, vida haf, djupa haf, vill du ej en gång berätta för oss hur det ser ut i ditt tysta sköte?

Ja, svarar hafvet, det ville jag visst, men du skulle icke förstå mig. Jag är så omätligt stort; jag svallar ju öfver hela den vida jordens rund. Jag är ett kejsardöme med många stora provinser, och alla mina pro-

vinser äro hvarandra olika. Jag går som ett ljumt bad öfver midten af jorden, och jag skälfver af köld vid polernas isberg. Många millioners millioner varelser lefva i mig, från den stora hvalfisken ända till de osynliga kräk, af hvilka tusen bo i en enda vattendroppe. Alla hafva *sitt* olika lif, och om jag berättade allt, skulle du blifva gammal och grå, innan jag hunnit till mer än början. Huru skulle du kunna förstå en så oändlig saga? Gå hellre till ett af mina små barn. Fråga girsen i Hasselviken huru fiskarna lefva, och han skall kanske berätta dig något, som du bättre förstår.

Tack, djupa haf; det är som du säger. Jag vill fråga den lilla föraktade girsen. Han vet blott en mycket liten del af din stora saga, men han vet hur det är vid våra stränder, och detta förstå vi bäst.

Girsen säger: — Det är icke alltid så mörkt i hafvet, som ni människor tro. Jag har icke bott i de milsdjupa oceanerna; där måste ju vara vid bottnen beständig natt. Men här i våra haf skilja vi tydligt dagen från natten. Vi se ofvanför oss en rund, mattröd skifva, som dansar på vågorna. Det är himmelens sol; hon skiner igenom vattnet på alla växter i sjön, och de sträcka sig efter henne, som ett barn sträcker armarna efter sin moder. Har du någonsin rott vid en lugn strand och sett från båten ned i det genomskinliga vattnet? Hvilka mjuka, finbladiga växter därnere! Det är som högstammiga skogar, som gröna parker, som präktiga trädgårdar. Vi simma om sommaren i hafssolens blekröda ljus genom våra skogar af sjögräs, öfver höga, mossiga berg och djupa, gyttjiga dalar. Vi frukta icke, likasom ni, att falla från branterna och stöta oss emot stenarna. Liksom edra fåglar flyga högt upp under molnen, så flyga vi utan möda högt upp vid

vattenbrynet och titta nyfikna mot den okända värld, som rör sig i luften öfver oss. Vi se edra båtar och edra skepp gå högt öfver våra hufvuden, likasom ni se molnen simma öfver eder i lufthafvet. Stundom se vi ett par människofötter plaska i höjden: det få ni icke se, ty ingen gosse eller flicka brukar simma högt uppe i luften. För öfrigt bo vi helst på bottnen af hafvet, ty där är vår åker och äng. Vi plöja icke, vi så icke, och likväl sörja vi aldrig för hvad vi skola äta och dricka, ty vi veta ju, att vår gode Skapare drager försorg om hvad vi behöfva. Vi ha ej en stuga, ej far eller mor, ej barn och ej maka, ej syster och bror. Vi ha endast vänner till tusendetal och följa dem åt öfver höjder och dal.

På sena hösten, när det blir mörkt i den öfra världen, blir det ännu dystrare djupt i hafvet. Då lossnar sjögräset från sin rot och drifver till stranden. Våra skogar, parker och trädgårdar äro alla förbi. Vattnet blir kallare, men det bekymrar oss icke: vi behöfva ej pälsar. Nu är stjärnornas sken och den sköna, gula månen vår glädje och ögonfägnad, när hans långa, darrande silfverstrimma glittrar som en ljuspelare öfver sjön. Ännu se vi stundom en svag strimma af dagen, men en morgon, när vi söka solen, finns hon ej mer. En tunn is har lagt sig på vattenytan. Ännu är han blank och till hälften genomskinlig. Vi ha fått ett glastak öfver oss. Vid det bleka skimret genom isen se vi mörka skuggor ila på taket och höra ett rasslande ljud: det är gossarnas skridskor, som klingande flyga öfver oss och skära ränder i isen.

Detta varar några dagar; kölden tilltager, isen blir tjockare och ogenomskinligare. Slutligen faller snö. Då är mörkret fullständigt, ja så mörkt, att vi ej kunna

skilja ett berg från ett sandkorn. Och nu varar den långa, svarta natten i fyra månader efter människors räkning; stundom i fem. Vi trefva i mörkret och känna oss för med nos och fenor. Vi söka de djupaste groparna och skocka oss tillsamman, vänner och fiender tätt invid hvarandra. Där är så tyst som i mörka grafven. Löjan och gäddan tränga sig intill hvarandras sidor. Stundom öppnar löjan sin mun: hon har funnit bredvid sig en liten mager mask; den blir hennes frukost, middag och kvällsmat. Stundom öppnar gäddan sitt gap, och löjan befinner sig i hennes mage, nästan utan att veta af det.

Nu behöfva vi också luft. Där äro alltid luftbläddror i vattnet, när sjön är öppen, men under isen är det knappt om den rara varan. Det händer, att grunda insjöar bottenfrysa, och där dö alla fiskar. En annan gång händer, att folket på stranden hugger en vak i isen. Glada och förvånade att se en strimma af dagen, skynda vi dit att andas. En gubbe metar vid vaken. Vi se en fet metmask sjunka mot bottnen. O, hvilken läckerhet! Alla knuffas och trängas för att först hinna fram och få snappa det läckra bytet. En mört är den kvickaste. Vi se med afund huru han rycker masken ifrån sin granne, men strax därpå se vi honom dingla mot höjden. Det är oss obegripligt hur han fått en sådan lust att dansa rätt uppåt; men vi fiskar äro lugna till lynnet och förundra oss sällan. När då masken å nyo sjunker mot bottnen, knuffas vi, som förut, och åter har den flinkaste snapparen fått samma obegripliga lust att dansa mot höjden. Så går det med oss en efter annan. Slutligen börjar gubben däruppe frysa om fingrarna, och medan han steker och äter upp våra vänner, ligga vi förgäfves och vänta på den försåtliga metmasken.

Ändtligen blir det vår. Isen har rämnat med starkt

dån, solen har gnagt vårt snötäckta glastak; vi börja att åter genom dess springor se dagens ljus. Stormen hviner, isen suckar af vånda och brister slutligen. Först synes ett litet hål i taket; det vidgar sig, det växer för hvarje dag, och en morgon, när vi se upp, skiner åter den blekröda solen på ett öppet, böljande, frigjordt haf.

O du människobarn, du som aldrig varit fången i den långa, mörka och tysta nattens ödemark, du vet icke hvad det vill säga att flyttas så plötsligt från mörker till ljus! Gå ned i en källares hvalf; låt lägga en stenhäll däröfver. Bo sedan därunder i fyra månader utan att höra ett ljud från den öfriga världen, och stig därpå upp en vårmorgon i solens ljus till människornas glada vimmel och fåglarnas sång; — då vet du hvad fisken erfar, när isarna brista. Vi fiskar äro nu en gång vana därvid; men våren, våren och himmelens ljus, däråt gläder sig allt, som lefver i hafvet, såsom på jorden. Älska ljuset, du människobarn, och tacka din Gud därför, ty du är skapad för ljus, och som ljusets barn skall du alltid vandra för Gud i hans fruktan och sanning.

Ängsblommornas visa.

Vi äro så blyga, vi äro så små,
vår fader i himlen, han ser oss ändå.
Vi kläda hans ängar, vi pryda hans dal,
vi möja hans grönskande midsommarsal.

Och aldrig vi spinna och väfva och sy,
och dock är vår klädning beständigt så ny.
Så klädd var kung Salomo icke ändå,
som en af oss små, dem man trampar uppå.

Den fattige lider i världen förakt,
men det är Guds eviga godhet och makt,
att höghet försvinner och storhet förgår,
men ringhet upphöjes och oskuld består.

Och vore vi högre än furan på berg,
hvar kunde vi finna en bjärtare färg?
Hvar kunde vi andas en skönare doft
än den, som vi suga ur dalarnas stoft?

Fast låg är vår tröskel och ringa vårt hus,
så lyfta vi kronan mot himmelens ljus.
Det lyser så klart på det gömdaste strå,
som nånsin på fjällarnas topp i det blå.

Vi prisa Guds ära, vi sjunga hans lof
så väl, som de kungliga skogarnas hof.
Han hör våra böner här fjärran ifrån
fullkomligt så tydligt,. som åskornas dån.

Hur skulle vi ej vara glada i Gud?
Ej faller ett blad af vår grönskande skrud
förutan Hans vilja, och ringaste frö
får utan Hans vilja i jorden ej dö.

Du älskade lilla, med kransar i hår,
du fagra Guds blomma i rosende vår,
blif alltid Guds barn, fast din vår går förbi,
och väx för Hans rike i oskuld, som vi!

En lärd gosse.

Nej, hvad den Hegesippus är klok och förståndig! — utropade mamsell Justina och slog ihop sina händer. — Han vet då allting. Se, det är något, att vara så lärd. Det är annat, än stackars Knut, som vet ingenting.

Hegesippus hade ej tid att svara: han betraktade genom ett mikroskop bakbenet af en tordyfvel. Han var tolf år och gick i lärda skolan, därför visste han allting, men stackars Knut var fjorton år och gick i realskolan, därför visste han ingenting.

Mamsell Justina var en beskedlig husmamsell, som tjänade för 200 mark om året, utom mat, husrum, ett par randkängor första maj och ett bomullsförkläde alla jular. Hegesippus var hennes guldgosse, och hon hade alltifrån den tid, när han gick i kolt, hvar dag satt i honom, att han var mycket klokare än andra barn, och i synnerhet mycket förståndigare än stackars Knut. Det man hör alla dagar, det tror man slutligen, och Hegesippus var alldeles öfvertygad om, att han var den lärdaste skolgosse, som någonsin vikit hundöron i en grammatika.

Nu knep han ihop ena ögat, burrade upp sitt hår och sade: — Har Justina sett min äggsamling?

Justina hade sju och sjuttio gånger sett hans äggsamling, men hon svarade: — Nå, allt hinner han med, den kära gossen!

— Kom hit, skall Justina få se! — sade Hegesippus, och så visade han henne en lång papplåda, där små och stora ägg voro lagda, hvart i sin afdelning, på bomull med ordentliga påskrifter. Där voro ägg af alla fågelarter, från den stora örnen ända ned till den lilla löfsångaren: blå, grå, hvita, bruna, spräckliga ägg af kråkor, skator, starar, trastar, grönsiskor, bofinkar och andra, och alla voro de utblåsta skal med ett litet hål i hvardera ändan. Det såg ut som ett bisättningshus med små likkistor för döda fågelungar.

Medan nu Justina förundrade sig, kom Lotta instultande. Lotta var tio år, hon begrep ännu icke den rara äggsamlingen och frågade, hvarifrån Sippus hade fått allt det där. Sippus svarade nedlåtande, att somliga ägg hade han fått och somliga hade han köpt af andra gossar.

— Men är det inte synd att göra illa åt de små fåglarnas bon? — frågade Lotta oskyldigt.

Hegesippus snöt sig; han hade mest alltid snufva, för att han alltid gick i paletå och galoscher, och dessutom låter det så lärdt att tala i näsan. Vidare brydde han sig icke om att svara på en så enfaldig fråga. Men Lotta lät sig inte skrämma.

— Jag kan förstå, att man lär sig något af sådant — sade hon. — Men alla de där äggen har du ju afmålade i böcker. Du skulle lära dig känna fåglarnas bon och ägg i skogen, utan att göra dem illa. Knut känner alla fåglar af deras kvitter.

— Knut är dum — sade Hegesippus föraktligt.

— Men Knut försvarar de små fåglarna och skjuter hökarna — svarade Lotta oförskräckt.

— Har han räknat deras vingpennor? — frågade Hegesippus stolt. — Jag skall säga dig, Lotta, att fåglarna ha en annan benbyggnad än däggdjurens, och allmänna egenskaper hos fåglarnas ben äro deras ofvan omtalade fasthet och lätthet; dessutom ha de extremiteter i tre afdelningar och en annan matsmältningskanal och en mycket olika hufvudskalle och en rund nackledsknöl och besitta till en viss grad inbillningskraft och konstdrift och bygga strutformiga bon...

— Ånej — sade Lotta — alla fågelbon, som jag sett, ha varit runda som rofvor.

— Nå ja, strutformiga eller rofformiga, det kan vara detsamma. Roffåglarna ha kanske rofformiga bon, men det finns sparffåglar eller tättingar och klätterfåglar och hönsfåglar och strutsar och vadare och simfåglar och...

— Och tuppen! — inföll mamsell Justina, förtjust öfver sin guldgosses ofantliga lärdom. — Kära Lotta, det finns ingenting, som ej Hegesippus vet. Han vet allting.

— Han samlar ägg och har aldrig sett något fågelbo! — skrattade Lotta.

Hegesippus blef ond. — Jag hittar fågelbon, när jag vill — sade han. — Jag har ännu intet sidensvansägg och intet näktergalsägg. Men jag skall söka dem själf. Du skall få se i kväll, när jag kommer hem.

— Men du går ju aldrig i skogen, du spatserar på trottoarerna, efter doktorn sagt att du måste taga motion — invände Lotta.

— Nej, snälla Hegesippus, gå ej i skogen, han kan förkyla sig — varnade mamsell Justina. — Kom ihåg, att där finnas ormar!

— Ormarna höra till reptilierna, de ha en mycket långsträckt kropp, och matsmältningen försiggår långsamt — yttrade Hegesippus med sin otroliga lärdom.

— Aldrig har han sett en lefvande orm! — skrattade Lotta åter.

Detta förtretade Hegesippus. Han klädde sig i sin tjocka vinterpaletå och tog med sig Lütkens zoologi, hvarifrån han hade sin lärdom. Dessutom tog han pappas käpp att slå ihjäl ormarna, som ha en så långsträckt rygg och så dålig matsmältning, och därefter begaf han sig utom staden att söka näktergalsägg, ty han råkade hafva lof den eftermiddagen.

— Nej, vänta, knäpp ännu nedersta knappen! — ropade mamsell Justina efter honom.

Hegesippus var redan långt borta. Han gick med högtidliga steg genom staden, förbi tullbommen, öfver bron, öfver vägen, öfver diket, och så kom han till skogen. Här var mera obekvämt att spatsera: tufvor, ruskor och stenar, enrisbuskar och spindelväfvar, myrstackar och myggor. Hegesippus blef trött och i synnerhet varm. Han satte sig på en sten att hvila. Det förvånade honom att ingen näktergal eller sidensvans hade byggt bo på stenen.

Medan han nu satt där, susade något i luften, och en stor dufhök slog ned på en ekorre i närmaste gran. Men höken trasslade sina klor i grankvistarna, ekorren tog ett skutt, föll Hegesippus rakt i famnen och gömde sig därpå darrande bakom stenen.

Det finns intet större nöje än att lyssna på den stora lefvande naturen och söka utgrunda dess hemligheter. Detta skall man likväl göra själf och icke pladdra efter böcker, som man icke förstår. Böcker äro goda att visa vägen, men duga till intet, om man ej vet att

begagna dem. Hegesippus var nu första gången i skogen. I stället att gifva akt på växter och djur, betrakta myrans vägar och lära sig igenkänna hvar fågel på kvittret, kom han dit fullärd och trodde sig veta allting ur boken. Ack, du vise Hegesippus!

Han blef ej det minsta förundrad. Han framtog sin bok och letade efter något djur, som liknade ekorren: »Flodhästen är ett stort, plumpt, tjockbukigt, korthalsadt och mycket lågbent djur» ... Aha! Det fyrfota djuret, som föll mig i famnen, var plumpt och korthalsadt; det måste vara en flodhäst. Hvad kan fågeln i trädet vara? Jag vill se åt ... »Papegojorna utmärka sig genom sin näbb, som är ovanligt kort, hög och tjock» ... Riktigt. Det är en papegoja. Men om det skulle vara en näktergal? ... »Näktergalen har icke mycket lång näbb» ... Fågeln hade kort näbb, tror jag ... »En liten tand innanför spetsen af öfvernäbben» ... Nå, det slår in. Således fågeln är bestämdt en näktergal. Det var ju märkvärdigt; det måste jag skrifva upp.

Hegesippus framtog sin anteckningsbok — lärda män gå aldrig i skogen utan en anteckningsbok — och skref med hög stil följande:

Den 15 maj. Var Lotta åter dum. Gick jag åt skogen. Såg jag en näktergal, som slog ned på en flodhäst.

Punkt. Hvad det är nyttigt att veta allting ur böcker.

— Ack — fortfor Hegesippus — hvad skogen är dum, och hvad jag är klok! Den stora skogen kan icke hvad jag kan. Den stora skogen har inga böcker: där finns ingen kvist och intet djur, som ens känner a b c; långt mindre kan någon stafva och läsa rent innantill. Skogen växer och växer och vet inte, att två gånger två

är fyra. Men, jag vet mycket mer, jag vet allting. Är där något, som jag ännu ej vet, så vet jag det, när jag blir student. Då vet jag allt, som finns, och kanske litet mer därtill, och när jag blir magister, vet jag allt, som icke finns, och kanske litet mer därtill. Se, så är den saken, skog stackare!

Den stackars skogen svarade ingenting; han hörde med förundran på en så obegränsad lärdom. Han stod där så tyst och allvarsam, som ville han också lära sig något af den stora visheten. Kanske ville tallen lära sig hur han borde växa; häggen ville lära sig blomma, molnet ville lära sig regna, bäcken ville lära sig hoppa jämfota öfver småstenarna och — näktergalen ville lära sig slå ned på en flodhäst.

— Nej, nu måste jag söka ett fågelbo — sade Hegesippus och begynte gå vidare. När han gått en stund, kom han till en äng, och där var en lada. Ofvanför ladudörren, tätt under det låga taket, hängde något som bestämdt måste vara ett fågelbo, ty det såg ut som gråpapper och var nästan strutformigt. — Sade jag icke, att alla fågelbon äro strutformiga? — menade Hegesippus. — Tänk, om det vore ett näktergalsbo!

Och han begynte peta med pappas käpp i den grå struten.

Knappt hade han fått hål i gråpapperet, innan där kröp någonting ut: först en, och så åter en, och så tio och tjugu, ja, kanske hundra. Men det var visst inga näktergalar, det var getingar, och snart kände Hegesippus något sticka på handen, på kindbenet, på näsan ... han hade en hel ondsint getingsvärm öfver sig. Då blef den vise mannen illa till mods, begynte springa af alla krafter och slog omkring sig med pappas käpp. Men getingsvärmen flög fortare och förföljde honom så grufligt,

att han hvarken hörde eller såg, han sprang och sprang, och rätt som det var, låg han i ett stort gyttjigt dike, fylldt med vatten.

Det var för väl, att getingarna ej kunde simma. När de sågo sin fiende ligga i diket, begynte de småningom surra tillbaka för att lappa sitt förstörda bo, och om gossen förstått deras språk, skulle han hört dem säga till hvarandra: — Den där ha vi näpst; han aktar sig nog att en annan gång ofreda vårt bo.

Våt och svullen, kröp Hegesippus ur diket. Nu hade han alls ingen lust att vidare söka fågelbon. Det klokaste han nu kunde göra var att palta af hem. Men detta var lättare sagdt än gjordt. Han var första gången i skogen och hade alls ingen aning om, hvilka vägar han gått. Emellertid klef han på efter sin egen näsa, och näsan är en dålig vägvisare, ty man må vända sig hvart man vill, så pekar näsan beständigt framåt. Framåt gick Hegesippus och näsan förut, men likväl gick han vilse och kom beständigt längre in i den stora skogen. Trädens skuggor började falla långa på tufvorna, solen sjönk ned bakom granarnas toppar, myggorna blefvo allt förtretligare, fågelsången tystnade i topparna, endast rödstjärten och taltrasten kvittrade ännu sina melodiska toner, medan kornknarren lät höra sin hesa stämma i åkerdiket. Till all lycka blef det icke mörkt, ty det var nu midt i sommaren. Hegesippus var trött, hungrig och våt, men likväl klef han framåt öfver tufvor och stenar, och när han på detta sätt gått flera timmar omkring, befann han sig precis vid samma dike, därifrån han börjat sin återfärd.

Då tappade han kuraget, satte sig ned och började gråta. När han gråtit en stund, somnade han af trötthet vid randen af diket.

Nu måtte väl Hegesippus ha drömt, ty hur skulle annars något sådant ha kunnat hända en så lärd gosse? Han tyckte, att den lilla ekorren, som var en flodhäst, kom till honom och frågade: — Hvarför gråter du? — Ack — sade gossen — jag må väl gråta; jag hittar ej vägen ut ur den stora skogen.

— Men du vet ju allting! — sade ekorren, som var en flodhäst.

— Inte vet jag just allt, men *nästan allt!* — suckade Hegesippus.

— Ajö med dig — sade ekorren.

Nu gick en stund, då susade något i luften, och dufhöken, som var en näktergal, frågade: — Hvarför gråter du? — Må jag ej gråta — sade Hegesippus — när jag ej vet hur jag skall hitta hem genom skogen?

— Men du vet ju nästan allting! — sade dufhöken, som var en näktergal.

— Ja — sade gossen — inte vet jag nästan allt, men nog vet jag *en hel hop.*

— Ajö med dig — sade dufhöken.

Nu kom getingsvärmen och gjorde samma fråga: — Hvarför gråter du? — Må jag ej gråta för det och det? — sade Hegesippus, liksom förut.

— Men du vet ju en hel hop — surrade getingsvärmen.

— Icke vet jag nu så alldeles mycket, men *något litet* må jag väl veta ändå.

— Ajö med dig — sade getingarna.

Nu var gossen åter allena. Men då kom hela den stora skogen till honom: de höga granarna, de smärta björkarna, de låga videbuskarna, de små rönnplantorna, lingonblommorna, ljungen, kråkriset, och alla frågade vänligt: — Hvarför gråter du?

— Må jag ej gråta? Så och så är det — svarade Hegesippus.

— Men du vet ju ändå något litet — sade den stora skogen.

— Ja — sade gossen — men jag vet icke vägen hem.

— Ajö med dig — sade skogen.

— Nej, vänta litet — suckade Hegesippus i drömmen. — Var så vänlig och visa mig vägen till staden! Min paletå, mina galoscher och pappas käpp blefvo i diket; jag fryser ihjäl.

— Men du vet ju ändå något litet — upprepade skogen.

— Nej, kära skog, jag försäkrar dig, att jag vet *alldeles ingenting* — suckade gossen i sitt hjärtas bedröfvelse.

— Är du verkligen så obegripligt okunnig? — frågade skogen.

— Jag är hvad du vill, bara du visar mig hem — sade gossen.

— Nej, vänta — sade skogen — inga krumbukter! Tillstå ärligt, att du vet alldeles ingenting om naturens rätta lif och beskaffenhet, fastän du pladdrar en hel hop utanläxor ur böcker! Bekänn, att du vet mindre därom än myran i stacken eller det minsta barr på granens grenar!

Hegesippus drog en suck så tung som en timmerstock. Det är ju påkostande att bekänna sig vara så olärd, när man nyss varit så ofantligt lärd. — Jag vet ingenting annat, än det som står i Lütkens zoologi — utropade han.

— Jaså, du vill pruta? — inföll den envisa skogen.

— Ut med sanningen! Ropa så högt, att alla höra det: Hegesippus är dum!

Svetten stod gossen i pannan, fastän han frös, där han sof. — Det är visst sant, kära skog — sade han — att jag är litet dum...

— Ut med sanningen! Mycket dum! — sade skogen.

— Nå, efter du nödvändigt vill veta det, så... *jag är dum*... tjockdum!...

— Hegesippus är dum! — svarade ekot från alla kanter i skogen. Där blef en munterhet utan like. — Hör du hvad pojken säger? — sade kråkriset till enbusken. — Hur kan någon vara så komplett dum, att han talar om det själf? — sade myran till tallkotten. Eko satt på kanten af berget och upprepade alla ord, till dess att hvarje kvist, hvarje tufva och hvarje litet fågelbo genljöd af de samma försmädliga orden: — Hegesippus är dum... dum... dum... dum... dum... dum!

— Hvad är detta för tassel? — hördes en röst säga bakom gärdet, och där stod Knut med en bössa på axeln. — Hegesippus! — ropade han.

Hegesippus vaknade. — Är det du, Knut?

— Nå, se det var skönt, att jag ändtligen fann dig. Justina blef så orolig, när du dröjde, att hon skickade mig att söka dig redan tidigt på eftermiddagen. Jag har sökt dig i alla gårdar, parker och trädgårdar. Aldrig trodde jag du skulle vara nog dum att gå vilse i en så liten skog.

— Tyst, Knut, säg icke om det, hela skogen vet ju det redan! — suckade Hegesippus. — Kära du, hjälp mig nu hem, jag är styf i mina ben, jag kan inte gå.

— Gör ingenting, jag har ben för oss båda, det skall bära af som en sjungande dans. Klif på min rygg; marsch, pannkaka!

— Men det är lång väg till staden. Inte kan du bära mig hela vägen.

— Lång väg? Det är ju knappt hundra steg till tullen. Hade du stigit på närmaste lilla sten, skulle du ha sett hela staden framför dig.

— Det ser verkligen ut som om jag skulle varit en smula dum — suckade Hegesippus, när han klef upp på sin brors nacke och såg tydligt staden helt nära bakom buskarna. — Hvad är det du bär i din jaktväska, Knut?

— Det är en roffågel. Jag sköt honom för en stund sedan.

— Aha, jag känner honom. Icke mycket lång näbb och en liten tand innanför spetsen af öfvernäbben. Du skall inte tro, Knut, att du skjutit en papegoja; jag har examinerat kräket, det är en näktergal. Jag såg honom slå ned på en flodhäst.

— Hvad för något? En näktergal? En präktig dufhök är han och skall spikas ofvanför stalldörren. Jag såg honom förfölja en stackars liten ekorre. Det är en glupsk röfvare, den där; han lefver mest af små fåglar, men han håller till godo allt hvad han får: råttor, grodor, harungar, ekorrar...

Nu fann Hegesippus för godt att behålla sin vishet för sig själf. Men när han lyckligen anländt hem på sin brors axlar och mamsell Justina åter tog till att prisa hans ofantliga lärdom, hviskade henne Hegesippus i örat: — Tala inte om för någon, att jag är dum!

— Hjärtans gosse, hvad är det han säger? Skulle *han* vara dum, som vet allting?

— Ja, ser Justina, det är just det, som är dumt!

Olle, som gick på skidor.

Personerna:

Olle. Fjällkungen. Nalle.

Salen är en stor skog med höga drifvor om vintern. Finnas granar, så är det bra, och finnas de icke, så är det lika bra. Stolarna äro träd, pallarna äro snödrifvor, soffan är ett berg och bordet en kulle. Fjällkungen sitter i sin kungliga skrud på berget.

FJÄLLKUNGEN (ensam). **Här sitter jag, en konung i mitt rike; min makt sträcker sig så vida. Jag råder öfver alla berg och skogar, furor och granar, nissar och tomtegubbar. Jag är en stor konung, men jag börjar bli gammal, jag fyller snart mitt sextusen sexhundrafemtionde år. När jag var ung för några tusen år sedan, sprang jag i kapp med renarna på Lapplands tundror och tog mig en god stek, när jag behagade. Men nu är jag styf i benen, och sitter här för att lura på något fett byte till frukost. Jag har på sex veckor ej fått mera till mats än en mager ekorre och en utsvulten filfras. Jag kunde väl befalla mina troll att steka åt mig en varg till frukost, en älg till middag och en björn till kvällsvard, men det är under min värdighet. Jag tycker mera om att själf servera mitt bord. Men se, där kommer**

någon. Jag önskar det vore en häst. Hvad ser jag? Det är ju endast en liten knyffel. Men i brist på bättre kan han duga till frukost. Jag vill gömma mig här bakom berget.

OLLE

(inträder på skidor och sjunger).

Mel.: *"Spring min snälla ren"*.

Skogen är så grön,
drifvan är så hvit,
skynda, skynda hit
öfver frusna sjön!
Flyg, min skida, snäll
öfver dal och fjäll!

Huj, hvad det går! Se så, nu är jag midt i den djupa skogen. Oho, så höga berg! Och så jättestora furor! Det är något annat än beteshagen vid Kvastbacka. Hvad var det jag nu ville göra i skogen? Jo, hälsa på björnarna.

Här är ekorrns bo,
här är björnens land,
här är ulfvens tand,
här är örnens klo.
Här är trollens bädd,
här är ingen rädd.

Nej, här är ingen rädd. Olle är karl att taga sex björnar i kragen. (Ser sig omkring.) Ja, om de till och med vore två vargar. Bara här inte vore så djup snö. Alltid reder jag mig med en örn. Isynnerhet om jag hade en järnspets på min skidstaf. Men det är detsamma, de må komma, tre räfvar på en gång. Det värsta är, hur jag skall få hem dem, sedan jag slagit

ihjäl dem. Men jag tar Matts med mig, så draga vi hem alla harar, som vi slagit ihjäl. Sedan säljer jag skinnen och köper mig en riktig bössa, som man kan ladda med krut. Då må de komma, femtiofyra trubbnosiga, stygga, dumma nallar... Uhu, hvad är det, som kommer emot mig där borta vid granen?

NALLE (på två ben). Bum, bum, bum, bum.

OLLE. Nej, se, kan det vara en björn? (Vill vända om, men snafvar på skidorna.)

NALLE. Bum, bum. Hvem är det, som skriker i skogen, så att jag inte får sofva i fred i mitt ide?

OLLE. Söta, snälla Nalle, det är bara jag, det är lilla Olle från Kvastbacka, som är ute att skida för ro skull i skogen. Inte kan det vara så illa, om jag sjunger en visa så här för att värma mig; för ser Nalle, jag har bara tröjan, och det är en smula kallt här på morgonkvisten. Jag skall strax gå min väg igen.

NALLE (ställer sig i vägen för Olle). Bum, bum. Vill han gifva mig sin tröja, så skall han få gå. Jag behöfver hans tröja till täcke åt mina små nallar.

OLLE. Nej, hör nu, Nalle; nog ville jag ge honom tröjan, men mor därhemma är så fasligt sträng. Om jag kommer hem utan tröja, ser Nalle, så får jag smörj. Därför kan Nalle gärna vänta till i morgon, så skall jag komma hit med Matts och ett par andra till och ha med mig åt Nalle en bra fårskinnsfäll, så få de små nallarna riktigt godt och varmt.

NALLE (lyfter sin tass). Vill han ge mig tröjan? Bum, bum, vill han ge mig tröjan?

OLLE. Söta, rara, lilla, beskedliga Nalle, den är alldeles ny, den har bara ett endaste hål på ena armbågen.

NALLE. Bum, bum; jag tror han är rädd?

OLLE. Inte det minsta. Skulle jag vara rädd för en så liten snäll och beskedlig Nalle, som är så innerligen liten, snäll och beskedlig? Men ser Nalle, jag är så förlägen, när vi träffas så oförmodadt. Jag har alltid tyckt så mycket om björnar; det är bättre opp det, ser Nalle, än andra stygga troll, som bo här i skogen. För sådana dumma busar krusar jag inte det allraminsta. Dem tar jag i kragen, så att det sprakar om öronen, ser Nalle, och så ruskar jag dem i pälsen, så att . . .

FJÄLLKUNGEN (reser sig upp vid sidan af berget). Nå, ruska mig nu i pälsen, efter du har ett sådant kurage!

OLLE (skriker). Uhu!

FJÄLLKUNGEN. Hvarför tar du mig inte i kragen, så att det sprakar kring öronen?

OLLE. Nådig troll, skona mitt lif; jag är bara lilla Olle från Kvastbacka och är ute att roa mig här i skogen med mina bekanta.

FJÄLLKUNGEN. Det är mycket möjligt, men det hindrar mig inte att äta upp dig till frukost.

OLLE. Hvad befalls? (Vill åter rymma.)

FJÄLLKUNGEN (fasthåller honom). Var lugn, min gosse, jag är inte så nogräknad; du skall smaka mig rätt godt.

OLLE. Vänta litet; jag vet en, som skall smaka ers nåd mycket bättre, och det är gamla grålle på Kvastbacka. Han är så fet, vet ers nåd, att far tänkte klubba honom i höstas, och Matts skall få rida hit med honom i morgon bittida.

FJÄLLKUNGEN. Hm, hm, en häst? Nej, karl är karl, om han också vore bara en munsbit.

NALLE. Serviteur, ers majestät.

FJÄLLKUNGEN. Bon jour, mitt geheimeråd.

NALLE. Tycker ers majestät om musik?

FJÄLLKUNGEN. Å ja. Ibland låter jag forsen sjunga för mig, och då vältrar jag några klippstycken från fjället, för att ackompanjera sången. Starkt skall det vara.

NALLE. Lilla Olle tycks hafva en ganska vacker röst. Jag tillstår, att jag blef rätt angenämt surprenerad att höra en sådan talent.

FJÄLLKUNGEN. Hm, bara pip!

NALLE. Onekligen bara pip. Men i jämförelse med korpen och kråkan klingar det ganska romantiskt. Skulle ers majestät kanske täckas befalla honom att sjunga en visa, innan han blir uppäten?

FJÄLLKUNGEN. Det kunde låta sig göra; det stärker aptiten. Sjung, knyffel!

OLLE. Hvad befalls?

NALLE. Hör du inte, att hans majestät befaller dig sjunga?

OLLE. Söta, lilla, rara Nalle, jag skall sjunga med full hals, bara du dansar.

NALLE. Hvad? Jag tror du anser mig för en dansmästare?

OLLE. Söta, lilla, beskedliga Nalle, du är så obegripligt blygsam. Hela världen vet, att du är en fin kavaljer, och ingen kan dansa polka-masurka som du.

NALLE. Jag smickrar mig verkligen med att ha gjort några små försök, men . . .

FJÄLLKUNGEN. Dansa, geheimeråd!

OLLE. Kanske får det lof att vara en vals?

NALLE. Allt, som kan roa ers majestät, är mitt högsta nöje.

OLLE. Se så, damma till! (Han sjunger.)

Mel.: "*Ach, du lieber Augustin*".

Hopp, du lilla Nalle du, Nalle du, Nalle du,
hopp, du lilla Nalle du, hopp, hopp, hopp, hopp!
Aldrig så ser man mer
en så rar kavaljer.
Hopp, du lilla Nalle du, hopp, hopp, hopp, hopp!

(Nalle valsar.)

FJÄLLKUNGEN (förtjust). Jag måtte säga, det var en skön musik och en högst smakfull dans. Hopp, du lilla Nalle du . . . Sjung om den romansen! Hur var det nu åter? (Han dansar med.)

OLLE (makar sig allt längre bort).

Hopp, du dumma Nalle du, Nalle du, Nalle du,
hopp, du fula fjällkung du, hopp, hopp, hopp, hopp!
Två dumma dansa här,
Olle ej mer begär.
Hopp, du lilla Olle, nu far du din kos!

(Han kilar af på skidorna.)

FJÄLLKUNGEN (andtruten). Mera musik! Mera musik! Det var en skön romans. Men hvart tog spelmannen vägen?

NALLE (också andtruten). Nej, sjung litet mer, jag kom ur takten. Hvart i alla dagar tog Olle vägen?

OLLE (utanför). Adjö, fjällkung! Adjö, Nalle!

FJÄLLKUNGEN. Min frukost! Min frukost! Nalle, kom hit; jag vill äta upp dig i stället.

NALLE. Serviteur, ers majestät. Bum, bum. (Lunkar af.)

OLLE (långt utanför).

Två dumma dansa där,
Olle ej mer begär,
hopp, du lilla Olle du, hopp, hopp, hopp, hopp!

FJÄLLKUNGEN. Det var en skön romans (tager sig en pris snus), men en ganska klen frukost.

Stormen och solskenet.

Personer:

Stormen (Harald). Solskenet (Clara). En fattig gumma.

Lekrummet föreställer en landsväg, som går genom en skog. Det är vårvinter, snön smälter och fåglarna sjunga. Man kan ställa det huru man vill; nog af, man ser snön och hör fåglarna.

Solskenet är en liten hvitklädd flicka med ljusröd duk eller slöja. Hon sitter på en klippa och äter bort snön rundt omkring sig. I handen bär hon en slända, på hvilken hon spinner rödt silke. Hon ser snäll ut och har mycket glada ögon.

SOLSKENET (talar). Här är jag tillbaka på jorden. Det är så länge sedan jag sist såg den gröna granskogen och de löflösa björkarna. O, hvad jag hade ledsamt, där uppe i tomma rymden! Det var så tröttsamt att resa från stjärna till stjärna. Min pappa, solkungen, har många barn, som han sänder ut att värma sina planeter och månar, och jag är hans jordflicka. I dag på morgonen sade han till mig: flyg, Clara Solsken, och se åt, om du får fäste på jorden! — Jag flög och flög: från Merkurius till Venus, från Venus till månen, från månen till jorden. På åtta minuter var resan gjord. Men när jag kom till jordens luftkrets, lågo där tunga moln som en mur framför mig. Jag vet rätt väl hvem som blåste dem tillsamman; det var ingen annan än Harald Storm.

Å, jag känner den gunstige herrn: det finnes ingen så ostyrig gosse mellan himmel och jord. Hvad jag klappade på de tunga molnen! Men gåfvo de vika? Nej, de skockade sig allt tätare framför mig, tilldess att jag slutligen begynte se på dem. Det var förunderligt; det måtte ha händt något i skyn. Ju mera jag såg, desto mera veko molnen åt sidan, och slutligen var jag på jorden.

Men hvad skall jag nu företaga mig? Äta snö blir tråkigt i längden: det är en vattsoppa utan russin i... Om jag skulle vagga videbusken till lif? Jag vill försöka.

(Hon tager en gren af videbusken, vaggar den på sitt knä och sjunger.)

Sof, du lilla vide ung;
än så är det vinter,
än så sofva björk och ljung,
ros och hyacinter.
Än så är det långt till vår,
innan rönn i blomma står.
Sof, du lilla vide;
än så är det vinter.

(Talar.) Men var ej ledsen för det, videbarn lilla. När jag ser på dig, börjar saften att stiga i din fina bark, du får varmt kring ditt frusna hjärta och känner något i luften, som säger dig att våren kommer. Ja, så är det. (Sjunger.)

Solskens öga ser på dig,
Solskens famn dig vaggar.
Snart blir grönt på skogens stig,
snart hvar blomma flaggar.

Än en liten solskensbön:
Vide liten blir så grön.
Solskens öga ser på dig,
Solskens famn dig vaggar.

(Talar.) Se, så var det. Hvad nu, videbarn, jag tror du redan slår ut dina små fjun, mjuka som kissar? Skäms litet och fjäska inte; tycker du det passar sig, att pojkar löpa med skägg? Kom ihåg Harald Storm! Rätt som det är, rakar han bort dina smånätta fjun, och så är du skägglös som ett sex veckors barn. Hvad sade jag? Där ha vi honom; jag hör hans kråkskramla föra väsen i tallarnas toppar.

(Harald Storm rusar in med buller och bång, under det att han stojar med kråkskramlan.)

STORMEN. Hejsan, ur vägen, ruskor och tallkottar! Fort skall det gå, fram skall det gå; tål intet söl. Världen är en sköldpadda; jag skall sätta dess fötter i rörelse. (Sjunger.)

Upp genom luften, bort öfver hafven,
hän öfver jorden i stormande färd.
Morgonens drottning med rosiga stafven
vinkar oss ut till sin vaknande värld...

(Talar.) Hvad är det jag ser? Clara Solsken har åter behagat hedra vår jord med sin höga närvaro. Hur bröt du igenom molnen, lilla pyre? Jag trodde ej, att dina rosenfingrar voro så starka.

SOLSKENET. Se, jag kom ändå, dig till förtret. Du tror visst, att du är så rysligt stark, men det finns någon, som är starkare än du.

STORMEN. Verkligen? Nå, hvem skulle den någon vara, om jag får fråga?

SOLSKENET. Jag.

STORMEN (skramlar). Du? Ohoho, det var roligt. Nå, efter du är så stark, så försök att draga fingerkrok med mig.

SOLSKENET. Nej, tack. Men hålla vi vad?

STORMEN. Vet du inte, att jag kan kasta omkull de största skogar?

SOLSKENET. Men jag reser dem upp ur jorden.

STORMEN. Jag häfver oceanens vågor mot skyn.

SOLSKENET. Men jag kan blidka honom.

STORMEN. Jag drifver molnen.

SOLSKENET. Och jag upplöser dem.

STORMEN. Jag betäcker marken med yrande snö.

SOLSKENET. Och jag smälter snön.

STORMEN. Jag rensar världen.

SOLSKENET. Och jag föryngrar den.

STORMEN. Jag dödar...

SOLSKENET. Men jag ger lif.

STORMEN. Se på lillan, hvad hon nu har blifvit stor på sig!

SOLSKENET. Jag skryter ej, men jag tycker om att tukta storskrytare.

STORMEN. Nå, hvad hålla vi vad om?

SOLSKENET. Där borta på vägen kommer en fattig gumma. Hon fryser och sveper om sig en gammal päls. Den af oss, som kan taga pälsen af gumman, han är starkare och har vunnit vadet.

STORMEN. Godt. Och han får till segertecken rycka en fjäder ur den andras vinge. Jag skall plocka dig, Clara Solsken; var säker därpå.

SOLSKENET. Vi få väl se.

(Den fattiga gumman inträder.)

STORMEN. Hör hit, käring! Hvar har du stulit pälsen ifrån?

GUMMAN. Bevare oss, kära herre, jag är en stackars ärlig gumma; aldrig i mitt lif har jag stulit, och pälsen är min egenhändiga päls. Jag må väl veta, att han är gjord af bocken, som stångade ihjäl sig för femton år sedan.

STORMEN. Det kvittar mig lika. Jag vill ha pälsen, och ger du den inte godvilligt, så skall jag ruska dig, så att ulltapparna flyga som snöflingor omkring dig.

GUMMAN. Hjälp, här är' röfvare i skogen! Finns här ingen polis?

STORMEN (ruskar gumman). Se, nu tager jag pälsen, gumma lilla!

GUMMAN (stretar emot). Nej, men se den låter du bli, om jag aldrig en kappe sådde. Min egenhändiga bässe! Röfvare, vill du se mina naglar?

STORMEN (släpper henne). Har man sett en sådan gammal katt! Hon har ju klor som stoppnålar.

SOLSKENET. Nå, Harald Storm, hur lyckas vadet?

STORMEN. Det kan inte en orkan få bukt på en sådan böllfluga. Hon stretar mot strömmen som en rosenbefängd.

GUMMAN (sveper pälsen tätare kring sig). Pytt fick han, blåsväder! Hu, det är så kallt, att själen fryser i en fattig människa.

SOLSKENET (klappar gumman på axeln). Fryser du mycket, gumma stackare?

GUMMAN (fnurrig). Angår det henne! Låt mig vara i fred.

STORMEN. Ha, ha, Clara Solsken, du gör dig fåfängt besvär.

SOLSKENET (till gumman). Du är så ensam, och ingen i vida världen bryr sig om dig. Har du nu varmare?

GUMMAN. Litet skapligare är det. Men det kommer af pälsen.

SOLSKENET (ser henne i ögonen). Ja, det är troligt att det kommer af pälsen. Gumma fattig, du har slitit ondt i den kalla vintern.

GUMMAN. Å ja; ved finnes tillräckligt i skogen, men med födan har det just inte varit rart. Du ser ut att vara en snäll flicka. Jag blir helt varm i själen, när du ser på mig med dina glada ögon.

SOLSKENET. Det kommer af pälsen. Men det måste ha varit en bra bässe, som du höll af, efter han värmer dig ännu femton år efter sin död.

GUMMAN. Ja, det förstås, pälsen gör nytta, när det är kallt, men ibland är han nästan för varm så här på vårsidan. Jag riktigt svettas ibland.

STORMEN. Tro henne inte, gumma; hon är en skälm, hon narrar pälsen af dig.

GUMMAN. Var han tyst, blåsväder! Så mycket vett har jag, att jag kan göra skillnad mellan frysa och svettas.

SOLSKENET (ser på henne). Hvarför har du så kallt och så mörkt i din ensliga stuga? Du skulle ha där bredvid dig ett litet godt barn, som skulle hålla så hjärtligt af dig och kamma ditt gråa hår och släta din skrynkliga kind, och trösta dig när du är sorgsen, och leka med dig när du är glad, och sjunga vackra visor för dig, och hålla dina frusna händer i sina varma. Se, då skulle du aldrig frysa i ditt hjärta.

GUMMAN (håller handen för ögat). Nej, hur märkvärdigt det skiner mig i ögonen och ända in i själen, när du talar så där! Och så varmt det har blifvit! Puh, nu står jag ej längre ut. Håll i ärmen, jag måste lägga pälsen af mig. (Afdrager pälsen.)

SOLSKENET. Harald Storm, du har tappat vadet! Jag plockar din vinge.

STORMEN. Jag ser att du vunnit. Men det är då rakt obegripligt. Finns det verkligen något i världen, som är starkare än styrkan?

SOLSKENET. Å ja ... *godheten!* Kom, lilla gumma; nu skall jag till belöning lysa din fattiga stuga med rikaste guld.

Hökens vrede öfver Majföreningen.

(Maj 1870.)

Nej, sådan dumhet jag ej förstår,
som barnen taga sig för i år.
Hvad tjänar det att nu stå och lipa
för det att några små fåglar pipa?
Det där är bara ett löjligt prat;
hvad duga de till, om ej till mat?
En sådan där, som på grenen sitter,
jag ids ej höra hans usla kvitter,
ett pyttlipytt och ett titterli,
det är ju så, att man sjuk kan bli.
Nej, jag för min del är kannibalisk;
se, kråkan, hon är då musikalisk,
och korpen hittar på rätta ton,
och ugglan vet något mera, hon.
Nu skall man ej ens få pina djuren,
man får ej stänga en sparf i buren!
Det där, god' vänner, är mot naturen.
En sådan stackare är ej jag;
jag slår i luften mitt starka slag
och skjuter ned som en pil i backen
och hugger kråken burdus i nacken.
Jag bryr mig vackert om deras bjäbb,
när blodet strömmar omkring min näbb.

Hvad skall man annat i världen göra,
än ha sitt nöje af att förstöra?
Se, det är duktigt, det kallar jag
ett karlahjärta och nappatag.
Visst kan det hända, när örnen flyger,
att som en mes jag i busken smyger;
så gör jag äfven för jägarns skott:
man skall ju plundra de svaga blott,
ty det är konsten, haf det i minnet,
att framför allt skall man akta skinnet.
Sig själf ju alltid man närmast är,
och det är rätt, att *jag* skydd begär,
men blott jag själf kan i trygghet vandra,
så är jag grym emot alla *andra*.

Nåväl, hvad säger du nu, halunk?
Är ej barmhärtighet bara pjunk?
Är det ej visdom, som höken säger,
så tror jag knappt, att förstånd du äger.
Jag hoppas, att det bland gossar finns
väl en och annan, som detta minns
och håller vid sina gamla seder
att slå de svaga på jorden neder.
Den vill jag kalla en duktig man,
som först är kruka och sen tyrann,
och den är flickorna bäst i smaken,
som skryter mest; det är hufvudsaken.
Man låter världen nu ha sin gång,
nog lefver man utan fågelsång,
och därför är nu er majförening
en dumhet bara, det är min mening.
Tvi sådan usel och löjlig lek!
Adjö nu söker jag mig en stek.

Bofinkens vaggvisa.

(Juni 1870.)

Sof i ro,
lugna bo!
Göm dig, glada
näbb, i vingen!
Nu skall ingen
mer dig skada.
Ingen stör dig, lilla svärm,
ty Guds makt är ditt beskärm,
och på skogens gröna stig
goda barn beskydda dig.

Liten en,
sjung på gren
gladt andäktig
vårens visa,
sjung och prisa,
Gud allsmäktig!
Sjung så klart i himlens höjd,
sjung så skönt för barnens fröjd,
att Guds änglar höra dig
och beskydda barnens stig!

Prinsessan Törnrosa.

Saga i tre äfventyr.

Personer i första äfventyret.

Kungen.	Hulda, Clara, Sola, Stjärna, Måna, Ljusöga } goda feer.
Törnrosa, som lindebarn.	Feen Mörköga, dödens dotter.
Hofmarskalken von Cirkel.	
Rikerådinnan Kunigunda.	
Öfverste munskänken.	
Mästerkocken.	
Mästerkockspojken Sam.	
Kungliga barnsköterskan.	

Dessutom hofdamer, hofherrar och folk, så många kungen har råd att bestå sig. Händelsen tilldrager sig i det kungliga slottet.

FÖRSTA ÄFVENTYRET: FADDERGÅFVORNA.

MÄSTERKOCKEN (svängande med en guldslef). Hallo, finns här någon ordentlig människa med så mycket förstånd, som en mager kalkon? Hela slottet är förryckt; hela riket är en svärm af yrvakna spanska höns. Den ena flaxar hit, den andra dit, och ingen bryr sig om den kungliga middagen. Sam, Sam, hvar håller du hus?

SAM (inspringande). Kommer strax.

KOCKEN. Jaså, är du här, sotnäsa? Tar du inte redan till fötter för att utföra mina befallningar?

SAM. Jag springer, jag flyger. Hvad befaller mästerkocken?

KOCKEN. Sam, det är i dag en märkvärdig dag. Säg till, att man slaktar sex oxar med förgyllda horn och sexton de allra fetaste gödkalfvar. Låt mästerman halshugga två dussin kapuner. Vidare femtio smalbenta kycklingar; vår nådige konung tycker om kyckling med pickels och spansk peppar. Vidare några såar buljong med kräftpastejer och så vidare.

SAM. Nej, var så god och vänta litet! Sexton smalbenta oxar, sex kapuner med förgyllda horn, femtio kräftpastejer, sex såar pickels med buljong och spansk peppar . . . och så vidare.

KOCKEN. Hör på hvad jag säger! Lax, flundra, sardiner, ostron och andra hafvets invånare. Vidare sallader, gurkor, rödbetor, makaroni, sparris och diverse grönsaker. Vidare snöberg, stora som Chimborazo; krokaner, höga som Babels torn; geléer som Röda hafvet; pumpernicklar, långa som järnvägar, och slutligen plättar! Kom ihåg plättarna! Vår nådiga drottning tycker ofantligt om plättar.

SAM (räknar på fingrarna). Lax, flundror, gurkor, rödbetor, snöberg, krokaner, plättar och andra hafvets invånare . . .

KOCKEN. Glöm ej plättarna! Det goda folket därute måste också få något till bästa. Gå till lappskräddarens rofland, ryck upp alla rofvorna, skala dem och stufva dem till mos; vårt goda folk har aptit. Tag bagarens bönor, gå sedan till skomakarens kålland, välj ut hundra kålhufvuden och koka dem med en af brandvaktens hönor, att folket må få en kraftig kötträtt. Kungen betalar, när han får råd. Allt detta skall vara gjordt inom en timme.

SAM (springer). Kommer strax.

KOCKEN. Hör på, vänta litet. Hvad har du i lön, Sam?

SAM. Tre gånger mat och sex gånger stryk om dagen, det vet mästerkocken.

KOCKEN. Sam, min gosse, du har för litet att göra, du måste få bättre lön. (Luggar honom.)

SAM. Tackar så mycket. Men hvad skall nu allt detta kalaset vara till, herr mästerkock?

KOCKEN. Hvad det skall vara till? Vet du då icke, Drummelpetter, att det i dag är en stor dag, en riktig hedersdag för vår nådige konung och hela hans rike?

SAM. Nej, det vet jag visst inte, herr mästerkock.

KOCKEN. Nå, så skall jag vispa ditt stålbakade förstånd. Kan du begripa, att en konung utan arftagare är som en fin middag utan efterrätt?

SAM. Jag känner många, som tycka mest om att börja med efterrätten.

KOCKEN. Nu vet hela riket, att vår nådiga konung och drottning hittills icke täckts få några bröstarfvingar, förrän feen Ljusöga i går hämtade åt drottningen den allra sötaste lilla prinsessa . . .

SAM. Det är efterrätten.

KOCKEN. Riktigt, min gosse. I dag skall hon kristnas; därför är hela riket i rörelse, därför är här kalas, och därför skall folket få rofvor och kålsoppa. Sex feer äro bjudna till faddrar och komma med präktiga faddergåfvor. De borde väl rättast vara sju, efter de äro lika många som regnbågens färger, men kungen har inte mer än sex guldtallrikar, utom sin egen och drottningens. Riksrådinnan Kunigunda var af den mening, att feer omöjligt kunna äta på annat än guld-

tallrikar, och därför bjöds icke feen Mörköga, som är den sjunde.

SAM. Månntro gumman blir stött? Det sägs, att Mörköga är inte god, när hon är ond.

KOCKEN. Ja, hvem rår för att Tattar-Dara stal bort den sjunde guldtallriken? Men står du inte här och pratar bort tiden (luggar honom), när kungen och hela hofvet hvart ögonblick väntas tillbaka från kyrkan? Är du inte redan en half mil härifrån?

SAM (springer bort). Kommer strax.

KOCKEN (allena). Det är då obegripligt hvad pojkar ha för ett dåligt minne. Här ger jag honom den enklaste sak i världen att uträtta, och så skäms han inte att uppehålla mig med sitt enfaldiga prat. Kära vänner, är här någon af er, som tänker bli mästerkock, så må han för all del skaffa sig en begriplig kockspojke. (Går.)

ÖFVERSTE MUNSKÄNKEN inkommer, ledande SAM vid örat.

MUNSKÄNKEN. Aha, dagdrifvare, knep jag dig ändtligen? Du har då rakt ingenting att göra, du slår dank från morgon till kväll. Fort, packa dig ned i källaren och tappa i femtio krus af hans majestäts hundraåriga cypervin! Sedan fyller du två hundra muggar med gammalt öl och aktar dig att spilla en enda droppe. Sedan polerar du guldtallrikarna och silfverbägarna, så att där icke synes ett enda dammkorn på dem, och sedan springer du till hofapotekaren efter femton flaskor likör. Allt detta skall vara gjordt inom en half timme. Begriper du, att lilla prinsessan kristnas i dag?

SAM. Brrr! Två hundra muggar cypervin tappas i gammalt öl, att skura guldtallrikarna, så att femton flaskor likör spillas ut på en half timme ... Kommer strax. (Springer bort.)

MUNSKÄNKEN. Mästerkocken skämmer bort hofbetjäningen; de ha alldeles för goda dagar. Kära vänner, om någon af er tänker bli öfverste munskänk, så råder jag honom att ha ögonen på sitt folk och gifva dem en sak i sänder att göra. Annars jäser allt öfver, som färskt öl. (Går.)

Hofmarskalken von CIRKEL inträder, ledande SAM i luggen.

HOFMARSKALKEN. Så, så, man understår sig att echappera, när öfverheten befaller? Man är en lätting, en bonvivant, en mauvais sujet. Man har den äran att tjäna hans majestät, vår allernådigste konung, och måste visa tillbörligt nit. Man går nu strax att sopa slottsgården, damma mattorna, städa trapporna, putsa lakejernas bockskinnsstöflar och blanka spännena på kammartärnornas skor. Sedan tvättar man sin simpla fysionomi, för att understå sig framträda för den allernådigaste lilla prinsessan, hennes kungliga höghet, som har den nåden att snart låta bära sig hit med sina fruar gudmödrar och hela det öfriga hofvet. Allt detta skall vara gjordt inom en kvarts timme, förstår man?

SAM. Trappor, mattor, sopor, lakejer, kammartärnor i bockskinnsstöflar ... Kommer strax! (Sjunger.)

Hvad är det allt jag får höra?
Sam har ju intet att göra,
Sam är en drummel, sömnig och lat.
Sam har en lön af de största,
Sam skall få mer med det första,
mera luggis och mindre mat.

HOFMARSKALKEN. Hvad är det för en opassande visa man understår sig att exekvera i höga öfverhetens närvaro?

SAM (sjunger).

Oxar och laxar och hönor,
plättar och rofvor och bönor,
cypervin och en fin likör!
Riket har fått en prinsessa,
Sam, han bär allt på sin hjässa;
o, den Sam, Sam, som intet gör!
(Springer bort.)

HOFMARSKALKEN. Där ser man följderna af att vara nedlåtande mot sämre folk. Vår nådige konung är, på min ära, alldeles för populär. Pöbeln börjar att ta sig en air, en ton, som vore den våra jämlikar, och det kommer sig af att folket har för litet att göra. Men se, här nalkas det stora tåget från kyrkan. Vakt, i gevär!

(Gardesmusiken spelar den kungliga marschen, och hela hofvet inträder i procession. Först härolder och soldater. Sedan kungen, öfverste munskänken och rikets fina herrar. Sedan prinsessan Törnrosa, buren på armarna af den kungliga barnsköterskan. Prinsessan har ett så långt släp, att det uppbäres af fyra hofdamer. Sedan följer riksrådinnan Kunigunda, hvars släp uppbäres af två hofdamer. Efter henne följa hofjunkare, munsjörer, modemamseller, madamer och simpelt folk, som behöfs för att hurra.)

HOFMARSKALKEN. Lefve kungen! Hip, hip, hurra!

FOLKET. Hip, hip, hurra!

HOFMARSKALKEN.

Täckes det ers majestät,
sedan hennes höga nåde
kronprinsessan, som vi skåde,
allerhögst sig döpa lät,
att i underdånighet
vi för rikets folk bebåde
hennes namn? Hur lyder det?

KUNGEN. Törnrosa, min kära hofmarskalk, Törnrosa. Men lägg nu bort allt onödigt krus. Flickan är välskapad och behöfver ej förblommeras. Eller hur, rikerådinna? Hvad är det för ett himmelsbefängdt släp, som ni hängt på barnet? Hon är ju utstyrd som en pappersdrake med svans.

RIKSRÅDINNAN KUNIGUNDA (för sig).

O, hvad tölpiga fasoner
man kan finna hos personer,
som dock ödet satt på troner!

(högt)

Pappersdrake? Ack, så roligt!
Kan man skämta så otroligt?
Ha, ha, ha, så kvickt det var!
Sådant sägs ej alla dar.
Men som denna dags hjältinna
skall bli modets härskarinna
och den goda smakens värn,
bör man re'n i vaggan finna
hennes höga nåd modern.

KUNGEN. Se, det kallar jag en tidig och skön uppfostran.

KUNGLIGA BARNSKÖTERSKAN. Nådig frun, lillan vill ha mat.

KUNIGUNDA.

Så hon talar om aptiten!
När är en prinsessa liten?
Mera vett skall man bevisa:

(förnämt)

hennes nåd behagar spisa.

(Prinsessan skriker.)

SKÖTERSKAN.

Ack, det rår jag ju ej för.
Nådig fru, ni själf det hör:
hennes nåd behagar lipa.

KUNIGUNDA.

Hennes nåd bör dock begripa,
att det inte passar sig
inför hela hofvet pipa.

SKÖTERSKAN.

Lillan, var nu snäll och tig!

HOFMARSKALKEN.

Alltså vare kunnigt gjordt,
att prinsessan, som man sport,
täckes för sin lefnads kosa
välja namnet Törnerosa.
Hip, hip —

FOLKET. Hip, hip —

KUNGEN. Håll sin mun, hofmarskalk. Där ser jag flickans gudmödrar nalkas i silfvervagnar, dragna af svanor. Är allt i ordning till deras mottagande?

HOFMARSKALKEN.

Allt är klart, ers majestät!
Sam får skynda sina fjät.

KUNGEN. Munskänk, har du låtit servera mitt bästa cypervin?

MUNSKÄNKEN.

Ja, det kan visst ej slå fel,
det har Sam uppå sin del.

KUNGEN. Mästerkock, har han tillredt kalaset och guldtallrikarna?

KOCKEN.

Sam har jag det anbefallt;
det skall gå som smör i palt.

SAM (tittar in genom fönstret).

Sam, ja, Sam skall göra allt;
men om Sam nu säger: halt!

SKÖTERSKAN.

Vyss, vyss, lillan min;
nu får hon se gudmor sin.
Gudmor är så fin och grann
med sex svanor i ett spann
Silke och guldspänne
lillan får af henne.

(Hofvet ger rum, och feerna inkomma, en i sänder, alla med kronor och trollspön, med hvilka de, hvar i sin tur, vidröra Törnrosa.)

FEEN HULDA (i grön klädning).

Alla mia vanda rig!
Godhet gifver jag åt dig.
Godhet, ömhet, barnslig lydnad
skola bli din bästa prydnad.
Aldrig ses i dessa salar
tårar, som ej du hugsvalar,
sorger, som ej du vill lindra,
smärtor, som ej du vill hindra,

och din högsta lust skall vara
andras lycka att försvara,
men förgäta egen fröjd,
blott du ser en annan nöjd.

FEEN CLARA (i hvit klädning).

Liga lux arundimond!
Jag vill gifva dig *förstånd.*
Klara tankar vill jag gifva,
vishet skall din prydnad blifva.
Allt det sköna i naturen,
bergen, hafven, skogen, djuren,
mänskors kunskap, dygd och ära
skall min lilla Törnros lära,
att den visaste på jorden
skall med undran höra orden.
Och dock skall hon tänka så,
att hon intet vet ändå.

FEEN SOLA (i röd klädning).

Ronda minna alchi denk!
Skönhet är min rika skänk.
Skönhet är en flyktig gåfva;
lycklig den, som mer kan lofva.
Men till älskliga behaget
känner sig hvart hjärta draget,
när ett barn med ögon fromma,
liksom dalens blyga blomma,
icke vet hur underbara
dessa dofter kunna vara.
Denna oskuldsfulla makt
har jag åt min Törnros bragt.

FEEN MÅNA (i gul klädning).

Langa, lintelinga duld!
Jag ger dig det gula guld.
Rikdom skall du också äga,
huru litet den må väga
mot en skatt, som mer betyder.
Men när hjärtats röst du lyder,
när du hör den arme klaga,
skall du hafva guld att taga
och med öppen hand det räcka,
att hans törst och hunger släcka.
Därför var mot nöden huld:
outtömligt är ditt guld.

FEEN STJÄRNA (i violett klädning).

Via, vita andrasiv!
Långt jag gör ditt *mänskolif.*
Äfven det är ej det bästa,
därvid du ditt hopp bör fästa.
Nornor spinna lifvets trådar,
ständig fröjd jag ej bebådar,
men till nornorna vi bedje,
du, som är så mångas glädje,
att du må i långa tider
lyckliggöra allt, som lider,
och till sist välsignad gå
till din hvila, du också.

FEEN LJUSÖGA (i blå klädning).

Solami adonavag!
Kärlek, kärlek gifver jag,
kärlek att ditt lif försköna,

kärlek till att kärlek löna,
kärlek till Guds himmelrike,
kärlek till din minsta like,
kärlek, att i hjärtat bära
till allt godt, till dygd och ära,
fosterland och fader, moder,
make, vänner, syster, broder,
trofast kärlek, utan list.
Bästa gåfvan kom till sist.

KUNGEN. Ädla, högtärade feer, edra skänker äro i sanning de bästa på jorden. Ingen konung kan gifva sitt barn så kostbara faddergåfvor. Huru skall jag tillfyllest kunna prisa er frikostighet!

KUNIGUNDA.

Ett är glömdt, om jag förstod'et:
vara klädd på högsta modet.

HOFMARSKALKEN.

Och att niga sen med smak.
Liksom det ej vor' en sak!

MUNSKÄNKEN.

Les honneurs vid bordet göra,
vore ock en sak att höra...

KOCKEN.

Och värdera en kalops,
att ej äta som en mops...

KUNGEN. Allt är nu fullkomligt och förträffligt. Nu återstår endast att hälsa de ärade faddrarna med ett hurra och sedan tåga till middagsbordet.

HOFMARSKALKEN. Hip, hip, hip...

FOLKET. Hip, hip, hip...

KUNGEN. Håll! Hvem kommer där i en vagn, dragen af sex svarta svanor, genom det mörka åskmolnet?

LJUSÖGA. Det är vår sjunde halfsyster, dödens dotter, Mörköga. Jag darrar af fruktan för vår älskade guddotter.

KOCKEN. Ja, där ha vi betaldt för den sjunde guldtallriken.

KUNGEN. Tyst! Hon är redan här.

(Feen Mörköga träder in, i svart klädning, och berör prinsessan med sitt trollspö.)

MÖRKÖGA (till kungen).

Allt fullkomligt, säger ni?
Och *mig* har ni icke bjudit!
Vet ni hur *mitt* löfte ljudit,
som nu osagdt gått förbi?
Jag, jag skulle hafva gifvit
det som glömdt af alla blifvit,
och på flickans panna skrifvit
detta ordet: *evigt lif!*
Annat allt är tidsfördrif,
gyckel, tomhet, flärd och nycker,
som förgås, när stormen rycker.
Dödens dotter ensam råder
om det rätta lifvets åder,
som är alla väsens rot,
men min gåfva togs ej mot;
därföre hör ödets hot:
allt hvad dessa andra skänka
vill ej ödets gunst förkränka:
godhet, skönhet, vett och guld,

lifstid nog och kärlek huld,
allt blir Törnerosas lott,
tills hon femton år har nått.
Men då skall den hulda mö
på en sländas spets sig såra
och, för att ert hopp bedåra,
genast somna bort . . .

KUNGEN.

Och dö?
O, hvad grymma ord! Hvad fasa!
Mörka fe, kan så du rasa?

MÖRKÖGA.

Det är ödets bud. Farväl.

(Försvinner.)

LJUSÖGA.

Ack, hvad aning i min själ!
Ödets bud kan ingen vända,
men ett hopp är kvar, ett enda:
Lifstid lång ju löftet var . . .
se, jag vet ett tvillingpar:
är ej sömnen, liksom döden,
glömska här af lifvets öden,
mera kort och mera lätt,
men dock barn af samma ätt?
Ej i döden skall hon somna.
När prinsessan sårats har,
skall hon i en slummer domna
och med henne dessa alla.
Hennes sömn blir hundra år,
förrän döden förestår;

men om, innan timmen slår,
ödet räddaren vill kalla,
skall hon åter vakna gladt...

KUNGEN.

Dunkla öde, höljdt i natt!
(Slut på första äfventyret.)

ANDRA ÄFVENTYRET: TÖRNROSA.

Samma sal i konungens slott, men midt på fondväggen är nu ett rödt förhänge. Femton år ha förgått sedan första äfventyret, och därför äro alla personer femton år äldre, utom Sam, som är oförändradt samma lilla spelevink. Prinsessan Törnrosa har blifvit långa flickan. Man får se hennes mamma, drottningen, och några andra nya personer, däribland prinsessans hoffröknar Narcissa och Löfkoja samt lilla Susanna.

NARCISSA och LÖFKOJA mötas i salen.

LÖFKOJA.

Ah, Narcissa, är det du?
Vet du, nej, det var för roligt!
Jag har skrattat nyss otroligt,
vår prinsessa... Gissa nu!

NARCISSA.

Nå, hvad är det?

LÖFKOJA.

Jo, i parken
såg hon några stackars små
utan skor och kläder gå
barfota på hårda marken,

och då sprang hon genast dit.
Först så gaf hon dem sin hufva
och sin halsduk röd och hvit,
att bevara dem för snufva.
Sedan gaf hon bit för bit,
floret, handskarna och kappan,
och till sist hon barnen gaf
sina skor, som hon klädt af.
Kunigunda stod på trappan
och begynte strax sig grufva,
när hon såg vår lilla ljufva,
fröken utan handskar, flor,
kappa, silkesduk och hufva,
ja — hvad fasa! — utan skor,
flyga som en plockad dufva.
O, hvad Kunigunda sprang,
för att läxa upp den lilla!
Och då hände sig så illa,
att hon föll i dammen — pang!

NARCISSA.

Hvem? Prinsessan?

LÖFKOJA.

Kunigunda!
Nej, af skratt jag måste blunda.
Strax var Törnerosa där,
hjälpte gumman upp och henne
sina strumpor gaf, de tvenne.
Men nu först blef ugglelåt,
ty nu var prinsessan riktigt
barfot; — tänk, hvad det var viktigt.

NARCISSA.

Mycket god är vår prinsessa.

LÖFKOJA.

God som guld från fot till hjässa.
Men hur vis och lärd hon är,
det begripa ej vi andra.
Sist i går så sågs hon vandra
ensam uti parken här;
hvad tror du hon gjorde där?
Hundra fåglar ungefär
sjöngo där i träden glade;
det var sällskapet hon hade;
och hon talte utan bråk
alla dessa fåglars språk,
kvirrebirr och titterli;
se, det kunna icke vi!

NARCISSA.

Vacker är hon mer än alla.

LÖFKOJA.

Ja, för att hon är så god.

NARCISSA.

Rik . . .

LÖFKOJA.

Men utan öfvermod.

NARCISSA.

Älskad . . .

LÖFKOJA.

Ack, med lif och blod!
Hvad kan icke hon befalla?

NARCISSA.

Folket säger ju, att detta
allt är feers skänk.

LÖFKOJA.

Med rätta.
Onda tungor dock berätta . . .
Kan du tiga?

NARCISSA.

Som en mur,
som en fisk, ett murmeldjur;
kan du det ifrågasätta?

LÖFKOJA (hviskande).

Folket talar om en gåfva,
som man icke rätt förstår.
När hon fyller femton år,
sägs, att Törneros skall sofva
fasligt länge.

NARCISSA.

Jag förstår.

LÖFKOJA.

Det sker af en sländas sår.
Därför lät ju kungen bringa
alla sländor hit i vår,
för att brännas utan spår,
att ej någon sådan får
Törneros i fingret stinga.

NARCISSA.

Men det är nu just i dag
hon blir femton år . . .

LÖFKOJA.

På spiken!
Däraf syns hur uppenbart
spåmän ljuga, det är klart,
ty i alla kungens riken
finns ej någon slända kvar.
Törneros ej somnat har;
alltså spådomen är sviken.
Men jag glömmer, att vi böra
kläda Törneros till festen.

NARCISSA.

Ja, får Kunigunda höra
hur vi stå och intet göra,
blir hon grymmare än pesten.

LÖFKOJA.

Du har mycket rätt. För resten
är nu gumman torr igen.
Låt oss skynda, kära vän!

(De gå.)

ÖFVERSTE MUNSKÄNKEN och MÄSTERKOCKEN inträda från motsatta sidan.

MUNSKÄNKEN. Sam! Hvar är Sam? Alltid får man vänta på den lata slyngeln.

KOCKEN. Sam! Drummel! Hvar håller du hus?

SAM (inspringande). Kommer strax.

MUNSKÄNKEN. Du odåga! Du spruckna spetsglas! Fort att ställa allt i ordning till den stora festen på prin-

sessans födelsedag! Kom ihåg nektarn! Glöm ej ambrosian! Understå dig att försumma silfverbägarna, tennstopen, ölmuggarna och de kinesiska mandarinkopparna, etcetera, etcetera.

SAM. Etcetera, etcetera.

KOCKEN. Är du perfekt, pojke? Har du ej redan stekt oxarna, kokat hvalfisken, stufvat morötterna, gräddat plättarna och utstyrt krokanen med prinsessans namn i kanderadt socker? Sam, min gosse, du är den värsta dagdrifvare jag nånsin har sett.

SAM. Etcetera. Ack, herr mästerkock, ack, herr munskänk, det har jag nu fått höra i femton år, och ingen människa uträttar så mycket som jag. Om jag helst en gång skulle slippa att kallas pojke! Jag är ju gamla karlen, herr mästerkock, tjugufyra år (snyftande) och jag borde längesedan ha skägg, men se, det vill inte växa!

MUNSKÄNKEN. Nio år är du, syltnos, nio år. Du blir aldrig äldre, du, och du vet nog hvarför. Det är därför, att du sörjde så illa för feernas välfägnad den dagen, då prinsessan blef kristnad.

KOCKEN. Hvad skägget angår, är det en vis naturens ordning, att kockspojkar ej ha skägg, ty det skulle de doppa i såsen, när de snålas vid stekpannan.

SAM (snyftande). Rådde jag för, att allt gick på tok vid den stora middagen för femton år sedan? Hvarför skulle feen Sola döma mig till ett så hårdt straff, att jag skulle i all min tid vara en stackars liten kockspojke och aldrig få skägg och aldrig få bättre lön? Jag står icke ut längre, jag går till feen Mörköga och ber att få vakta hennes nattugglor.

MUNSKÄNKEN (nyper honom i ena örat). Vill du förfoga dig ned i källaren?

KOCKEN (nyper honom i andra örat). Vill du förfoga dig upp i hönshuset?

SAM (i ömklig ton). Kommer strax. (Går.)

MUNSKÄNKEN. Det är sant, att det var ett förfärligt kalas för femton år sedan. Sinkadus! Gästerna skulle sätta sig till bords, och där fanns inte en karaffin brunnsvatten en gång.

KOCKEN. Ja, jag ryser, när jag tänker därpå. Inte så mycket mat, att en råtta kunnat äta sig mätt. Lyckligtvis skyllde vi allt på Sam. När man ger så punktliga befallningar . . .

MUNSKÄNKEN. Och när man har så litet att göra, som han . . . Men kom, min ämbetsbroder, så taga vi oss en styrkedryck, medan Sam ställer allt i ordning till middagen. (De gå.)

FEEN MÖRKÖGA inkommer, bärande en slända.

MÖRKÖGA.

O, ni dödliga, ni blinda,
som på egen klokhet tron
och som djärfvens ödet binda,
när det hotar er person!
Denne kung har i sin yra
trott sig kunna ödet styra
och är lugn, för att han brände
alla sländor, som han kände.

Se, han vet ej hvad som hände
och som vänder allt hans hopp
i bekymmer och elände!
En han glömt att bränna opp,
och en fattig gummas enda
glömda och försmådda slända

skall hans list till dårskap vända.
Jag vill bida ödets lopp.
Detta rum är stängdt för alla,
endast feer där befalla,
när man vill till råds dem kalla.
O, du sköna Törneros,
snart din fägring är sin kos,
vissnad, förrän det kan tros!

(Hon går in bakom det röda förhänget.)

FEEN LJUSÖGA inkommer.

LJUSÖGA.

O, du nattens mörka syster,
dödens dotter, blek och dyster,
hota, hota, om dig lyster!
Jag är här för att försvara
Törnerosas lefnadslopp.
Denna späda vallmoknopp,
vuxen uti sömnens gårdar,
henne skyddar och omvårdar.
Blott hon bär den i sin hand,
skall hon trotsa dödens tand
och i lätta rosentöcken
sväfva genom lifvets öken
bort till andra tiders strand,
slumrande i drömmars land.

(Går.)

DROTTNINGEN och KUNIGUNDA inträda.

KUNIGUNDA.

Nådig fru, jag högt bedyrar,
att hon var så bar om fot,

som en skalad kålerot.
I min ungdom skulle det
varit fasligt, om en herre
i strumpfötterna mig sett;
men nu är det mycket värre.

DROTTNINGEN.

Lugna er, har ingen fara!
Fri vill Törnerosa vara;
menlös är hon nog ändå.
Dygd och oskuld ej bestå
i ett tillgjordt pjunk, som bara
är för blygsamhet en snara.
Men, min vän, ni blef ju våt . . .

KUNIGUNDA.

Våt, ers majestät? Förlåt,
aldrig sker en sådan faute!
Man blir endast echaufferad,
altererad, écraserad,
när man finner sig duperad
promenera i en damm.
Våt! Horribelt! Hvilken skam!
Jag är decontenanserad.

HOFMARSKALKEN VON CIRKEL trippar in.

HOFMARSKALKEN.

Serviteur, ers majestät!
Törs jag underdånigst fråga
hvar prinsessan täckes tåga?
Hela riket är i låga,
och man söker hennes fjät.

DROTTNINGEN.

Jag kan icke säga det.
Kanske fattiga och sjuka
hon besökt, som hon plär bruka.
Men, min bäste hofmarskalk,
ni slår ned liksom en falk;
hvad är nu på färde? Svara!

KUNIGUNDA.

Är det uppror? Säg, förklara!

HOFMARSKALKEN.

Nej, det är de lärde bara.
Rikets vise, som ni vet,
ha i många år funderat
uppå *lifvets hemlighet*
och förskräckligt disputerat.
Sist, när allt förstånd var bet
och all lärdom hade ände,
till prinsessan man sig vände,
och hon svarade på stund:
Lifvets hemlighet och grund
är *att älska* . . .

DROTTNINGEN.

Bra, min flicka!

KUNIGUNDA.

Fort, eau de cologne mig skicka!
Hofmarskalk, kan det förvåna,
om af skräck jag skulle dåna?

HOFMARSKALKEN.

Därför rikets vise nu
vilja smycka vår prinsessa
med en krans på hennes hjässa . . .
Men där är prinsessan ju . . .

KUNGEN inkommer, ledande PRINSESSAN, som bär hvit klädning och en lagerkrans kring sin panna. Efter dem följa vise män och hoffolk.

KUNGEN. Jag tackar eder, högtärade vise män, att ni bevärdigat min dotter med en så skön lagerkrans. Hon är förlägen öfver en så stor ärebetygelse för ett så enkelt svar. Nig, mitt barn, och tacka de vise männen!

TÖRNROSA (djupt nigande).

Alltför ringa är jag visst
att den sköna lagern bära.
Minsta fågel på sin kvist,
minsta barn har kunnat lära
samma svar af sommarvind.
Gud är vis och mänskan blind.

(De vise männen buga sig ända till jorden och gå. Öfverste munskänken inträder och framräcker ett diadem, som Kunigunda fäster på prinsessans panna.)

MUNSKÄNKEN.

Detta diadem skall stanna
på ers höghets ädla panna:
rikets råd det sänder här.

TÖRNROSA.

Tacka rikets råd, och svara,
att en blomma skall mig vara

lika dyrbar, lika kär.
Välment deras skänk dock är.

(Narcissa hämtar en girland af rosor och rubiner, hvarmed hon smyckar prinsessan.)

NARCISSA.

Eders höghet rosenbandet,
som skall smycka eder famn,
sänds af riddarna i landet
som en hyllning åt ert namn.

TÖRNROSA.

Riddarna den hälsning bringa,
att, till tack, jag hoppas inga
törnen i det rosenband,
som förenar kung och land,
skola deras hjärtan stinga.

LILLA SUSANNA (åtta år gammal, framträder och kysser prinsessans klädningsfåll). Stor tack för skorna, som prinsessan var så beskedlig och gaf mig.

TÖRNROSA (upplyfter och kysser henne). Stor tack för den glädjen, att du icke fryser om fötterna. Glöm inte bort mig!

SUSANNA. Å, prinsessan kan jag aldrig förglömma, om jag också blefve hundra år gammal. (Hon går.)

LÖFKOJA
(frambär ett par ullstrumpor).

Eders höghet täcks förlåta!
Skall jag skratta eller gråta?
Stackars gamla sjuka Sara,
som ni var så god emot,
hon tror nu ers höghet vara
utan strumpor för sin fot,

och hon bad mig föra dessa
åt sin älskade prinsessa.
Ej jag säga får från hvem,
men hon själf har stickat dem.

TÖRNROSA.

Snälla gumma, stackars Sara!
O, hvad skall jag henne svara?
Säg, att ingen skänk så rar,
som i dag omkring mig regnat,
har så innerligt mig fägnat,
som just dessa strumpors par.
Jag är mera arm, än hon:
Hon gaf mig allt hvad hon äger;
hvad har jag, som det uppväger,
om jag också gaf en tron?

DROTTNINGEN.

Ja, så är det, som du säger.

KUNIGUNDA.

Fi donc! Är det där fason?
Hör det där till goda ton?
Strumpor af en kvinnsperson!

KUNGEN. Madame Kunigunda, min vilja är, att hofdamerna från i morgon begagna ullstrumpor i sidenskorna. Det är mycket hälsosamt, och ni bör föregå andra med godt exempel. Törnrosa, min flicka, du har ofta bedt din mor att få lära dig spinna på slända.

TÖRNROSA. Ja, min far, det har länge varit min önskan, men min mor har förbjudit det. Jag lyder gärna min mors befallning.

KUNGEN. Det har haft sina skäl. Men i dag fyller du femton år, du är ej mera ett barn, du kan nu spinna så mycket du vill.

DROTTNINGEN. Icke i dag, min gemål! Men i morgon.

KUNGEN (sakta). Var lugn, jag har låtit uppbränna alla sländor i hela mitt rike. (Högt). Törnrosa, din mor lofvar dig att spinna på den första slända du finner. Munskänk, jag hoppas, att man bjuder oss i dag en bättre middag än sist.

MUNSKÄNKEN. Eders majestät kan lita på vårt underdåniga nit. Sam har fått sina instruktioner.

FEEN LJUSÖGA
(framträder och upplyfter, osedd af alla, sin vallmo).

Arigi dalomna.
Somna! Somna!
Sof, lugna dal!
Sof, klara höjd!
Sof, lätta kval!
Sof, lilla fröjd!
Hvila en stund,
snabba sekund!
Sof, långa sekel, som flyger din kos,
sof, som en dufva, i törne och ros!

KUNGEN. Godt, jag vill sätta mig på min tron och vänta på middagen. Eller rättare middagsluren, ty jag känner mig litet sömnig.

DROTTNINGEN (gäspar). Det är åska i luften.

KUNIGUNDA (gäspar). Mina liktår spå regn.

HOFMARSKALKEN (gäspar). Vi få oväder, jag känner det i min rygg.

(Kungen och drottningen sätta sig på sina troner, och hela hofvet ställer sig i grupper omkring dem. Alla, utom åskådarna, börja nicka.)

TÖRNROSA.

Femton år och barn ej mer!
Så min fader nyss mig sade.
Säg, Narcissa, jag dig ber,
om man barnen sorgsna ser
och de stora alltid glade.

NARCISSA.

Det är skönt att vara ung,
vara dotter till en kung,
älskad, hållen högt i ära . . .

TÖRNROSA.

Är då vägen aldrig tung?
Är då smärtan aldrig nära?

NARCISSA.

Allt man icke får begära.
Molnfri barnets morgon är;
på de ungas himmel stiga
rosenröda, underliga
sommarmoln. Då ser man där
blixtar, som jag vill förtiga.
(Hon gäspar.)
Ack, förlåt!

TÖRNROSA (småleende).

Gör ej besvär.

(Hon betraktar uppmärksamt det röda förhänget. Alla de öfriga somna småningom i samma ställning, där de stå eller sitta. Mästerkocken inträder, ledande vid örat den sofvande Sam.)

KUNGEN (sofvande). Kocken är vidbränd . . . kycklingen . . . skall hänga.

KOCKEN (till Sam). Där hör du: kungen säger, att du skall hänga. Hvad går åt hela slottet i dag? Jag kommer i köket: där sofva köksorna vid sina kastruller, steken sofver på spettet, slefven gäspar i grytan. Jag går i stallet: kuskarna snarka, hästarna stå orörliga. Jag klifver i hönshuset: hönsgumman sofver på tröskeln, tuppen nickar på vageln. Kungliga gardet sofver på sina gevär, kommandoordet har somnat på öfverstens läppar. Och hvad ser jag? Här sofva kungen, drottningen och hela hofvet oskuldens sömn. Prinsessan ensam är vaken. Mjukaste tjänare! (Gäspar.)

TÖRNROSA.

Kan han säga, mästerkock,
hvarför alla mänskor somna?
Ja, hans egna ögonlock
tyckas i begrepp att domna.

KOCKEN. Jag? Å, ers höghet, jag är så munter som en nyss fjällad abborre. (Gäspar.) Det är Sams fel alltsamman. (Ruskar den sofvande Sam.) Jag skall lära dig, lätting, att somna i tjänsten. (Han lyfter sin hand till en örfil, men somnar i samma ställning.)

TÖRNROSA.

Också han! Jag är allena
i en värld af drömmar här.
Men det röda hänget där,
undrar hvartill det kan tjäna.

(Hon drager undan förhänget, och man ser feen Mörköga spinnande på en slända.)

Mörkögas spinnvisa.

(Samma mel. som spinnvisan i "*Den bergtagna*".)

Jag spinner på sländan de dödligas öden,
de dödligas öden.

Min tråd, han är tvinnad af natten och döden,
af natten och döden.
Men ej får jag bida,
min tråd måste lida,
han slingrar i mörkret vid mänskornas sida.

TÖRNROSA.

Hvad är detta? Hvilken röst!

FEEN LJUSÖGA
(stiger bakom henne och räcker henne vallmon).

Fäst min blomma vid ditt bröst!

TÖRNROSA.

Hvarför det?

LJUSÖGA.

Mig värdes höra!

TÖRNROSA.

Blomman kan ej illa göra.
(Hon fäster vallmon vid sitt bröst.)

MÖRKÖGA (sjunger åter).

Du fagraste tärna i konungens salar,
i konungens salar.
Se, liljorna spinna i ängar och dalar,
i ängar och dalar.
Kom, lär dig att spinna
och lyckan finna!
Låt, vårliga ros, alla törnen försvinna!

TÖRNROSA.

Jag har hört om dalens lilja,
att hon *icke* spinna plär;

men så skönt likväl det är,
och det skulle jag väl vilja.

MÖRKÖGA.

Kom! Du ganska snart det lär.

TÖRNROSA

(byter plats med Mörköga, fattar sländan, spinner och sjunger).

Hur skönt, när de mjuka små trådar sig linda,
små trådar sig linda!
Ack, kunde för evigt jag sorgerna binda,
ja sorgerna binda
och sällheten sprida
till alla, som lida,
till alla, som glädjen i tårar . . .
Aj, jag sårats af din slända!

MÖRKÖGA (högt och dystert).

Skedt är det, som måste hända.
Ödets dom kan ingen vända.

(Mörköga försvinner.)

TÖRNROSA (sakta inslumrande).

O, det var så skönt att tänka
alla lyckliga! Så gladt
ville jag mitt lif dem skänka . . .
Sol och vår, godnatt! . . . Godnatt!

LJUSÖGA (fortsätter spinnvisan).

Ack, kunde för evigt du sorgerna binda,
du sorgerna binda
och sällheten sprida
till alla, som lida,
till alla, som glädjen i tårar förbida!

(Slut på andra äfventyret.)

TREDJE ÄFVENTYRET: PRINS FLORESTAN.

FÖRSTA AFDELNINGEN.

Här uppträda några nya personer, såsom prinsen, Barbra, Dorina och gamla Susanna. Hundra år ha förgått. Man ser en grön gård med en gräsbänk. Midt framför är en stor, hög, blommande törnroshäck. Där hänga några prinsar i häcken, men man kan ej se dem bakom de gröna bladen.

DORINA

(en herdeflicka, vattnar häcken och sjunger).

(Mel.: *"Jag gick mig ut en aftonstund".*)

Ack, vore jag ett rosenblad
i vårens gröna hagar,
då vore jag beständigt glad
i mina unga dagar.
Jag skulle gunga lätt i vind
och visste ej af tår på kind,
som hjärtats ro förjagar.

Ack, hvad Guds värld är skön så bittida på våren! Kära rosor, jag kan ej låta bli att vattna er, fastän mor icke tycker om er. Väx, min häck, väx hög som ett berg! En sådan som du finns icke i hela världen, det har prins Aladin sagt. Han förstod sig på rosor, han. Det var skada att han reste i förrgår. Han skulle, kantänka, söka prinsessan Törnrosa, han som de andra. Hvad skulle han bry sig om en stackars herdeflicka? Men en prinsessa, det är något förmer, om hon också varit död och förtrollad i hundra år.

MOR BARBRA inkommer med en stäfva i handen.

BARBRA. Står du här, lata flicka, och vattnar den dumma häcken? Har jag ej sagt dig så många gånger, att törnrosor äro bara till fördärf?

DORINA. Hur så, mor?

BARBRA. För att de stingas. Och hvad duga de till? Hvarken att koka eller steka. Duga de ens till mat åt grisarna? Nästa gång grefvens fogde kommer hit, skall jag bedja honom hugga ned hela skräpet.

DORINA. Men, kära mor, folket säger ju, att där bakom häcken är ett förtrolladt slott.

BARBRA. Folket pratar dumheter.

DORINA. Gamla Susanna, er fars farmor, säger detsamma.

BARBRA. Hon är hundraåtta år gammal och barn på nytt.

DORINA. Men hon har själf sett prinsessan Törnrosa. Hon har ofta berättat, huru prinsessan en dag klädde af sig i parken sina egna skor och gaf dem åt Susanna, som då var åtta år gammal.

BARBRA. Nå, hvad sen? Det var då, det. Klockan tolf i dag måste vi klippa gumsen. Vakta här, så länge jag mjölkar korna, att ej återigen någon tokig prins kommer och hänger upp sig i törnrosorna. Svarta Misse tvättar sig: det betyder galet främmande. (Hon fnurrar af.)

DORINA (ensam). Hänger upp sig, säger mor Barbra? O, du sköna prins Aladin, förrän något så grymt skulle hända dig, ville jag tusen gånger hellre (gråter) se dig gift med en hundra år gammal prinsessa! (Man hör ett jakthorn.) Kan det vara Aladin? Nej, det är en främmande herre.

PRINS FLORESTAN (inträder).

Skön god morgon, vackra tärna!
Kan du säga mig, om här
vägen fram till slottet bär?
Kan man dit i dag sig ärna?

DORINA.

Hvilket slott?

FLORESTAN

Du vill ej gärna
ut med sanningen. Bekänn,
att prinsessan, lik en stjärna
gömd i molnet, sofver än!
O, hur lycklig blir ej den,
som sin hand får henne räcka
och den hulda åter väcka
efter hundra år igen!

DORINA.

Är min herre prins?

FLORESTAN.

Förstår sig,
när prinsessan jag begär.

DORINA.

Akta att han ej förgår sig;
jag skall säga hur det är.
Feerna bo nära här:
det är de, som allt förvållat,
kungens slott ha de förtrollat;
Törnerosa sofver där.
Törnehäcken växer öfver
slottets gård, som henne söfver.
Väckas upp hon visst behöfver...

BARBRA (inkommer).

Se så där, hvad sade jag?
Åter en, som bryter nacken!
Var så god och sväng på klacken,
annars får han sig på fracken,
som de andra här vid lag!

FLORESTAN.

Är ej slottet där på backen?
Dit vill jag ännu i dag.

BARBRA.

Är min herre, som jag anar,
också prins, så hör mitt råd:
Lämna sådant öfverdåd!

FLORESTAN.

Nej, ett hemligt hopp mig manar;
väg jag genom törnet banar.

BARBRA.

Då förgås han utan nåd.
Nej, jag står ej längre ut!
Vet min herre, hvad det blifvit
af de prinsar, som förut
samma väg i törnet klifvit?
Jo, de fätt ett ömkligt slut.

(Hon för prinsen till häcken.)

Titta! Där har en sig rifvit.
Kände ni prins Soliman?
Sen ett år så hänger han.

Den till höger där i häcken
hette Mirza; — i hans klack
en förfärlig geting stack,
så att han blef död på fläcken.
Den till vänster . . .

DORINA.

Himmel! Ack.
Aladin!

(Springer bort.)

BARBRA.

Ja, så han hette;
han i förrgår drog åstad.
Öfvermodig, ung och glad,
han sitt svärd mot törnet mätte,
och då kröp på häckens blad
en ofantlig spindeljätte,
spann sitt nät kring honom fast,
sög hans unga blod med hast . . .
Säg, vill ni stå samma kast?

FLORESTAN.

Alla troll, om än så fräcka,
kunna icke mig förskräcka,
Törnerosa har jag kär,
Törnerosa jag begär,
Törnerosa vill jag väcka,
henne jag i hjärtat bär,
intet skall min kärlek släcka,
och mitt svärd skall trollen gäcka.

BARBRA.

Jo, se, den är god, den där!
Splitter galen han ju är.

Hör ett ord, om han en gnista
sundt förnuft har i behåll
och ej önskar lifvet mista!
Herre, det finns inga troll,
det är käringprat och noll.
Törnerosa är en saga,
som ej kan en klok bedraga:
den det tror, han är ett fjoll.
Huru kan en mänska taga
sig en lur i hundra år?
Men man kan, som jag förstår,
hänga upp sig i ett snår:
det är just hvad jag er spår.

FLORESTAN.

O, att ödet visshet skicke!
Törneros, mitt hjärtas vår,
finns du, eller finns du icke?

BARBRA.

Snart är klockan tolf. Jag går.

Hundraåriga SUSANNA, krokig och lutad mot en krycka, inträder.

SUSANNA.

Lefver ännu en, som visste
nämna Törnerosas namn?

BARBRA.

Kära mor, ni hörde miste;
gå till lugna kojans hamn!

FLORESTAN.

Vet ni något om prinsessan?

SUSANNA.

Yngling, vissnad är min famn,
seklers snö bär jag på hjässan;
men om Gud mig straffa vill
med att än ett sekel till
vänta uppå grafvens gömma,
aldrig kan jag dock förglömma
denna underskōna, ömma,
ljufva Törneros, som var
god mot mig i barndomsdar.
(Hon framvisar ett par guldsydda skor.)
Ser du, dessa skor hon bar,
hennes kungafot de täckte,
men hon ömt åt mig dem räckte
och stod själf barfota kvar.
Märker du? Jag än dem har!
O, var god emot de arma!
Ädel handling kan ej dö:
hvarje gång vi oss förbarma,
så vi ut ett litet frö,
som ännu ur seklers snö
blommar upp i minnen varma.

FLORESTAN.

Tack, du gamla! Nu friskt mod!
Bort med hvarje blek förfäran!
Ut ur slidan, klinga god!
Nu vi våga lif och blod
för den dyraste klenod:
dygden, skönheten och äran!
(Han drager sitt svärd och hugger in på törnroshäcken.)

BARBRA.

Några galningar jag sett,
men en karl, så utan vett,

såg jag aldrig så komplett
hufvudet mot väggen sikta...
Nu går klockan re'n till ett,
buckabässen dör af svett.

FLORESTAN.

Seger! Muren börjar svikta!
(Han genombryter häcken och försvinner.)

BARBRA (förvånad.) Jag tror han högg sig tvärt igenom. Nå, det var ingen konst. Jag sade ju, att det är bara prat med det förtrollade slottet.

SUSANNA.

O, att mina ögon skulle
än se detta under ske!
Bräckt är sömnens gröna kulle,
slut är hundraårigt ve,
och Susanna skall få se
än sin barndoms ängel le.

DORINA (gladt inspringande). Mor, mor, under öfver alla under! Jag gick i skogen och grät öfver den stackars prins Aladin, som den nedriga spindeln spann i sitt nät. Då mötte jag en skinande fe med krona på hufvudet. Gråt icke, sade hon. Jag är feen Ljusöga och förkunnar dig en stor glädje. De hundra åren äro förbi i dag precis klockan tolf. Förtrollningen är bruten, törnhäcken stänger ej mera vägen till slottet. Törnrosa väntar sin befriare, alla de döda prinsarna skola åter väckas till lifvet. — Prins Aladin med? frågade jag. — Ja, prins Aladin med, sade hon. — O, hvad jag är glad! Nu vill jag sjunga igen:

Jag vet en vän, som jag har kär,
när daggens pärlor glittra.
Jag törs ej säga hvem han är,
det kan hans fröjd förbittra.
Han är en fura, hög och mörk,
och jag är blott en fattig björk,
där himlens fåglar kvittra.

ANDRA AFDELNINGEN.

Samma rum som förut i det kungliga slottet. Det är alldeles mörkt. Man hör två röster tala.

FÖRSTA RÖSTEN. Här står jag i det förgångnas natt. Efter hundra år har jag kommit tillbaka till detta slott och finner det sådant jag lämnade det. Allt är mörkt. Allt är tyst. Allt är dödt. Själfva minnet af en konung, som vågat trotsa min makt, är slocknadt bland människor. Men jag lefver. Jag är det dunkla ödets budbärarinna, och natten, som uppslukar allt lefvande, förmår intet mot mig. Jag är odödlig!

ANDRA RÖSTEN. Odödlig, men icke ensam!

FÖRSTA RÖSTEN. Röst, hvem är du?

ANDRA RÖSTEN. Röst, hvem är du?

FÖRSTA RÖSTEN. Jag är Mörköga.

ANDRA RÖSTEN. Jag är Ljusöga.

MÖRKÖGA. Hvad vill du här? Vet du ej, att jag dödar det, som kommer mig nära?

LJUSÖGA. Vet du ej, att jag gifver lif åt det, som du dödat?

MÖRKÖGA. Det förmår du icke. Döden är mäktigare än lifvet.

LJUSÖGA. Du misstager dig, stolta fe! Lifvet är mäktigare än döden.

MÖRKÖGA. Tomma ord! Här äro alla döda.

LJUSÖGA. Nej, de sofva.

MÖRKÖGA. Den långa sömnen!

LJUSÖGA. Fiat lux! (Det blir i hast ljust, och man ser kungen, drottningen och hofvet sofvande i samma ställning som förr, men alla betäckta med tjockt damm och spindelväf.)

MÖRKÖGA. Spöken! Bländverk! Ha, förmätna, vet du icke, att detta är mot naturens lagar? Fiat nox! (Det mörknar ånyo.)

LJUSÖGA. Mörköga, jag vet, att du är oblidkelig. Men om du uppslår ödets bok, sjunde sidan till höger, skall du läsa, att prinsessan Törnrosa och alla slottets invånare skola åter vakna till lif efter hundra år, så framt en ung riddare har mod att inom en timme efter den tidens förlopp våga sitt lif och väcker prinsessan med en kyss på pannan.

MÖRKÖGA. Du har rätt; jag har glömt denna spådom. Men timmen är snart förliden: ingen skall infinna sig.

LJUSÖGA. Hvem vet!

MÖRKÖGA. Det fattas endast fem minuter.

LJUSÖGA. Fem minuter? Ve, om här ingen komme! Om all min omsorg och all min kärlek vore förspillda?

MÖRKOGA. Ser du nu, dåraktiga fe, att det mäktiga ödet än en gång gäckar dina beräkningar! Nu fattas blott fyra minuter.

LJUSÖGA.

O, hvar dröjer du, den ende,
aldrig sedde, aldrig kände,
som till räddning himlen sände?

Se, minuten vingar har!
Se, han flyger snabb sin kosa;
snart af sköna Törnerosa
blott en vissnad knopp är kvar!

MÖRKÖGA.

Det är slut. Din klagan spar!

LJUSÖGA.

Ännu två minuter fela.
Fiat lux!
(Det ljusnar. Man hör buller utanför.)
Ett svärd jag ser
häckens täta törnen dela...

MÖRKÖGA.

Han kan icke hinna mer!

LJUSÖGA.

Skynda, skynda!

MÖRKÖGA.

Allt är slut.

LJUSÖGA.

Än står åter en minut.

Feerna draga sig åt sidan. Prins FLORESTAN instörtar och stannar ett ögonblick tvekande.

FLORESTAN.

Hvad är detta? Alla sofva!
Men hvar är du, himlens gåfva?
O, hvar är min Törneros?

(Han går till det röda förhänget och skjuter det åt sidan. Man ser Törnrosa insomnad vid sländan.)

Kan så himmelsk fägring tros?
Är det ej en syn jag drömmer?

MÖRKÖGA (från sidan).

Det är slut . . . Han sig förglömmer.

LJUSÖGA (från sidan).

Ännu tjugutvå sekunder!

FLORESTAN.

Ljufvaste bland himlens under,
skall jag våga väcka dig?

MÖRKÖGA.

Seger! Han försummar sig!

LJUSÖGA.

Sex sekunder! Stanna, stanna,
tid, din flykt!

FLORESTAN.

Om denna kyss
på din oskuldsrena panna
kunde väcka dig att lyss?

(Han kysser Törnrosa på pannan. Hon uppslår sina ögon.)

MÖRKÖGA.

Ve mig! Dödens kedjor brista.
Ljuset segrar, natten flyr . . .

LJUSÖGA.

O, haf tack, du allra sista
lifssekund! Du var oss dyr.

(Båda feerna försvinna.)

TÖRNROSA (vaknande).

O, kunde för evigt jag sorgerna binda
och sällheten sprida . . .
Hvem är du, som mig betraktar?

FLORESTAN.

O, du skönsta rosenknopp,
jag en främling är, som aktar
för min högsta fröjd och hopp
att till lif dig väcka opp
i det slott, som ödet vaktar.

TÖRNROSA (eftersinnande).

Ja, jag sårade min hand;
men var lugn, har ingen fara,
det var ju en rispa bara.
Sedan sof jag litet grand;
luften känns så tung ibland.
Säg mig, kan det middag vara?

FLORESTAN.

Huru länge är det, svara,
sedan du ditt öga slöt?

TÖRNROSA.

Månn' en kvart sen dess förflöt?
Kanske två? Jag kan ej undra,
ty min slummer var så söt.

FLORESTAN (sakta).

Och hon vet ej af, att hundra
år gått ned i tidens sköt!

(Högt.)

Nu är middagstid minsann.
Hör mig, ädlaste furstinna;
jag kom hit din hand att vinna,
och jag är prins Florestan.

TÖRNROSA.

Främling, hur du skämta kan!
Du är ju en ståtlig man,
och jag är en liten flicka,
som du såg i drömmen nicka.

FLORESTAN.

Liten flicka? Och du är
lika gammal ungefär,
som min mormors mormor här,
om hon lefde. (Sakta.) Jag mig glömmer.

TÖRNROSA.

Prins, nu vet jag, att jag drömmer;
se, hur alla sofva där!

FLORESTAN.

Nej, gif akt! De vakna alla.

(Kungen och alla de öfriga vakna i den ordning de tala.)

KUNGEN.

Kycklingstek!

DROTTNINGEN.

En kvalmig dag!

KUNIGUNDA.

Det var åska, det tror jag.

HOFMARSKALKEN.

Ja, en sten jag känner falla
från mitt ryggbast, med förlof.

LÖFKOJA.

Har man sett? Jag tror jag sof!

NARCISSA.

Jag också.

KUNIGUNDA.

Skäms! Sådant hof!
Passar det i konvenansen?

HOFMARSKALKEN.

Se på mig! Jag höll balansen.

MUNSKÄNKEN.

Lyckligtvis så ha vi Sam.

KOCKEN.

Sam, din drummel! Håll dig fram!
Har man nånsin sett på värre?
Sofver han? Nå, ingen skam!
Jag skall lära dig för söl
hvar kung David köpte öl!

(Han smäller örfilen, som väntat i hundra år. Sam vaknar. Han har under de hundra åren fått långt skägg.)

SAM.

Tack, som väckte, kära herre!
Jag är pigg, liksom en mört.
(Han känner på skägget.)

KUNGEN.

Sam, hur är du så bestört?

SAM.

Ack, ers majestät, min haka,
hon har vuxit och fått skört!

KUNGEN.

Sam, nu får du ju dig raka;
du har skägg.

SAM.

Har jag fått skägg?

KUNGEN.

Tjockt, liksom en bastuvägg.

SAM (hoppar af glädje).

Jag har skägg! Det är otroligt!
Hejsan, nu skall det bli roligt,
nu så får jag bättre lön!

KUNGEN.

Det förstås; nu är du skön.

KOCKEN.

Se på Sam, som gör sig grön!

BARBRA, DORINA och SUSANNA inkomma.

DORINA. Kom och se, mor! Här är ett riktigt förtrolladt slott. Därute på gården springa folk, hästar och hundar om hvarandra. Alla prinsar lefva, och här är en lifslefvande kung med sitt allernådigste lifslefvande hof. Nå, hvad säger ni nu, mor?

BARBRA. Hvad jag säger, dumma flicka? Är det inte det, som jag alltid har sagt? Visst är här trolldom; man skall ju ha förstånd som en gråsten, för att

inte begripa ett så solklart häxmästeri. Mjukaste tjänarinna, nådig herr kung! Ers majestät har tagit sig en lång lur; hoppas, att ers majestät nu är riktigt fullsöfd.

KUNGEN. Hvad är det gumman pratar?

KUNIGUNDA. Det är simpelt folk, ers majestät. Deras toalett är högst gammalmodig.

BARBRA. Frun är gammalmodig. Frun är klädd som det brukades för hundra år sedan i min fars farmors tid.

KUNIGUNDA. Hvad? Gammalmodig? Understår ni er säga, att jag är gammalmodig?

BARBRA. Just frun. Hvad skall man vara annat än gammalmodig, när man sofvit i hundra år?

KUNIGUNDA.

Hjälp! Jag dånar!

DROTTNINGEN

Hundra år?

SAM.

Mitt skägg är ej från i går.

KUNGEN.

Hvad är det? Jag ej förstår . . .

SUSANNA (visar de guldsydda skorna).

Inför himlens stora under
äro mänskolifvets stunder
som de flyende sekunder,
och hvad är ett sekels mått
mer än den minut, som gått?

Jag, som stapplar här vid stafven
hundraåtta år mot grafven,
var ett barn, när dessa skor
Törnerosa ömt mig skänkte...

KUNIGUNDA.

Det var nyss, när jag mig dränkte...

DROTTNINGEN.

För en timme sen, jag tror.

SUSANNA.

Hvad den högstes makt är stor!
Prisad vare han, som låter
mig min barndomsfröjd se åter!
Nu mitt lif jag glad förgråter.

(Hon går till Törnrosa, som under tiden samtalat med Florestan, och kysser hennes klädningsfåll.)

TÖRNROSA.

Är det du, min forna vän?
Jag ej känner dig igen.
Ack, hvad du är gammal vorden!
Hur är jag så ung på jorden?

SUSANNA.

För ditt hjärtas skull. En dag
skall du gammal bli, som jag.
Herre kung, tro mig på orden!
Florestan er dotter gif;
han har räddat hennes lif,
han är värd att henne äga.

FLORESTAN.

Skänk er dotter till mitt vif!

KUNGEN.

Sakta! Hvad skall mamma säga?
Flickan måste öfverväga . . .

DROTTNINGEN.

Mamma svarar ja, om han
är en ädel riddersman.

TÖRNROSA.

Det är visst prins Florestan.
Lif för lif!

KUNGEN.

Hon lyder mamma
Alltid lyder hon så snällt.
Nå, är det nu så beställdt,
så kan prinsen få sin flamma.
Han skall hålla henne kär,
fast hon litet äldre är,
hundrafemton år så där,
det kan vara just detsamma.
Våra själar lefva ju
i miljoner år ännu;
när två själar sig förena,
gör ej mycket, om den ena
fått ett sekel mer att tjäna.
(Feen Ljusöga inträder.)
Här ha vi vår gudmor kvar.
Ädla fe, sjung nu en visa,
och hon skall bli riktigt rar,
ty ett sådant ståtligt par
kan man ej tillfyllest prisa.
(Alla lyckönska de förlofvade.)

LJUSÖGA
(står med sländan i fonden och sjunger).

Jag spinner en guldtråd ur feernas rike,
ur feernas rike.
Den tråden har icke på jorden sin like,
på jorden sin like.
Ur natt är han fluten,
af sol är han knuten,
när seklerna drömma sin dröm i minuten.

ALLA (instämma).

Vi spinna, vi spinna en rosende lycka,
en rosende lycka,
som feernas älskling för alltid må smycka,
för alltid må smycka;
att fröjd hon må sprida
till alla, som lida,
till alla, som glädjen i tårar förbida.

Bullerbasius.

Lasse var sex år och räckte Hilda nästan till näsan. Hilda var tio år och tyckte sig passa till moster åt Lasse. Båda gnabbades hela dagen och visste knappt huru mycket de höllo af hvarandra. Men de märkte det, när de voro skilda. När Hilda var borta i skolan, hade Lasse obeskrifligt ledsamt och gjorde den ena odygden efter den andra. Och när Lasse var rest med pappa till Forsa bruk, var Hilda hela veckan rådlös och visste ej hvad hon skulle göra, när Lasse var borta.

Hilda företog sig en gång att föra en dagbok öfver Lasses odygder, i den berömvärda afsikten att vid passande tillfälle uppläsa för honom denna sköna förteckning. Hon räknade ut, att detta skulle lända Lasse till mycken näpst och varnagel, så att han skulle riktigt blygas för sina dumheter.

En mulen dag före jul, när Hilda fått lof från skolan och Lasse varit mer än vanligt odygdig, sade Hilda till honom: — Lasse, kom hit!

Lasse satt i en vrå och höll på att passa ihop ena bakbenet af sin trähäst, som han nyss kört sönder, när hästen icke ville vara rätt kvick för lasset. Han var vid dåligt lynne och låtsade icke höra.

— Kom hit, så skall jag läsa något för dig — sade Hilda en smula illmarigt, ty hon hade just framtagit den märkvärdiga dagboken.

Lasse kom. Han tyckte om sagor, han som alla andra, och trodde kanhända, att Hilda ville läsa för honom om Lunkentus eller riddar Blåskägg.

— Sätt dig på pallen nu, och var tyst och snäll, så skall du få höra röfvaranföraren Bullerbasius Rummelfelts bedrifter och äfventyr.

Lasse satte sig beskedligt, och Hilda begynte ett företal:

— Det var en gång en röfvaranförare, som hette Bullerbasius och så vidare. Han hade en fe till gudmor, och efter han gjorde så mycket spektakel i världen, måste hans gudmor inrätta en bok, där hon skref upp hvad han gjort. Den boken beslöt hon sedan att låta trycka i Stockholm, för att alla människor skulle få veta huru stygg och oförståndig Bullerbasius varit. Nu, ser du, har jag lånat gudmors bok, innan den skickas till Stockholm för att tryckas, och nu skall du få höra allt hvad Bullerbasius har att skämmas för.

Lasse spände upp sina öron. Aldrig hade han hört talas om en sådan röfvaranförare.

Hilda höll god min och läste ur dagboken:

Den 1 januari. »Bullerbasius begynte året med att sparka sönder sin säng, och när han steg upp, lade han sin ena strumpa i tvättfatet för att se om hon flöt på vattnet. Därpå kom mamma in — ty han hade en mamma — och gaf honom en smäll med den våta strumpan.» — Var det ej väl förtjänt?

Lasse såg förvånad ut och sade ingenting.

Den 6 januari. »Grå misse låg på mattan framför kakelugnen. Bullerbasius tog misse, stoppade henne i

kakelugnen och stängde luckorna. Där hade ej varit eld sedan i går, men där var ännu glöd, och misse började hiskeligt jama. Pappa kom in — ty Bullerbasius hade också en pappa — befriade misse och befallte Bullerbasius att taga i handen ett glödande kol. Bullerbasius ville springa bort, men pappa lade ett kol i hans hand och lät honom helt litet bränna sig. Då skrek Bullerbasius ...»

— Ånej, inte skrek jag — sade Lasse.

— Här står att Bullerbasius skrek.

Den 2 februari. »Gossarna voro i kälkbacken, och Bullerbasius med. Då företog sig Bullerbasius att begrafva sin mössa i snön, så att hon icke hittades förrän nästa vår, när drifvorna smälte. Men efter han den gången förfrös sitt vänstra öra, slapp han med en förmaning.»

— När jag inte hittade mössan!

— Hör vidare! *Den 20 februari.* »Mamma hade ägg i en korg, som stod om vintern i förmaket, där ingen bodde och där det var lagom svalt. Bullerbasius hittade korgen under förmakssoffan och roade sig med att knacka det ena ägget mot det andra, så att de runno ut öfver det fina gröna öfvertyget på soffan. För den roligheten fick Bullerbasius arrest i skänken, men där hittade han en syltburk och tömde burken med fingrarna. För den saken fick han åter arrest i pappas rum, och där hölls han stilla.»

Lasse skrattade, litet förlägen.

— Ja, var det inte en dum röfvaranförare? — fortfor Hilda. — Hör nu vidare:

Den 7 mars. »Bullerbasius hade också en syster ...»

— Som hette Hilda — inföll Lasse.

»Jag tror hon hette Melusina. Hon hade en utmärkt vacker och söt docka, som hade riktigt hår och riktiga ögon och hette Ellen. När Melusina var i skolan, tog Bullerbasius Ellen och petade sönder hennes ena öga, för att se hvad där var inuti. Sedan hängde han Ellen vid håret i spjällsnöret, för att hon skulle få gunga. När Melusina kom hem och såg stackars Ellen, började hon gråta.»

Lasse blef röd i ansiktet och bultade hälarna på sina sneda stöflar mot golfvet.

Hilda fortfor: »Då började också Bullerbasius gråta, bad sin syster om förlåtelse och gaf sig ingen ro, förrän pappa låtit doktorn laga Ellens öga bra igen. Var det rätt, att han ångrade sig?»

— Ja, se, men Ellen blef frisk igen — sade Lasse.

— Skada bara, att Bullerbasius hade så kort minne. »En vecka därefter, *den 14 mars*, skulle Bullerbasius gå ut på skidor och hade slarfvat bort sina ullvantar. Då hittade han mammas fina hvita franska handskar, trädde dem på sina tassar och begaf sig ut i snödrifvorna. När han kom hem, stodo alla fingrarna ut genom ena handsken, och den andra hade han tappat i snön.» — Var det snällt?

— Jag frös om händerna.

»Mamma trätte, men Bullerbasius blef ej klokare. *Den 1 april* ville han skrämma gamla Kajsa. Då ställde han två stolar på hvarandra innanför salsdörren och på dem en pall och på pallen en blomkruka. I stället för Kajsa kom hofrådinnan Agander in genom dörren och hade så när dånat af förskräckelse, när stolarna ramlade och blomkrukan gick sönder. Då fick Bullerbasius åter arrest.

Den 20 april ville Bullerbasius försöka sin skicklighet som bågskytt och sköt en pil in genom köksfönstret. Slapp med föreställning.

Den 2 maj ryckte han stjärten af tuppen och blef straffad med en timmes arrest i hönshuset.

Den 4:de rodde han i ett degtråg ut på bäcken, stjälpte med tråget och blef våt öfver öronen.

Den 18:de fyllde han sin mössa med stenar och sänkte henne vid stranden, för att hon skulle bli tät som en vattenså.

Den 22:dra hade mamma sått ärter på morgonen, och om aftonen petade Bullerbasius upp en ärtsäng, för att se, om ärterna hade vuxit. Slapp med förmaning att icke vara så dum en annan gång. *Den 23:dje* slog han sönder en tekopp, stötte den sedan i en mortel och ville narra Kajsa, att det var socker.

Midsommardagen gjorde Bullerbasius så många dumheter att de omöjligen kunna uppräknas . . .»

— Å nej — sade Lasse. — Jag ref bara två hål på min tröja: ett stort och ett litet.

— Hör vidare — fortfor Hilda. »*Den 6 juli* gräfde han en grop i trädgården och lade i gropen pappas pitschaft, mammas fingerborg, sex tallkottar och en groda. Därpå fyllde han gropen med sand. Det skulle föreställa en jordgömma. I hela huset blef ett sökande efter pitschaftet och fingerborgen, till dess att Bullerbasius blef tagen i förhör som en misstänkt person. Då tillstod han, att han hade gräft ned en skatt, och blef afstraffad med en lagom luggis.» — Var det rättvist?

— Men jag ljög inte — sade Lasse.

— Fy! Skulle han ännu därtill ljuga? »Bullerbasius hade ändå liksom ondt samvete, ty han höll sig

hela eftermiddagen undan i granngården. Således var hans straff rättvist. *Den 28 juli* gick han på styltor, snafvade och föll raklång midt i gurkorna i en drifbänk. *Den 30:de* gick han utan lof till stranden, sköt ut båten och ville ro. Men det blåste hårdt, och vår gode man dref till sjöss. Då begynte han skrika på hjälp.»

— Nog hade jag orkat ro, ser du, men årorna voro för långa.

— Och roddaren var för kort. »Då rodde Matts ut med storbåten och förde gynnaren i land. Bullerbasius blef straffad med sin egen förskräckelse. Dagen därefter red han på skällkuddan, föll af och slog sig ett hål i hufvudet.»

— Jag har ridit på många hästar!

— Det är möjligt — fortfor Hilda. — »*Den 11 augusti* ville Bullerbasius också rida på stallgumsen Pelle. Men Pelle fann sig förolämpad och tog sig för att stångas. Bullerbasius tog till flykten och Pelle efter. Slutligen råkade båda i krakel vid stallväggen, och hade ej Kajsa råkat komma med mjölkstäfvan från fähuset, så hade där blifvit ett stort nederlag.»

— Jag slog honom, ja, jag slog honom så . . .

— Här står att Bullerbasius slog Pelle i tankarna, men i verkligheten skrek han: »söta Kajsa, kom och hjälp mig!»

— Se, när käppen gick sönder!

— Nå, vidare. »*Den 19 augusti* åt Bullerbasius sig sjuk af halfmogna stickelbär. *Den 22:dra* kastade han sönder kvarnflaggan. *Den 29:de* lade han Ellen att simma i bäcken. *Den 30:de* plumsade han själf i. *Den 4 september* ritade Bullerbasius magister Långmans porträtt med kol på den nyss hvitlimmade kakelugnen i kökskammaren. För den saken vankades arrest.»

— Ja, men jag klef ut genom fönstret — invände Lasse.

»Och därpå fick Bullerbasius arrest i vindskammaren, där han lät bli att klifva ut genom fönstret. *Den 18 september* var lingonplockning i skogen, och Bullerbasius sprang efter en ekorre, till dess han föll ned i ett kärr. Där miste han ena stöfveln och fördärfvade sina nya byxor. *Den 20:de* tog han upp potäter och högg sig med gräftan i benet. *Den 24:de* föll han ned från en rönn.

Den 4 oktober sprang han genom alla rum med sina smutsiga stöflar, för att söka sin mössa, och fann henne i vedlåren, där han gömt henne full med sand. *Den 8:de* kom han hem med famnen full af rofvor, som han fått af en gosse, och dem hade gossen stulit.»

— Inte visste jag det.

— Nej, han visste det inte, och därför blef han ej straffad. Men han måste själf bära rofvorna tillbaka till Nygård, därifrån de voro stulna. »*Den 16:de* smakade han af snålhet på en flaska anilin och blef ganska sjuk. *Den 17:de* var han åter så pass karl igen, att han kunde slå spikar genom hålen i mammas mässingssil. Silen blef fördärfvad, och för att ej göra samma dumhet om igen, företog sig vår gode man *den 18:de* att kila en plugg i pipen på kaffepannan. *Den 29:de* roade han sig med att tända eld i Kajsas linflaga, medan hon spann, för hvilket nöje han åter fick luggis. *Den 3 november* smög han sig utan lof på skrinnisen och drog upp en annan gosse, som plumsat i. För detta fick Bullerbasius först arrest och sedan en tårta.»

— Jag fick beröm också — invände Lasse stolt.

— Man gör ej en god gärning för tårtor och beröm — sade Hilda. — »Värre var det *den 4 december*.

Då kom Bullerbasius i träta med Nygårdsgossarna om en stor raritet, som de hittat i stallet, och det var ett dödt möss. Bullerbasius slog med sin käpp Calle Nygård en stor blånad öfver ögat, och Calle Nygård var mindre än han. För detta skulle Bullerbasius bedja Calle om förlåtelse, men han ville inte.»

— Det var Calle, som först slog mig — sade Lasse.

— Ja, men Calle var bara fyra år, och Bullerbasius sex. Fy stora skammen, att slå en så liten gosse! »Och när Bullerbasius inte ville bedja om förlåtelse, fick han ris af pappa. Det var första gången på hela året. Bullerbasius måste bedja om förlåtelse, men då kom det värsta. Han bad med munnen, men ej med sitt hjärta. Några dagar därefter, när gossarna snöbollades, kramade Bullerbasius en boll mycket hård och kastade den på Calle. Bollen träffade Calle på kinden, och kinden svall upp.» Hvad kallar man sådant?

Lasse teg.

— Det kallar man *hämnd,* och hämnd är, näst otack och falskhet, det allra styggaste, som finns i en människas hjärta. En hämdlysten människa är Guds fiende, och alla änglar i himmelen gråta öfver en sådan. Huru kan en sådan människa någonsin ha en rätt glädje och frid i sitt samvete?

Lasse bet ihop tänderna och gjorde en förunderlig grimas, för att hålla mot tårarna. Om en liten stund steg han upp från pallen och gick bort utan att säga ett ord.

Hilda kände sin kära broder och låtsade inte märka grimasen, ej heller bad hon honom bli kvar. Om en half timme kom Lasse åter, strålande af förnöjelse.
— Hvar har du varit? — frågade Hilda.

— Det var så — sade Lasse litet förläget — att... du minns ju min kälke, som jag fick till julklapp sista jul. Moppe heter han, och en så snäll kälke finns ej, som Moppe.

— Ja — sade Hilda — jag minns att du håller af Moppe mer än Matts håller af vår bästa häst, och du skryter alltid, att ingen har en så bra kälke.

— Nu har jag gifvit Moppe åt Calle Nygård. Han blef så glad, att du kan inte tänka huru rysligt glad han blef!

— Än du då, Lasse? Blef inte du också glad?

— Ja, vet du, Hilda, jag har varit så ledsen för det döda mösset, och så ond har jag varit alltsedan dess, och så tråkigt har det varit... och när du berättade om huru Guds änglar gråta, då var det som ville jag gråta med ... och så gick jag till Calle, ser du ... och nu är det bra igen, nu är jag så rysligt glad, vet du, att nu först skall det bli riktigt roligt i jul.

Hilda föll Lasse om halsen och kysste honom och dansade sju hvarf omkring med honom. — Vet du hvad? — sade hon. — När nu feen, som är gudmor åt Bullerbasius, skickar sin dagbok att tryckas i Stockholm, så bedja vi henne att också omtala det döda mösset. Den historien var både det dummaste och det klokaste Bullerbasius gjort på hela året.

— Bed henne också tala om Melusina! För att, ser du, om inte Melusina varit, så hade Bullerbasius varit en riktig kanalje.

— Å, inte är det så farligt med Bullerbasius! Han illfänas emellanåt, men Gud har gifvit honom ett ärligt hjärta; nog blir det karl af honom.

Och så var det med den röfvaranföraren.

En julsaga.

Säg, kände du herr Hårdeman?
En ung och ståtlig man var han.
Han var förnäm, han hade guld,
ett vackert hus, en maka huld;
Hans Fritz och Alma voro två
så älskeliga barn också.
Var han ej rik? Var han ej säll?
Å jo. Och nu var julekväll.

Men något, något fanns ändock,
som fattades för honom ock:
han var så mätt i lyckans skrud,
att han förglömt att söka Gud.
Med honom vid hans rika bord
var icke Kristus och Guds ord,
och ingen himlens ängel satt
vid detta bord i julenatt.

Blott Fritz och Alma hade hört
den sagan, som så mången rört
i julens hyddor och palats,
den där om *goda ängelns plats*.

— Ack, pappa, vore nu ej bäst
den goda ängeln be till gäst?
Då skrattade herr Hårdeman:
— Till *nästa* jul så bjudes han.

Godt. Nu var ljus och barnafröjd,
men var herr Hårdeman väl nöjd?
Ack, hjärtat är ett sällsamt ting!
När man sig satte bordet kring,
var allt så skönt och granen tänd,
men — gröten, gröten, den var bränd!
Herr Hårdeman så snäft och torrt
med rynkad panna sköt den bort.

Hans maka bad: — Min vän, förlåt!
Det händer så emellanåt.
Och barnen bådo: — Pappa du,
var glad, var icke ledsen nu!
Men han, hvad sade han därtill?
— Är det förgift man bjuda vill?
Det är ju riktigt synd och skam,
att sådan gröt man bjuder fram!

Hvad hände! Nästa julekväll,
när ljusen tändes i hvart tjäll,
herr Hårdeman satt utan ljus
allena i sitt mörka hus.
Guld, hälsa, ungdom funnos kvar,
men ensam, ensam dock han var:
hans maka sof i grafvens bo,
hans barn gått hem till evig ro.

Och ensam vid sin stängda dörr
han bordet dukas såg som förr.
Nu var ju allt i bästa skick,
en vidbränd gröt han nu ej fick,
men ack, nu brände den som glöd!
En älskad hand ej fatet bjöd,
ej fanns en makas hulda bön,
ej barnafröjd, ej gran så grön.

Upp stod den rike mannen stum
och bitter i sitt öde rum:
— Tag bort den usla maten där!
Sjufaldt förgiftad nu den är.
Hvar är mitt folk? Hvem utaf dem
har dukat detta bord *för fem?*
Den skall få afsked för sitt nit:
jag har ej bjudit gäster hit.

En gammal tjänare steg fram:
— Ack, herre, jag förgås af skam!
Förlåt mig, det ett misstag var,
jag dukat som i forna dar.
Vid bordet sutto fyra då;
men det kan icke jag förstå,
att någon ann', jag vet ej hvem,
har bordet dukat nu för fem.

— Låt vara! — sad' herr Hårdeman;
så underlig till mods blef han.
Han satte sig vid bordets rand
och stödde kinden mot sin hand.

Och vid han satt, begynte re'n
hans tårar droppa, en och en,
från bistra ögat på hans kind,
till dess af gråt han var som blind.

Det stolta sinnet blef så sjukt,
det hårda hjärtat blef så mjukt;
han mindes nu hur oförnöjd
han varit med sin bästa fröjd
och hur dock allt förgängligt är,
där icke Herren Gud är när
och gjuter evighetens frid
i jordens korta glädjetid.

Så satt han länge, länge kvar.
Då såg han upp, och se, då var
vid bordet hvarje plats besatt!
Där log hans maka ömt och gladt,
där lekte lilla Alma än,
där satt hans lille Fritz igen.
På sista platsen bland de fem
en skön Guds ängel satt med dem.

Herr Hårdeman sitt öga ref:
— Ack, Gudskelof, jag vaken blef!
En elak dröm jag hade visst,
jag drömt, att jag de kära mist.
— Men hör, nu klang så mild en röst,
som icke kom från mänskobröst;
den sköna ängelns röst det var,
liksom en silfverklocka klar.

— Min arme vän, du har ej drömt,
du miste dem. Men har du glömt
din förra jul, när du *härnäst*
bad himlens ängel till din gäst?
Se, jag har kommit, som du bjöd,
men före mig gick sorg och död,
för att du skulle hälsa mig
så rätt välkommen hem till dig.

Ty änglarna från himmelen,
de komma ej till gäst hos den,
som i sitt hjärtas öfvermod
har glömt sin Gud och Fader god.
De komma blott till den, som här
så ödmjuk i sitt hjärta är,
att Herren Kristus och Guds ord
med dem få sitta vid hans bord.

Se, därför Gud ditt hjärta böjt,
som var så stolt och oförnöjdt.
Det är ej vrede, det är nåd,
för att från lyckans öfverdåd
du skulle kastas för Guds fot
och taga så hans änglar mot.
De hafva ju en hjärtats fröjd,
när hårdhet blir till ånger böjd.

Och får jag blifva nu hos dig
med dessa tre, som följa mig,
så vilja vi bli ständigt kvar,
i glädjens som i sorgens dar.

Osynlige vi skola då
beständigt vid din sida stå,
beständigt vaka för ditt väl
och föra sist till Gud din själ.

— Den goda ängeln slöt sitt ord.
Herr Hårdeman satt vid sitt bord
så sorgsen och så glad ändå;
men vid han tänkte än därpå
och kände hvarje älskadt drag,
så växte ut i fint behag
små vingar på de fyra re'n;
de smulto bort, som månens sken.

Från denna stund herr Hårdeman
blef god och ödmjuk, också han.
Han gaf de fattiga sitt gods
och var dock rik och väl till mods,
ja, mycket rikare än förr:
nu stod en ängel vid hans dörr,
nu var hans skatt i himmelen,
och Gud hvar dag förökte den.

Väl hände stundom, när han såg
små vackra barn med munter håg
i fröjd kring julegranen stå,
att han blef stum och sorgsen då;
men se'n bjöd han dem karamell
och sade glad: — vet' ni, i kväll
så dukas ju hos mig för fem!
De komma nog — och gissa hvem!

Pehr Matts' sten.

När jag bodde i skärgården, såg jag från mitt vindskammarfönster det öppna hafvet genom ett bredt sund i nordväst. Bottniska Viken utbredde där sin vida, sköna vattenspegel, stundom blank som det jämnaste glas med långa fina silfverstrimmor, där Unda Marina med sina leksystrar lekte i skenet af middagens sol. En annan gång var spegeln lika blank, men ej mera så jämn, ty då gingo där långa, höga och kullriga vågryggar af dyningen efter en storm; det var som såge man det stora hafvet sofvande flämta ut efter en väldig strid, dess bröst höjdes och sänktes; — det andades tungt, men det hade nu lugn. Åter en annan gång kom den bistra nordan från polen och strödde kring stränderna Lapplands guldsand. Då brast hafvets spegel i många millioner spillror, dess vågor uppreste sig som rytande bufflar att stångas mot klipporna, och Thors ö och Fröjas ö, hvilka fått sin plats ytterst som murar mot fiendens anfall, stodo där alldeles hvita af skum, som stänkte högt emot grantopparna.

Det var i detta blånande fjärran som man hvar afton såg Fjäderholmarna lyftas ur hafvets djup och hvar morgon åter sjunka ned under vågornas yta. Men längre

åt väster syntes vid himmelens rand en stor, ensam klippa, som kallades *Pehr Matts' sten.* Ingen visste mer hvem denne Pehr Matts månde ha varit, som gifvit stenen sitt namn; kanhända var han endast en fattig fiskare, som där lagt ut sina nät och sofvit under en månljus augustinatt som en hafskonung på klippan. Jag hade sett denna sten alltfrån min barndom, och alltid hade han synts mig så märkvärdigt hemlighetsfull, för det att han var så stor, så ensam och så långt borta från människors vägar ute i det vilda, ödsliga hafvet. Jag föreställde mig alltid, att han måste vara ditkastad af en jätte och stå som ett kyrktorn i hafvet med hisnande bråddjup på alla sidor. Ibland försvann han alldeles i töcknen, ibland reste han sig högre än någonsin förr, när aflägsna föremål *förtonade* sig i sjön och syntes liksom upplyftade, hvilket ju ser så ut, när den fjärran luften är litet töcknig och solen står lågt. Och då skeno ibland de röda morgonskyarna så förunderligt grant på Pehr Matts' sten; han tycktes brinna i ljus låga, han gnistrade som af eld och guld i de blåstrimmiga vågorna där borta i hafvet.

En dag hade Pehr Matts' sten fått en invånare: där rörde sig något på hans topp, och det måste vara en jätte. Gestalten var en människas, men hvilken människa! Han måste vara minst nio alnar lång, där han utbredde sina armar mot himlahvalfvet. Jag tänkte på Näcken; skulle det vara han? Dagen därefter fick jag veta, att det varit en liten fiskargosse, som klättrat på stenen för att söka sjöfågelägg — ty han hörde icke till Majföreningen — och när han stod där, förtonade han sig, förstorade sig så märkvärdigt mot luften, att han syntes mycket längre, än alla de jättar, som visas för penningar liksom vilda djur.

Efter den dagen kände jag en brinnande längtan att se Pehr Matts' sten på nära håll, och jag tänkte mig hur underligt det skulle vara att stå där på toppen och utbreda mina armar mot himlahvalfvet. Jag kände en gammal fiskare, som hvarje måndag seglade där förbi till sitt ensliga fiskeläge i hafvet och hvarje lördag åter vände tillbaka till staden med saltad strömming i sina fjärdingar. En vacker måndagsmorgon, när det blåste en så lagom sydvästlig bris, att man kunde segla fram och tillbaka dit ut, ropade jag an min gamle vän, han åtog sig att vara min lots, och vi styrde ut mot det öppna hafvet. Det var en lång väg, mycket längre, än jag hade förmodat; jag gissade en mil, och det var mer än två. Ju längre vi aflägsnade oss från öarna med deras små fiskarkojor, desto ensligare och ödsligare syntes mig dessa ändlösa blå fält, som glittrade i solskenet. Jag väntade, att Pehr Matts' sten skulle växa allt större, ju närmare vi nalkades honom; ja, jag var öfvertygad, att han skulle visa sig vara ett förskräckligt högt berg. Men så var det icke, han krympte snarare ihop, han blef allt mindre, och när vi voro honom alldeles nära, såg han knappt större ut, än en vanlig hölada. Jag märkte nu, att han sett så stor ut på afstånd, för att han stod så ensam på en vid, slät yta med den blå luften bakom sig och intet i närheten, hvarmed han kunde jämföras.

För att säga sanningen, var han, sedd på nära håll, icke underligare skapad, än mången annan klippa vid hafsstranden. Men den stora ensligheten gaf honom något ovanligt, högtidligt och hemlighetsfullt. Han hade stått där så ensam i många, många hundra år, och under denna långa, okända tid hade hafvets rasande vågor beständigt maktlösa brutit sig mot hans skrof-

liga sidor. Hvad allt hade icke han upplefvat, och han kunde icke berätta det. Vågorna hade icke skrifvit sitt namn i berget, seklernas snö och solsken hade icke ristat en runa i klipphällen. Norra sidan var alldeles glatt slipad af vågsvallet; på de öfriga sidorna kunde man urskilja bruna ränder efter vattnets olika höjd. En tunn, grå mossa, blandad med hafvets gröna slem, betäckte den del af hans yta, som icke stod under vatten. Otaliga fåglar hade efterlämnat hvita märken på stenen, och när vi nalkades, uppflögo tjugu måsar med ett argt skri kring denna sin sällan störda fristad. De mottogo oss som röfvare, de kretsade kring våra hufvuden, de tycktes vilja uthacka våra ögon, vi måste försvara oss med årorna. Måsarna stredo för *sitt* fädernesland; de hade ju sina bon på klippan.

Jag klättrade upp på den slippriga klippan. Hon var nästan jämn på sin öfra yta och stor som ett kammargolf. En blommande röd epilobium och en mager vinbärsbuske hade sökt sig ett fäste, bland musslor och hafstång, i en rämna på solsidan. Allt vill lefva: själfva den hårda klippan anstränger sig att bära blommor och frukt!

Hvad var detta? En bokstaf? Nej, icke en bokstaf, men kanhända ett bomärke, ifall det icke var en sådan kråkfot, som naturen själf brukar rista i flata klipphällar. Jag lutade mig ned och skrapade mossan af hällen. Icke ett, utan väl tjugu sådana märken tycktes ha varit inhuggna på västra sidan och nästan lika många på den östra. Många voro nästan utplånade af regnet, solen och hafvets svallvåg. Men hvarför voro de inhuggna liksom i två fientliga läger? Var det måsar och vildgäss, som stridt om Pehr Matts' sten? Ingen visste det, stenen var tystlåten, hafvet mumlade något,

men så gör det ju ständigt. Det kan icke tiga och får ej berätta.

Jag ihågkom fiskargossen, som växt till en jätte. Hvarför skulle ej jag kunna täfla med honom? Pehr Matts' sten, som själf är en jätte på afstånd tinbillar småfolket där borta hvad han behagar. Jag ställde mig på tå, kapprak på höjden af klippan... jag utbredde armarna som väderkvarnsvingar... jag vände mig långsamt och högtidligt omkring som ett torn. O, hvad jag nu måtte synas förfärligt hög och stor mot den blå luften! Man skulle säga där borta: det är Pehr Matts, som tager ned solen från himmelen!

— Kanske vi nu bege oss af? — sade fiskaren i sin båt.

Vi begåfvo oss af, och det kändes rätt skönt att åter komma till människor från det ödsliga hafvet. Lång tid därefter sökte jag något i gamla papper från Gustaf Vasas tid. Till min förundran läste jag där om ensliga stenar i hafvet, där sälarna brukade krypa upp för att masa sig i solskenet. Säljägare fingo sitt bästa byte vid sådana klippor, som därför kallades *sälstenar* och voro mycket eftersökta. Jägare från skilda byar råkade i träta om sälstenarna, gingo till domaren och begärde, att ingen annan skulle få jaga där. Jag förstod nu hvarför Pehr Matts' sten var märkt med olika bomärken i två fientliga läger.

Men där var något annat märkvärdigt med denna sten. Om han för trehundra år sedan var en sälsten, så måste han då ha legat så lågt vid hafsytan, att sälarna kunde krypa upp. Och nu stod han minst sex alnar högre. Så mycket måste således hafvets vatten hafva minskats sedan den tiden, och lika mycket måste Finlands kust hafva höjts öfver hafvet på trehundra år. Är icke

detta underligt? Men så är det. Hvarje hundrade år har det norra Finland — liksom det norra Sverige — eröfrat från hafvet ett stort stycke land, som blifvit torrt, när hafsvattnet bortrunnit två alnar lägre. Och södra Finland har vunnit en alnshöjd från hafvet. Så växer landet till och erröfrar ständigt nya provinser från hafskonungens rike. Det vet Pehr Matts' sten. Han hade likväl något att säga, så sten han var. Han sade till mig: ditt land växer!

Ninive.

Det var en gång en stor stad, ja, en af de största i hela världen; tre dagsresor lång; han hette Ninive. Han var full af palatser och kostbarheter, oräkneliga inbyggare, mäktiga furstar och starka krigshärar. Där funnos stora bibliotek med forntidens lärdom samt många visa män och konstnärer, som prydde allting härligt. Där funnos också rättfärdiga, som tjänade Gud, men de ogudaktiga voro flera och uppfyllde den stora staden med dårskap och Guds förnekelse, ty de förtröstade på sin stora makt, ära och rikedom, menande att ingen, hvarken i himmelen eller på jorden, kunde blifva dem öfvermäktig.

Då sände Gud profeten Jona till att predika Ninives undergång; densamme Jona, som uppslukades af hvalfisken, men sedan åter uppkastades på landet. Jona gick in i Ninive och sade till folket: — Det är ännu fyrtio dagar, och så skall Ninive förgås.

Då trodde Ninives folk på Gud, ödmjukade sig i fasta och böner och vände af från sina onda vägar. Och Gud förbarmade sig öfver dem och bortvände straffet från Ninive, så att intet ondt vederfors staden.

Detta förtröt Jona, att hans profetia ej gick i fullbordan. Han gick utom staden, gjorde sig en hydda

och satte sig i skuggan, att han måtte se, om staden ändock skulle förgås. Gud lät en kurbits växa upp att beskugga Jonas hydda och vederkvicka honom i solhettan. Men nästa morgon sände Gud en mask, som åt kurbitsen; Jona blef vanmäktig af hettan och förtröt det så högeligen, att han önskade sig döden.

Då sade Gud till Jona: — Du jämrar dig öfver kurbitsen, som du icke planterat och som på en natt vuxit och på en natt förgåtts. Och jag skulle icke hafva medlidande med Ninive, en sådan stor stad, där det finnes mera än hundra och tjugutusende barn, som icke veta åtskilja sin högra hand från sin vänstra; därtill ock många djur!

Detta är skedt i profeten Jonas tid, när Assyriens stora hufvudstad Ninive förödmjukade sig och skonades af Guds dom. Men efter den tiden uppväxte i Ninive ett annat släkte, som åter förglömde Gud och ånyo uppfyllde den stora staden med synder och dårskaper, värre än deras förfäder. Då sände Gud profeten Nahum, och Nahum sade till Ninives folk:

— Förskingraren skall draga fram emot dig och belägra dina fästen. Se dig väl före på vägarna, ty dina herdar sofva! Rusta dig, och förstärk dina murar med starka tegel! Fienden skall komma och fördärfva dina vinkvistar. Hans vagnar lysa som bloss och ljungeldar, när de gå om hvarandra på vägen och drabba till anfall. De skola rycka fram under murarna; portarna vid floden skola upplåtas för dem, och palatset skall nederslås. Ninive är som en damm, full med vatten; men det måste bortrinna. Där skall ropas: stå! stå! men ingen skall

vända sig om. Där är stort brak, hjul bullra, hästar skria, vagnar rulla. Fienden skickar ryttareskaror med blänkande svärd. Många ligga slagna i högar, så att man snafvar öfver dem. Där röfvas silfver, guld och klenodier utan all ände. Elden skall bränna dig och svärdet förgöra dig, säger Herren; allt för det att du var så glad och behaglig i syndens tjänst och har förvändt många folk. Nu skall man icke längre höra ditt budskap i världen; alla länder skola darra och alla kinder blekn som lerkärl. Dina förra smickrare skola säga: hvar är nu de lejons boning? Ninive är fördärfvadt, och folken klappa sina händer öfver dess fall.

Detta var Nahums hotande profetia. Ninive hörde honom icke, och domen gick i fullbordan. De kaldéer kommo med härsmakt, intogo staden och härjade Ninive så i grund, att i många, många hundra år ingen visste hvar den ofantliga staden fordom stått. Först i våra dagar ha några af dess jättestora, milslånga palatser åter blifvit uppgräfda ur gruset, för att vittna om sannfärdigheten af den Allsmäktiges domar. Stora, vidunderliga bilder af djur och människor hafva blifvit framdragna ur Ninives ruiner och uppställda i muséerna i London och Paris. Där stå de ännu lika väl bibehållna, som för tvåtusen femhundra år sedan, och stirra på nutidens människor med sina stora, stela, spöklika ögon af sten. Jona är död, Nahum är död, och Ninive är längesedan förgånget från jorden. Men när alla andra tiga, måste stenarna tala.

* * *

En gång i djupaste fred, i skönaste sommar, när Frankrike var på höjden af sin makt efter kriget på

Krim, och när den stora världsstaden Paris, som är vår tids Ninive, stod i sin högsta härlighet, glans och rikedom — när allt var blommor och glädje, dans och spel, guld och marmor, silke och pärlor — då gick jag ensam och tankfull genom de svala, tysta, dunkla stensalarna i Louvrens palats och betraktade med undran jättebilderna från Ninives forntid. Huru mäktigt måste det rike ha varit, huru stolt och praktfull den stad, som en gång uppställde sådana bilder på sina trappor och torg! Inför dessa stenar hade profeterna talat till folket, och det förekom mig, som hörde jag Nahums ord i sakta ekon susa från stenkolosserna:

— Du har flera köpmän, än stjärnorna äro på himmelen; dina furstar och höfvitsmän äro som tallösa gräshoppssvärmar, men när solen uppgår äro de borta, och ingen vet hvar de blifva. Dina herdar sofva, konung af Assur! Upp att bevaka dina fästen, ty fienden nalkas, och dina fasta borgar skola falla som mogna fikon i dens mun, som dem äta vill!

Vid det jag tänkte på dessa ord, hördes utanför palatset ett larm af fröjderop. Segrande krigshärar drogo genom gatorna, belastade med troféer, och en larmande folkhop följde efter med triumf och jubel. — Hvilka drömmar — sade jag till mig själf. — Är icke detta det tappra Frankrike och det stolta, glada Paris? Aldrig i tiden skola Nahums ord gå här i fullbordan . . .

Jag bedrog mig: de skola gå i fullbordan uti den tid, som är, och inför allt folk, så framt ej Allsvåldig Gud tager sitt hot tillbaka, såsom i Jonas dagar. Men därtill fordras, att det stolta Paris skall ödmjuka sig inför Gud, såsom fordom Ninive. O, att det gjorde så — att det vore Jonas och icke Nahums Ninive! — Ty — säger profeten: — Herren är långmodig, men stor i kraft.

Hans väg är i storm och tjocka moln; marken darrar, hällebergen rämna, och folken förfäras för Herrens domar. — O, Herre, haf förbarmande med de många små barn äfven i vår tids Ninive, att de icke må förgås, utan vandra för dig i dygd och rättfärdighet!

(Okt. 1870.)

Den okända svarta fågeln.*

Svarta fågel, svarta fågel,
hvar är du ifrån?
— Långt från söder, långt från söder,
litet bortom mån.

Hvarför kom du, hvarför kom du
långt från söder hit?
— För att Sveriges, för att Finlands
drifva är så hvit.

Hvarför är du, hvarför är du
svart som sorgens bön?
— För att bättre, för att bättre
synas emot snön.

Svarta fågel, svarta fågel,
hvarför gycklar du?
— För att många, för att många
bittert gråta nu.

* Vintern 1871 visade sig okända svarta fåglar på flera orter i Sverige och Finland. Man vet icke hvarför de, midt i vintern, flyttat från sina sydliga hemtrakter, men några tro, att de blifvit bortskrämda af kanonernas dunder.

Är ditt hemland, är ditt hemland
nu i sorg förödt?
— Du har sagt det, du har sagt det:
Frankrike förblödt.

Därför kom du, därför kom du
sorgklädd till vår strand?
— Skulle du ej, skulle du ej
sörja fosterland?

Svarta fågel, svarta fågel,
jag förstår dig nu.
— Om du vet det, om du vet det,
hvarför frågar du?

(Jan. 1871.)

Julgranen.

Min fader var en jättekung,
som rådde öfver fjällen;
min moder var en tufvas ljung
så röd som junikvällen.
Min broder var en fors så strid,
min syster var en stjärna blid
på mörkblå himlapällen.

Jag växte upp i öde mon
vid djupa insjöns branter.
Det höga berget var min tron
med furornas drabanter;
uti min krona stjärnan sken,
och månen hängde på min gren
med frostens diamanter.

Ty jag var skogens unge prins;
rak som ett ljus var stammen.
Den snälle ekorrn än jag minns,
som tog sitt hopp vid dammen.
Och i min topp sjöng trasten skön,
när skogen höll sin morgonbön
och ekot sade amen.

Då kom, en mulen vinterdag,
en pilt med julestjärna,
han såg på mig, han högg ett tag,
han högg i bark och kärna.
Jag föll så grön, jag föll så ung
för andras fröjd på tufvans ljung,
och därför föll jag gärna.

Sen blef jag förd till herregård;
där skällde på mig hunden.
En moder tog mig i sin vård,
jag blef med kransar bunden.
Jag kläddes som den unga brud
i silkesband och blomsterskrud,
ty nu var högtidsstunden.

Jag fördes in till julekväll,
när ljusen brunno klara;
där jublade så glad, så säll
en yster barnaskara.
Jag tänkte på min öde mo,
på trastens sång, på ekorrns bo;
där ville helst jag vara.

Jag glömde allt för andras fröjd,
fast själf jag hade ingen.
Men ock för mig i himmelshöjd
sjöng glada änglaringen,
och på min dunkelgröna gren
föll ett förklaradt återsken
af hvita kerubsvingen.

Nu står jag glömd och utan vän,
när julens dagar ända.

Till skogen, till min rot igen
kan jag ej återvända.
Jag vissnat i min ungdoms vår,
och intet öga skall en tår
den torra granen sända.

Dock gläds jag, goda barn, att jag
för dig mitt lif fått gifva.
Hvad mer, om jag ej fått en dag
en skogens konung blifva
och växa stolt till molnens höjd?
Jag hade då ej känt den fröjd
att barnens glädje lifva.

Ty ingen glädje finns, som den,
att gladt sig själf försaka,
att offra allt för andra, men
få intet själf tillbaka.
Det är en fröjd, så ängalik,
att blott Guds barn i himmelrik
en sådan fröjd få smaka.

Den bättre vägen.

Det var en gång en kvastgumma, som hade två barn, Tutteli och Putteli, och Tutteli var en gosse, men Putteli var en flicka. En dag hade gumman förtjänat tjugu öre och sade till barnen: — Här äro två tioöresslantar; gån till staden att köpa bröd!»

Barnen hade aldrig varit till staden förr och frågade hvilken väg de skulle gå. — Det är ingen konst — sade gumman. — Först gå ni efter stora landsvägen, och när ni komma till backen med enrisbuskarna, grenar sig vägen. Då gå ni den vägen fram, som är bättre.

Detta tyckte barnen var en god vägledning, och så gingo de glada åstad med sina slantar, ty det var ju mycket roligt att en gång komma till staden.

När de kommo till backen med enrisbuskarna och sågo två vägar framför sig, började de tänka för sig själfva, hvilken väg som kunde vara den bättre. Men det förekom dem, som om båda vägarna voro lika goda, och de stannade en stund alldeles rådvilla.

Då satt en rödstjärt i björken vid vägen till höger och sjöng: torrt bröd, torrt bröd, kvirrevitt! Men en kråka satt bland enrisbuskarna vid vägen till vänster och

kraxade: kringlor och pepparkakor, kringlor och pepparkakor, kva, kva!

— Hör du, Tutteli — sade Putteli — rödstjärten sjunger torrt bröd; det är bäst, att vi gå ditåt och uträtta vårt ärende.

— Nej — sade Tutteli till Putteli — kråkan lofvar oss kringlor och pepparkakor. Den vägen måste ju vara bättre.

Och så kunde de icke komma öfverens, utan beslöto att taga hvar sin tioöresslant och skiljas åt på de olika vägarna.

Men alla vägar leda till Rom, och båda vägarna ledde till staden. När Tutteli gått en stund, kom han till ena stadsporten, och där satt en madam vid ett bord och skrek: — Två för ett öre, två för ett öre!

Hvad kan det vara? tänkte Tutteli och klef fram till madammens bord. Där fick han stora ögon, ty bordet var fullradadt med pepparkakor och små kringlor på band. — Får jag två kringlor för ett öre? — frågade Tutteli.

— Ja — sade madammen. — Pepparkakorna kosta två öre, men det får vara för ett.

— Nej, så billigt! — tänkte Tutteli vid sig själf. — Hvad mor skall bli glad, när hon får så mycket godt för så billigt pris! — Och så köpte han kringlor för hälften af sina pengar; — huru många fick han? — och för andra hälften köpte han pepparkakor; — huru många fick han?

Därpå gick Tutteli att bese staden, och där fanns mycket märkvärdigt. Där voro höga hus, granna mamseller och skrafvelmässingsspeglar i alla bodfönster. Skrafvelmässing, se, det var något! Tutteli såg sig omkring och begynte blifva hungrig.

— Jag kunde väl äta en kringla, efter de äro så billiga. Men bara en endaste en! — och så åt han en kringla.

Efter en liten stund var han åter hungrig, och det smakade efter mera. — Jag kunde väl också smaka på en pepparkaka, efter madammen prutade — tänkte han. — Men bara den ena! — Och så åt han en pepparkaka.

Ju mera han åt, desto hungrigare blef han. Och så gick åter en kringla och åter en pepparkaka. Men bara en. Nu begynte Tutteli tänka på hemvägen, ty det led mot aftonen.

Tutteli vandrade med långsamma steg framåt, ty han var både trött och hungrig. Och den ena kringlan och pepparkakan efter den andra gick samma väg ned i hans lilla mage, men bara en i sänder. Ty för hvar gång han mumsade, tänkte han: bara en endaste en!

Slutligen hade han bara en kringla och en pepparkaka kvar i sin ficka. Ja, det är nu bara en, tänkte han, och den förslår ändå ej till kvällsvard åt alla. Och så åt han den sista.

Tutteli kom hem, och där sutto kvastgumman och Putteli och åto förnöjda sin kvällsvard af brödet, som Putteli köpt. Ty Putteli hade kommit till den andra stadsporten, och där hade hon strax uträttat sitt ärende i bagarboden.

— Nå, Tutteli — sade kvastgumman — hvar har du brödet?

Tutteli tummade sin mössa, så att hon blef alldeles fyrkantig, och begynte berätta om alla härligheter i staden, om de stora husen, de granna mamsellerna och skrafvelmässingsspeglarna, som hängde i bodfönstren.

— Men hvar har du ditt bröd? — frågade kvastgumman.

Tutteli gjorde mössan trekantig i stället för fyrkantig och beskref madammen, som satt med sitt bord vid stadsporten, och huru otroligt billigt hon sålde de allra raraste saker.

— Men hvar har du ditt bröd? — frågade gumman för tredje gången.

Tutteli måste nu fram med sanningen, och det värsta var, att han allt ännu var hungrigare än en varg om julmorgonen.

— Sätt dig till bords — sade gumman.

Tutteli vek mössan rund igen och satte sig att äta. Det var märkvärdigt, att det torra brödet smakade bättre än både kringlor och pepparkakor.

— Nå — sade gumman — kan du säga mig hvilkendera vägen var bättre: den, som gick efter snålheten, eller den, som gick efter lyda mor?

— Lyda mor — sade Tutteli.

— Kom ihåg det — sad' gumman.

Och Putteli dukade snällt af bordet och bäddade sängen. Och Tutteli och Putteli lade sig att sofva med kvastgumman.

Vaggvisa för en nordanstorm.

Vyss, vyss, vilda barn,
som i rymden svingar!
Fader malar mjöl i kvarn,
akta kvarnens vingar!
Moder torkar byke sitt,
linnet skall bli fint och hvitt,
det får du ej fläcka,
ej med sand betäcka.

Liten pilt, vid stranden böjd,
bygger damm i sanden;
blås ej bort en menlös fröjd,
grumla icke stranden!
Svalan kryssar till sitt bo;
stör ej hennes ungars ro,
stör ej myggans dansar,
rör ej ängens kransar!

Skeppet gungar hårdt på sjön;
slit ej bort dess segel!
Unna viken där vid ön
vattnets lugna spegel!

Fiskarn i sin ranka båt
ror till hamnen trött och våt;
ej hans färd försumma,
tänk på barn och gumma!

Mycket skön och stolt du är,
när du rymden skakar;
hafvets blå i hvitt sig klär,
furans krona brakar,
vådeld flammar upp i byn,
rödt som blod är himlens bryn ...
Men långt mer du tjusar,
när du sakta susar.

Du har fyllt ditt stora kall,
du har rensat världen;
nu till ro du somna skall
från den ystra färden.
Lejon blir ett litet lamm,
nordan fladdrar sakta fram
som en fjärils vingar
mellan blomsterringar.

Glöm, glöm brak och brus,
glöm de hvita vågor,
glöm de mörka furors sus
och de röda lågor!
Kamma slät din bistra lugg,
bada ljum i aftondugg
mellan rosenhäckar
och små silfverbäckar!

Flyg, flyg, luftens örn,
mild kring vik och uddar,
hvila dig i molnets hörn
på de mjuka kuddar!
Sof på lakan himmelsblått,
dimman är ditt örongått,
röda aftonflamman
svept ditt täcke samman.

Där så sofver du så sött,
till dess morgon bräcker;
när den nya solen glödt,
hennes kyss dig väcker.
Lammet blir ett lejon än,
fjäril blir en örn igen
och går ut på färden
till att rensa världen.

Lilla genius.

Det var en gång en lärd man, ett bokråd; — jag vet ej om ni hört talas om bokråd: det är en mycket vördnadsbjudande titel. Bokråd kallas en sådan, som vet mycket ur böcker, men litet eller intet ur lifvet. Och vårt bokråd var ett beskedligt bokråd, som icke gjorde en mask förnär: han stack blott en nål genom bobbor och flygfän och petade upp dem i rader på en korkskifva, ty han var insektsamlare. Han tyckte detta vara alldeles som det skulle vara, och aldrig såg man honom så innerligen belåten, som när han fick något nytt och rart att sprattla på nålen.

En sommardag sken solenin i studerkammaren, och bokrådet begynte svettas i sin gröna stoppade nattrock. Han lyfte glasögonen från sin näsa och skärmen från sin månljusa panna, sköt undan gardinen, tittade ut och såg solen skina. — I dag är insektväder — sade han vid sig själf.

Bokrådet tog sin gula kaschett, sin snusbruna sommarrock, sin håf, sin flaska, hvari han brukade förvara rara insekter, och vandrade ut. Vid det han klef gatan framåt, trampade han sönder en frus klädningsfåll, puffade omkull en liten flicka, som bar en mjölkkruka, och trätte

smått med en lyktpåle, som ej ville gå ur vägen. Slutligen kom han till parken utanför staden. Där var sommardoft, grönska, blommor och fågelsång, men detta märkte ej bokrådet. Han slog med sin håf i de hvita hundlokorna, de gula ranunklerna och de gröna videbuskarna; han ruskade häggarnas grenar — ty häggarna äro goda insektställen, isynnerhet när de blomma, och ju maskätnare de äro, desto bättre. Alla träd borde vara makskätna, tyckte bokrådet. Dessutom var mycket att göra i gamla, murkna stubbar och kullfallna, förtorkade grenar: — allt som icke var maskätet, borde åtminstone vara kullfallet, förlegadt och murket, tyckte bokrådet.

Svårare var det att jaga flygande kräk i den vackra parken: de hade så snabba vingar, och bokrådet hade inga sådana. Han ställde försåt för sländor och fjärilar, han fiskade i luften efter brömsar, steklar och guldflugor, och om många af dessa småkräk fingo genom honom sin bane, skonade han ej heller spindlarna i deras nät. De vederstyggligaste voro ofta de allrararaste. Allt dugde åt bokrådets samlingar, och däri hade bokrådet ganska rätt, ty ingenting finns uti naturen, som ej har sitt ändamål och sin lärdom. Felet var endast, att bokrådet föga brydde sig om ändamålet, blott han fick kräket i sin samling och kunde beskrifva, huru det minsta fjun såg ut.

Nu hade jakten lyckats dåligt, ty hvad skulle bokrådet göra med några hundra brömsar, hästflugor och kålmaskar, af hvilka han hade flera hundra förut? Trött och misslynt, satte han sig vid brädden af en damm, där en stor, hvit näckros just hade öppnat sin sköna, unga kalk mot morgonsolen.

— Aha! — utropade bokrådet med en plötslig för-

tjusning. Han hade funnit en liten högst besynnerlig varelse fördold mellan näckrosens blomblad.

Kräket var knappt en half tum långt, fint som en blomstjälk, hvitt och litet, skiftande i ljusrödt, men till skapnaden nästan likt ett människobarn, utom att det var så förunderligt litet och bar genomskinliga, glänsande fjärilsvingar på sina snöhvita skuldror. En annan skulle ha funnit den lilla varelsen förtjusande täck. Bokrådet kände sig också helt rörd af glädje, men det var därför att han funnit en rar insekt.

Han stoppade alltså kräket i flaskan bland de öfriga flugorna och vandrade belåten tillbaka till sin studerkammare. Här uppstack han den nya insekten på en nål, fäste nålen vid en korkskifva och begynte studera sitt fynd under mikroskopet.

— Det var kuriöst, högst kuriöst! — menade bokrådet. — En sådan insekt har jag aldrig funnit. Det måste vara en *homunculus minimus* — ett mikroskopiskt människopyre! Men han sprattlar alldeles för mycket, jag kan ej räkna tårna på hans baktassar. Han får dö på nålen, så länge jag letar i mina böcker efter släktet *homunculus.*

Alltså ställdes kräket på sin nål i ett hörn af studerkammaren, och bokrådet gick att leta i sina böcker. När han ej där kunde upptäcka något spår af släktet *homunculus*, begaf han sig till stadens största bibliotek, där hundratusen böcker stodo uppradade på hyllorna, och begynte leta i dem från pärm till pärm efter någon beskrifning öfver ett människopyre, som endast vore en half tum långt. Detta var ett långt och mödosamt arbete. Bokrådet letade och letade i sju hela år; han blef af sökande och bekymmer askgrå i ansiktet, och den snusbruna rocken blomstrade som ett potatisland, men ingen *ho-*

munculus stod att upptäcka, åtminstone ingen sådan, som lefver och vistas i näckrosens blomkalk. Efter de sju årens förlopp vände bokrådet åter till sin studerkammare och beslöt nu att utgifva en egen bok om den nya insekten *homunculus*, som lefver af blomdoft och vanligen uppehåller sig vid en viss damm, i en viss park, en viss tid på sommaren, samt har den förunderliga egenskapen att endast kunna hittas af lärda män i snusbruna sommarrockar.

Alltså uppsökte bokrådet åter det gamla skåpet i vrån, med den dammiga lådan, där korkskifvan och *homunculus* varit gömda i sju år. Kräket satt kvar på nålen, lifslefvande, muntert och sprattlande liksom förr. Det hade till och med vuxit, det var nu nära en tum långt.

Bokrådet fann detta högst besynnerligt och vände kräket på alla sidor. — Det sprattlar ännu — sade han — jag måste hänga upp det i rök. — Och så hängde han det i rök öfver natten.

Andra morgonen gick han att se på kräket. Mirakel! Det fortfor att sprattla lika lifslefvande, det hade åter vuxit en half tum. Det skulle kunnat flyga, om det ej varit uppträdt på nålen.

— Du var mig en seg baddare — sade bokrådet; — jag måste skära dig i bitar. Och bokrådet skar den lilla varelsen i många små bitar. Men när han vände sig om, voro bitarna åter hopfogade till ett helt, och nu såg han kräket skratta.

Bokrådet var ingen elak karl, men det förargade honom, att en insekt skulle skratta. — Jaså — sade han — du skrattar, du? Jag skall lära dig! — Hvarpå han tog sin stora järnmortel med den tunga mortelstöten, lade kräket i morteln och stötte det sönder till små smulor. — Nu hålls du stilla — menade bokrådet.

Pytt, sad' Pelle. Bokrådet tittade i morteln och såg den lille sitta på bottnen, ännu muntrare och mera lifslefvande än förr. Det var icke värdt att försöka stöta sönder honom: lika gärna kunde man stöta hål i luften. Han hade nu vuxit till två tums längd.

— Åhå — sade bokrådet, flat och förtretad. — Är du af den sorten, så hjälper väl intet annat än bränna upp dig. — Hvarpå bokrådet gjorde en stor brasa i kakelugnen, kastade kräket i brasan och tillstängde kakelugnsdörrarna. — Nu sprattlar kanaljen icke mer — tänkte han.

När brasan var utbrunnen, blef bokrådet nyfiken och öppnade kakelugnen. Där satt den lille, gladelig och oskadd i askan. Han var nu tre tum lång och kunde tala.

— Här är rätt godt och varmt — sade den lilla försmädliga varelsen med sin fina röst, som ej var mycket starkare än en myggas pipande.

— Nå, vid Jupiter! — sade bokrådet och slog ihop händerna af förvåning — du är då den mest seglifvade *scarabeus* jag någonsin sett. — Hvarpå han tog kräket ur askan, gick bort med det till skogen och gräfde ned det en famn djupt i jorden. För att vara rätt säker på saken, lät han vältra en stor sten öfver stället, där kräket låg nedgräfdt.

Ändock tyckte han sig ej vara riktigt säker, utan gick en vecka därefter ut till samma ställe i skogen för att se åt. Skogen var kvar, stenen var kvar, gropen var fylld, men den lilla oslippeliga varelsen, hvilken nu hade blifvit fyra tum lång, satt oskadd och gladelig ofvanpå stenen. — Här är rätt skönt och svalt i skogen — sade den lille.

Då, först då blef bokrådet mäkta förskräckt. Det glesa håret reste sig kring hans månljusa hjässa, de gröna

glasögonen hoppade på hans näsa, den snusbruna rocken sprack i sömmarna, och bokrådet tog till fötter det mesta han förmådde. Det blef ett sådant språng, att där springer han än i dag.

Någon tid därefter kom en hönsgumma gående genom skogen och fann den lilla varelsen sittande på stenen, där bokrådet lämnade honom. — Stackars kräk — sade gumman — hur är du så öfvergifvet? Kom, jag vill värma dig i min stuga med de andra kycklingarna! — Hvarpå hon varsamt tog den lille mellan sina knotiga fingrar och bar hem honom i förklädet.

Gumman hade en träbur, i hvilken hönan bodde med sina kycklingar; där skulle kräket bo. Men hönan tyckte icke om den nykomna gästen; rätt som det var, hade hon hackat ögonen ur honom. Gumman märkte detta och skrek af förskäckelse. — Det gör ingenting — sade den lille. Strax därefter satt han åter, med friska, sköna ögon, leende, grensle öfver en af kycklingarna.

— Du kan få bo med grisen — sade gumman; — och vill han göra dig illa, så kryp under tråget!

Sagdt och gjordt. Den lille sattes att bo med grisen, men detta lyckades ej bättre, än att grisen åt upp honom i en munsbit. Knapps, och så var det gjordt.

Gumman märkte det och blef så häpen, att hon i första förskräckelsen ville slakta grisen. Redan stod hon färdig, och det skulle ha varit slut med grisens unga lif, om ej gumman hört en späd röst säga: — Hvad tänker du göra, mor lilla? Jag mår ju ganska bra! — Det var åter den besynnerliga varelsen, som skrattande satt på grisens rygg.

— Nu skall jag bättre förvara honom — tänkte

gumman, och så bäddade hon den lille på hö i ett ämbar, som stod innanför dörren. Rätt som det var, kom gummans gubbe törstig från åkern, tog ämbaret och sänkte det djupt ned i djupaste brunnen. — Hvad i världens dag har du gjort? — sade gumman. — Du har dränkt mitt allrakäraste kräk.

Hönsgubben blef rädd och flat, ty han hade stor respekt för sin gumma; men innan han ännu hann svara något, hördes åter den späda rösten säga: — Det gör ingenting, mor lilla, här mår jag ganska bra. — Åter var det den lilla varelsen, som satt och skrattade grensle på ämbaret.

Detta fann gumman slutligen vara något besynnerligt. Hon knep sina stora glasögon kring näsan, betraktade den lille på alla sidor och sade till honom: — Hvad är du för en?

— Jag är en varelse — svarade han.

— Hm — sade gumman. — Nå, hvarifrån är varelsen hemma?

— Öfverallt och ingenstädes — var svaret.

— Jaså, det var mycket begripligt — menade gumman. — Nå, hvad heter varelsen?

— Kalla mig: Lilla Genius.

— Står det i almanackan?

— Sök!

Gumman sökte, med och utan glasögon, men fann ej i hela almanackan ett helgon med namnet Lilla Genius. — Jag förstår — sade hon: varelsen är en flicka, förnamnet är *Lilla* och tillnamnet *Genijus.* Det är underliga namn, som folk nu för tiden ger sina barn. Men när jag rätt betänker saken, så ho vet, om kräket ens är ett riktigt människobarn. Svara, unge: hvar är ditt prästbevis?

— Prästbevis? Hvad är det?

— Nej, hör nu, detta är aldrig på rätt — tänkte gumman. — Kräket vet ej ens hvad ett prästbevis är, det är säkrast, att jag på något hyggligt sätt blir af med Lillan. Vördig prosten måste väl veta råd, ty si, jag vill icke hafva något trolltyg i huset. — Hvarpå gumman varligt stoppade Lilla Genius ned i en korg, knöt stadigt en duk däröfver och gick med korgen till prästgården.

— Vördigaste prost — sade gumman, när hon kom fram — här är ett underligt kräk, som jag hittade förra onsdags i skogen. Det var då fyra tum långt, men har nu vuxit till fem; äter ingenting, dricker ingenting, sofver aldrig och tyckes vara besynnerligt gladlynt och seglifvadt. Likväl ser det nästan ut som ett människobarn, utom att det har ett slags fjärilsvingar på axlarna; kan också tala och kallar sig *Lilla Genijus*, hvaraf jag förmodar att det är en flicka. Nu ville jag fråga vördig prosten hvad jag skall göra med kräket, ty jag vet sannerligen icke om det är folk, eller hvad det är.

Prosten såg fundersam ut, betänkte saken grundligt och bad slutligen att få se kräket.

— Här har jag det — sade gumman och ville öppna den stängda korgen, men Lilla Genius satt redan på hennes axel, nickade helt förtroligt och sade: — Här är jag, prostefar lille!

— Hm, hm — sade prosten, tog dubbla glasögon på sig och begynte syna den lille på alla sidor. — Du hör icke till min församling — sade han; — hvar är du född?

Lilla Genius tog ett hopp och satte sig ganska van-

vördigt att rida på själfva de vördiga glasögonen. — Hvar jag är född? — sade han:

Sol heter fader min,
luft heter moder min,
världen är stugan min,
frihet är vaggan min,
kraft är mitt lif,
ljus är min mat,
värme min dryck,
vaka min sömn...

— Jag tillstår — sade prosten efter något begrundande — att detta är en ganska ovanlig dopattest. En sådan finnes icke i mina kyrkoböcker. Gumman påstår också, att du skall vara mycket gladlynt och seglifvad, så liten du är. Men hvad säger du om min flugsmälla?

Den lille skrattade:

Våld krossar mig ej,
stål biter mig ej,
eld bränner mig ej,
jord begrafver mig ej.
Ur luft och vatten,
ur eld och aska,
ur rofdjurs tänder,
ur mänskohänder
går jag hel,
utan fel,
oförstörbar,
oförgörbar,
leende glad,
som vårens blad.

Hvad var det du ville,
prostefar lille?

— Jag vill icke ha något att göra med dig, näsvisa slyngel — bannade prosten. — Gå din väg, du hör icke till min församling; jag känner dig icke.

— Det var likväl en tid, då du kände mig — sade den lille och lyftade skalkaktigt sitt fina pekfinger.

— När skulle det ha varit? — frågade prosten. — Det kan jag alls icke påminna mig.

— När du var en liten pilt, sprang jag med dig efter parkens fjärilar och läste sagor på deras vingar. Då rodde jag med dig på den klara sjön och skref runor i vågorna. Då stod jag med dig under stjärnhimmelen och såg Guds ögon skina i natten.

— Barnsligheter!

— Sedan, när du blef yngling, när du blef student, då satt jag med dig i din ensliga kammare och stafvade månens sken på din isiga fönsterruta. Jag skref för dig dina skönaste tankar om ära och hjältemod, om kärlek och fosterland. Jag ville göra dig till en stor man, prostefar, och den tiden ville du själf bli en stor man.

— ·Ungdomsdrömmar! — suckade prosten.

— Nu säger du så — fortfor den lille — och dessa drömmar voro likväl det bästa af hela ditt lif. Du har sedan arbetat för bröd, för pastorater, för titlar och värdigheter. Hade du arbetat för Guds rike, prostefar, då skulle jag icke våga gyckla med dig. Men nu vill du slå mig med flugsmällan, för att du ätit och sofvit bort det odödliga i din själ. Det är icke rätt snällt af dig, far lille!

Prosten hörde lyckligtvis ej mer de sista vanvördiga

orden. Han satt där tyst och fördjupad i sina ungdomsminnen.

— Vördigste prosten skulle skicka kräket till länsman, ty det brukar sin obeskedliga mun — sade hönsgumman, som fann sig mankerad på prostens vägnar.

— Låt det flyga — sade prosten saktmodigt och öppnade fönstret. — Se här, Lilla Genius; frihet är din vagga: flyg till friheten!

— Tack skall du ha, prostefar! — sade den lille och flög med detsamma bort som en solstråle mot den blå sommarhimmelen.

Hönsgumman hade ej begripit ett ord af hvad Lilla Genius hade talat, utom att han icke visat prosten tillbörlig vördnad. Men prosten begrep det ganska väl; det var detta, som gjorde honom så ovanligt fundersam. Han kände något inom sig, jag vet ej hvad, men det liknade nästan ånger och sorg. Vid det att nu båda stodo vid fönstret och förundrade sig öfver den lilles försvinnande, sågo de en gammal man i snusbrun rock och grön kaschett klifva flämtande fram öfver tufvor och gärdesgårdar. — Hvad i alla dagar? — sade hönsgumman, som tyckte sig känna mannen; — är det icke bokrådet? Han trampar ju värre än en landtmätare i en rågåker.

— Ja — sade prosten. — Så där kan endast den springa, som haft Lilla Genius i sina händer och mörbultat honom. När man sedan igenkänner honom, får man en sådan skräck i sig, som bokrådet fått. Det var för väl, att jag inte hann gripa till flugsmällan.

— Det måtte väl aldrig vara farligt för mig, så att också jag måste springa? — frågade hönsgumman.

— Nej, för er, kära mor, är det icke farligt. Men för mig — och för många andra. Vill ni göra mig en tjänst, mor?

— Hjärtans gärna, vördigaste prost.

— Bränn upp den där flugsmällan! Jag kunde förhasta mig, om han kommer igen.

Myreborg och Gråmossa.

Myrstacken var belägen midt i skogen på ett berg, vid foten af en hög, hundraårig fura, som hette *Gråmossa*, och stället hette *Ljungamo*, efter där växte ljung på slätten. Gråmossa liknade forntidens Tantalus, som var dömd att beständigt törsta med vattnet framför sig, hvilket han ej kunde nå. Gråmossa hade fri utsikt åt hafvet och var likväl beständigt törstig på det torra berget, där regnet rann bort, utan att hinna fukta hans rötter mer än på ytan. Förgäfves sträckte Gråmossa sina rötter långt mellan bergskrefvorna; han fick väl fäste att stå på, och det behöfdes minsann i stormarna, men han fick intet annat vatten än ur en liten grodputt i närheten, och den var merendels torr. Gråmossa skulle ha dött af törst, om icke aftonmolnet stundom räckt honom en bägare dagg eller den fuktiga hafsmisten svept sitt hvita, våta lakan omkring honom och läskat hans tvinande grenar. Däremellan såg han suckande upp mot skyarna, som flögo så högt öfver honom, och mot hafvet, som brusade så djupt under honom. När han var ung, hade han· föresatt sig att växa allt upp till himmelen, men det fattades ännu beständigt litet, förrän han kunde komma dit, och slutligen växte han

ej mera i höjden, utan endast på bredden. Men ändock stod hans håg till himmelen: dit ville han ändock hinna en gång från den törstiga jorden.

Nedanför Gråmossa låg nu myrstacken, och den hette *Myreborg*. Detta tyckte myrorna vara ett skönt namn; de skämdes att kalla sin by en *stack*, ty då skulle man ha ansett dem för stackare. Myreborg var en fri republik, där hvarje medborgare arbetade för det allmänna bästa och stridde som en hjälte mot alla ormar, tordyflar och andra fiender. De voro ett flitigt och laglydigt folk, dessa myror, hvilket lände dem till stor heder, men de kunde icke begripa hvarför Gråmossa skulle vara så stor, när de voro så små. Det minsta barr, som föll af Gråmossa, var för dem som en timmerstock, och däraf fingo de ju virke att bygga Myreborg.

Några af myrorna hade klifvit ända till toppen af Gråmossa, och det var för dem en hel dagsresa. När de kommo tillbaka, tyckte de sig ha varit halfva vägen till månen. — Gråmossa vill upp till himmelen — sade de. — Hur kan man vara så ofantligt stor och så ofantligt dum?

Gråmossa hörde hvad de små krypen tasslade vid hans rot och såg ned på dem ifrån höjden. — Visst vill jag till himmelen — sade han. — Här på jorden har jag endast det hårda berget och den eviga törsten.

— Nej, hör hvad han säger! — sade myrorna till hvarandra. — Han skulle arbeta som vi för sitt dagliga bröd och sitt tak öfver hufvudet och hållas beskedligt på jorden, där han står fastvuxen med sina rötter. När man har tak och föda, behöfver man intet himmelrike.

— Men det är likväl något, som gör att jag vill

till himmelen — sade Gråmossa. — Ditåt har jag sträfvat alltsedan jag var ett barn.

Myrorna skrattade. — Vi kände också några, som ville till himmelen — sade de. — Det var ett sällskap bland oss, som hade vingar och tog sig för att flyga ut i det blå. De ville, kantänka, inte hållas kvar och arbeta på denna simpla jord, utan företogo sig en lustresa mot höjden, och slutet blef, att de plumsade alla i hafvet till mat åt sikarna.

Gråmossa hörde på krypen med sitt stora, majestätiska lugn och tyckte det ej löna mödan att svara dem; han hade sina tankar för sig. Myrorna fortforo att arbeta och sträfva för sin utkomst på denna jorden och begärde ej något bättre. Men Gråmossa fortfor att törsta och blef med hvarje vinter allt gråare, till dess att hans nedersta grenar begynte att vissna.

En dag midt i sommaren gingo barnen från närmaste by ut att plocka blåbär på Ljungamo. Bland dem var sockneskräddarens gosse, Agapetus, som gått i skola i staden och lärt sig att röka cigarretter. — Plocka ni, medan jag röker — sade Agapetus, och så kastade han sig raklång på ljungen i solskenet och tände sitt rökverk, för att visa sig riktigt karlavulen.

De små, lätta rökmolnen stego präktigt i luften och formade sig till ljusblå ringar. Det såg fint ut; själfva myrorna tyckte, att Agapetus var en förnäm karl. Han rökte och rökte, medan de andra plockade, och när cigarretten var nära slut, kastade han den brinnande stumpen vårdslöst ifrån sig. Men det råkade vara en torr sommar, från cigarretten föll ett litet glödkorn, och så tog först mossan, sedan den torra ljungen eld. Barnen tyckte detta vara mycket roligt, de sågo med nöje den lilla lågan växa till och fladdra upp från tufva till

tufva. Då kom vinden, som alltid är lågornas lekkamrat, och roade sig att blåsa upp de små ljungflammorna till en stor eld. Inom en liten stund stod hela Ljungamo i eld och rök, gnistorna flögo, ljungen sprakade, nyckelpigorna svedde sina vingar, och barnen togo förskräckta till flykten. Den, som tog först till fötter, var skräddarens Agapetus, som ställt till hela olyckan. Han snafvade öfver en glödande tufva och brände illa sin näsa, så att hon sedan blef gredelin på tippen: det hade han för besväret och blef därför kallad Näspetus så länge han lefde.

Från slätten slingrade sig lågorna i en smal, ormlik tunga uppför bergsluttningen och hunno omsider ända till Myreborg. Där sträfvade och pustade myrorna, som vanligt, med sitt trägna arbete. Somliga gingo baklänges och drogo ett strå efter sig; andra släpade af alla krafter på en död gräshoppa, som de ville ha till stacken, men två drogo från ena sidan och två från den andra, och så drogo de gräshoppan ömsom fram och tillbaka. Då kommo lågorna med en fart ... huj, hvad det frasade i Myreborg! ... och så var den stacken slut med alla sina stackare och all sin äflan för födan här i världen.

Gråmossa hade sett många skogseldar förut, de hade endast afsvedt ljungen och mossan omkring honom, men han hade alltid förblifvit oskadad: därför var han nu lugn. Han visste icke själf hur torr han var och litet murken i barken, men lågorna visste det bättre; de kringhvärfde honom på alla sidor och slingrade sig slutligen uppför de vissnade grenarna ända till hans ståtliga krona. Där blef en sky af gnistor, vinden förde dem långt utåt hafvet, och alla löjor i närheten skulle ha blifvit sotiga, om de ej skyndat att genast tvätta sig. I tre dagar brann Gråmossa in i den halfmurkna stammen,

och likväl var han endast till hälften genombränd. Då kom en stormil, och kratsch, där låg han i glöd och aska.

— Nu är det slut med mig, nu kommer jag aldrig till himmelen — tänkte Gråmossa, där han döende föll från sin höjd och stupade ned utför bergets branter i hafvet.

— Visst icke slut! — sade en röst ofvanför honom, och det var det röda aftonmolnet, till hvilket han så ofta hade blickat upp med beundran och längtan. — Det är visst icke slut — fortfor molnet — ty nu vill jag taga din aska med mig och föra henne högt i den ljusa rymden. När då himmelens Herre förnyar jorden och skapar ett nytt paradis, skall du stå vid dess port bredvid lifvets och kunskapens träd, dina barr skola glänsa som silfver, du skall dricka ur lustgårdens källor, och aldrig mer skall du törsta, aldrig mer skall du vissna eller förgås. Skulle icke alla väsens Fader, som hör hela skapelsens böner, hafva förnummit din tysta längtan under hela ditt lif?

— Och jag behöfver icke mera stå på det torra berget och sträcka förgäfves mina grenar mot himmelen? — frågade Gråmossa.

— Aldrig — svarade aftonmolnet. — Din rot skall vara i evig ro och din krona i evigt ljus. Paradisfågeln skall sjunga i dina grenar och Edens balsam dofta ur din förklarade kärna. Därför att du har sökt himmelen, skall du ock finna honom, ty den som söker, han finner.

— Få ej myrorna också komma till himmelen? — frågade Gråmossa, ty det gjorde honom ondt, att de skulle förgås i lågorna.

— De hade sitt rätta hem på jorden och längtade aldrig till något bättre — svarade aftonmolnet. — Om dem är det skrifvit, att »de hafva fått sin lön».

— Låt berget också komma till himmelen! — bad Gråmossa, men det var hans sista ord här i världen, ty med detsamma föll han till aska, och aftonmolnet klädde sig i sin rödaste glädjeskrud och förde askan med sig ut i den blå rymden. Gråmossa fick ej veta, om berget också skulle få komma till himmelen.

När aftonmolnet gått bort, kom den fuktiga nattdimman och insvepte berget i sitt hvita, våta lakan, som hon var van att göra. Men nu behöfde myrorna icke mera krypa under sitt stråtak, och Gråmossa behöfde icke mera läska sina törstiga grenar: de hade hamnat hvar och en i sitt hem. Endast det gamla, torra, mossbeklädda berget, som nu stod där ensamt, naket och sotigt, kände nattdimman droppa nästan som tårar utför dess skrofliga branter. Det är berget, som berättat mig denna historia om Myreborg och Gråmossa: annars hade väl ingen vetat något därom. Men ingen vet ännu i denna dag, om berget skall komma till himmelen.

Måne klara.

(Vinterlek.)

Personer:

Jeronimus, en rik bonde.
Gubben Måns.
Gumman Måns.
Matte, } två fattiga barn.
Maja, }
Månen.

Händelsen föregår på en landsväg bredvid en fruktträdgård. Landsvägen går midt igenom rummet, stolarna kunna föreställa ett plank. Väggen bakom dem föreställer en skog, och det är en afton i september, när äpplena mogna. Det är ännu icke mörkt, men det blir snart.

GUBBEN och GUMMAN MÅNS komma från staden.

GUBBEN. **Skynda dig, gumma, det blir snart mörkt. Hvarför stannar du där, och hvad ser du på?**

GUMMAN. **Jag ser bara på de sköna äpplena där i trädgården. Jeronimus är lycklig han: alla träd hänga fulla, och han får sina vackra pengar på torget. Det är annat än vi, det, gubbe.**

GUBBEN. **Nå, än sen? Hvad angå hans äpplen oss? Vi ha smör och bröd och potäter. Nog bärga vi oss utan äpplen.**

GUMMAN. **Nej, hvad angå de oss? Jag tänker bara på huru vi träla med vårt potatisland och få några slantar för kappen, när Jeronimus får många silfverpengar. Åhå!**

GUBBEN. Åhå!

GUMMAN. Det blir alldeles för enformigt att lefva bara med frukost, middag och kväll. Om vi hade blott hälften af de där rara äpplena, ser du, så kunde du köpa dig en stor kardus tobak, och jag kunde få mig en liten kaffetår. Det vore allt skönt, det, min gubbe.

GUBBEN. Ja, det vore det visst. Jag skulle bolma stugan full med tobaksrök.

GUMMAN. Och jag skulle låta kaffepannan puttra på spiseln från morgon till kväll. Prr, det vore en rar musik! Jag tycker det vore ej mer än billigt, att Jeronimus delade litet med sig.

GUBBEN. Den snålvargen? Förr skulle han begära våra potäter.

GUMMAN. Ja, och just därför, tycker jag, skulle vi dela litet med honom.

GUBBEN. Våra potäter?

GUMMAN. Ånej — hans äpplen! Jag menar, att det nu blir en mörk, mulen kväll, och då behöfde vi bara en liten stege vid planket. Vi skulle ha en säck med oss, och så skulle vi . . .

GUBBEN. Så skulle vi stjäla? Skäms du ej, gumma?

GUMMAN. Fy, hvem talar om stjäla? Vi skulle bara litet, helt litet, dela en girigbuks öfverflöd. Det kan ju ej vara annat än lagligt och rätt.

GUBBEN (betänksamt). Hm, ja, det kan så vara, men . . .

GUMMAN. Kom, låt oss vänta, till dess det blir alldeles mörkt. Det är icke allenast lagligt, ser du, det är rent af en skyldighet, att den rike skall dela med sig åt fattigt folk.

GUBBEN. Ja, men . . .

MATTE och MAJA inkomma med påsar på ryggen.

MAJA. Hörde du, Matte, hvad gumman sade? Den rike skall dela med sig åt fattigt folk. Det måste vara beskedliga människor. (Till gumman.) Käraste madam, vi äro två fattiga barn, som ej ha hvarken bröd eller hem. Få vi stanna hos er öfver natten?

GUMMAN. Hvad nu? Skäms, unge, att tigga på landsvägen! Liksom vi skulle ha råd att skänka bort våra ägodelar! ... Kom, gubbe, vi måste skynda oss hem. (De gå.)

MATTE. Pytt fick du, sad' Pelle. Få vi ej någon stuga, så hitta vi väl en lada att sofva i. Ser du de sköna äpplena, Maja? (Han sjunger:)

Mel.: *"Solen glimmar ..."*

Hade jag guldäpplen två,
vor' jag rik som kungen,
hade häst att rida på,
hade mynt i pungen.
Men nu får jag traska här
vägen fram med syster kär,
sjunger bort dess små besvär,
glad som fågelungen.

MAJA. Du är alltid glad, du, Matte. Du skulle väl tycka om att ha ett par af de rara äpplena?

MATTE.

Hade jag de äpplen små,
till att kasta lyra,
skulle du dem alla få,
två och tre och fyra.
Nu tar jag en klappersten ...

MAJA.

Tallkott har jag också en

BÅDA.

Det låts vara äpplen sen,
äpplen ä' så dyra.

MAJA. **Tag lyra, du, med mitt guldäpple!**

MATTE. **Tag själf, om du kan!**

(De kasta lyra med tallkottar och stenar.)

MAJA. **Jag fick lyran ändå, ser du.**

MATTE. **Vänta, nu kastar jag högre.**

MAJA. **Nu låts jag äta mitt äpple.** (Hon biter i tallkotten.)

MATTE. **Och jag låts föra mina äpplen till kungens gård.** (Han plockar flera stenar.)

JERONIMUS (inkommer). **Det är nu den tiden, att äpplena mogna. Här stryker allehanda folk omkring på landsvägen, och man får taga sig noga till vara. Sade jag icke det? Här stå två tiggarbarn och betrakta min trädgård. Hvad göra ni här?**

MATTE. **Vi gå på två ben längs landsvägen, kära far.**

JERONIMUS. **Understå er bara att lura på mina äpplen!**

MATTE. **Tackar som bjuder! Vi hålla just på att samla vår äppleskörd.**

JERONIMUS. **Hvad för slag? Ni ha väl aldrig klifvit öfver mitt plank?**

MAJA. **Här är ingen brist, hela vägen är full med äpplen, och flera finnas vid dikeskanten.**

JERONIMUS. **Jaså, det är stenar och tallkottar. Märkvärdigt hvad barn kunna vara dumma!** (Han går.)

MATTE. Han tycker sig vara vis, han, som går natt och dag och tänker på tjufvar. Vi äro lugna, vi. Ingen stjäl våra guldäpplen. (Det mörknar.)

MAJA. Nu blir det mörkt, Matte. Hvar finna vi nu en bra lada?

MATTE. Det är bäst, att vi gå vägen framåt till byn; vi hitta ej genom skogen.

MAJA. Jag är så rädd, att vi gå vilse i mörkret. Om vi ändå hade månsken. Kära måne, kom och lys vägen åt oss!

(Månen framträder vid himlaranden, det vill säga vid vänstra hörnet. Han är klädd som en brandvakt, ser ut att vara beskedlig och melankolisk samt bär framför sig en stor, rund och lysande sköld.)

MÅNEN (sjungande som en brandvakt).

Klockan är åtta slagen;
kalfvar och lamm gå hem från hagen.
Slut är nu dagens larm och nojs;
alla små barn gå hem till kojs.

MAJA. Där stiger den snälla månen så rund på himmelen. Ack, så skönt, att det nu är fullmåne! Hörde du? Det var som skulle han sjunga en visa för oss.

MATTE. Du är rolig. Liksom månen kunde sjunga! Det är brandvakten, som sjunger därborta i byn.

MAJA. Minns du den visan om måne klara, som mamma brukade sjunga för oss, när vi voro små? Så här var det:

Månen sitter på fästet blå
och tittar in genom rutan.
Då tänker jag . . .

MATTE.

. . . understundom så
och knäpper sakta på lutan:

BÅDA.

Hvad du är lycklig, du måne klara,
som får så högt öfver jorden vara
och blott se på . . .

MÅNEN.

. . . Håhå, håhå!

MAJA. Hörde du, att han sjöng med? Han sade håhå.

MATTE. Kära du, det var eko i skogen.

MAJA. Nej, jag hörde tydligt, att han sade: håhå! Stackars måne klara, hvad du måtte ha ledsamt att gå så allena öfver himmelens fäste och aldrig få leka med guldäpplen på jorden! Du skulle leka med stjärnornas små barn, som ibland taga så långa, glänsande språng öfver aftonhimmelen . . .

MATTE. Månen har nog annat att göra. Han går som en nattväktare med sin lykta i handen och lyser alla, som gå vilse i jordens mörker. Så är han en guldsmed, ser du: han förgyller träden, och han försilfrar sjön. Han är också polisuppsyningsman; du må tro, att han är en buse för alla tjufvar!

MAJA. Jag minns inte riktigt andra versen:

Väl ser du dårskaper utan tal,
det kan jag nog hålla troligt . . .

MATTE.

Ser älskande, som förgås af kval,
och älskande, som ha roligt.

BÅDA.

Väl ser du ock mången tår, som rinner,
men sorgen aldrig upp till dig hinner:
det är för högt . . .

MÅNEN.

. . . Det är för högt.

MATTE. Se så, måne klara, gå nu snällt framför oss och visa oss vägen till ladan!

MAJA. Tack för din lykta, allrakäraste månevän!

(Barnen bortgå, under det att deras sång ännu höres på afstånd:)

Väl ser du ock mången tår, som rinner,
men sorgen aldrig upp till dig hinner:
det är...

MÅNEN (ensam). »Det är för högt,» sjunga barnen. Åja, för jordens barn är det högt nog till mig. Men ser jag då så glad ut här i det ensliga blå? Har jag då inga sorger? Liksom det vore så muntert att gå allena genom den öde rymden och aldrig ha en vän i den vida världen!... Det är sant, jag har mycket att göra. Jag måste hvar vecka skapa om min gestalt, och då vänder jag om min gyllene sköld. Nu är jag rund, men en annan gång är jag half. (Han vänder skölden åt sidan.) Åter om en tid synes jag icke alls. (Han vänder ryggen åt åskådarna, så att han bortskymmer skölden.) Sedan blir jag ånyo, först en liten smal båge och sedan åter half. (Vänder skölden.) Slutligen blir jag ånyo rund. (Man ser hela skölden.) Nu händer väl också, att jag för en stund kryper i säcken. (Han betäcker skölden med ett tätt skynke.) Då blir det mörk natt, och alla tjufvar komma i rörelse. Men, rätt som det är, kryper jag åter ur säcken. (Skynket bortfaller.) Då skiner mitt bleka, vackra ljus i den mörka natten, och jordens barn kalla mig Måne klara. Jag håller af barnen; jag dansar så gärna för dem i vattnet, och jag följer dem åt, när de åka om vinterkvällarna. Jag springer i kapp med hästen öfver backar och trädtoppar. För hundra tusen år sedan var också jag ett litet barn, som gick vilse ifrån min mamma. (Han sjunger:)

Mel.: *"Mandom mod . . ."*

Jordens lilla barn var jag,
gick i världen vill en dag,
söker än min moders spår,
följer henne år från år,
går i ring
henne kring,
ser mång' underliga ting,
lyser hennes mörka kväll,
vakar, när hon sofver säll.

O, du min älskade moder, när får jag åter se dig glad i solskenet? Blott när du sofver, går jag som en ande kring din bädd och tänder min lykta för att lysa din dunkla bana i rymden. Och du tror, att jag är blott en gammal brandvakt, som vaktar dig för kometernas eldsvåda . . .

Men när än i tusen år
jag har troget följt ditt spår,
när jag söft din sorg till ro,
när jag vaktat barnens bo,
låt mig då
ur det blå
falla i din famn också,
somna lycklig, somna varm,
som ett barn vid modersbarm!

— När jag tänker därpå, komma tårarna i mina vaksamma ögon. Skäms, gamle brandvakt, och kryp i säcken, så att ingen får se dig gråta! (Han låter skynket falla, och det blir mörkt.)

GUBBEN och GUMMAN MÅNS inträda, bärande en stege och en säck.

GUBBEN. Vet du, gumma, jag är inte rätt väl till mods. Det förekommer mig nästan, som om vi skulle stjäla.

GUMMAN. Du pratar! Är det att stjäla, när man tager ut sina lagliga rättigheter? Det vore annat, om vi skulle stjäla en oxe. Men nu göra vi grannfar en tjänst: vi spara honom besväret att plocka sina äpplen. Se så, ställ stegen mot planket, och plocka du, så står jag nedanför och håller i säcken. Vi måste skynda oss, så länge det är så förträffeligt mörkt.

GUBBEN (uppställer stegen). Evas äpplen! Jag tvår mina händer . . .

GUMMAN. Två på, Adam, bara du plockar! (Gubben klifver på stegen.)

MÅNEN. Hvad är detta för tissel och tassel i mörkret? (Han bortkastar skynket, och det blir ljust.)

GUBBEN. Hjärtandes, gumma, nu blef det månljust!

GUMMAN. Plocka på bara!

GUBBEN. Nej, jag törs icke. Jag tycker mig se Jeronimuses nattmössa där mellan träden. (Han klifver ned.)

GUMMAN. Tvi, sådant spratt! Hvad skola vi nu göra, när den otäcka månen skiner oss rätt i ansiktet?

GUBBEN. Hvad annat skulle vi göra än gå hem igen?

GUMMAN. Jag vet hvad vi göra. Vi gå hem efter en tjärpyts och en borste, och så tjära vi månen. Då skall den styggen låta bli att ofreda ärligt folk i deras lofliga göromål. Vi skola lära honom att titta på folk.

GUBBEN. Ja, men . . . men . . .

GUMMAN. Se så, rör på benen! Kom ihåg den rara kardusen! (De gå.)

MÅNEN. Jaså, de ämna tjära mig det goda folket? Det går an att försöka. (Han nyser.) Prosit; jag tror jag nös. De mena, att jag icke hör dem, och jag hör den minsta hviskning på jorden. Tjära mig!

JERONIMUS (inkommer). Jag begriper inte, jag tyckte mig höra någon tala. Här måste bestämdt vara tjufvar, som fått begärelse till mina äpplen ... Aha, här är en stege! ... Och en säck ... Saken är klar, sad' gumman, när hon slog vatten i gubbens flaska. Hvad är nu att göra, min kära Jeronimus? Du är en rik man; det är det förnämsta. Du är också en tapper man, det kan Pelle, vår stallgumse, intyga. Han tager genast till fötter, när han ser mig komma med min duktiga knölpåk, så grym ser jag ut. (Sjunger:)

Mel.: "*Jag heter Papageno ...*"

Jag är så grym som en tyrann;
min häst är rädd för piskan, han.
Jag slåss mot oxar, kor och får,
mot Pelles horn jag modigt går.
Min hund, min katt, min gris, min dräng
få tåla en och annan släng,
och kommer tjufven i mitt hus,
så skall i kurran han burdus.

— Men om de nu vore flera? Jag kunde gömma mig här bakom planket, men det är så förtvifladt månljust, de kunde se min nattmössa. Tänk, om jag skulle krypa i säcken? Det var ett godt påhitt. Där ser mig ingen, och när de komma, kryper jag fram och tar dem, som kissen tog korfven. (Han kryper i säcken.)

MÅNEN. Dummer Jöns!

JERONIMUS (tittar ut). Hvad var det? Hvem ropade mitt namn? ... Tyst; där kommer någon. (Kryper in igen.)

GUBBEN och GUMMAN MÅNS inträda, bärande en tjärpyts och en lång borste.

GUMMAN. Se så, gubbe, klif du på stegen, så högt du kan, att du räcker med borsten till månen. Jag vill stå nedanför och hålla pytsen.

GUBBEN. Det är så högt.

GUMMAN. Hvad, är det högre än upp till bastulafven? Har du ej ofta sett månen hänga på granens grenar? Men (betraktar säcken) hur har säcken nu blifvit så fet och rund som en prost? Det var märkvärdigt. (Känner på säcken.) Aha, du, jag ser att du klifvit i trädet och ätit äpplen, medan vi voro borta. Jag skall lära dig, säck, att stjäla andras äpplen. (Hon tillknyter säckbandet.) Se så, ligg nu snällt stilla, medan vi tjära månen. Det var rätt lustigt, ha ha ha!

MÅNEN. Ha ha ha!

GUBBEN. Säcken skrattade.

GUMMAN. Prata du! Se så, gubbe, fort upp i trädet!

GUBBEN (klifver upp på planket och utsträcker borsten). Jag sade ju det, gumma; det är alldeles för högt.

GUMMAN (klifver efter honom med pytsen). Å, prat! Låt mig hjälpa dig, så får du se, att vi räcka till månen.

MÅNEN. Ha ha ha!

GUBBEN. Hörde du, mor? Borsten skrattar åt oss?

GUMMAN. Vänta litet, nu var jag alldeles nära månkanten. Håll i, du med, så sudda vi honom brun som kaffesump! Se så, nu räcka vi ända upp! Ja, grina nu, Grin-Olle! Sudd, sudd... Aau!... au! Han håller fast mig. Kom och hjälp!

GUBBEN. Strax, gumma. Aau! Aj! Han tar mig, han kniper mig, hjälp! hjälp!

(Månen betäckes hastigt, det blir alldeles mörkt, man hör åskan gå, det regnar och haglar. Gubben och gumman äro försvunna.)

MATTE och MAJA komma inspringande för att söka skydd mot regnet.

MATTE. Maja! Hvar är du, Maja?

MAJA. Här. Men hvar är du, Matte? Det är så rysligt mörkt.

MATTE. Här är jag. Låt oss gå hitåt, jag tycker mig se ett hus.

MAJA. Det är ju bara ett plank. Nu ha vi gått en hel timme vilse; jag vet ej mer hvar vi äro.

MATTE. Inte jag heller. Men det vet jag, att vi ha Guds himmel öfver oss... Är du våt?

MAJA. Bara litet. Men jag orkar ej gå längre. Låt oss hvila här. Ack, om vi hade månsken!

MATTE. Måne klara, har du alldeles glömt dina fattiga barn?

(Regnet har upphört, månen skiner ånyo klar. Men på hans gyllene sköld ser man nu gubben och gumman Måns hänga med deras borste och tjärpyts.)*

MAJA. Tack, måne klara, det var snällt af dig! Nu känner jag igen mig: vi äro vid trädgården med de sköna äpplena.

MATTE. Ackurat som en pinne! Men se, nej se, Maja! Hvad i alla dagar är det, som hänger i månen?

MAJA. Det liknar alldeles en gubbe och en gumma med en lång borste...

MATTE. Precis. Det är ju gubben och gumman, som voro här för en stund sedan. Hur i all världens dag ha de kommit till månen?

MÅNEN. De ville tjära mig, för att få stjäla i fred, och så tog jag dem.

* I förtroende sagdt: man har gubben och gumman utklippta i svart papper och fäster dem på månens sköld.

MAJA. Hör du? Måne klara säger, att de ville tjära honom, för att få stjäla i fred, och så tog han dem.

MATTE. Säger han det? Du har då fina öron, Maja, som hör månen tala.

MAJA. Liksom det vore något! Jag hör ju träden och blommorna tala hvar dag med mig. Men hvad kan det vara, som rör sig vid planket? (Säcken kullrar omkring.)

MATTE. Tuttelidu! En säck är det, Maja, en säck, som spatserar omkring! Jaså, säck; tycker du, att det är så vackert väder i natt, efter du gifvit dig ut att spatsera?

JERONIMUS (i säcken). Släpp mig lös! Kära tjuf, släpp mig lös!

MATTE. Det är ingenting att höra månar tala; man skall höra en säck! Nå, säck, hvart vill du att jag skall släppa dig lös? Skall jag släppa dig ned i kvarndammen?

JERONIMUS (i säcken). Nådig tjuf, skona mitt lif! Jag är Jeronimus och vill gifva dig hundra silfverpengar, om du släpper mig lös!

MAJA. Säcken heter Jeronimus!

MATTE. Hundra silfverpengar? Det låter höra sig; du är en förståndig säck. Men inte kan jag tro dig på bara orden. Hvad säkerhet gifver du mig för din lösepenning?

JERONIMUS (som förut). Under det största äppelträdet har jag nedgräft en påse med silfverpenningar. Du skall få hälften, kära tjuf!

MAJA. Släpp honom lös, Matte!

MATTE. Nej, vänta litet. Jaså, bara hälften? I dammen med dig, säckprackare, efter du är hemma från kvarnen!

JEROMINUS (som förut). Du skall få allt, du skall få

allt hvad jag har, allrakäraste tjuf, bara jag slipper ur detta fängelset. (Han kullrar omkring.)

MATTE. Är det riktigt visst? Svär på det!

JERONIMUS. Jag svär det vid Pelles horn.

MATTE. Nej, pass, det är för litet. Svär så att det duger till något!

JERONIMUS. Jag svär det vid mina silfverpenningar.

MATTE. Då tror jag dig. (Upplöser säckbandet.) Upp med dig, säck! Spring på två ben! Det är bekvämare.

JERONIMUS (kryper fram). Uff! Tack skall du ha, tjuf... Jaså, är det ni, barnungar? Skäms ni icke? Vänta, jag skall basa er!

MATTE. Nå, säck, ro hit med allt hvad du äger!

JERONIMUS. Allt hvad jag äger? Har man någonsin hört på maken? Inte en slant, inte en half slant, du oförskämda slyngel! Packa dig strax din väg, eller...

MATTE. Tack, säck! Jag är nöjd med silfverpåsen. Jag har redan gräft upp honom under trädet.

JERONIMUS. Jag olyckliga människa! Först stjäla de mina äpplen och sedan mitt silfver! Tiotusen blanka hvita penningar! Här har du hundra kopparslantar, men gif mig silfverpåsen tillbaka!

MATTE. Behåll dina pengar! Behåll ditt silfver! Hvad skulle vi göra med dem? Skulle vi också gå och vara rädda för tjufvar? Nej, säck, vi ha bara skämtat med dig.

JERONIMUS. Är det ej ni, som hitkommit med stegen och säcken, för att stjäla mina äpplen?

MAJA. Å, hvad du säger! Det gjorde ju gubben och gumman. Men efter det var för ljust, ville de tjära månen, och där kan du själf se hur de hänga till ett evärdeligt spetakel där uppe i månskifvan.

JERONIMUS (påtager sina glasögon). Ja, riktigt! Min-

sann är det inte gubben och gumman Måns, mina goda grannar. Välbekomme! Men ni två, hvad heta ni?

MATTE. Matte och Maja.

JERONIMUS. Du, Matte, och du, Maja, ha räddat mig ur säcken och fått veta min skatt och likväl inte tagit något betaldt. Jag tycker om er, pysslingar. Jag behöfver någon, som hjälper mig att plocka ned mina äpplen. Tänk, om ... ja riktigt, jag får ett infall, jag brukar ofta få ljusa infall. Jag tager er till mina fosterbarn, och nu skola vi strax gå hem, att ni få er en god kvällsvard och en varm säng. Äro ni nöjda så?

MATTE. Topp på den saken! Tack skall du ha, säck!

MAJA. Tack, måne klara! Du har lyst många fattiga barn till ett varmt hem, du!

MÅNEN. Jag går ju själf och söker förgäfves mitt hem.

ALLA (sjunga.)

Månen vandrar på fästet blå
och tittar ned uppå vägen.
Gubben Måns han är där också,
och gumman Måns är förlägen.
De ville tjära dig, måne klara,
men föllo båda i egen snara
högt i det blå, högt i det blå.

Där sitta gubben och gumman Måns,
och där så skola de blifva.
Och jordens barn, de få guld till låns
ifrån sin gyllene skifva.
Men du går lugn i den stilla natten
och speglar sig i de dunkla vatten
högt i det blå, högt i det blå.

Prästgårdsflickorna.

Det var en fattig prästgård långt från staden.
Där bodde pastor Björk med hela raden
af barn och blomma. Han var god och from
och nöjd att tjäna Gud i fattigdom.

Pastorskan var också en präktig gumma,
men hördes stundom på sitt öde brumma,
hur här på landet röjes, som man vet,
stor brist på bildning och belefvenhet.

Fördenskull var hon glad, när hon fick sända
de äldsta döttrarna till moster Blenda
för att i stadens yppersta pension
få lära sig en finare fason.

Där blefvo de rätt snart ofantligt snälla:
snabbmåla kunde syster Petronella
och knäppa visor på en spansk gitarr,
att muntra pappa, när han var på knarr.

Agathe-Julie var frodig som en gurka,
men dansade med stor talang masurka
och kunde bjäbba: mon très cher ami,
comment vous portez-vous aujourd'hui?

När systrarna nu fått sin smak så bildad,
blef däremot den yngsta helt förvildad:
Sofi lärt koka, baka, väfva, sy,
men hade af talanger ej ett gry.

Min lilla Fiken — hördes mamma klandra —
hon är en stackare bredvid de andra,
men Petronella och Agathe-Julie,
de skola hela släktens stolthet bli.

Nå väl. En dag blef hej i prästegården,
pastorskan flängde kring så snabb som mården;
allt skulle bullas upp hvad där fanns bäst,
ty biskopen man väntade till gäst.

— Hvad skall jag göra? — hördes mammas stämma.
— Min gamla Kajsa är ju inte hemma;
jag får ej plättar! Smöret är ju härskt,
och hönsen ha ej värpt ett enda färskt.

Hvad i all världen skall det af oss blifva!
Hvad skall jag biskopen till middag gifva?
— Jo, grisstek, mamma! — sad' Sofi och log
— och mjölk och smultron ha vi mer än nog.

— Ja, det var ej så illa, det försöket —
sad' mamma. — Men blif du, Sofi, i köket,
när dina systrar med sitt bättre vett
undfägna biskopen på bästa sätt.

Fast pappa ej vill söka pastoratet,
så tänker jag vi ha det nog i fatet,
om hans högvördighet får i vårt hus
se dina systrar stå som tända ljus.

Så sagdt och gjordt. Agathe och Petronella,
de skyndade att framför spegeln ställa
sin älskvärdhet i allra bästa dag;
Sofi i köket ställde allt i lag.

Just som hon stod så smultronröd vid spisen
och stekte gladelig den rara grisen,
en gubbe tittade i dörren där
och sad': — Förlåt, bor inte pastorn här?

— Jo visst — sad' flickan, utan att sig vända
(det var ju någon tiggare kanhända).
— Vi ha nu brådt, ty bispen väntas hit,
men sitt ändå; nog finns för er en bit.

— Stor tack — sad' främlingen; — här lefs ju gratis!
— Å — sad' Sofi — på mjölgröt och potatis
vi lefva mest; men höga herrars krås,
det måste smörjas nu i dag, förstås.

— Ja, det förstås — sad' gubben. — Hvarför söker
ej pappa pastorat, som tunnan öker?
— Nej — sade flickan — det är ej hans håg,
att schackra själar för en tunna råg.

— Jaså — sad' gubben. Och så var han borta.
Sofi var rädd att grisen kom till korta
och tordes ej det minsta se sig om.
Strax därpå sades det, att bispen kom.

Han hade i den vackra sommardagen
för ro skull promenerat genom hagen
och togs nu mot med mycket fjäs och krus
af pappa, mamma och två »tända ljus».

Agathe-Julie neg på fransyska viset,
och Petronella täflade om priset.
Allt var så utmärkt bildadt, fint och sött,
att hans högvördighet blef riktigt trött.

— Få vi ej bjuda på musik? — sad' mamma;
men nu var bordet färdigt i detsamma.
Man satte sig. Då sade biskopen:
— Har icke pastorn här en dotter än?

— Åjo, men hon är sysselsatt i köket.
— Bed henne in! — Förlåt, hon är i stöket . . .
— Jag ber, låt henne komma! — Hjälpte ej;
åt biskopen törs man ej säga nej.

Sofi kom in, rödbrusig och förlägen.
— Herr pastorn har en flicka, snäll och trägen;
jag önskade jag hade vid min spis
en, som kan så förträffligt steka gris.

Sofi såg ned och rodnade förskräckligt;
köksgubbens stämma kände hon tillräckligt.
Hon tog det, stackars barn, för skymf och hån;
hon var ju van att anses dum som spån.

Men biskopen tog mildt och varmt till ordet:
— Godt är, att ha en trägen hand vid bordet,
men ännu bättre är ett barn, som vet
sin bästa prydnad: huslig enkelhet.

Hon har förstånd och hjärta, som ej tryta,
af henne hör jag, att ni ej vill byta
er fattiga församling mot en ann',
för det ni älskar den, ni hedersman!

Så skall ert ringa bröd ändock förmeras.
Ni vet, att stiftet nu som bäst regleras;
jag lägger fyra rika byar till,
och eder inkomst jag fördubbla vill.

— O, tack, herr biskop! — Mig skall ni ej prisa;
den lilla köksan här er tack bevisa.
Hon bjöd mig nyss en bit i köket där,
det är ju billigt, att jag tacksam är.

Så sade biskopen till stor förvåning.
Agathe-Julie var nära att få dåning,
och Petronella, som var klok och vis,
beslöt nu lära sig att steka gris.

Pastorskans miner kunde ej beskrifvas.
Men nu begynte man i köket trifvas,
och från den dagen sågs i pastorns hus
tre snälla barn, men inga »tända ljus».

Rida ranka.

Jag vet en saga, som alla känna, och ingen gissar hvad hon betyder: en visa är det, som alla sjunga, och ingen sjunger den visan slut. Den sjöng min mormor, när hon var liten, den hörde farfar, när han var alnslång; i går ännu sjöng vår gamla Dora densamma visan för två års pilt. Och när hon sjöng, red den lille gossen på hennes knä, som en man i sadeln, och hästen sprang och kom ej ur fläcken, och ryttarn red och kom aldrig fram. Men visan var ej som nutids visor, hon var en visa från gamla tider: än var hon lustig, än var hon sorgsen, än var det svärdsklang i hennes toner, än var det joller af barnaröst. Och hur det var, blef jag vek om hjärtat; ju mer jag hörde, dess mer jag lyddes; jag tog om halsen vår gamla Dora, bad henne sjunga den visan om. Då smålog Dora: det är väl mera, det är väl mera än ton, som sjunger, det är väl mera än barn, som jollrar; förgångna tider bo därinunder; och vill du höra, nog kan jag sjunga; gif akt, nu börjar min sång igen:

Rida, rida ranka ...

Det var en gång för mer än femhundra år sedan en liten konungason. Han hette Håkan och var åtta år

gammal, vacker och ljuslätt, med de mildaste blå ögon och mjuka kinder, röda som äpplen. Hans fader, konung Magnus, rådde öfver allt Sveriges rike och Finland, med berg och skogar, sjöar och haf, städer och byar; hade många skepp och tappra krigshärar, stolta riddare, blanka svärd, stridshästar, bågar, lansar och blänkande rustningar. Där voro också många höga fruar och väna tärnor i konungens hof; men skönare och stoltare än någon annan var konungens gemål, drottning Blanca, den lille prins Håkans moder. Hon satt en dag i sitt purpurklädda gemak i konungaborgen och höll den lille prinsen i sin famn. Han red på hennes knä, som barn bruka, och då sjöng den sköna drottningen:

Rida, rida ranka,
hästen heter Blanca...

Det var ju vackert af en så stolt drottning att vilja vara häst åt sin allra käraste lille pilt.

Prinsen tyckte om att rida. Han hade ofta med förtjusning sett riddare och svenner styra sina frustande springare på borggården och ila ut genom porten i gnistrande galopp. Han hade i somras suttit i högsätet bredvid sin moder, när det stora tornerspelet hölls ute på gärdet. Där hade grefvar och hertigar ridit emot hvarandra med långa lansar... trumpeterna smattrade, fjäderbuskarna svajade, hästarna gnäggade, och i moln af damm tumlade riddarna om hvarandra på det vida, med fanor beprydda fältet. Detta kunde prins Håkan icke förgäta; han hade så ofta drömt, att också han en dag skulle sitta i sadeln med svärd, harnesk och sporrar, såsom andra konungasöner. O, hvad han då skulle rida, och långt, långt skulle det gå, världen omkring, till bragder och äfventyr! Därför, när han nu red på sin

moders knä, begynte hans vackra ögon glimma; och när modern sjöng:

Rida, rida ranka,
hästen heter Blanca,

frågade gossen på sitt barnsliga språk:

Hvart ska vi ria?

Det var en fråga! Kanske väntade han, att modern skulle svara: bort till tornerspelet, eller bort till det heliga landet, dit så mången tapper hjälte ridit förut, fastän få kommit tillbaka. Eller var det hans mening att rida bort till Finlands djupa skogar, där hans farfars farfar, den store Birger Jarl, fordom hade kämpat mot troll och hedningar? Men hans moder, drottningen, hade andra tankar; hon var en klok drottning, hon betänkte huru den lille prinsen en dag skulle vinna nya riken och länder utan svärdshugg. Därför när gossen frågade:

Hvart ska' vi ria?

böjde modern hans lilla hufvud bakåt, kysste honom och sjöng:

Ria bort och fria
till en liten pia.

Det fanns en liten pia, som drottningen tänkte på, och hon låg ännu i vaggan. Men hon var väl en brud att tänka på, ty hon var icke blott en konungadotter, utan ännu därtill arftagerska till ett mäktigt rike. Detta visste drottningen, men icke den lille prinsen. Och när hans moder sjöng:

Ria bort och fria
till en liten pia,

frågade gossen:

Hvad skall hon heta?

Ja, detta var nu en stor hemlighet. Drottningen hade icke för allt i världen velat yppa det för någon kammarfru, någon munk eller riddare, icke ens för konungen, sin gemål. Ty hennes planer gällde ingenting mindre än ett konungarike, och sådant får man icke yppa för alla skvalleraktiga tungor. Det kunde nog ändå blifva svårt att vinna en sådan brud; där skulle visst icke saknas friare från öster och väster. Likväl, när prinsen så oskyldigt frågade:

Hvad skall hon heta?

kunde drottningen icke motstå sitt modersbjärta, utan böjde prinsens lockiga hufvud ned i sitt sköte, tog med båda händerna om hans ögon och hviskade:

Jungfru Margareta.

Så var det. Jungfru Margareta var danske konungen Waldemars dotter och tronarfvinge. Henne skulle prins Håkan en dag vinna till brud och med henne Danmarks rike. Denna framtidstanke ville den kloka drottning Blanca likasom sjunga in i gossens hjärta, medan han ännu var liten, för att han skulle utföra den, när han blef stor. Prins Håkan skulle en dag bära på sitt hufvud alla Sveriges, Norges och Danmarks kronor. Därför kysste hon gossen än en gång och hviskade än en gång hälften på skämt, hälften på allvar:

Jungfru Margareta!

I detsamma trädde konung Magnus in i drottningens frustuga, och efter honom följde två kammarfruar, som

uppvaktade drottningen. Konungen älskade vackra visor, och det var hans lust att höra drottningen sjunga. Därför, när han utanför hörde sången, men icke orden, frågade han hvad det var, som drottningen sjöng.

Drottning Blanca hade, som sagdt, ingen lust att yppa sina framtidsplaner för konungen, som var föga tystlåten, och än mindre för kammarfruarna. Hon svarade, att det var endast barnjoller, som hon sjöng för sin lille pilt.

— Sjung likväl om det en gång till — sade konungen. — Jag tyckte det var en vacker visa.

— Det är en liten tokvisa — sade drottningen. — Den handlar om en ung riddares frieri till en hofföken, och det gick bra i början, men till slut gick det illa. Vill eders majestät höra fortsättningen?

— Ja, sjung! — sade konungen.

Drottningen sjöng:

När han kom till kungens gård,
så var där ingen hemma,
bara en gammal gumma . . .

— Det måste ha varit rätt förtretligt för den unge riddaren — inföll konungen. — Nå, hvad gjorde den gamla draken, som vaktade gården?

— Satt i vrå,
tugga' blår
och lärde sin dotter spinna.

— Jaså, där fanns likväl ett ungt fruntimmer hemma. Nå, vidare; huru gick det sedan? — frågade konungen.

— Spinn, spinn, dotter min!
I morgon kommer fästman din.

Konung Magnus skrattade. — Ser man på! Gumman ville muntra sin dotter, så att arbetet ej skulle blifva för ledsamt. Hur var det sedan?

— Dottern, hon spann,
och tårarna rann . . .

— Stackars liten!

— Men aldrig kom den fästman fram . . .

— Det var ju mycket ömt och rörande — sade konungen. — Jaså, han kom aldrig fram?

— Förrän åt andra året,
med guldband i håret . . .

— Jag kunde tro det — sad' konungen. — Det hade annars varit alltför bedröfligt. Nå, det var således som det skulle vara. Den unge riddaren fick sin hjärtanskär?

Men ingen mänska förstår'et,

sjöng drottningen och därmed var visan slut.

— Hvad menar du med det, min allrakäraste drottning? — frågade konungen. — Jag tycker, att romansen var mycket klar och begriplig.

— Min herre och konung — svarade drottning Blanca — det är vanligen så i romanser, att det är någonting, som man får gissa på. Och det är just det fina i saken.

— Kantänka! — sade konungen. — Liksom man icke skulle förstå, att där blef ett präktigt bröllop. Tack för visan; den var rätt munter. Och nu vill jag taga min lille Håkan med mig. Han skall få lära sig rida

på andra hästar än sin moders knä. Vill du komma med mig till stallmästargården, lille dräng?

— Det vill jag visst — sade gossen. Med ett hopp var han uti sin faders famn och glömde så både jungfru Margareta och hela visan.

* * *

Under tiden uppväxte jungfru Margareta, konung Waldemars dotter, i sin faders gård i Danmark och blef en liten klok prinsessa med kvicka, mörka ögon och hurtigt sinnelag. När hon var sex år gammal, hade hon redan många friare, som väl tänkte mera på Danmarks krona än på den lilla prinsessan. Det, som förr varit en hemlighet, var det icke mera, ty riddare och rådsherrar redo nu från den svenska konungaborgen till den danska, för att underhandla om en förening mellan de två kungabarnen. Förlofningen var en gång afgjord, så åter uppslagen, så åter afgjord. Vid tio år visste knappt jungfru Margareta själf, om hon var förlofvad eller ej; de höga herrarna brydde sig ej om att fråga fullvuxna fästmör; hvad sedan ett barn? Det roade lilla jungfru Margareta att vara så eftersökt, men ännu roligare tyckte hon det vara att rycka gamla rådsherrar i skägget, när de kommo till hennes fader i friareärenden. Och då fick prinsessan ris af sin stränga hofmästarinna, fru Märta; ty den tiden brukades ännu, att prinsar och prinsessor fingo ris, när de haft odygd för sig.

Jungfru Margareta var elfva år gammal, när hon en vacker sommarmorgon gick med sin barndomsvän, Ingegerd Knutsdotter, ut att leka i parken vid sin faders borg, och den låg vid hafsstranden. Hvita segel syntes ute på sjön, och de båda barnen hade sin fröjd att kasta smörgås i vattnet med flata stenar. — Nu skola

vi leka så — sade jungfru Margareta — att jag kastar en sten för hvar och en af mina friare, och den, som tager de flesta smörgåsarna, honom tager jag.

— Det blir många stenar — sade jungfru Ingegerd. — Jag önskar, att prins Håkan af Sverige och Norge får de flesta smörgåsarna.

— Vi få allt se huru snäll han är — sade prinsessan och skrattade. — Nu kastar jag grefven af Mecklenburg. Pang, han plumsade strax, han får genast korgen. Hvem ha vi sedan?

— Markgrefven af Brandenburg.

— Pang! Markgrefven af Brandenburg tog en smörgås; däraf blir jag ej mätt. Hvem ha vi sedan?

— Hertigen af Holstein.

— Låt gå för hertigen med hans röda hår. Pang, tre smörgåsar! Jag får tänka på att bli hertiginna. Hvem ha vi sedan?

— Grefven af Flandern.

— Pang! Flandern gick till botten. Hvem ha vi mer?

— Prinsen af Sachsen.

— Han, som har halfva näsan klufven af ett svärdshugg? — Pang! Han tog fyra smörgåsar. Det är slut nu, Ingegerd. Ingen kan taga mer än fyra smörgåsar.

— Försök ännu; kanske finns här någon än. — Och Ingegerd valde en rätt flat och passande sten.

— Tro aldrig, att prins Håkan får ett lillfinger af mig — sade jungfru Margareta. Därvid skrattade hon, svängde sig om på sina höga, röda klackar och kastade stenen öfverdådigt, utan att ens se på den. Men Håkan tog *sex* smörgåsar.

— Å! — skreko båda flickorna.

I detsamma prasslade det i löfven, och en ung,

ståtlig riddare kom ridande in i parken, åtföljd af svenner, klädda i guld och scharlakan. Hans harnesk blänkte i solen, hans hvita fjäderbuske svajade för den lätta sommarvinden. Med ett språng var han af hästen, framträdde höfviskt till de båda flickorna, böjde ett knä för jungfru Margareta och sade:

— Allra käraste jungfru, jag är nu hitkommen öfver länder och haf, för att bringa eder min ridderliga hyllning. Jag är prins Håkan, och med eder höge faders samtycke lägger jag Sveriges och Norges kronor för edra fötter.

Jungfru Margareta rodnade vid dessa ord, som om hon varit sexton år. Men efter hon dock var endast elfva, fattade hon snart mod och sade:

— Är det du, som tagit sex smörgåsar?

Prins Håkan visste i sanning icke hvad han skulle svara på en så lustig fråga af sin kungliga brud; men när han nogsamt märkte af hennes kvicka ögon, att hon alldeles icke var så enfaldig, som hon ställde sig, yttrade han:

— Icke allenast sex smörgåsar, ädla jungfru, utan sex kronor ville jag kunna bjuda eder, om ni täcktes tillåta mig att fästa denna ring på edert finger. — Och vid dessa ord tryckte han en diamantring af oskattbart värde på brudens barnafinger.

Jungfru Margareta lät detta godvilligt ske, ty hon tyckte med rätta, att den unge prinsen var den allra vänaste brudgum hon kunde önska sig. Men så alldeles lätt ville hon icke bortskänka sig. Hon lösgjorde åter ringen från fingret, låtsade betrakta den noga och sade: — Är det gråsten, det där?

— Nej, högborna jungfru — sade prinsen; — det är en diamant från Indien.

— Jag önskade det vore en gråsten, så finge jag försöka min lycka en gång till — sade jungfrun. Med detsamma svängde hon om och kastade ringen, så långt hon förmådde, ut i hafvet. — Ser du — sade hon — han tog ingen smörgås!

— Det kommer däraf, att han så ogärna skildes från edert finger — svarade prinsen, utan att låta märka något missnöje. — Men — fortfor han — om ni tilllåter, vill jag försöka med denna. Hvarpå han löste en stor guldmedalj, som han bar i riddarkedjan kring sitt harnesk, och kastade den med kraft utåt den blanka hafsytan. Den tunga guldpenningen gjorde hopp efter hopp, innan han slutligen försvann under vattnet, och man kunde räkna ända till *åtta* smörgåsar.

Då räckte jungfru Margareta prins Håkan sin hand och sade:

— Du kastar icke illa, du! Nästa gång skola vi kasta med kronor.

Några veckor därefter stod prins Håkans bröllop med jungfru Margareta. Det var ett stort och präktigt bröllop, som firades i allt Danmarks rike med tornerspel, ringränningar, brunnar af vin och helstekta oxar. Men om bröllopsaftonen fick bruden ris af fru Märta, för att hon bitit brudgummen, när han ville kyssa henne.

Jungfru Margareta sändes en tid därefter med prins Håkan till Norge, för att blifva dess drottning. Fru Märta och riset följde med och fortforo att basa drottningen. Detta måste hafva haft en utmärkt god verkan, ty när jungfru Margareta växte till och fick mera förstånd, blef hon den klokaste och hurtigaste drottning, som någonsin burit en krona i norden.

Åtta år efter bröllopet bringade feerna åt drottning Margareta en liten prins, som kallades Olof. Han var

mild och blåögd; han tyckte också mycket om att rida. En dag satt prins Olof på sin moders knä, och hon sjöng för honom en dansk visa om huru riddaren Nils Ebbesen slog ibjäl bondeplågaren grefve Gert. Men drottning Margaretas sång var sträf och ej så fager som drottning Blancas.

Konung Håkan kom in och hörde en stund på sången. Då rann honom i hågen hans egen moders ryttarvisa, och han tog gossen på sitt knä.

— Sjung du — sade drottningen. — Det är mera järn i mig och min röst än i dig.

Konung Håkan sjöng:

— Rida, rida ranka,
hästen heter Blanca ...

— Det var din mor — sade drottningen.

— Ja — sade konungen och fortfor att sjunga:

— Hvart ska vi ria?
ria bort och fria
till en liten pia.
Hvad skall hon heta?
Jungfru Margareta ...

— Det var jag — sade drottningen.

— Jag vet ej, om du förstår resten af visan — sade konungen — ty den var sjungen för att blanda bort början:

När vi kom till kungens gård,
så var där ingen hemma,
bara en gammal gumma ...

— Nå, det kan du hoppa öfver — menade drottningen. — Huru var slutet?

— Aldrig kom den fästman fram ...

— Han kom ändå — sade drottning Margareta.

— Ja, han kom ändå — sade konung Håkan.

Och så logo både konungen och drottningen. Den lille prins Olof red in i världen på sin faders knä, likasom hans fader red på sin moders knä. Om dem alla vore nu mycket mera att säga, men det kan vara nog sagdt om visan. Henne känner ju hvarje barn än i dag, men icke alla känna om hvilka hon först blef sjungen. Den lille gossen, som rider ranka i våra dagar, känner icke mera prins Håkan, som red bort till att fria, och den lilla flickan, som sjunger för sin docka om jungfru Margareta, vet icke mer hvem visans jungfru var. Konungar, drottningar, prinsar och prinsessor dö, liksom andra; men vackra och glada visor dö icke: de rida ranka på sångens toner från släkte till släkte.

Hvad skall du älska?

Mer än dig själf haf kärt ditt hem,
din moders bön, din faders bud;
men fosterlandet mer än dem,
och mer, långt mer än allt, din Gud!

Mer ödmjukhet än fåfäng prakt;
mer dygd och heder än allt guld;
mer sanning än all världslig makt;
mer samvetsfrid än synd och skuld.

Mer arbete än maklig dag;
mer ädelt vett än glans och flärd;
mer frihet, hägnad utaf lag,
än höghet, uti bojor snärd.

Och älskar du allt detta mer
än världens villor, som förgå,
så böj dig för Guds ögon ner:
ett fattigt barn är du ändå.

Ett fattigt, syndigt barn du är
i mycken ofullkomlighet,
och själf förmår du intet här,
och intet af dig själf du vet.

Men bed, att Gud i makt och nåd
dig leder med sin fadershand;
då får du kraft, då vet du råd,
då går din väg till lifvets land.

Och då fullkomnas du hvar dag
uti den rätta kärleken,
till Guds och människors behag,
för jorden och för himmelen.

Julvisa.

Nu står jul vid snöig port,
klappar på och myser:
kära barn, släpp in mig fort!
Här står jag och fryser.
Se, min korg är full och tung!
Båd' åt gammal och åt ung
har jag gåfvor rara:
får jag hos dig vara?
— Ja, kom, kära jul!

Jag för med mig tända ljus
och en gran från skogen,
frid och fröjd i hvarje hus,
vänskap så förtrogen.
Fattig man skall ej bli glömd,
där han hungrar tyst och gömd,
och hvar sorg, som gråter,
skall bli tröstad åter.
— Ja, kom, kära jul!

Och jag löser upp allt tvång
i de glada ringar,

och jag hämtar himmelsk sång
uppå änglavingar.
Barnens ögon stråla då
liksom stjärnor i det blå,
och de mörka, frusna
hjärtan åter ljusna.
— Ja, kom, kära jul!

Men hvad bäst jag gifver dig
vill till sist jag spara:
Jesusbarnet är med mig
och din gäst vill vara.
Vill du hafva världens ljus
i ditt hjärta och ditt hus?
Får han helga fröjden
med sin frid af höjden?
— Ja, kom, Herre Krist!

En vårdag på Finska Viken.

Vårt sköna haf, vår Finska Vik,
hur är du nu så glad och rik
med tusen hvita segel!
Och nyss var du så tom och arm
med isar på din frusna barm;
din bölja sof
i vinterlof,
och dödt i dig var Näckens hof.

Men nu så är du stolt och fri,
din bojas tid är nu förbi,
och dina böljor sjunga,
och dina måsar återvändt;
din fyr är tänd, ditt nät är spändt,
och röken går
i ångarns spår,
och dina stränder andas vår.

Nu slingrar du ditt silfverband
emellan Estlands gula sand
och Finlands gråa klippor;
nu bär du Kronstadts pansarstäf

så lätt som gossens båt af säf
och dansar glad
i morgonbad
mot vida världens port åstad.

Blås, friska vind! Svāll, blåa våg!
Slå högt mot strand, och fyll vår håg
med stora, ädla tankar!
Skölj bort med hafvets salta flod
den veka lust, det dufna mod,
och friska opp
båd' själ och kropp
till kraft och lif, till ljus och hopp!

Ty du är vårt, du stolta haf!
Åt oss, åt oss dig Herren gaf
till väg för Finlands flagga,
och hvarje gång hon fladdrar fritt
för världens luft i blått och hvitt,
då har du spått
vår framtids lott
och blinkar upp i hvitt och blått.

De nio guldtaflorna.

Berättelse från Finlands medeltidskrig.

1. Hvad som hände Sigge och Sten Jernarm i deras barndom.

På den tiden, när Finland ännu var katolskt och här funnos både munkar och nunnor, kloster och riddarborgar, lefde en tapper riddare vid namn Olof Stensson, med tillnamnet Jernarm. Hans borg Saaristo låg vid en klar sjö på gränsen mellan Nyland och Tavastland, och därunder lydde flera små byar, stora skogar, uppfyllda af älgar, lodjur och björnar, samt mer än trettio insjöar, vimlande af fisk. Riddar Olof var en rik man och icke mindre lycklig i sitt husliga lif, ty han hade en huld husfru vid namn Ingrid och tre raska barn, sönerna Sigge och Sten samt dottern Frida. Sigge hade sitt namn efter släktens skyddshelgon, den helige Sigfrid; Sten uppkallades efter farfadern. Båda voro starka gossar och storväxta för sin ålder, men under det att Sigge med all sin styrka var godmodig och fromsint, var Sten af ett hårdt och styft sinnelag. Frida liknade båda bröderna däri, att hon var styfsint mot stränga och hårda människor, men böjlig som en ung rönn mot alla, som visade henne godhet.

Så lefde de alla en tid lyckliga. Då kommo svåra tider. Fienden bröt in i landet, och det blef ett förhärjande krig, som varade i tio år. Riddar Olof Stensson uppbådade alla vapenföra män, som lydde under Saaristo gård, och drog ut till Viborg för att försvara landet. Där kämpade han manligen alla somrar och drog om vintrarna hem till gården igen. Men en vinter gick fienden öfver isen Viborg förbi och öfversvämmade hastigt hela det södra landet med sina vilda och talrika ryttarskaror, hvilka hastigt visade sig, än här, än där, brände byar och gårdar, nedhöggo folk och boskap samt återvände öfver gränsen med samma ilande fart, belastade med byte. Riddar Olof blef kallad till Raseborgs slott, där man väntade anfall; men under tiden hade en fientlig ryttarskara tagit en omväg inåt landet och öfverföll oväntadt Saaristo borg, som endast försvarades af fyra kvarlämnade trogna knektar.

Borgen bestod af en stark gråstensbyggnad med torn och små fönstergluggar; och omkring den endast en vall och en vallgraf. Fienden klättrade om natten öfver vallen, väktaren blåste i hornet, och knektarna försvarade borgen så godt de förmådde med bågar och hillebarder. Men detta hjälpte intet mot en så stor mängd fiender nattetid. Borgen blef intagen, plundrad och bränd, tre af knektarna lågo döda, den fjärde låg svårt sårad. Fienden ryckte fru Ingrid och liten Frida med sig på hästryggen och red så bort. Endast gossarna blefvo räddade, ty dem hade den sårade knekten i sista stund fått tid att gömma uti den högsta tornkammaren.

När då gården begynte brinna, kunde de båda bröderna intet annat se, än att de skulle mista sina unga lif i elden och röken. Men eftersom de hade hört talas om, att Sankt Sigfrid var släktens skyddshelgon,

bådo de honom om hjälp, såsom det brukades i den katolska tiden, och lofvade, som det också brukades, att om han ville hjälpa dem, skulle de till hans ära bevisa en god gärning mot den första de mötte, när de utgingo från borgen.

Vare sig nu att Sankt Sigfrid hörde deras böner, eller — som vi hellre tänka, med vår lutherska tro — att den store Fadern i himmelen hade förbarmande med två oskyldiga barn; allt nog, när lågorna slogo upp öfver den kära fäderneborgen, förmådde de icke något mot tornets fasta gråstensmurar, som förblefvo oskadade af elden. Sigge och Sten stodo där i sin ängslan och ensamhet hela natten, under det att de omsorgsfullt släckte alla gnistor, som drefvo in med vinden genom den trånga torngluggen. Det var en lång och kall vinternatt i februari månad; men tornets murar hade blifvit tillräckligt varma af branden; gossarna behöfde icke frysa.

När det omsider blef dager, sågo de borgen ligga i grus, men att komma ut var omöjligt, ty ingången spärrades af grushögar, aska och eldbränder. De två fångarna måste då stanna kvar i sitt gömställe, ovissa om hvad det blifvit af deras mor och syster och om fienden ännu skulle komma tillbaka. Till all lycka förvarades i ett af tornrummen ost och bröd jämte en tunna spisöl, och således hade det goda helgonet äfven sörjt för att bröderna ej skulle hungra och törsta.

Nu hade emellertid riddar Olof hvarken natt eller dag haft ro på Raseborg, ty han fruktade det, som verkligen hade händt, att fienden under hans frånvaro skulle anfalla Saaristo. Han utbad sig därför orlof utaf sin länsherre, slottshöfdingen, på två dagar, att rida hem till sin gård och tog sex ryttare med sig på resan. När han nalkades hemtrakten, mötte honom redan på långt

håll anblicken af brända byar och skrämda flyktingar, som tittade fram bakom snåren vid skogsvägarna. Det dröjde icke heller länge, innan riddar Olof vid åsynen af det ännu rykande Saaristo blef förvissad om sin olycka. Och då han af en gubbe vid vägen fick veta, att våldsverkarna ridit bort med hans maka och barn, gaf han sig icke tid att närmare efterhöra, om någon ännu fanns vid lif inne i borgen, utan vände genast om för att förfölja fienden.

I sex dagar och sex nätter följde riddar Olof fiendens spår, som öfverallt betecknades af mord och brand. Till slut återstodo af ryttarna, som följt honom, endast en gammal knekt, och dessa båda upphunno fienden i en skog nära hafskusten. Utan att betänka sig red riddar Olof midt in i fiendens tätaste led och högg omkring sig med sådant mannamod, att där lågo slagna rundtomkring honom, såsom en hög af brännässlor. Men emedan de voro mer än hundra mot en, måste han slutligen falla för öfvermakten, och så stupade riddar Olof med ära för maka, barn och fädernesland.

2. Huru Sigge Olofsson hjälper eremiten och lär känna hans guldtaflor.

Tre nätter och två dagar sutto de båda bröderna instängda i tornet. De ledo ingen nöd af köld eller hunger, men när de tänkte på sina föräldrar och sin lilla syster, gräto de bittert ånyo. Helige Sigfrid, bådo gossarna, tänk på vårt löfte och hjälp oss ut från detta fängelset!

På morgonen af den tredje dagen märkte de, att det fallit snö under natten och släckt en del af den

glödande borgruinen, men en annan del fortfor att ryka. Då sade Sigge Olofsson Jernarm, som var elfva år gammal: — Nu vill jag ut!

— Jag med — sade Sten Jernarm, som var nio år gammal.

Ingången till tornet var fortfarande stängd af stenar och grus; där var intet annat råd än att klifva ut genom den nedersta torngluggen. Gossarna funno en gammal matta, hvars ena ända de stadigt fastgjorde, och resten af mattan läto de hänga ut genom gluggen. Därpå försågo de sig med ost och bröd, Sigge beväpnade sig med en gammal rostig stridsyxa, och Sten tog ett svärd, något längre än han själf, ty de visste ju icke, om nejden ännu var säker för fienden. Sedan hissade båda sig ned långs den hängande mattan, och emedan de voro viga och starka, kommo de utan svårighet helbrägda till marken.

Snön låg hvit öfver berg och dalar. Intet spår af människor syntes till; endast en skata flög skrattande från gren till gren i de löflösa björkarna. Gossarna kommo till den plats, där byn förut stått, och funno den öde. Då sade Sigge: — Låt oss gå till eremitkojan; — ty där bodde en nittioårig eremit i skogen, ett stycke från byn.

— Nej — sade Sten — låt oss gå till Matts hofslagare; — ty Sten tyckte om hofslagaren, men var rädd för eremiten, som hade velat lära honom att läsa.

När bröderna icke kunde komma öfverens, beslöto de att gå hvar sin väg, och sedan skulle de träffas hos hofslagaren, ty Sigge hoppades att af eremiten få höra något om sin mor och sin syster.

Alltså skildes de åt, och det blef länge, innan de träffades igen. Sigge kom till eremitkojan och fann eremiten på hans mossbädd, halfdöd af köld och hunger.

Sigge tyckte det vara kallare inne i kojan än ute på backen, och sade till eremiten: — Hur har ni så kallt, kära far?

— Jag är sjuk och svag — sade den gamle mannen. — Ingen har sedan många dagar vågat sig hit, af fruktan för fienden, och själf har jag icke haft krafter att hämta mat eller bränsle.

— Nå, vid den helige Sigfrid — sade gossen — jag önskar ni vore frisk och rask, men eftersom jag lofvade att bevisa en god gärning mot den första jag möter i dag, så är jag glad att kunna hjälpa er, käre fader. Här är ingen nöd med maten, ty jag har ost och bröd, och icke heller ha vi långt efter ved i skogen. — Hvarpå Sigge gaf eremiten hela sitt lilla matförråd och gick därefter ut att med sin stridsyxa hugga ved till en god brasa.

Det dröjde icke heller länge, innan där sprakade en munter eld på den skrofliga stenhäll, som tjänade eremiten till spisel, och den gamle kände sig styrkt af maten och värmen, dock ännu mer af den vänliga gossens närvaro. Snart hade Sigge berättat allt hvad han visste om fiendens anfall och gårdens olycka och begärde nu ett godt råd om hvad han borde företaga sig, för att finna sina föräldrar.

— Min käre gosse — svarade eremiten — du ser, att jag är såsom det murknade trädet, hvars alla grenar blifvit brutna af stormen. Af egen kraft förmår jag hvarken att råda eller hjälpa. Men jag har nio guldtaflor, som jag i min ungdom fått af en vis man från Jerusalem och som äro så förunderligt beskaffade, att man kan läsa i dem hvad som sker på afstånd. Vi skola till en början fråga taflorna hvad det blifvit af dina föräldrar.

Vid dessa ord framtog eremiten under mossan i sin

bädd en sliten och till utseendet mycket skräpig näfverränsel. Ur denna drog han ett omåladt gammalt skrin, i detta skrin var ett annat skrin af sandelträd och i detta åter ett tredje skrin af elfenben och pärlemor. När han öppnade det tredje skrinet, lågo där nio hjärtformiga, små guldtaflor, till storlek och skapnad ungefär liknande asplöf. En af dessa valde han ut och höll den mot dagern för den förvånade Sigge.

— Hvad ser du? — frågade han.

Det skimrade som en solglans för gossens ögon, men om en stund kunde han hopstafva ett ord (ty eremiten hade lärt honom läsa), och ordet var KLOKHET.

— Ser du ingenting annat? — frågade eremiten.

— Nej — sade gossen — det blänker så underligt, som en flammande glöd i spiseln.

— Då är du icke skuldlös i ditt hjärta — sade den gamle. — Vet, att i dessa taflor kan ingen skåda mer än det ena ordet, om han icke är så from och oskyldig, som en syndig människa på denna jorden kan vara.

Sigge rodnade ända till örsnibbarna, ty han hade blifvit hungrig och begynt ångra inom sig, att han hade bortgifvit all sin mat åt den sjuke gamle mannen.

— Jag vill tro om dig, att du icke tänker någonting ondt — fortfor den gamle — men du behöfver mycken bön och försakelse af dig själf, för att kunna läsa i dessa taflor. Hvar och en af dem har sin särskilda bestämmelse. Denna är den taflan, som man bör rådfråga om världsliga ting, när man söker en utväg ur villrådighet och bekymmer. Jag vill nu säga dig, hvad jag ser. Jag ser din fader rida med några få ryttare att förfölja fienden, och det är långt härifrån på en oländig skogsväg. Jag ser också din moder bunden i sadeln

på en häst, som en annan ryttare håller i tygeln, och de rida med stor skyndsamhet österut. Efter dem följa många andra ryttare, belastade med byte, och en af dem håller din lilla syster Frida framför sig i sadeln. Hon gråter och ropar efter din moder. Men din moder har gråtit så mycket, att hon icke mera kan gråta, ej heller kan hon svara sin dotter, ty hon är svag och utmattad af den häftiga ridten.

Sigge sprang upp och fattade sin stridsyxa.

— Jag vill dit — skrek han, utom sig — jag vill dit för att rädda min moder!

— Minns ordet du läste! Och här står ännu något — sade eremiten lugnt. — Här står, att du tillsvidare bör blifva hos mig. Du är en öfvergifven och svag gosse, som intet förmår i så stora faror. Men ytterst i hjärtspetsen af taflan läser jag något, som låter oss hoppas, att du med bön och arbete skall växa stark för att befria din moder. Blif därför hos mig, min käre gosse, så skola vi bedja Gud och den heliga jungfrun om bättre tider.

Och Sigge Olofsson Jernarm blef kvar hos eremiten.

3. Om Sten och Matts hofslagare samt om silfverskon och den andra guldtaflan.

Under tiden trampade Sten Olofsson Jernarm ensam genom drifvorna till Matts hofslagares stuga på andra stranden af sjön. Solen sken och snön glittrade. Stens ögon svedo, han kunde ej se väl framför sig, och därför hände, att han snafvade öfver någonting, som låg på isen. Till sin förskräckelse varseblef han, att det var en död karl, och ännu därtill en fiende, ty det kunde han lätt

märka af karlens vilda, mörka ansikte, becksvarta hår och underliga granna jacka af hvita kamelhår. Jackan var utsydd med guld- och silkessnören; mannen måste ha varit en af fiendens anförare.

— Det är bra, att han är död — tänkte Sten vid sig själf och stannade nyfiken för att betrakta den fallne. En lång pil satt kvar i karlens högra sida, och snön, där han låg, var färgad af blod.

— Det är Matts hofslagares pil — tänkte Sten. — Ingen annan än Matts brukar örnfjädrar i sina pilar. Hu, det är styggt att se döda människor!... Jag undrar, om pilen gått tvärt igenom honom. — Och Sten böjde sig ned och rörde vid pilskaftet för att känna, om det satt hårdt.

Den förmente döde uppgaf ett rop af smärta. Han hade förmodligen varit afsvimmad af blodförlust och vaknade nu vid pilens vidrörande. Sten tog till fötter, det mesta han förmådde. Först långt därifrån vågade han stanna och se sig om. Den sårade låg kvar på isen, och Sten tyckte sig alltjämt höra hans sakta klagan.

Matts hofslagares stuga stod icke att finna; hon var nedbränd, hon som alla de andra. Sten påminte sig, att längre in i skogen fanns ett skjul, som Matts brukat begagna till smedja, och begaf sig ditåt. Riktigt, där fanns Matts, som höll på att sko en präktig brun häst, medan en grann, med silfver beslagen sadel låg bredvid honom i snön.

Sten berättade sina äfventyr och glömde icke att omtala den sårade mannen. — Jaså — sade Matts — han lefver ännu? Jag låg gömd bakom en gran, när de brände min stuga, och när de redo bort, gaf min goda båge knäppen åt en af deras bäste. Se här hans häst: det är en ypperlig valack, må du tro; en riddare

skulle afundas mig den hästen, och den är ensam mera värd än hela min stuga. Men hvarför slog du ej bofven ihjäl, när han ännu lefde? Du har ju ett svärd!

— Det var så, ser du — genmälde Sten, som icke ville visa sig mindre manhaftig, än Matts trodde om honom — det var så, att när vi sutto i tornet, gjorde vi ett löfte till den helige Sigfrid att bevisa en god gärning mot den förste vi mötte, när vi väl kommit ut. Därför slog jag icke ihjäl den rackaren.

— Hahaha — skrattade Matts hofslagare; — det är munkprat. Det hade ju varit en god gärning, om du slagit ihjäl en fiende.

— Men han var sårad och halfdöd — invände Sten.

— Ja, hvad sen? — sade Matts. — Kom hit, så skall du få se min silfversko. Den har jag hittat på trollberget; trollens konung har tappat honom, och han är så beskaffad, att när man frågar honom, svarar han *ja* eller *nej!* Se här! — Och Matts framtog ur sin ränsel en liten hästsko af silfver, ej större, än att han skulle ha passat åt en sex veckors fåle. Ett snöre var fästadt vid skon, och när man höll i snöret och lät skon klinga mot berget, hördes underliga ljud.

— Nå, sko — sade Matts — är det rätt att skona sin fiende?

Skon upphörde att klinga.

— Hör du? Han svarar nej — sade Matts. — Nå, sko, är det rätt att slå den, som velat taga vårt lif?

Skon klingade hårdt och starkt.

— Jag kunde tro det — menade Matts. — Skon svarar ja.

— Således, sko, är det alltid rätt att hämnas ondt med ondt?

Skon klingade ännu hårdare.

— Berätta det där för Sankt Sigfrid — skrattade hofslagaren. — Hämnas skall man alltid: öga för öga och tand för tand. Men vill du nu sitta upp på min häst, så rida vi bort till Tavasteskogen. Där känner jag några duktiga gossar, som sköta på egen hand både båge och svärd. Här är ingen förtjänst numera, och med något skall en fattig karl lefva i dessa dåliga tider.

— Men Sigge har gått till eremitens koja — invände Sten.

— Bry dig icke om Sigge — menade Matts. — Sigge är en stackare, om han icke vet bättre än gapa på svarta streck, dem munkarna klottrat på gamla kalfskinn. Följ du med mig, så vill jag göra dig till en styf karl!

Detta tyckte Sten vara ett godt råd, hvarpå han klef på hästryggen bakom Matts hofslagare och red bort till Tavasteskogen.

* * *

Sigge Olofsson satt under tiden i eremitens koja och väntade på sin broder. När Sten icke kom, bad Sigge eremiten ånyo rådfråga guldtaflorna. Eremiten framtog nu den andra i ordningen af de nio och bad Sigge läsa hvad där stod skrifvet.

Sigge läste ordet BARMHÄRTIGHET.

— Ser du ingenting mer? — frågade eremiten.

— Det skimrar för mina ögon — svarade Sigge. — Jag kan icke se annat än något, som liknar ett stort, hvitt fält.

— Du ser likväl mera än förra gången — genmälde eremiten. — Låt nu mig se! Där är ett stort isfält: en sårad ligger på isen, och Sten lutar sig öfver honom. Den sårade klagar ... Sten springer bort ... Sten kommer

till Matts hofslagare. Matts förleder honom med onda ord och med ett elakt trolltyg, som han har i sin makt. Nu rida de bort, jag vet icke hvart, men jag vet, att Matts är en vild sälle, som i sina unga dar har varit bland röfvare. — Sigge blef orolig för sin broder, men eremiten tröstade honom med att äfven här syntes ett hopp i hjärtspetsen af taflan.

— Förstår du ordet? — frågade eremiten.

Sigge betänkte sig litet och svarade därpå: — Skulle vi icke hjälpa den sårade på isen?

— Rätt så — sade den gamle. — Den sårade har varit din bittraste fiende. Han har bränt din faders gård, han har bortfört din mor och din syster i träldom till främmande land. Och likväl bör du hjälpa honom. Ty Guds ord säger: du skall älska dem, som hata dig; du skall göra väl mot dem, som göra dig illa. Och åter säger Guds ord: du skall öfvervinna det onda med det goda.

Sigge kysste eremitens vissnade hand, och den gamle välsignade honom. Därpå tog Sigge en stor kälke och gick ut till isen, att hjälpa den sårade.

4. Den tredje och fjärde guldtaflan samt om främlingen Igor.

Det var nu vår, det var maj, det var solsken, grönska och fågelkvitter i alla grenar. Den blå sjön låg så glimmande klar i solskenet, och Sigge Olofsson Jernarm tog sina nät, som han bundit under vintern, för att lägga ut dem i sjön. Han var jägare och fiskare: hans pil träffade ripan i trädet, hans nät fångade gösen i fjärdarna. Ty så liten han var, måste han ensam an-

skaffa mat för det lilla hushållet i eremitkojan. Och eremiten hade låtit honom se sin tredje guldtafla: där stod skrifvet ett ord, och det var ARBETSAMHET.

Sigge tänkte på detta ord. Det förekom honom, som skulle det mera passa för en dräng än för en riddares son. En adelsman, tyckte han, var född att strida, och därtill att jaga, men ej att arbeta. Han hade känt sig sårad i sin stolthet, han hade gått ut i skogen, funnit ett vargbo och stridt med vargen, dödat honom och hemfört en af hans ungar lefvande. — Detta är *mitt* arbete, sade han, när han kom hem.

Men då hade eremiten sagt till honom: — Vet du icke, min son, att den gudsmannen Josef var en timmerman, att Sankt Petrus var en fiskare och att Sankt Paulus var en tältmakare? Skulle du vara förmer än Guds apostlar? Och om du icke arbetar, måste vi alla dö af hunger, ty trakten är öde och härjad; ingen finnes som kan skänka oss födan.

Detta hade gått Sigge till hjärtat, ty han hade icke allenast sin fosterfader att sörja för, utan äfven den illa sårade främlingen, som han bärgat halfdöd på isen och som länge låg vanmäktig i eremitens koja, sväfvande mellan lif och död. Från den dagen hade Sigge arbetat som en bondeson och vuxit däraf för hvar dag starkare.

Nu, när Sigge gick med näten till stranden, såg han den sårade främlingen sitta vid strandvägen på en sten, och främlingens namn var Igor. Igor var nu till hälften återställd genom eremitens läkemedel och hade lärt sig så mycket finska, att han kunde tala med Sigge. — Den tiden talade äfven den högsta adeln i Finland finska.

— Vill du taga mig med i båten? — frågade Igor. — Jag ville gärna se sjön, men jag är ännu så svag, att jag icke förmår lyfta en åra.

— Kom med, du, och hämta mig god fisklycka! — svarade Sigge muntert.

— Lyckan står ej i min makt — sade främlingen — men Gud och den heliga Sofia skola belöna dig, gosse, för allt det goda du gjort mig, fattige fånge i främmande land.

De rodde nu ut, och sjön var så strålande blå och luften så ren och stränderna grönska så innerligt ljuflig, att främlingens hjärta smälte i glädje och han begynte att berätta för Sigge om sitt fjärran fädernesland.

— Nu ror du mig i en liten båt — sade han — och fordom rodde mig mina slafvar i en guldsmidd galär med stäf af elfenben och segel af siden, färgadt i purpur. Om nu mitt folk visste därborta i österlandet, att deras furste lefver, skulle de sadla i blinken trettiotusen sköna stridshästar och sända mig trettiotusen stridsvana krigare, för att föra mig åter. Men de anse mig död; de slå kanhända redan sina pannor mot jorden inför en annan furste, som tagit mitt rike.

— Trettiotusen hästar! — utropade Sigge, som skulle ha varit öfverlycklig att äga en enda, och han blef så utom sig af förvånlng, att han tappade åran i sjön.

— Ja — sade främlingen småleende — och där blefve så många hästar kvar, att om de vattnades alla på en gång, skulle de nästan dricka ut denna sjö. Men den stora floden Don, där vi bo, hämtar oss vatten nog. Jag är en furste öfver det folk, som ännu för en mansålder tillbaka behärskade moskoviternas land, och vi bekände då alla den store profeten Muhammeds lära. Men i Moskva uppstod en stark hjälte, som besegrade oss, och nu måste vi lyda dem, som förr voro oss underdåniga. Somliga af oss döptes till kristna, och jag var

en ibland dem. Jag vet icke mycket däraf, jag vet blott, att Gud är stor och att den heliga Sofia gifver lycka i krig. Den hvite tsaren i Moskva sände oss hit till ditt land, och jag föll för en pil på isen af Finlands sjö. Mitt folk trodde sig ha fallit i försåt och red undan i sporrsträck. Du fann mig och räddade mitt lif. Hvad skall jag göra för att vedergälla dig detta? Vill du att jag skall vara din slaf, så länge jag lefver?

— Slaf? — sade Sigge, mycket förundrad. — Huru skulle du vara min slaf? I vårt land finnas inga slafvar. Hvem helst, som sätter sin fot på Finlands jord, är en fri man.

Detta kunde främlingen icke fatta. Han smålog vemodigt och sade: — Du är ett barn, du förstår icke detta. Jag var en död man, och du gaf mig lifvet: alltså tillhör mitt lif dig. Mitt rike är ditt; du kan sända mig tillbaka till Don och befalla öfver de hundratusende, som lyda mig. De skola alla tjäna dig, men du skall tjäna den hvite tsaren uti Moskva.

— Får jag de trettiotusende hästarna med? — frågade Sigge.

— Dem och alla mina skatter — svarade främlingen.

— Då vill jag fråga min fosterfader, eremiten — menade gossen och band sitt nät vid en påle på stranden.

När Sigge återvände, frågade han eremiten om råd.

— Låt oss betrakta den fjärde guldtaflan — sade den gamle.

Sigge stafvade, och hans syn var förbländad, ty de trettiotusen hästarna lekte i hans håg. Slutligen fann han ordet, och det var FRIHET.

— Min son — sade eremiten — detta ord har en dubbel betydelse. Vill du hafva denne främlingen till

din slaf? Och vill du på samma gång själf blifva slaf åt en främmande härskare?

Sigge betänkte sig, och alla de trettiotusen hästarna galopperade för hans inbillning.

— Nej — sade han slutligen; — jag vill vara en fri man, och alla skola vara fria som jag. Ingens herre och ingens slaf.

— Godt — sade eremiten — var fri, men var fri i Guds sanning! Ty det står skrifvet: sanningen skall göra eder fria. Förutan den finnes ingen verklig frihet.

— Res hem till ditt land! — sade Sigge till främlingen. — Din fot har berört Finlands jord: alltså är du en fri man.

Främlingen såg på honom, undrande och rörd. — Du är ett barn — sade han — och likväl talar du visare än en grånad profet i mitt fädernesland, ty ingen har ännu sagt mig sådana ord. Välsignadt vare det land, hvars jord är så helig, att ingen träldom kan trampa därpå! Med hvad skall jag då återgälda mina ögons ljus?

Sigge betänkte sig åter, fattade främlingens hand och sade till honom: — Ditt folk har bortfört min moder och syster i fångenskap till det fjärran land, hvarifrån du är hemma. Sänd dem tillbaka åt mig, så har du mångfaldt vedergällt den tjänst jag bevisat dig!

— Du har sagt det — svarade Igor. — Jag vill icke klippa mitt hår eller raka mitt skägg eller se min hustru och mina barn, innan jag själf återlämnar till dig din moder och din syster. Vänta mig, såsom fågeln om natten väntar den ljusa dagen! Vänta mig, såsom den hungrige väntar bröd och den törstige vatten! Och om jag än dröjer i tio år, så var viss, att jag kommer,

ty Gud och den heliga Sofia skola icke släcka mina ögons ljus, innan jag fått se mitt lifs räddares ögon glimma i glädje!

5. Om kriget och Peter Miekka och den femte guldtaflan.

Flera år hade förgått, och främlingen kom icke tillbaka till eremitens koja. Sigge Olofsson Jernarm bodde kvar hos sin fosterfader och var hans försvarare, hans tjänare, hans son. Utan Sigge skulle den gamle ha förgåtts af hunger och elände i denna bistra tid, när hela den delen af Nyland var lämnad öde af fruktan för fienden. Men Sigges trohet och raskhet blef också rikeligen belönad, ty eremiten lärde honom många nyttiga kunskaper, som på den tiden voro ganska sällsynta. Då fanns ännu ingen boktryckarkonst, och skrifna böcker voro så dyra, att en bok kostade lika mycket som ett ordentligt bondhemman. Eremiten ägde, med all sin lärdom, endast två böcker: den ena var en latinsk bok om berömda mäns lefverne, författad af en gammal hedning, som hette Cornelius Nepos; den andra var en legend, som innehöll en berättelse om det finska helgonet biskop Henriks lefnad och underverk. Dessa båda böcker läste eremiten tillsammans med sin flitige lärjunge hvarje morgon, sedan de gjort sin bön, och hvarje afton, när Sigge uträttat dagens arbete. Och detta fann Sigge så nöjsamt, att han innan kort lärde sig latin och kunde alla den helige Henriks underverk utantill.

Men under tiden växte han också med hvarje år större och starkare. Han glömde icke heller att öfva sig i bågskjutning och andra vanliga lekar; han kunde

redan med sin pil träffa en svala i flykten och med sin yxa afhugga en gren af en arms tjocklek uti ett enda hugg.

En afton kom en uttröttad vandrare till eremitkojan och begärde natthärbärge. Det var en gammal krigsknekt, som hette Peter Miekka eller Pekka, och som fordom tjänat hos Sigges fader på Saaristo gård. Pekka hade sist tjänat i Viborg, men blifvit halt af ett lansstyng i benet, och nu hade han fått afsked med sitt halta ben till pension och frihet att begifva sig hvart han behagade. Han uppsökte då sin gamla hembygd, men fann där allt öde och visste icke hvad han skulle företaga sig.

— Du kan bo med oss, tills du får något bättre — sade eremiten, hvars koja stod öppen för alla fattiga; — och då kan du berätta oss något nytt från kriget.

Detta var Pekka gärna med om och begynte nu att förtälja alla sina äfventyr, medan han hjälpte Sigge att binda nät och spetsa pilar. — Det är ett oroligt lif vid gränsen — berättade han. — En tid är det stilla, och man tror, att det är fred, och folket går ut att så och skörda på svedjemarkerna. Men innan någon vet ordet af, kommer åter en skara af vilda sällar i hvita fårskinnsrockar, ridande in öfver gränsen, och mörda, bränna och plundra på det gamla viset. Då samlas folket för att sätta sig till motvärn, men i ett huj äro kanaljerna åter sin kos, och man ser endast rykande askhögar och nedtrampade åkerfält. Däröfver bli våra unga karlar rasande, rota sig samman under någon krigsvan anförare och göra i sin tur en påhälsning i fiendens land. Vi ha icke så snabba hästar som han, men vi ha i stället goda skidlöpare och bruka därför hälsa på ryssen under vintern. Då går det fram med eld och svärd, som vi

sett honom göra. Vi öfverfalla byar och gårdar oförtänkt, bränna och plundra, nedhugga människor, slakta boskap. Vanligen följa bönder med hästar och slädar efter skidlöparna; allt byte lastas på slädarna, och så bär det af till vårt land igen. Men då händer att fienden lagt sig i försåt vid skogsvägarna, och mången gång ha vi fått tacka vår eviga lycka, att vi undkommit med lifvet, sedan vi måst öfvergifva hästar, slädar och byte.

— Ha ni icke en tillflykt i Viborgs slott? — frågade Sigge, som ofta hört detta ryktbara fäste omtalas.

— Det ha vi visst — svarade Pekka — och vore icke Viborg, skulle vårt land vara som en stuga utan dörr och lås. I Viborg och Olofsborg, som de kalla Nyslott, där är vår enda säkra tillflyktsort. Visst befästar adeln öfverallt sina gårdar med vallar och löpgrafvar, men hvad förmå de emot en stor öfvermakt? Skogarna äro dessutom uppfyllda af röfvarband, och det finnes knappt mer någon laglig ordning i landet. Till Viborg och Nyslott, och väl också till Raseborg, flyr därför folk från alla landsändar med det redbaraste de lyckats bärga från deras öfvergifna gårdar. Det säges, att tsaren i Moskva nu skall komma med en ofantlig krigshär för att alldeles ödelägga landet och intaga Viborg. Men det har kommit från Sverige en höfvitsman, som heter herr Knut och som skall vara en mäkta klok och tapper krigsherre. Folk säger om honom, att han därtill är mera förfaren i trolldom än någon lapsk trollkarl. Jag önskar jag vore där igen för att se honom mala fienden i en kvarn; det sägs, att han har en kvarn, som malar åska och blixt.

Sigge lyssnade på dessa berättelser, såsom en gosse alltid lyssnar till stora krigsbragder. Han tänkte på alla de berömda hjältar, om hvilka han läst hos den gamla

hedningen Cornelius Nepos, isynnerhet Miltiades, Themistokles och Hannibal, som med så glänsande ära stridt för sitt fädernesland. När han en stund betänkt alla dessa hjältars föredöme, sade han oväntadt: — Kom du med, så gå vi till Viborg!

— Nå, nå — sade Pekka, och hans breda mun drog sig till ett godmodigt grin — kanske unge herrn väntar, tills skägget växer.

— Jag är fjorton år, och jag kan slåss för mitt fädernesland, så som min fader och alla mina förfäder — svarade gossen stolt.

— Det är ingen lek för barn — genmälde Pekka lugnt. — Det är en så bister tid att lefva i, att grånade män icke sett dess like, och du, lille pilt, skulle sticka din fina näfve i örnens klor. Nej, blif du beskedligt kvar där du är, och skjut järpar i skogen, det passar bättre för dina år!

Sigge rodnade; hans manliga stolthet kände sig kränkt. Utan att säga ett ord gick han till en ung björk, som stod icke långt därifrån — och det var icke en liten björk, utan väl tre gånger så lång som han själf — böjde sig ned och uppryckte trädet med rötterna och kastade det för den förvånade knektens fötter.

— Se på pojken, det var mig en björn! — menade Pekka. — Jag heter också Jernarm — menade Sigge — tviflar du ännu, att jag kan slåss för mitt land?

— Sämre karlar har jag sett på Viborgs vallar — svarade Pekka. — Unge herrn kunde ju fresta på.

Eremiten hade stillatigande åhört detta samtal. Nu gick han att hämta den femte guldtaflan och bad Sigge läsa hvad där stod skrifvet.

Sigge läste:. FÄDERNESLAND.

— Du har sagt det — yttrade eremiten. — Gå och strid för ditt fädernesland!

Sigges hjärta veknade. — Men hvem skall sörja för er, gode fader, när jag är borta? — frågade han.

— Gud har sörjt för mig i nära hundrade år — svarade eremiten — och han lärer väl äfven göra det härefter. Jag har ändock tänkt att i sommar göra en vallfart till Nådendals kloster, och jag kan blifva där så länge det behagar min herre och Gud. Gå, käre son, och strid manligen för ditt fädernesland! Gud välsigne din ungdom till ära och mannamod, att du må återvända med seger som en kristen riddare och som en god son af ditt land! — och han lade sina händer välsignande på gossens hufvud.

6. Om Viborgs smäll.

Sigge Olofsson Jernarm kom ännu samma sommar till Viborg med sin halte ledsagare, Peter Miekka, och fick tjänst som väpnare hos den tappre riddaren Knut Posse. Det var ingen barnlek att tjäna en sådan herre uti en sådan tid. Sommaren gick och hösten kom under beständiga strider. Natt och dag måste alla vara under vapen, ty fienden trängde med stor öfvermakt emot Viborg, och Viborg var Finlands lås. Det dröjde länge, innan fienden blef färdig med sina tillrustningar. Han förde med sig tunga maskiner, som slungade stenar mot murarna, och några väldiga kanoner, som sköto med krut och stenkulor. Krut och kanoner voro då föga i bruk och ansågos af det vidskepliga folket som trolldomskonster.

Knut Posse hade förgäfves begärt undsättning från

Sverige, och det var nu sena hösten, när intet skepp mera kunde väntas till Viborg. Slottet var från landsidan kringrändt af fiender så långt ögat kunde se, och ingenstädes syntes någon hjälp att förvänta. Knut Posse hade föga mer än tvåhundra man under sitt befäl, men han tappade icke modet. Han gjorde utfall nattetid ifrån den befästade staden, tillfogade fienden stora nederlag och uppbrände hans krigsmaskiner. Sigge var med i djärfva äfventyr. Han lärde sig krigskonsten, såsom man lär sig simma, när man faller i sjön. Ännu var han ej mer än fjorton år, och redan kunde han strida som en gammal soldat. Peter Miekka hade en fröjd att se den starke och modige gossen kasta sin lans eller afskjuta sin båge midt i hetaste stridsvimlet. Gällde det att med båda händer om svärdsfästet hugga in på fiendens skara, red riddaren Knut först, och strax efter honom följde väpnaren Sigge. Där räknades aldrig huru många som stodo emot — marsch, hugg in! — och där haglade hugg, och hjälmar klöfvos, män kullstörtades, tält nedrycktes, eldbränder kastades kring det fientliga lägret, och lågorna slogo röda upp mot den svarta natthimmelen.

Morgonen efter en sådan blodig och genomvakad natt stod Sigge med sin vän Peter på slottsmuren. Sigge var så trött, så trött, att hans ögonlock beständigt föllo tillhopa, och likväl vågade ingen sofva. Fienden var grymmeligen förbittrad; man kunde vänta ett allmänt anfall. Klockan var sex på morgonen, och ännu var det alldeles mörkt, ty det var i slutet af november månad. Sigge och Peter sågo ut i mörkret från muren, men kunde icke urskilja det fientliga lägret. Vakteldarna hade slocknat därborta på kullarna; himlen var mulen, det begynte snöga, och allt var tyst.

— Sof en stund! — sade Peter till Sigge. — Sof

mot mitt knä, jag vill vaka för dig. Riddaren är där nere i tornet och gör sina trollkonster. Han skall ej komma så snart, och höres något, skall jag väcka dig.

— Sof du! — sade Sigge — jag är ej alls sömnig! — och med detsamma somnade han emot Peters knä. Sömnen är starkare än den starkaste hjälte, och Sigge Jernarm var ett barn, fastän han bar ett svärd vid sin sida.

Sigge sof, och Peter lyssnade. En sakta snövind kom från det fientliga lägret. Om en stund tyckte Peter sig höra ett aflägset gny af vapen och fotsteg.

— Holla, skyltvakt! — hviskade han åt en annan soldat, som stod där ej långt ifrån.

Skyltvakten sof; han hade vakat och stridt hela natten, han som de andra.

Nu ruskade Peter sakta på Sigge, och strax stod Sigge yrvaken på benen. — Spring till riddaren! — manade Peter; jag är halt, det går långsamt för mig. Säg honom, att jag hör vapen och fotsteg långt borta i mörkret. Fienden rycker an och vill oförsedt anfalla oss.

I blinken var Sigge på språng, fann riddaren Knut instängd i källaren och bultade på. — Hvem är där? — sade riddaren.

— Fienden rycker an! — sade Sigge; han kunde knappt tala, så häftigt hade han sprungit.

— Det är bra — sade riddaren lugnt. — Gif befallning åt slottets besättning att lämna murarna, tillstoppa sina öron med ull och gömma sig i de nedersta källarhvalfven!

Sigge trodde att han hört galet och skrek i källardörrn: — Fienden rycker an!

— Lyd, och gör som jag sagt! — röt riddaren barskt.

Häpen och förundrad, gick Sigge med detta budskap till murarna. Soldaterna anade bättre hvad detta betydde. De gjorde som dem var befalldt, stoppade ull i öronen och gömde sig i nedersta källarhvalfven.

När dagen grydde, ryckte fienden an och fann Viborgs murar tomma. Endast höfvitsmannen Winholt, en tapper krigsman, stod kvar vid muren, och Sigge stod nyfiken gömd där nära intill.

Det var som när hafvets vågor vältra sig mot en klippa. Den nyfallna hvita snön förmörkades af tallösa krigarskaror, hvilkas långa lansar reste sig som en för vinden gungande skog.

— Huru många kunna de vara? — hviskade Sigge, i det han tittade fram.

— Icke flera, än som kunna få plats under Finlands snö — svarade höfvitsmannen. — Knappt femtio eller sextio tusen. Bort med dig, pojke! Hvem har gifvit dig lof att stanna vid muren?

I detsamma begynte de stora kanonerna dundra. Fienden tycktes frukta försåt och ville först öfverhölja murarna med kulor, innan han vågade storma. Ett stenregn föll öfver slottet och staden, men därinne rörde sig ingen.

Då visade sig riddar Knut och sade något på latin till höfdingen Winholt, som var hans förtrogne. Han blef icke Sigge varse och anade icke heller, att Sigge kunde latin. Men Sigge förstod ganska väl, när riddaren med ett underligt löje sade: — præparavimus ignem, ascendant muros*!

Riddaren ilade bort, Winholt stannade; han hade glömt Sigge, ty Winholt hade annat att tänka på: — han var den som skulle gifva signalen.

* Vi ha tillredt elden; må de bestiga murarna.

Nu närmade sig fienden långsamt och försiktigt det svagaste och till hälften nedskjutna tornet: — det var just där riddar Knut väntade honom. Sigge anade att något förfärligt förestod, men att nu lämna sin post, när sextiotusen man ryckte mot murarna, det kunde han icke. Gossar tycka om att vara ute i hagel och snöstorm: nu kom hagel och storm utan like mot Viborg — det måste Sigge vara med om.

De första fientliga skarorna ryckte mot tornet, betäckta af breda stormtak, och begynte att uppresa stegar mot murarna. Efter dem följde andra skaror, som höllo sina sköldar öfver hufvudet. Efter dem åter andra, som tycktes trotsa all fara med sina tunga harnesk och svarta stormhattar. Man såg höfdingar till häst med scharlakansröda schabraker; somliga buro turbaner, andra höga skinnmössor. Man kunde igenkänna många olika folkslag, olika vapen, olika klädedräkter. Och alla dessa många tusende upphofvo ett högt, vildt härskri, som en tjutande storm, i det att de begynte klättra uppför stegarna.

Ännu stod Winholt kvar, tyst, lugn och uppmärksam. Tornet var redan öfverfullt af fiender, och dock fortforo nya tusental att klättra upp, som ett moln af bevingade myror slår ned på en husvägg.

Nu sprang Winholt hastigt tillbaka, blåste en skarp, genomträngande ton i ett litet horn, som han bar vid sin sida, och försvann strax därpå vid ingången till en källare.

Sigge tyckte sig höra sitt hjärta klappa — han kunde räkna tio, femton, kanhända tjugu slag — fienden begynte redan nedklättra på inre sidan af muren, när plötsligt jorden öppnade sig, en hög eldpelare utstörtade under tornet, murarna sviktade, marken skakades af ett

fruktansvärdt dån, och allt försvann i ett moln af grus och rök som förmörkade dagen.

Detta såg Sigge, men ingenting mer, ty i samma stund svartnade det för hans ögon, och han nedstörtade utan medvetande under det ofantliga grusmolnet, som begrof honom och många tusende andra under Viborgs ramlande murar.

7. Om de främmande ryttarna, som redo förbi Saaristo gård.

Det var nu flera år efter Viborgs smäll, som gifvit ett så starkt eko, att det mullrar i bergen ännu i dag. Landet hade åter den välsignade freden: folket återvände från sina gömställen i skogarna, för att uppsöka sina förhärjade boningar och ånyo utså sitt korn i svedjemarkerna. De brända kojorna uppbyggdes åter, svärd och bågar hängdes på väggen, yxar och liar kommo åter i gång, hjordarnas klockor klingade glada, och glada visor hördes åter i skogsbackarna.

Men ett långt och förhärjande krig lämnar efter sig många andra spår än blott af fiendens framfart. Lagarnas band voro upplösta, en stor osäkerhet rådde mångenstädes i landet, och fruktansvärda röfvarband hade sammanrotat sig i skogarna.

Vid denna tid — det var midsommartiden — såg man ett tåg af ryttare långsamt fortskrida genom en af fienden förhärjad trakt i Norra Nyland. Här hade fordom gått en ridväg, men den var nu öfvervuxen af buskar och unga träd; man såg lämningarna af en gammal kafvelbro, som gått öfver ett sankt kärr, men ryttarna voro nu nödsakade att göra en omväg kring kärret.

De tycktes likväl vara vid godt mod och sjöngo sällsamt tonande visor på ett främmande språk.

I spetsen red en högväxt, ståtlig tatarisk furste på en skön häst, hvars hofvar voro skodda med silfver och hvars sadelmundering var prydd med äkta pärlor. Efter honom redo fjorton bruna, skäggiga, med långa lansar beväpnade ryttare, som förde emellan sig två beslöjade damer, ridande stadiga, vackra hästar, med bekväma fruntimmerssadlar. Efter dem följde fyra moriska slafvinnor, äfven till häst. Sist gingo fyra österländska slafvar till fots, ledande hvar sin packhäst, belastad med lifsmedel, inpackade i korgar, och österländska varor, inlagda i väskor af hjortläder. När det sällsamma tåget hunnit igenom skogen och såg framför sig slätten och sjön, stannade ryttarna. De förnäma damerna slogo sina slöjor tillbaka, man såg en ädel fru och en ung fröken, båda i dyrbara dräkter af silke, och den äldre damen utropade lifligt: Här är Saaristo gård!

Men hennes glada utrop förvandlades snart till sorgsenhet, när hon såg de svärtade, öde ruinerna af den forna riddarborgen, hvars torn ensamt kvarstod, nästan fördoldt af den täta skog, som vuxit upp omkring det. Den unga fröken stördes mindre af sorgsna minnen: hon blickade med förtjusning omkring sig och utropade: — Där är min älskade björk, där bofinken byggde sitt näste om våren! Där är min vackra sjö, där jag rodde så ofta med Sigge och Sten!

— Låt oss uppsöka eremitkojan, där Igor lämnade Sigge! — yttrade den sorgsna frun. Och den sorgsna frun var den ädla fru Ingrid Jernarm, Sigges och Stens bortröfvade moder, och den unga fröken var deras bortröfvade syster, Frida; men den stolte fursten, som anförde tåget, var den tatariske fursten Igor, hvilken

nu efter så många års förlopp kom att uppfylla sitt löfte till Sigge Jernarm.

Furst Igor såg sig omkring och fann, efter något sökande, stället där eremitkojan stått. Också den var en ruin, det bräckliga taket hade instörtat, enrisbuskar och ljung vuxo öfver dess golf, och myrorna hade byggt en stack invid de grofva stenar, som utgjort eldstaden.

— Eremiten är en död man; hans koja kastar ingen skugga mer öfver ljungen — yttrade fursten. — Vi måste uppsöka de lefvandes boningar.

Tåget red nu vidare och mötte en fattig gumma, som gick i vall med några getter. Hon tog till flykten vid anblicken af så många ryttare och kunde med möda upphinnas. Fru Ingrid frågade henne, om eremiten var vid lif.

— Nådiga röfvare, skona mitt lif! — sade gumman, darrande som ett asplöf. — Jaså, eremiten? Signe själen, det vet jag icke, men för flera år sedan vandrade han till de fromma systrarna i den heliga Brigittas kloster i Nådendal. Den gudsmannen skall ha blifvit plundrad af stigmän, på vägen, kanske ihjälslagen. Onda tider vi lefva i, onda tider och gudlösa människor. Icke ens ett helgon är säkert för lifvet numera.

— Kände ni en gosse vid namn Sigge, som bodde hos eremiten? — frågade nu fru Ingrid med darrande röst.

— Skulle jag ej känna honom, som bringade hälsosamma örter åt mitt sjuka barn? — svarade gumman. — En bra gosse var han; skada att den gamle storskrytaren Peter Miekka lockade honom med sig i kriget, och där ha nog kalmuckerna ätit upp honom, som många andra.

— Var lugn, ädla fru — sade furst Igor — kalmuckerna äta hästkött, men icke människor. Hvad är det ni talar om röfvare, gumma?

— Nå, det hörs, att ni är en främling på orten! — menade gumman, som nu fått mod af de främmandes vänliga tilltal. — Bofvarna äro nu värre än de någonsin varit. Förr voro de spridda i små band kring skogarna, men sedan vi fingo fred för fienden, ha höfdingarna i Åbo och Tavastehus sändt krigsfolket ut att rensa landet från ogärningsmän. Därför ha nu stigmännen rotat sig samman i ett enda stort band, för att vara krigsfolket öfvermäktiga. De våga sig nu på ljusa dagen in i byarna och taga allt hvad de vilja, kläder, matvaror, hästar och boskap, ty ingen vågar stå dem emot. Tror ni att jag skulle drista mig så här långt ut i skogen, om jag hade någonting annat att mista än mina getter? Men hvad bry de sig om getter, de som hvar dag slakta de fetaste får!

— Huru starka kunna de vara? — frågade fursten.

— Somliga säga tusen och somliga två tusen, menade gumman, men mer än hundra äro de säkert. De stå nu alla under en enda anförare, hans namn är Stenhjärta, och många säga, att han är hundra år gammal, men andra säga, att han knappt är femton. Trösta mig, ett sådant odjur har aldrig funnits förr, han må nu vara ung eller gammal. Han plundrar utan åtskillnad kyrkor och herrgårdar, munkar, bönder och köpstadsmän. Alla sina fångar störtar han utför branta berg, och så stark skall han vara, att han med sin knytnäfve spräcker en klippa, hvad sedan ett mänskohufvud! Bed till Sankt Henrik, nådige herre, att ni aldrig kommer Stenhjärta så nära som från nyår till påsk, ty där hjälper hvarken er krokiga sabel eller edra spetsiga lansar; han är *hård*

af trolldom, och järn biter ej mera på honom än på en snöripas fjäder.

— Om min salige herre lefde — genmälde fru Ingrid — skulle icke sådana våldsverkare ofreda landet.

— Ja — sade gumman, i det hon undrande såg på den ädla frun — om riddar Olof Stensson lefde ännu, vore mycket annorlunda. Men både han och hans husfru äro nu döda, och barnen äro förskingrade, Gud vete hvar.

— Vet ni ingenting om riddarens yngre son, Sten Olofsson? — frågade åter fru Ingrid.

— Vet jag något om de löf, som föllo af björken i fjol höstas? — svarade gumman. — Likast är, att han blef uppbränd med de andra på Saaristo gård.

— Det är tid att vi fortsätta ridten, för att innan natten komma till någon by — sade nu fursten. — Här i er forna hemtrakt kan jag ej lämna eder, ärade fru, och om ni ej har någonting däremot, vill jag ledsaga er till Nådendals kloster eller till Tavastehus.

— För mig till Nådendal, tappre furste! — svarade fru Ingrid. — Där skola vi träffa många resande, som vallfärda till klostret, och kanske får jag af dem höra någonting om mina söner. Farväl, gumma! Tag denna penning till ersättning för att vi uppehållit eder med våra frågor! — Och hon tryckte ett österländskt guldmynt i gummans hand.

Getamor stod undrande och såg efter det bortridande tåget.

— Vore icke fru Ingrid längesedan uppäten af kalmuckerna — sade hon vid sig själf — skulle jag hålla vad om mitt ena öga emot en pärtsticka, att det var hon. Sankt Henrik bevare den goda frun för Stenhjärta!

8. Huru Stenhjärta uttydde tre guldtaflor och om röfvarbandets tåg.

Den, som i våra dagar reser genom Somero socken framåt Åbo, gläder sig åt rika, välodlade fält och trefna byar, omväxlande med vackra herregårdar. Men vid tiden för denna berättelse var största delen af gränsbygden mellan Egentliga Finland, Nyland och Tavastland betäckt af stora skogar med talrikare iden för björnar och vargar, än människoboningar. Emellertid gick därigenom en ridväg om sommaren och en körväg om vintern, där vägfarande brukade färdas mellan Åbo och Tavastehus.

Kanske var det just därför, som Stenhjärtas stora röfvarband nu slagit sitt läger i denna skogstrakt, där det icke lätt kunde anfallas, men däremot själf kunde med lätthet behärska den söderut liggande rika slättbygden.

Det hade regnat midsommarnatten, och röfvarna hade legat fördolda i sina granriskojor, men vid soluppgången, när regnet upphört, sutto de församlade kring stora eldar i skogen och stekte får, som de huggit i böndernas beteshagar. De hade ock försett sig med öltunnor, kanske från någon plundrad prästgård, och tillredde sin frukost vid godt mod, i det att de, under väntan på steken, fäste nya fjädrar i pilskaften och förvissade sig om att deras stridsyxar och klubbor voro i slagfärdigt skick. De ämnade på sitt sätt fira midsommardagen genom ett ströftåg nedåt slättbygden och ville göra en påhälsning i sådana byar, hvilkas invånare vandrat på högtidsdagen till kyrkan. Det var skratt och skoj kring eldarna i skogen. Några lustiga bröder hade, dagen till heder, upprest en majstång och upphängt i den en

munkekåpa, hvilket de tyckte vara ett synnerligt kvickt skämt.

Stenhjärta satt afsides på en klippa. Han var en helt ung man, knappt mer än sexton eller sjutton år, att döma af hans skägglösa haka, men hans förvildade drag röjde grymhet, och hans senfulla armar, hans breda skuldror vittnade om en ovanlig kroppsstyrka. Bredvid honom satt en gammal gråskäggig röfvare och sade för att muntra honom:

— De ha hängt munkkåpan på majstången.

— Låt taga ned den! — sade Stenhjärta.

— Hvarför det? — sade röfvaren.

— För att munken ropade på Sankt Sigfrid, när vi kastade honom i sjön. Det är icke bra att trotsa helgonen, och Sankt Sigfrid var min släkts skyddshelgon.

— Du är en munter gosse, Sten Olofsson, genmälde åter den gamle röfvarn. — När du följde mig till skogen, var du en liten fin adelsjunkare, och jag hade stort besvär med att vänja dig af med ditt blöta hjärta. Men när du gått några år i skola hos mig, blef du en arg karl, som icke aktar ett människolif mer än en flugas. Därför kalla de dig Stenhjärta, och du har blifvit höfding för vårt band, efter du är den starkaste. Men nu har du ondt samvete öfver en usel munk. Kantänka! Du var ju själf med, när vi plundrade eremiten från Saaristo skog.

— Jag lät icke döda honom — svarade Stenhjärta.

— Nej, du lät icke döda honom, men du tog hans guldtaflor ifrån honom.

— Jag tackar dig icke för din lärdom, Matts hofslagare — sade Stenhjärta — och Stenhjärta var ingen annan än Sten Olofsson Jernarm, Sigges broder, som nu blifvit röfvare.

— Men hämta hit guldtaflorna, och låt oss fråga dem huru vi skola lyckas i dag på vårt tåg till slättbygden!

— Vill du icke fråga min silfversko? — menade Matts.

— Din silfversko är ett ondt trolltyg — svarade Stenhjärta. — Det är bättre att vi fråga guldtaflorna, ty de stå under helgonens skydd.

Matts hofslagare skakade på hufvudet och hämtade guldtaflorna. Streck syntes på taflorna, men ingen röfvare kunde läsa.

— Hämta den fångna nunnan, som skulle störtas från berget i dag! — sade Stenhjärta.

— Fromma syster — jag skänker dig lifvet, om du kan tyda mig hvad där står på taflorna.

Nunnan läste med darrande röst den sjätte guldtaflan och fann där ordet RÄTTVISA.

— Hvad för något? — sade Stenhjärta föraktligt. — Rättvisa? Det låter ju som en läxa för barn. Läs en annan tafla!

Nunnan tog sjunde guldtaflan och läste ordet FÖRSAKELSE.

— Dumheter! — genmälde åter röfvaranföraren. — Liksom icke en hvar skulle taga för sig allt hvad han kan! Läs en till!

Nunnan läste den åttonde guldtaflan och fann ordet MOD.

— Det låter höra sig — menade Stenhjärta. — Du är fri, nunna! Kom, Matts hofslagare, vi skola i dag göra ett vackert byte, ty *mod* felas oss icke.

Röfvarbandet hade nu slutat sin frukost och tågade ut på plundring till slättbygden. Stenhjärta red i spetsen på en stor, stark gråskymmel, och efter honom följde

tjugu andra till häst, men de öfriga till fots. Femtio de starkaste och tappraste gingo förut för att börja anfallet. Efter dem följde andra femtio, som skulle förstärka de främsta och understöda dem vid oförmodade faror. Slutligen följde ännu femtio, som skulle bortföra bytet på kärror och packhästar. De beredde sig att fara fram som i fiendeland.

När de kommo till ett ställe, där tre vägar korsades, stannade de och sände ut fyra spejare för att undersöka, om trakten var säker. En af spejarne kom tillbaka och berättade, att han sett ett moln af damm på vägen från Tavastehus.

— Stenhjärta — sade Matts hofslagare — låt oss strax vända om, ty höfvitsmannen Henrik Renhufvud i Tavastehus rycker mot oss med hela sin styrka!

— Vänta litet! — sade Stenhjärta.

I detsamma kom en annan spejare och berättade, att ett moln af damm syntes på vägen från Raseborg.

— Det är höfvitsmannen i Raseborg, Tönne Erikson Tott, som rycker emot oss — sade Matts och tog ett par långa steg mot skogen.

— Vänta litet! — svarade Stenhjärta.

Åter kom en spejare och berättade, att ett moln af damm syntes på vägen från Åbo.

— Det är höfdingen i Åbohus, Måns Frille, och han är värst af dem alla — utropade Matts hofslagare och vardt blek af förskräckelse. — Låt oss icke förlora en minut att uppsöka skogen!

— Vänta ännu litet! — sade Stenhjärta och satt där alldeles lugn på sin stora gråskymmel. Medan röfvarbandet höll stilla i småskogen bredvid vägen, kom molnet från Raseborg närmare och visade sig vara en hop fredliga bönder, som redo till kyrkan. Molnet från

Åbo kom också närmare och visade sig vara en stor fårahjord, som drefs ut på bete. Men när molnet från Tavastehus närmade sig, såg man en skara af några och tjugu underligt klädda ryttare, som förde emellan sig två förnäma damer till häst, samt några svarta morianer, som ledde tungt lastade packhästar. — Gifven akt! — hviskade Stenhjärta, i det han fördelade sina röfvare, så att de kunde anfalla ryttarna på en gång framifrån och i ryggen.

Vid dessa ord kom den fjärde spejaren, som suttit gömd i toppen af en hög tall, och berättade, att ånyo syntes ett moln af damm på vägen från Åbo. — Det är en oxdrift — sade Matts hofslagare, som nu fått kurage. — Bönderna skicka oss många stekar till midsommarn.

— Men detta molnet är ganska stort — sade spejaren.

— Låt oxarna komma! — genmälde Stenhjärta föraktligt och fattade en lång lans, som han var van att kasta med en fruktansvärd styrka och skicklighet.

Furst Igor och fru Ingrid med deras följeslagare redo emellertid långsamt vägen framåt. Fursten själf red i spetsen för tåget och spanade försiktigt inåt den närgränsande skogen. Röfvarbandet var väl gömdt, men en af deras hästar gnäggade, när han hörde ljudet af de främmande hästarnas hofvar. Fursten höll stilla och lyssnade. Invid vägen till vänster stod en gammal, förfallen ria. Strax sände fursten hälften af sitt folk att föra fru Ingrid och Frida i säkerhet inom rian, medan han själf med de öfriga red ett stycke framåt för att undersöka nejden.

Han hade icke ridit långt, innan det hven i luften och en lång lans susade så tätt förbi hans öra, att han

varit förlorad, om han ej snabbt böjt sig undan. Lansen flög förbi och trängde djupt in i en gran på andra sidan om vägen.

— Det var ingen klen karl, som förde den lansen — tänkte fursten vid sig själf. Men han fick icke mycken tid att tänka därpå, ty strax hven det ånyo från småskogen, och ett hagel af pilar slog ned på de resande.

9. Om den stora striden vid Somero skog och om den okände riddaren.

Pilarna haglade tätt från skogen. Fyra eller fem träffade furstens häst, som blef sårad och stegrade sig. Fursten själf bar en pansarskjorta, genom hvilken ingen pil kunde tränga. När han vände sig om, såg han två af sina ryttare störta från hästarna, hvarpå de öfriga togo till flykten.

Furst Igor var en öfvad krigare; han förstod att man ej kunde strida mot osynliga fiender. Han svängde strax om sin sårade häst, lyckades samla sina flyende män och uppställde dem så, att de skyddades i sin rygg af rian och kunde försvara dem som voro därinne.

Röfvarbandet blef modigt af sin första seger och bröt fram ifrån skogen. De voro öfver hundra stridbara män; de uppfyllde vägen och kringrände rian på alla sidor. I början sköto de pilar och kastade spjut; men äfven fursten hade goda bågskyttar. Tatarerna buro mycket långa och lätta bågar af ett okändt hårdt träslag, medan de finska bågarna hade benskaft och tunga, styfva skifvor af stål. Tatarerna sköto tre pilar, medan de finska sköto en, men de förra flögo lätta som fjädrar, de senare

tunga och starka som örnnäbbar. En stund hörde man bågarnas klang, och på båda sidorna föllo män i sitt blod, men röfvarna voro mångdubbelt öfverlägsna i antal, och furstens lilla skara begynte att glesna. Då befallde Stenhjärta sitt folk att upphöra med striden, red ensam fram mot rian på sin stora, ståtliga gråskymmel och ropade åt främlingarna, att de skulle gifva sig fångna.

Furst Igor lämnade sin sårade häst, steg upp på en annan, red fram mot Stenhjärta och frågade honom hvad detta anfall betydde, när det var fred i landet.

— Det betyder, att vi föra vårt eget krig — svarade Stenhjärta — och om du icke genast nedlägger dina vapen och gifver dig fången, är din fars sons lif icke mera värdt än ett ruttet lingon.

— Min fars son har icke lärt att tigga sitt lif af röfvare — svarade fursten stolt. — Men är du Stenhjärta, så är du en feg usling, som lägger dig i försåt med hundra man emot tjugu. Har du mod, så strid hellre mot mig allena! Det är dock alltför stor ära för en röfvarhöfding, som du, att strida mot en furste af Österlandet.

— Ja, jag är Stenhjärta — svarade hans motståndare — och vill du veta mer, så är jag en Jernarm också, och jag skall krossa dig mellan sten och järn, om du också vore en kejsare af Österlandet. Betrakta nu solen väl, ty i dag ser du henne för sista gången!

Och utan att afbida vidare svar red Stenhjärta i sporrsträck mot fursten, menande att spetsa honom som en rofva på sin långa, fruktansvärda lans.

Han visste icke, att tatarerna äro de bästa ryttare i världen; de tillbringa sitt halfva lif på hästryggen, ingen finsk häst kan mäta sig med deras i vighet, snabbhet och skicklighet. Fursten tycktes helt lugn afbida an-

fallet, men i det ögonblick han såg sin fiendes lansspets en aln från sitt hufvud, vek han undan, svängde sin häst, kom Stenhjärta i ryggen och gaf honom ett sabelhugg, så att det gnistrade i stålhufvan.

Ett sådant hugg skulle ha fällt mången karl till marken, men Stenhjärta vacklade icke i sadeln. Han bortkastade lansen, grep stridsyxan, som hängde vid hans bälte, och red på nytt mot sin fiende. Fursten vek undan och tycktes fly, men i ett nu var han sin motståndare åter i ryggen och gaf honom ett nytt, ännu mer förkrossande hugg. Remmen, som fasthöll stålhufvan, brast, och Stenhjärtas långa, bruna hår fladdrade för vinden kring hans blottade hufvud.

Nu märkte Stenhjärta tatarens öfverlägsenhet i ridkonsten och insåg väl, att ett nytt hugg kunde kosta hans lif. Han sprang ned från hästen, slungade sin stridsyxa mot furstens hufvud, drog sitt svärd och förföljde honom till fots.

Fursten böjde sig undan den hvinande yxan och red i en cirkel omkring sin fiende, under det han i hast lösgjorde en lång rem af läder, som hängde vid sadelknappen. När han ridit tre eller fyra gånger omkring cirkeln och Stenhjärta förgäfves sökt upphinna honom, tycktes han tröttna och lät Stenhjärta nalkas på tio stegs afstånd. Då slungade han remmen med förvånande skicklighet, så att den snärjde sig som en snara kring röfvarhöfdingen. Strax ryckte hästen till med hela sin styrka; Stenhjärta rycktes omkull och släpades ett stycke efter sin fiende. Vid denna anblick upphäfde hela röfvarbandet ett högt anskri och störtade fram för att bistå sin anförare. Men Matts hofslagare hade åsett striden, gömd i ett dike, och när fursten sprängde öfver diket, släpande Stenhjärta efter sig, högg Matts hans

häst öfver vänstra bakbenets knäveck, så att häst och ryttare störtade öfver ända. Strax lösgjorde Stenhjärta sig från snaran. Hans svärd hade fallit, hans hufvud var utan skydd, han hade intet vapen mer än sina två starka armar, men ändock sprang han mot fursten, som hade lösgjort sig från sin störtade häst och i ett hugg krossat Matts hofslagares hufvud.

I samma stund hade röfvarna hunnit till stället och tolf tatarer redo fram att bistå sin furste. De båda anförarna skildes åt i stridsvimlet, åkerfältet nedtrampades, jorden uppkastades, man hörde förvirrade rop mellan klangen af korsade svärd, och fältet insveptes i ett moln af damm. Då nalkades obemärkt ifrån Åbosidan en skara beväpnade ryttare, vid pass fyrtio man stark, och sporrade sina hästar vid ljudet af striden. Innan någon af de stridande märkte dem, hade ryttarna fördelat sig i två hopar, som kringrände röfvarbandet och högg från två sidor in på dess leder. Vid detta oväntade anfall förlorade röfvarna modet och begynte att fly till skogen, men ryttarna jagade efter dem och nedhöggo somliga, medan de bundo många andra till händer och fötter.

Stenhjärta hade slutligen uppnått furst Igor och kastat honom till marken, när han kände sig gripen i skuldran af en hand, lika järnfast som hans egen. Bredvid honom satt till häst en lång riddare med tillslutet hjälmgaller och sade till honom:

— Hvem är du, som ännu vågar att strida, när allt edert band är dödadt eller tillfångataget?

Röfvaren ryckte sig lös, trädde ett steg tillbaka och gaf med sin knytnäfve riddarens häst ett så förfärligt slag mot pannan, att hästen dignade ned med sin ryttare och låg där som död.

Den okände riddaren hann knappt lösgöra sig från sadeln, innan Stenhjärta var honom på lifvet, försmående alla vapen och litande blott på sin ovanliga styrka. Men liksom Stenhjärta funnit i fursten den snabbaste riddaren, fann han i den okände ryttaren den starkaste kämpen. De båda motståndarna brottades länge på lif och död — det var en kamp mellan björn och lejon — men den okände riddaren var vigare; han lyckades ändtligen kasta sin motståndare till marken, tryckte sin fot på hans bröst, höjde sitt svärd och ropade:

— Du är Stenhjärta! Det finns ingen starkare kämpe i norden än du, men nu måste du dö, ty du har utgjutit oskyldigt blod.

— Måste jag dö, så må jag dö för din hand, ty hvem du än är, så finns ej i norden en sådan kämpe som du. Stenhjärta är jag och Jernarm är jag ock, men nu båtar min kraft föga. Sankt Sigfrid hjälpe mig!

— Är du en Jernarm — sporde den okände riddaren, i det han höll inne med hugget — så säg mig hvems son du är, att jag må hälsa en olycklig far, ty också jag är en Jernarm.

— Fader min, Olof Stensson, kan du ej hälsa — suckade den fallne — ty han är längesedan död. Men om du träffar min moder, fru Ingrid, eller min syster Frida eller min broder Sigge, så hälsa dem från en förlorad son, som gått på en ond väg! Hvarför dröjer du, riddare? Döda mig; jag har intet mera att säga.

— Och är du Sten Olofsson Jernarm, så är jag din broder Sigge och kan icke fläcka min hand med min broders blod — sade den okände riddaren, i det han uppslog sitt hjälmgaller och räckte den fallne handen.

— Nej — sade Sten Olofsson och låg kvar på det blodiga fältet — är du min broder, så döda mig af

barmhärtighet, ty jag har gjort mycket ondt och skall icke få nåd för min moders ögon!

Vid dessa ord trädde fru Ingrid fram med sin dotter Frida, ty de hade förnummit, att striden var slutad. Och de böjde knä vid den fallne röfvaren och tackade under strömmande tårar Gud och jungfru Maria och alla helgon, att de dock hade återfunnit sin son och sin broder. Och furst Igor reste sig upp, där han legat afsvimmad på marken, och alla voro glada, att den stora striden vid Somero skog var ändad. Men Matts hofslagare stod icke mera upp; han var död, och många röfvare voro döda med honom.

10. Hur det sedan gick med dem alla och om nionde guldtaflan.

Sigge Olofsson Jernarm var så glad öfver att hafva befriat sitt fädernesland från det fruktansvärda röfvarbandet, att han på självfva slagfältet lofvade bygga en kyrka till helgonet Sigfrids ära. Ännu gladare var han att hafva återfått sin moder och sin syster, och till tack därför lofvade han att hvarje år den dagen undfägna etthundra fattiga. Ty Sigge Olofsson var nu en rik och ansedd riddare, och därom visste Peter Miekka berätta, när alla hade satt sig efter striden att hvila i gräset vid randen af Somero skog.

— Det var en bra smäll i Viborg — berättade Peter, i det han mumsade på ett stort stycke ost. — Herr Knut hade befallt oss att stoppa ull i öronen, och det gjorde jag, och mina öron slogo i lås, men de, som icke lydde herr Knut, sprucko i fyra bitar (Peter ljög litet för att förbättra ostsmaken). När det blef tyst, kröpo vi

ut ur källaren, och se, där låg muren och tornet i grus, och fienderna lågo döda till många tusende, och på ängen därutanför var snön svart af folk och hästar, som lågo lamslagna. Så togo vi till svärd och föllo ut ur staden och foro fram som Simson mot filistéerna, och fienden tyckte ej om den leken. Men då tänkte jag: hvar kan Sigge vara? Och huru jag sökte och sökte, såg jag en fot sticka fram under grushögarna och kände stöfveln, efter jag själf hade gjort honom, och Sigges stöfvel var det, och gossen låg där som död under gruset. Men jag drog fram honom och ruskade honom och slog fyra ämbaren vatten öfver honom, och så hände sig, att han kvicknade vid, men på tre månader kunde han icke skilja ett kanonskott ifrån en myggas pip. Nå, Sigge blef karl igen och drog åter mot fienden och stridde så rosenrasande, att herr Knut slog honom till riddare, och rik blef han af ärligt krigsbyte. Riksföreståndaren herr Sten, som de kalla Sture, är också en karl, må ni veta. Han gjorde Sigge till höfvitsman under Måns Frille i Åbohus. Därifrån ha vi nu blifvit utsända att tukta röfvarbandet — och se ni, gossar, om jag ej känt igen min egenhändiga stöfvelklack, så låge riddaren Sigge kvar under Viborgs torn, och ni vore brackor allihop, och Stenhjärta vore vår herre. Sannerligen ...

— Håll din mun, Peter, och sadla min häst, ty vi skola rida till Nådendal — sade nu riddaren Sigge. — Och ännu samma dag bröt hela det talrika tåget upp och red västerut, förande med sig tatarerna och de fångna röfvarna. Öfverallt, där de tågade fram, ringdes i kyrkklockorna, och folket strödde gröna kvistar på vägen för att hedra sina befriare.

I Nådendal, i den heliga Brigittas kloster, ville Sigge nu lämna sin mor och sin syster i nunnornas vård, till dess att

han kunde bjuda dem ett eget hem. Nunnorna voro berömda för den skicklighet och den kärlek, hvarmed de skötte sjuka och sårade. Furst Igor och Stenhjärta behöfde väl deras vård, ty de voro nästan sönderkrossade af den förfärliga striden, och många andra sårade i deras följe behöfde äfven läkedom.

Efter tre dagar kommo de till Nådendal, och nunnorna gingo emot dem i procession, sjungande psalmer och ringande i klosterklockorna, ty det rika klostret hade lefvat i stor fruktan för Stenhjärta. Men Stenhjärta var nu fången, sårad och ångerfull, och då fanns icke mer hvarken hat eller fruktan. Den gamle eremiten var med i processionen och fick sina guldtaflor tillbaka och fröjdade sig hjärtligen åt sin fostersons ära.

Dagen därpå red riddaren Sigge till Åbo för att berätta för biskopen och ståthållaren, huru det tillgått med röfvarbandets utrotande. Biskopen i Åbo hette då Laurentius Suurpää, det vill säga Lars Storhufvud, och var en gammal ärevördig man, och ståthållaren var den tappre Måns Frille, en af Finlands stoltaste riddare, som förde i sitt vapen ett på roten stående träd med två grenar. De fröjdade sig öfver Sigges lyckliga bedrift, och biskopen bad honom säga, hvilken belöning han helst önskade.

Sigge böjde ett knä och svarade ödmjukt: — Högt vördade fader, jag har intet annat gjort än min plikt, och är därför icke förtjänt af någon belöning. Men om I viljen utverka nåd för Stenhjärta, som ångrar sina brott, så vill jag därför tacka eder så länge jag lefver.

— Det vare honom och dig förunnadt, för den helige Henriks skull — svarade biskopen.

— Nej, sade herr Måns, det kan aldrig ske, vör-

dige fader, att en sådan ogärningsman blifver förskonad, ty han har spillt blod som vattubäckar.

— Han har dödat munkar och nunnor och plundrat kyrkor — genmälde biskopen; — men jag vet en röfvare, som ångrade sig på korset, och han fick nåd. Stenhjärta skall gå tio år i landsflykt, och om han sedan återvänder som ärlig man, är han fri.

— Jag tackar eder, vördige fader — sade riddaren Sigge. — Så skall det vara; detta är både rättvisa och nåd.

Sigge red nu tillbaka till Nådendal och omtalade för Stenhjärta hans dom. Stenhjärta hade under tiden biktat alla sina brott för den gamle eremiten, och eremiten hade försäkrat honom, att äfven den störste syndare kan återvinna Guds nåd, när han rätt ångerfull lofvar att blifva en god människa. Och nu var Stenhjärta glad öfver sin dom och tog afsked af sin moder och sina syskon och seglade bort till främmande land. Men ingen, utom hans närmaste, visste att han var Sten Jernarm.

Furst Igor blef också helbrägda igen och berättade då för Sigge, hvarför han så länge hade dröjt med att uppfylla sitt löfte. Hans folk hade trott honom vara död och valt en annan furste i hans ställe. Sedan, när han åter hade tillkämpat sig sitt furstendöme, hade han efterspanat och funnit fru Ingrid och Frida i fångenskap långt borta vid Volgafloden och betalat lösepenning för dem och fört dem till deras land igen. Nu medförde han dyrbara österländska tyger, silke och kostbara kryddor, guld och ädelstenar; dem ville han förära Sigge såsom sin egen lösepenning för lif och frihet.

Sigge svarade: — Gud allena råder öfver vårt lif,

och i vårt land är ingen träl. Du har intet att tacka mig för.

Men fursten ville ingalunda vara fri utan lösepenning, och så blefvo de öfverens, att fru Ingrid och Frida skulle få alla de kostbara gåfvorna. Och fursten omfamnade Sigge och red nöjd med sina tatarer hem till sitt land igen.

Men när han red öfver Finlands gräns, vände han sig än en gång om i sadeln och sade till tatarerna: — Betrakten noga det land vi nu lämna, ty ett sådant land få ni ej mera se. Det är ett land, där ingen träldom finns!

* * *

Tio år därefter satt riddaren Sigge Olofsson Jernarm i sin nybyggda gård Saaristo vid den vackra sjön, och han var nu en rik och mäktig herre samt en bland Finlands yppersta riddare. Och han hade en god husfru och tre glada barn, och hans moder och eremiten och Peter Miekka bodde hos honom. Hans syster Frida var äfven där på besök, och hon var gift med en tapper riddare i Raseborgs slott. Och de sutto en afton under de höga björkarna vid stranden af sjön och voro glada och lyckliga, ty det var eremitens hundrade födelsedag.

Då sade riddaren: — Nu vore allt godt, om vi hade min broder Sten med oss.

Vid det att han sade dessa ord, kom en fattig pilgrim vandrande på gångstigen upp till gården och begärde en allmosa. Och riddaren Sigge bjöd, att han skulle väl undfägnas, och frågade sedan hvarifrån han kom.

Pilgrimen svarade, att han kom från den heliga grafven i Jerusalem, och med detsamma uppslog han

sin kåpa, och där stod röfvaren Stenhjärta. Han berättade, huru han länge stridt i tyska kejsarens tjänst emot turkarna och vallfärdat till alla heliga orter, men han hade icke fått ro för sitt samvete; därför vände han nu tillbaka och ville blifva munk uti Raumo kloster. Och alla omfamnade honom och gräto af glädje.

Då upplyftade den gamle eremiten sina händer och lofvade Gud och sade: — Jag tackar dig, store fader i himmelen, att du har styrt allting till det bästa. Dessa bröderna lofvade i sin barndom, att göra godt åt den förste de mötte, om du ville befria dem ur en stor fara. Och Sigge höll sitt ord och visade barmhärtighet mot en sjuk gubbe och en sårad fiende. Därför följde honom lyckan på alla hans vägar. Den sjuke blef hans fosterfader, den sårade blef hans mors och systers räddare. Men Sten glömde sitt löfte och hörde icke sitt samvetes röst, därför hafva olyckan, brottet och sorgen följt honom på alla hans vägar. Detta är nu allt öfverståndet, och röfvaren är blifven en god människa, och alla äro vi lyckliga. Den gamle eremiten skall sluta med en välsignelse sitt hundraåriga lif.

— Men, fromme fader — sade riddaren Sigge — vi ha ännu icke läst den nionde guldtaflan.

— Guldtaflorna — sade eremiten — äro ingenting annat än speglar af människors samveten. Den gode läser dem och förstår dem, men den elake förstår ej en bokstaf af dem. Den nionde guldtaflan är likväl olik de andra, och därför vill jag gömma henne oläst i berget till kommande sekler.

— Hvad innehåller då den nionde guldtaflan? — frågade alla med mycken nyfikenhet.

— Finlands öde — svarade eremiten.

Ångbåtseldaren.

Ulivitt! Ulivitt! Hur det dunkar i däck,
när propellern han borrar i böljan en bäck,
när cylindrarna våndas och kipa in luft
och pistongerna gå, som de hade förnuft!
Men hvad rör det mitt lugn,
där jag står vid min ugn?
De må sköta sitt värf, och så sköter jag mitt!
Ulivitt! Ulivitt!

Det är mörker och höst, det är storm, det är gny,
och jag ser från min glugg huru gnistorna fly.
Det är isande vind, det är stänkande sjö,
det är strömmande regn, det är hagel och snö.
Men jag står vid min pust,
jag har varmt, jag har ljust,
jag har sommar, jag steks... Langa hit litet frost,
Ulivitt — på min post!

Jag är kock i det kök, som bereder sin mat
åt en hungrande slaf, som ej får vara lat,
han arbetar, han bär våra bördor i hamn,
ty vår tid har så brådt; *Mekanik* är hans namn.

Lille jätte, var still,
och ryt högt, om du vill,
men blif vackert i bur! Om du bryter dig ut,
Ulivitt — är det slut.

När jag skyfflar mitt kol och det gnistrar så hett
och jag glänser af sot och jag dryper af svett,
då så tror jag mig stå hundra mil under jord:
jag har tändt en vulkan, jag har ånga om bord,
och jag drifver mitt klot . . .
Men då gungar min fot,
och då vaggar mitt golf, och ett flarn är jag då,
Ulivitt — på det blå.

Och jag vet, att en våg utur djupenas däld,
han kan bräcka min köl, han kan släcka min eld.
Mellan döden och mig är en tumsbredd järn,
men Allsvåldige Gud är mitt fäste och värn,
och en plats han mig gaf
mellan eldar och haf.
Brasa på! Min propell, nu så sjunge du fritt
Ulivitt! Ulivitt!

Järnvägskonduktören.

Brr! — Beständigt droskor skramla!
Väntsaln är ett marknadstorg.
Herrar med cigarr sig samla,
fruar med sin äppelkorg,
jungfrur med sin kaffepanna,
dadda med sin lilla Nanna,
medan Calle satt sig bred
på sin halfva smörgås ned.
Klockan slår,
tiden går,
hvar sekund är här ett år.

Upp med dörren! Klar maskinen!
Hvar tar sin, så tar jag min;
tjocka frun i krinolinen
pinar sig i vagnen in.
Alla sig mot fönstren sträcka,
Calle mutas med en knäcka,
dadda sjunger lulli tuss,
pappa får en afskedspuss.
Klockan slår,
tiden går,
hvar sekund är här ett år.

Allt är märkt, som det skall vara.
— Å, här sitter man galant!
— Se om elden, kära Clara!
— Lycklig resa, söta tant!
— Hälsa faster! Skrif med posten!
Akta gurkorna för frosten!
— Se, där kom herr Luns för sent!
Vänta! — Kan ej. — Sapperment.
Klockan slår,
tiden går,
hvar sekund är här ett år.

Piii... Nu rörs den långa raden,
tung liksom en Noaks ark.
Som ett moln försvinner staden;
där är ju vår gröna park.
Hör, Vårt Land sjungs på balkongen,
men i skenans dån dör sången.
Vågor i vår glada sjö,
vackra minnens stad, adjö!
Klockan slår,
tiden går,
hvar sekund är här ett år.

Detta får hvar dag jag höra,
arma järnvägsstyrman, ack!
Ständigt röra, föra, köra,
pick och pack och snick och snack.
Tålig klifver jag på steget,
tittar i hvar vagn så eget,
som en stum och höflig björn,
knipsar af biljettens hörn.

Klockan slår,
tiden går,
hvar sekund är här ett år.

Och så rulla vi i världen
ständigt bort i samma spår;
två minuters halt på färden,
tills en smörgåsrast man får.
Mumsa fort! Man åt sig raffe
munnen full med kokhett kaffe.
— Hvar är Calle? — Han slapp ut.
— In med hufvudet förut!
Klockan slår,
tiden går,
hvar sekund är här ett år.

Skogarna som getter springa,
bergen lunka oss emot,
åar under oss sig slinga,
sjöar bölja vid vår fot.
Bort fly broar, gårdar, grindar,
telegrafens tråd sig lindar,
buktande från stolpens stam,
i en vågig linje fram.
Klockan slår,
tiden går,
hvar sekund är här ett år.

Nu är ett parti vid hamnen,
hvisselpipan ljuder halt.
Vänner stå med öppna famnen,
kyssar smälla öfverallt.

Calle ruskas upp ur luren,
och på mormors armar buren,
vaknar Nanna, röd om hyn,
vid en pepparkakas syn.
Klockan slår,
tiden går,
hvar sekund är här ett år.

Jag allena får ej hvila,
ingen trycker här min hand,
ångan hvisslar: ila, ila
till de obekanta land!
Tiden tröttnar ej i vingen,
världen väntar här på ingen,
skenan rasslar, tendern gnyr,
och mitt lif med röken flyr.
Klockan slår,
tiden går,
hvar sekund är här ett år.

Tidningssättaren vid sin stilkast.

Jag är en herde, som vallar getter.
Etthundratusen i rad jag sätter
och skickar magra och skickar feta
på pappersängarna ut att beta;
små svarta kräk
med bly i käk.
Nu låta de sig så tama fånga,
men släpp dem bara att slåss och stånga,
så ränna de hela världen kull
och bucka bulor i månget hull.

Nog stänger jag dem uti min kätta.
Men andra vilja i band dem sätta.
Å, mina getter ha ben som vindar,
de hoppa öfver staket och grindar!
Det finns ej ort,
ej mur, ej port,
ej slott så högt eller tjäll så ringa,
där de ej muntra på bete springa;
det är knappt möjligt att säga hvem
som icke stångats en gång med dem.

Ty mina getter ha eld i hornen,
de blänka rätt som en fyr i tornen,
och där de springa, där lyser strimman
som dagens solsken, i midnattstimman.
Beror allt på
hvad mat de få.
De äta tankar, som snillet föder,
men ofta nog man med draf dem göder,
och stundom mjölka de rikedom,
men stundom lämna de stäfvan tom.

Där flödar långt i den öde ljungen
en silfverkälla, ur djupet sprungen;
där råder Sanningens kloka flicka,
och gifver hon mina getter dricka,
så få de märg
att bryta berg.
Men ack, det händer visst icke sällan,
att lögnen blandar sitt gift i källan,
och då så bitas de som en mops,
och vargen äter dem till kalops.

Nu kommer pojken, så svart som tattarn,
med manuskriptet ifrån författarn.
Ut, mina getter, från bås och kätta!
Nu ha vi nyheter att berätta.
Hvad ryms ej allt
i en tidnings spalt! . . .
Bah, nu är intet, som lönar mödan!
Det är annonser, som slåss om födan . . .
En liten fröken har tappat skon,
och en skogssköflare gör cession.

Det där går bakåt, liksom en hummer;
men vänta, vänta, i nästa nummer,
då få ni springa i kapp med tiden:
han trafvar fort, han är väl beriden.
Ut, ut, små troll!
Läk ut, mitt såll!
En tidning vet ju allt det som händer
och inte händer i alla länder.
Men kära i, byt ej plats med å,
och tryck ej *si*, när du menar *så*.

Telegrafisten.

Jag sitter dagar och nätter trägen
vid stora vägen,
där ordet kör i galopp till fjärran
på kopparkärran.
Jag håller tömmen
i mina händer
och kör med strömmen
till andra länder,
men sitter dock i min stora hast
som spikad fast.

Det klappar, klappar och åter klappar
i stift och tappar:
då skenar tanken, och gnistan springer
ut ur mitt finger,
och i sekunden
så glad hon dansar
kring jorderunden
i kopparpansar,
men tung som bly hennes körsven är:
jag sitter här!

Och när jag sitter, så trött att vaka,
får jag tillbaka
ett bud i tråden om hvad där händer
på fjärran stränder.
Och remsor trilla
som pappersbäckar
så tyst och stilla
med punkt och streckar;
dem skall jag stafva ihop och se
hvad säga de.

De ha så mycket att mig berätta;
hvem minns allt detta?
Än är det glädjen, än är det sorgen,
än är det korgen,
som kondoleras,
än är det ringen,
som gratuleras,
men det vet ingen;
än är det pengar, än järn och spik,
än politik.

Jag har i handen vid trådens flöde
Europas öde
och vet långt bättre än kaffesystrar,
hvad tiden lystrar.
Men ack, hur skallra
då mina läppar;
jag får ej skvallra
om trådens knäppar;
af idel nyheter spricker jag
hvarenda dag.

Här sitter jag med min tråd så trägen
vid stora vägen,
och världen brusar, och tiden springer
förbi mitt finger,
och orden ila,
fast jag är bunden,
med hundramila
skjuts i sekunden.
Hvem frågar väl efter kusken då?
Kör på! Kör på!

Vid postluckan för ankommande bref.

Hvem där? — Där kommer en glad student:
Finns bref från pappa, månntro?
— »Vällärde Herr» . . . ja, det står med pränt
och fem sigiller, jo, jo.
— Nå godt, det räcker en tid att slita,
när man har ätit kalops på krita.
Nu blir madammen förnöjd,
och björnarna dö med fröjd.
Den hedersgubben med sin förmaning,
ack, om han hade om allt en aning!

— Hvem där? — En fattig, förgråten mor:
Finns här ej bref från min son?
Det är så länge sen bort han for,
han är så långt härifrån.
— Er son? Och namnet? — Fru Margareta . . .
— Finns ej. — Siktern skall nu noga leta,
det borde finnas. — »Fru Greta Stark,
rekommenderadt med hundra mark.»
— Hvad sad' jag? Herre, mitt ord ni sanne:
han minns sin mamma. Gud signe Janne!

— Hvem där? — En jungfru, så fin och öm:
— Finns här ett bref med sigill?
— Åja, till hvem? — Till Ulrika Ström.
— Nej, Ström, det syns icke till.
— Det är från skräddargesällen Finne,
det skulle vara en ring därinne...
— Nej, icke en knapp en gång! — O ve,
hur kunde jag tro en skräddare! —
Och jungfrun torkar med halsdukssnibben
en tår från rodnande näsetibben.

— Hvem där? — Vaktmästarn vid landskansli:
— Lagsökningshandlingar, här!
— Hvem där? — Från Müller & Compani:
— Tolf bref och sex cirkulär.
— Hvem där? — Från hofrådet Vind von Väder:
— En burk pomada och sju lod fläder.
— Hvem där? — Ett bud ifrån doktor Suhr,
han får med posten ett murmeldjur.
— Nå, allt så tror man att posten tager;
bed doktorn gå så långt vägen drager!

Sist niger, trippande, röd och lätt,
en flicka gladlynt och vig:
— Jag skulle fråga om ett pakett,
som mamma skickat till mig.
— Hvad är det i det? — Hur skall jag veta?
Det är väl något, som duger äta.
— Så låt oss öppna, att det kan ses!...
Fem pumpernicklar och en katkes!
Nå, liten vän, se, nu värper tuppen,
och det är posten, som rår för kuppen.

Och luckan stängs, och därinne står
en plågad, brådskande man;
liksom en mjölnare år från år
i kvarnen malar ju han.
All världens äflan mot luckan forsar,
all världens kråkfot hans räkning korsar,
han malar ut både fröjd och sorg,
guld, armod, längtan och ring och korg;
han står med säcken på rygg i kvarnen
och ser hur strömmen far af med flarnen.

Innehåll:

SAMLADE SKRIFTER

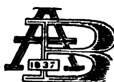
AF

ZACHARIAS TOPELIUS

TRETTIOFÖRSTA DELEN

LÄSNING FÖR BARN

VI

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

LÄSNING FÖR BARN

AF

ZACHARIAS TOPELIUS

SJÄTTE BOKEN

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1907

Svarta hafvets matros.

De raska sjömansgossar,
de frukta ingenting,
de hala sina trossar
och segla världen kring.
Och när det brusar våg på våg
och stormen gnyr i mast och tåg,
då sjunga de sin visa
så glada i sin håg.

På svarta hafvets flotta
är Nisse lättmatros;
vig är han som en råtta,
så det kan knappast tros.
Där hoppar han från relingen
och kommer upp så svart igen,
så svart, som svarta hafvet,
men lika munter än.

Då plär han hoppa kråka
på skeppets hvita däck,
och där hans fötter råka,
där ritas svarta streck.

Kråkfötter blir det visst däraf,
men Nisse, han är ingens slaf,
han målar ut för alla
sitt kära svarta haf.

Och stundom gör han plumpar
i stället för parad;
då får med pappersstumpar
min Nisse bastonad.
Men stundom, när han simmat käck
och ritat bra på akterdäck,
då får han ylletröja
och torkar hvarje fläck.

Han går på ben af stickor
med stöfvelskaft af stål;
små gossar och små flickor
han bäst af alla tål.
Och som han är en lustig tok,
så ritar han i deras bok
ett A, som går på styltor,
ett B, som går i krok.

Kom, Nisse, nu och hissa
din flagg på masten här!
Små barn stå här och gissa
hvem du, min Nisse, är.
Nå, säg: du är... Nej, se på den!
Han plumsar i sitt haf igen
och dykar upp och skrifver:
God morgon, liten vän!

Matts Lustigs barn.

Det var en gång en spelman, som alltid spelade glada visor, och efter han hette Matts, begynte folket kalla honom lustiga Matts eller Matts Lustig. Han spelade, »så att stickorna stodo», vid alla bröllop och dansgillen i Alkula by, och när alla voro glada, var ingen så glad som lustiga Matts. Han hade en fiol, som han själf gjort och som hette *filoken.* Det var en präktig fiol, tyckte Alkulafolket, och lustiga Matts kunde kvittra på filoken rätt som en fågel, men strängarna köpte han för skam skull i staden och gick alltid med två kvintar och en hartsbit i fickan, ty när det var alltför lustigt, brukade kvintarna springa af. Knapps lät det, och så skulle där vara en ny kvint på filoken. Men när Matts fick en ny kvint, drog han stråken med sådan fart, att fingrarna knappast syntes och de andra hade fullt göra att stampa takten.

Lustiga Matts hade en hustru, som icke var mindre glad än han själf. De lefde som gräshoppor af musik och solsken, gingo från bröllop till bröllop och voro allestädes välkomna, ty medan Matts stämde filoken, klädde Brita bruden. Båda voro de unga och togo lifvet lätt. De hade en liten stuga nära till kyrkan och strax

bredvid kyrkogården, men de umgingos visst icke ofta på dessa ställen, och sällan voro de hemma i sin stuga. De tyckte det vara roligare på bröllop, och när allt var som det skulle vara och Matts spelade upp, var Brita alltid den första i dansen näst efter bruden; det var ju ett så viktigt och ärofullt ämbete att hedras som brudkläderska.

— Nog kunde du dika potatislandet, så växer det bättre — sade Brita en dag, när där icke var bröllop på sju mils omkrets och lustiga Matts hade intet att göra.

— Jag skulle gripa till spaden! — utropade Matts. — Nej, se då blefve fingrarna styfva som korfpinnar, och hvad skulle filoken säga?

Nästa vecka blef där ett bröllop i Nokkis gård, och Matts skulle spela brudmarschen. Men när han kom med filoken på armen till Nokkis, mötte han en likprocession vid grinden, ty där voro två gårdar: i den ena var bröllop och i den andra begrafning. Matts tyckte inte om begrafningar, ty där ville ingen höra filoken, och det förargade honom, att någon kunde vara bedröfvad, när han var glad. Så företog han sig nu i förargelsen någonting mycket opassande. Han ställde sig vid grinden och begynte spela sin bröllopsmarsch, medan likprocessionen gick där förbi. Och när sorgefolket bad honom tiga, spelte han desto mer och följde efter processionen ett stycke på vägen, spelande efter marschen en lustig polska.

Detta var ju illa gjordt af lustiga Matts, men så fick han också plikta därför. Ty när han sedan ville spela vid bröllopet, kände han sina fingrar så besynnerligt styfva, och från den dagen fick han gikten i sin vänstra hand, som han så nödvändigt behöfde för att gripa om strängarna. Matts gick till alla kloka gummor i byn,

och slutligen gick han till doktorn, men fingrarna blefvo allt styfvare, ja, rätt så styfva som korfpinnar, och då var det slut med alla marscher och polskor för lustiga Matts. Filoken hängdes på väggen, liksom en gammal utsliten rock, men filoken var munter och frisk, det var bara Matts, som hade fått gikten i fingrarna och ej mera visste, hvad han skulle taga sig för.

— Jag vet — sade Brita, som aldrig var rådlös. — Du skulle bli dödgräfvare efter gamle Nils Kalma, som de begrofvo i söndags.

Lustiga Matts gjorde en stygg grimas vid detta förslag, ty aldrig har man väl sett någon dödgräfvare lustig, men någon skulle vara den första, och lustiga Matts blef den första. Högra handen var ännu frisk, och det gick väl för sig att gräfva grafvar, fastän det ej gick för sig att spela på en filok. Alltså blef lustiga Matts den, som gräfde en graf åt många, för hvilka han förut spelat brudmarschen, och folket tyckte att det var som det skulle vara, efter lifvet är deladt mellan bröllop och grafföl. I början hade väl lustiga Matts hellre spelat på bröllop, men när han en gång blef van, så tyckte han, att det ena var så godt som det andra, och nu sjöng han lika andäktigt psalmer, som han förr spelat polskor. Brita var icke heller mera densamma som förr, hon begynte arbeta i stället för att dansa och läsa Guds ord i stället för lustiga visor. Grafven kan också vara en läromästare.

Matts och Brita hade två barn, en flicka och en gosse, hvilka fått namn efter sina föräldrar. Lilla Brita var sju år, lille Matts var fem. De voro båda goda barn, men mycket olika hvarandra, ty Brita var ljuslätt och gladlynt, liksom hennes föräldrar, medan Matts hade mörkt hår, stora, bruna ögon, som kunde se så

förunderligt djupa ut ibland, och han var mer stilla och allvarsam än hans glada och öfverdådiga syster.

Efter nu barnens hem var strax invid kyrkogården och deras fader ofta arbetade där vid grafvarna, hade också barnen uppvuxit i dödens närmaste grannskap. Där var så fridsamt och skönt på den stilla kyrkogården med dess lummiga träd, dess många kors och dess vackra grafstenar med deras förgyllda inskrifter. Barnen hade alltid sin käraste lekplats där ibland grafvarna, och det föll dem alldeles icke in, att där var sorgligare än i skogen eller i byn. Visst sågo de många begrafningar och många tårar, de hörde ofta prästens allvarliga ord och klockarens psalmer, men då klefvo de upp på en grafsten, för att bättre se, och tyckte det vara likaså roligt som något annat. Ofta lekte de själfva begrafning; de hade en egen kyrkogård vid ett hörn af muren, och där begrofvo de döda fåglar, döda möss, döda fjärilar, döda blommor, men fanns ingen död, så begrofvo de stickor och stenar. Lille Matts gräfde grafven, och lilla Brita gjorde svepningen; sedan var Matts präst, och Brita gick i processionen. Detta var mycket roligt, tyckte de, och så ställdes en sticka som kors på grafven, och de förnäma döda fingo en sten på sin graf, alldeles så som det brukas i världen.

En dag kom en ny präst till kyrkogården, såg barnen leka och frågade dem hvad de hette. Flickan svarade: Brita; gossen svarade: Matts. — Nå ja — menade prästen — så uttalas edra namn med människors tunga, men i änglarnas dopbok stå de uppskrifna som *Vita* och *Mors*.

— Hvad vill det säga? — frågade lustiga Matts. — Sådana namn stå ej i almanackan.

— *Vita* betyder lifvet, och *Mors* betyder döden — svarade prästen. — Den där goda flickan är lifvet, och

den där stilla gossen är döden. Nu leka de jordens korta lek på de gröna grafvarna.

Detta förstod icke lustiga Matts, än mindre hans barn. Men en tid därefter hände sig, att barnens moder, lustiga Matts' hustru, Brita, blef sjuk, och när hon varit sjuk i två veckor, låg hon alldeles stilla och talade intet mer och slog icke mera upp sina ögon. Barnen voro då ensamma hemma, ty fadern hade gått om kvällen till doktorn och kom icke hem förrän andra morgonen. De skulle vaka turvis om natten, hade far sagt dem, men den, som vakade, råkade somna, och den, som sof, han sof. Om morgonen kom lustiga Matts tillbaka med droppar från apoteket, och barnen berättade, att mor sof så förunderligt stilla, nu skulle hon säkert bli frisk.

Lustiga Matts blef vid dessa ord alldeles icke lustig till mods, han kastade sig öfver sin hustrus bädd och begynte gråta. De förskräckta barnen frågade, hvarför han grät.

— Mor är död! — sade lustiga Matts, och orden fastnade honom som ben i halsen.

En stund stodo barnen tysta och häpna, de hade mycket älskat sin moder, och efter fadern grät, så gräto de med. Men de, som så ofta sett döda begrafvas, förstodo alls icke, hvad det betydde att dö. — Skall mor begrafvas? — frågade de.

— Ja — sade fadern. — Mycket hellre ville jag gräfva min egen graf.

— Få vi gå med i processionen? — frågade barnen åter.

— Jag och ni två skola gå närmast efter den döda — svarade fadern suckande.

Detta var något rart, tyckte barnen. De visste hvad en så stor ära betydde, och de tänkte mera därpå än

på sorgen öfver sin mor. Det skedde verkligen så, att den stora äran vederfors dem. Deras mor blef begrafven, de gingo närmast i processionen och gråto ibland, när andra gråto, men däremellan voro de glada och betraktade prästens långa kaftan och tänkte på att de skulle få en kringla vid hemkomsten. — Se där går lustiga Matts med sina två barn — sade folket.

Lustiga Matts reste ett kors på grafven och sörjde en tid, och så gifte han om sig. Nu blef bröllop, där det förr varit begrafning, och filoken togs ned från väggen, och lustiga Matts försökte spela sin gamla brudmarsch. Dåligt gick det, ty fingrarna voro styfva, men folket förundrade sig att dödgräfvaren åter blifvit lustiga Matts och sade åt barnen: — Dansa nu med, när ni fått en ny mamma!

Barnen sågo på sin nya moder, och hon gaf dem pepparkakor. De ville så gärna vara glada, men de kunde icke, där var någonting i deras hjärta, som drog dem från bröllopsgården till kyrkogården. Det var en vacker sommarafton, jämnt ett år sedan de begraft sin egen moder, och nu satte de sig vid korset på hennes graf. Filokens toner blandade sig med bröllopsgästernas glada sorl, men det ljöd icke väl i barnens öron, de vände sig bort och lyssnade hellre på fåglarnas sång i de höga träden. Blommorna doftade rundt omkring; allt var så stilla, och barnens ögon fylldes af tårar.

— Jag vill gå hem till min mamma — sade slutligen lille Matts.

— Jag vill gå med dig — sade Brita. — Men hon ligger så djupt i jorden; huru komma vi dit?

— Vi gräfva här bredvid korset, så komma vi dit — sade Matts.

Där låg en spade, barnen började gräfva, men trött-

nade efter en stund och satte sig sorgsna på kanten af gropen. — Nej, det går icke — sade Brita — det är för djupt, det är alldeles för djupt för oss.

Där stod en ung präst och betraktade barnen; det var han, som en gång hade kallat dem *Vita* och *Mors*. Han sade till dem: — Hvarför söka ni den lefvande bland de döda?

Brita sade: — Mamma är död.

Prästen sade: — Ha ni icke hört, att den, som tror på Guds Son, han skall lefva, om han än död blefve? Er moder har trott, och si, hon lefver.

— Jag vill gå hem till mamma — upprepade gossen.

— Jag också — sade flickan.

— Så följen mig — sade den unga prästen. — Jag skall visa eder vägen till Guds rike, och där skola vi finna henne.

— Är det långt dit? — frågade gossen.

— Är det djupt ned i jorden? — frågade flickan.

— Guds rike är alltid nära för den, som rätt uppriktigt söker därefter — svarade prästen. — Det är öfverallt, ty Gud är öfverallt.

Barnen förstodo honom icke. De trodde väl, att deras moder var i Guds rike, men då måste ju Guds rike vara i grafven, där deras moder var. De satte sig ned vid en grafsten på kyrkogården.

Åter doftade blommorna, fåglarna sjöngo, och Matts Lustig spelade på filoken borta i stugan. Den unga prästen eftersinnade, huru han skulle förklara Guds rike för barnen. De voro så små och okunniga; de förstodo ju ingenting.

Om en stund sade gossen: — Jag minns mamma.

— Ja — sade flickan — jag drömde i natt om henne. Hon sade till mig: Jag är alltid hos eder.

Nu visste den unga prästen, huru han skulle förklara Guds rike. Han sade till barnen: — Om er moder alltid är hos eder, så lefvar hon ju och är icke död i grafven.

Barnen ville väl gärna tro det, men det syntes dem så förunderligt. De hade ju själfva sett sin moder bäddas i jorden och gått i procession efter henne.

— Solen går också hvar afton ned i det mörka molnet — sade läraren.

— Då sofver solen — sade gossen.

— Ja, men hvar morgon vaknar hon åter — menade flickan.

— Er moder sofver också.

Detta begynte barnen förstå. De sade till hvarandra, att deras mamma gått för en natt att sofva i jorden, men hon skulle åter vakna, ja, hon hade redan vaknat, efter hon kommit till Brita i drömmen.

— Nå, hvar är er moder nu? — frågade läraren.

— Hon är i Guds rike.

— Ja, hon är där, och efter hon är hos eder, så är ju också Guds rike hos eder. Vår Frälsare har sagt, att alla små barn höra Guds rike till.

Den nedgående solen sken i barnens klara ögon, och de glänste af en sällsam fröjd. Lille Matts och lilla Brita förstodo ännu icke allt, men de förstodo, att deras moder sof, att hon skulle vakna igen och att det icke var långt till Guds rike; de voro ju redan där.

Allt ännu hördes tonerna af filoken från stugan. Och folket, som beskådade bröllopet, sade till hvarandra: — Där sitta Matts Lustigs barn på kyrkogården. Hvarför dansa de icke med bruden?

Alauda cantat.

Ack, herr magister, det är för löjligt,
hvar gång jag sitter — säg är det möjligt? —
En dag i maj bakom fälld gardin,
när solen skiner på min latin,
då, bäst jag sitter,
hör jag ett kvitter
af tusen fåglar i solens glitter,
och alla då
de sjunga så:
Alauda cantat! Alauda cantat!

Ack, släpp mig ut ur den trånga arken!
Alauda cantat är lös i parken,
hvar bokstaf surrar som mygg och bin,
och hela världen kan nu latin.
En lärka svärmar
i bokens pärmar;
o ve, hon skamlöst min läxa härmar!
Jag rår ej för,
jag ständigt hör:
Alauda cantat! Alauda cantat!

Och då så kvittrar hvar sparf på taken:
nu sjunga lärkorna våren vaken!
Alauda cantat är sångens ord
från blåa himlar till blommig jord.
När dagen bräcker,
när morgon väcker
de tysta dalar, dem natten täcker,
då går ett tal
kring fält och dal:
Alauda cantat! Alauda cantat!

Då vaknar skogen ur ljufva drömmar,
då bada bergen i ljusets strömmar,
då dansar bäcken, då sjunger sjön,
då strålar stranden, då doftar ön,
och sången droppar
som rosenknoppar
från lätta skyar på löf och toppar,
och hjärtat slår
af lif och vår!
Alauda cantat! Alauda cantat!

Skolgossarnas segersång.

Nu så rider vårens kung till strid,
nu så ljungar han på solens gyllne fåle,
nu så stormar han från östanlid,
och hans svärd, det är en morgonstråle.
Undan, undan skall den mörka vintersky,
nu är natten död, och nu är världen ny.
Nu så rider vårens kung till strid,
nu så ljungar han på solens gyllne fåle,
nu så stormar han från östanlid,
och hans svärd, det är en morgonstråle.

Hvem vill svärja tro åt vårens kung?
Hvem vill svinga högt hans solbelysta fana?
Hvem vill storma världen fri och ung?
Hvem vill stupa stolt på ljusets bana?
Alla rädda mesar darra i sin vrå,
alla raska gossar gladt till striden gå.
Hvem vill svärja tro åt vårens kung?
Hvem vill svinga högt hans solbelysta fana?
Hvem vill storma världen fri och ung?
Hvem vill stupa stolt på ljusets bana?

Myran, som for till doktorn.

Om jag skulle titta upp? — sad' myrbarnet. — Stopp litet — sad' myrmamma — jag vill först se åt hur det är i världen. — Och så tittade hon ut genom en glugg i myrstacken, men kunde ingenting se, för att solen sken henne rakt i ansiktet.

— Nu tittar jag upp — sad' myrbarnet. Och så kröp det ut genom gluggen.

Myrstacken var byggd under en stor gran, solen sken på de gröna grenarna, isen under grenarna smälte, ett litet isstycke föll plums ned i myrstacken och slog benet af myrbarnet, som krupit ut genom gluggen.

— Hvad var det? — sade myrmamma.

— Det var bara jag, som miste ett ben — sade myrbarnet.

Myrmamma blef förskräckt, drog barnet in genom gluggen och begynte att plåstra benet med kåda. Det tycktes sitta så bra ihop, men när myrbarnet började gå, föll benet af.

— Det går aldrig i världen an; vi måste resa till doktorn — sade myrmamma.

Så gjorde hon sig en säck af en liten vissnad lilje-konvalje från i fjol, stoppade benet i säcken, tog barnet

på ryggen och begaf sig på väg. Myrstacken låg i en backe helt nära järnvägen; myrmamma visste, när bantåget skulle komma, och passade på. Bantåget kom — burr, urr urr! — myrmamma hoppade från skenan på hjulet, snurrade kring några hvarf, men klef lyckligen med sitt barn upp till vagnen och reste utan biljett till Helsingfors.

När de kommo dit, kröp myrmamma varsamt ned, ty hon var rädd att trampas ihjäl, och steg dristeligen på hyrkuskens droska. Allt bar hon barnet på ryggen och benet i säcken.

— Nu skola vi åka till doktorn — menade myrmamma. — Jag undrar hvad hästen säger om ett så tungt lass.

— Hvad är detta för hvita berg? — frågade myrbarnet, när de åkte förbi de stora stenhusen.

— Det är sådana stackar, som människorna bo i — svarade myrmamma. — Stackare äro vi alla. — Och så kommo de till sjukhuset, ty hyrkusken körde en ung doktor, som varit rest till Petersburg för att höra Kristina Nilsson sjunga Näckens polska.

Myrmamma glömde att betala hyrkusken och klättrade uppför trapporna med barnet på ryggen. Stordoktorn satt vid sitt bord och läste en bok om konsten att göra nya näsor. Myrmamma klef upp på bordet och kröp på boken. Stordoktorn såg henne och knäppte henne med fingret, men myrmamma knep sig fast i bladet och begynte berätta om isbiten och barnets ben. — Jaså, är det ingenting annat? — sade stordoktorn och ville hopfästa det lilla benet, men han hade för grof tång och ryckte i stället bort ett af de friska benen.

— Hvad var det? sade — myrmamma.

— Det var ingenting, det var bara jag, som miste mitt andra ben — sade det tåliga lilla myrbarnet.

Stordoktorn skyllde på sina glasögon och gick att söka en finare tång, men myrmamma gaf sig ej tid att vänta, hon packade in de båda lösa benen i säcken, tog barnet på ryggen och kröp sin väg.

— Vi måste väl resa till vattendoktorn Ewerth — sad' myrmamma och lyckades snart få rätt på en annan hyrkusk, som skulle åka dit med en fet herre, hvilken ville bli mager.

Doktor Ewerth stod vid en stor badbunke och ville just doppa den feta herrn i badet, när myrmamma kröp fram på hans hand för att bli bemärkt. Knappt såg han myrmamma, innan han doppade handen i vattnet, och där blefvo myrorna.

Myrmamma räddade sig på randen af badbunken och ropade åt sitt barn att hålla sig fast vid hennes klädning. Men när myrmamma var bärgad, såg hon ej mera barnet, ty den feta herrn plaskade så grymt i bunken, att där var allt som en fors.

— Hur är det med dig? — skrek myrmamma.

— Litet vått bara, och nu drunknar jag! — hördes myrbarnets spåda röst i den forsande badbunken.

Myrmamma störtade sig midt i forsen och drog med osäglig möda barnet upp till det torra. Men nu var myrbarnet dödt.

— Jag måste väl resa till folkdoktorn Bäck — sade myrmamma — och doktor Bäck råkade den tiden vara i Helsingfors, annars hade myrmamma varit tvungen att vänta på ångbåtslägenhet, ty icke kunde hon spatsera till Vasa genom snödrifvorna. Och så begaf hon sig med det döda barnet och de båda lösa benen till den mannen, som var en doktor utan doktorshatt.

Doktor Bäck tog ett förstoringsglas, såg på det döda myrbarnet och de lösa benen och sade: — Här måste gnidas, men jag kan inte göra det, jag har för stora fingrar.

Myrmamma funderade och skulle gärna ha bedt flugorna hjälpa sig, efter de äro berömda gniderskor, men de råkade alla vara döda vid den tiden på året. — Jag vill se åt bakom den stora köksspisen — sade hon.

Myrmamma kröp bakom köksspisen och fann en halfdöd syrsa, som legat där sedan i höstas. Den drog hon med mycket besvär baklänges fram i solskenet. Efter en stund kvicknade syrsan till lif och började muntert gnida det lilla myrbarnet. — Så där skall det vara — sad' doktor Bäck och pekade med en strumpsticka, hur syrsan borde göra sin sak rätt skickligt, så att det skulle vara en riktig massage, som de lärde kalla gnidarkonsten.

Tre minuter och litet mer gned syrsan, och så kom myrbarnet åter till lifs, hvilket gjorde hennes mamma en stor glädje. Därefter hopfästes åter de lösa benen, och nu var myrbarnet friskt.

— Hvad får jag betala för doktorns stora besvär? — sade myrmamma.

— Du skall gifva jungfru Marias nyckelpiga mat i din stuga, när hon nästa gång kommer till myrstacken — svarade doktor Bäck.

— Det skall jag göra — svarade myrmamma gladeligt; — jag skall duka åt henne honungskaka och grankåda, så mycket hon orkar äta.

— Det är bra — sad' doktor Bäck. — Adjö med dig nu, jag har sex armar och fyra ben, som vänta på mig.

— Adjö — sad' myrmamma, och så begaf hon sig på hemvägen med sitt lilla friska barn.

När hon kom hem till stacken, var det redan vår, och alla grannarna hade redan krupit ut ur stacken och begynt att rödja myrornas landsväg, som gick öfver skogsbacken, ty snödrifvorna hade lämnat mycket skräp efter sig. Där blef en stor fröjd och förundran bland alla stackens invånare, och alla skulle de se och känna på myrbarnet, om benen också sutto riktigt ihop. I detsamma kom där en af jungfru Marias små nyckelpigor, trött, hungrig och frusen, klifvande fram öfver det första gräset på skogsbacken. Då togo myrorna sina hvassa spjut af granbarr och ville drifva bort den främmande vandrerskan. Men myrmamma ställde sig på bakfötterna med ett grönt grässtrå i högsta hugg och försvarade nyckelpigan och bjöd henne in i sin stuga i stacken. Där dukades strax ett fint kalas, sådant där icke nyligen varit i myrstacken, och syrsan sjöng taffelmusiken, och myrbarnet dansade på sina friska ben, och solen sken, och vårens lilla gosse flög med susande vingar fram öfver den gröna skogsbacken.

Stjärnöga.

Det var en gång ett litet barn, som låg i en snödrifva. Hvarför låg det i snödrifvan? För att det tappades bort.

Om julafton var det. Lappgubben körde med sin ren öfver de ödsliga fjällen, och efter honom körde lappgumman med sin ren. Snön glittrade, norrskenet sprakade och stjärnorna skeno klara på himmelen. Lappgubben tyckte detta vara en stolt färd och såg sig om efter gumman, som körde allena i sin lilla lappsläde, ty renarna kunna ej draga mer än en i sänder. Gumman höll i famnen sitt lilla barn. Hon hade insvept det i en tjock mudd af renskinn, men bra kunde hon icke köra, när hon höll barnet i famnen.

När de kommit öfverst på fjället och skulle börja att åka utför, mötte de vargar. En stor skock var det, väl fyrtio eller femtio, såsom man ofta ser dem om vintern i Lappland, när de lura på renarna. Nu hade vargarna icke fått några renar, de tjöto af hunger och begynte strax att förfölja lappgubben och hans gumma.

När de två slädarnas renar märkte detta, togo de till flykten allt hvad de kunde och rusade utför fjället med

en så svindlande fart, att slädarna oupphörligt kastades kull och rullade flera hvarf omkring i snödrifvorna. Lappgubben och lappgumman voro icke ovana vid sådant, de höllo sig fast i släden, fastän hörsel och syn förgingo dem; men i den vefvan hände sig, att lappgumman tappade barnet i snön. Förgäfves skrek hon och ville hejda renen; — renen visste, att vargarna voro i hälarna efter honom, klippte med öronen och sprang desto fortare, så att det knakade i hans ben, som när man knäpper nötter. Inom en liten stund voro renar och slädar långt borta.

Det lilla barnet låg där på drifvan, insvept i sin renmudd, och betraktade stjärnorna. I ett huj voro vargarna där, och barnet kunde icke röra hand eller fot, det kunde endast se på vargarna. Det grät icke, det rörde sig icke, det bara såg. Och små barns oskyldiga ögon ha en förundransvärd makt. De hungriga rofdjuren stannade i sitt lopp och vågade icke vidröra barnet. De stodo en kort stund alldeles stilla och betraktade barnet, liksom slagna af förvåning; därefter togo de hastigt till fötter och ilade bort i renarnas spår, för att fortsätta jakten.

Barnet låg nu ensamt i den stora, vilda ödemarken i vinternatten på snön. Det såg på stjärnorna, och stjärnorna sågo på barnet, och där blef en vänskap emellan dem. De omätligt stora, tallösa, sköna, aflägsna solar, som tindra på natthimmelen, tycktes förbarma sig öfver jordens värnlösa barn, som låg där i snön, och huru länge de sågo på barnet, och huru länge barnet såg på dem, så stannade stjärnljuset kvar i barnets ögon. Likväl skulle den lilla snart ha frusit ihjäl, om icke Gud hade fogat så, att en ny resande kommit den vägen i ödemarken. Det var en finsk nybyggare från trakten af

Enare kyrka. Han vände åter från norska staden Vadsö med salt och mjöl till julen, fann barnet och upptog det i sin släde.

Nybyggaren kom hem till sin gård på julmorgonen, när klockan begynte ringa till ottesång i Enare kyrka. Strax förde han barnet in i den varma stugan och räckte det åt sin hustru. — Här är en julklapp åt dig, Lisu — sade han, i det att han strök rimfrosten från sitt bruna hår. — Och så berättade han huru han funnit barnet.

Nybyggarhustrun tog barnet, lösgjorde det från renmudden och gaf det ljum mjölk. — Gud har skickat dig åt oss, fattiga barn — sade hon. — Hur du ser på mig! Har du ingen far eller mor, så skall Simon Sorsa vara din far, och jag skall vara din mor, och du skall vara vårt barn. Simmu och Palte och Matte skola bli glada att få en syster, efter jag ser, att du är en flicka. Månntro du också är döpt till en kristen människa?

— Det är icke att lita på — menade nybyggaren Simon Sorsa. — Lapparna ha långt till kyrka och präst, därför spara de sina barn, tills de komma med hela raden. Då köra barnen själfva till prästen och taga honom i hand och säga amen, när han har döpt dem. Efter vi nu ha julottan, är det bäst att vi strax föra barnet att kristnas i kyrkan.

Hustrun tyckte detta vara ett godt råd, och så blef hittebarnet kristnadt och kallades Elisabeth efter sin fostermor. Prästen förundrade sig att barnets ögon lyste som stjärnor, när han välsignade det, och därför sade han sedan, vänligt skämtande: — Stjärnöga borde du heta och icke Elisabeth.

Nybyggarens hustru tyckte, att sådant tal icke var kristligt, och hon omtalade det för sin man. Men Simon

Sorsa hade märkt detsamma som prästen och menade, att det andra namnet kunde vara nästan så godt som det första.

— Hvad nu? — sade hustrun. — Du må aldrig sätta någon trolldom i barnet, efter flickan är en lappunge och lapparna kunna trolla. Simmu och Palte och Matte ha lika goda grå ögon, som hon har bruna, och vill du ge flickan ett öknamn, så kalla henne kattöga, det kan vara likaså godt.

Nybyggaren ville ej göra sin hustru ledsen och låtsade glömma det nya namnet, men prästens ord blef bekant, och från den dagen begynte grannarna kalla Simon Sorsas hittebarn *Stjärnöga.*

Flickan växte upp med de tre fosterbröderna och blef lika spenslig och smärt, som de tre pojkarna blefvo starka och grofva. Hon hade svart hår och bruna ögon, såsom de flesta lappbarn; men lappbarn kunna stundom vara så häftiga och egensinniga som negerbarn, och Stjärnöga var alltid lugn, fridsam och tyst. De fyra barnen förliktes godt, utom att gossarna stundom för ombytes skull grepo hvarandra i lufven. Nybyggaren och hans hustru höllo dem alla kära, allt gick väl för dem, och ingen annan far eller mor frågade vidare efter Stjärnöga. Hvad kunde lappen och lappgumman annat tro, än att vargarna ätit upp deras lilla barn?

Stjärnöga var icke mer än på tredje året gammal, när hennes fostermor begynte märka något, som hon ej kunde begripa. Barnet hade i sina ögon en makt, som ingen kunde emotstå. Hon sade aldrig någon emot, hon försvarade sig aldrig, när de små gossarna ofredade henne: hon såg bara på dem, och strax gjorde de allt för att göra henne till viljes. Den svarta katten med sina gnistrande ögon vågade icke se på henne; den bruna,

lurfviga Kettu, gårdshunden, slutade genast att skälla och morra, när Stjärnöga såg på honom. Fostermodern inbillade sig, att hon såg flickans ögon tindra i mörkret, och en dag, när snöstormen rasade öfver fjällen och Stjärnöga smugit sig ut på trappan, kunde man nästan tro att hon tämjde stormen, ty om några minuter blef det alldeles lugnt.

Så mycket än nybyggarens hustru höll af barnet, tyckte hon icke om sådant där. — Låt bli att se på mig — sade hon stundom otåligt till den lilla. — Jag tror du inbillar dig att vilja se tvärt igenom mig!

Stjärnöga blef bedröfvad och slog ned sina ögon; hon förstod ej annat, än att hennes goda mor var ledsen. Då klappade fostermodern henne vänligt på kinden och sade: — Gråt icke, Lisulill; du rår ej för att du är ett lappbarn!

En dag, när Stjärnöga var tre år gammal, satt nybyggarens hustru vid spinnrocken och tänkte på sin man, som åter var borta på resor. Därvid kom hon ihåg, att hans häst tappat skon på vänstra bakfoten. Stjärnöga satt i vrån, hade bänken till häst och låtsade köra; men med detsamma sade hon till bänken: — Mor tänker på att du tappat skon från din vänstra bakfot.

Nybyggarens hustru upphörde att spinna och sade förundrad: — Hur vet du det?

— Lisulill såg det — svarade Stjärnöga.

Fostermodern blef icke väl till mods, men låtsade ingenting märka och beslöt att hädanefter gifva noga akt på den lilla. Några dagar därefter låg en främmande karl öfver natten i stugan, och om morgonen saknade värdinnan en guldring, som legat på bordet. Karlen blef misstänkt, alla hans kläder undersöktes, men ringen fanns icke. I detsamma vaknade Stjärnöga, såg

förvånad på karlen och sade: — Han bär en ring i sin mun.

Där fanns ringen, karlen blef bortkörd, och ännu låtsade nybyggarens hustru ingenting märka. En tid förgick. Palte fick mässlingen, och prästen kom för att se efter gossen, ty prästen var också förfaren i läkedomskonst. Modern hade två färska laxar i boden och tänkte vid sig själf: — Skall jag nu gifva den lilla eller den stora laxen åt prästen? Jag tror, att den lilla är god nog.

Stjärnöga satt i vrån, hon hade en tvaga i famn, och tvagan låtsade vara sjuk. Därpå kom kvasten och låtsade vara prästen, och Stjärnöga sade åt kvasten: — Skall jag nu gifva dig den lilla laxen eller den stora? Jag tror, att den lilla är god nog.

Detta hörde fostermodern, och hvarje ord stack henne som en synål i hjärtat. När prästen gått, kunde hon icke längre styra sin vrede, utan sade till Stjärnöga: — Nu ser jag, att trolldomen aldrig går ur dig, lappunge! Därför skall du icke mera se på mig med dina förhäxade ögon. Du skall bo i källaren under golfvet, och en gång om dagen skall du komma upp att få mat, men då skall du ha en tjock duk för ögonen, så att du icke mera ser genom människor, till dess att den stygga konsten går ur dig.

Detta var nu icke vackert gjordt mot ett stackars litet barn, som aldrig gjort någon för när, men nybyggarens hustru var vidskeplig, som många andra hennes likar, och trodde fullt och fast, att lapparna kunna trolla. Därför stängde hon Stjärnöga in i den mörka källaren, men gaf henne både kläder och mat och säng, så att barnet icke behöfde hvarken frysa eller svälta. Stjärnöga

hade allt, utom frihet, kärlek, människors sällskap och dagens ljus.

Nybyggaren var borta, och Stjärnöga satt i källaren. Roligt var det icke, men icke heller så alldeles ledsamt. Stjärnöga hade sällskap. Där var en gammal stock, en söndrig kruka, en spån och en butelj utan hals. Stocken låtsade vara far, krukan var mor, vedträet, spånen och buteljen voro de tre fosterbröderna, och alla, utom stocken, bodde i en tom bytta. Alla hade sina sysslor i byttan, Stjärnöga sjöng för dem, och mössen och råttorna hörde på.

Nybyggarens hustru, Lisu, hade en grannkvinna, som hette Murra. De båda kvinnorna sutto dagen före jul i stugan och talade om lapparnas trollkonster. Modern stickade ullvantar, Simmu lekte med kopparslantar, Palte stötte sönder en tegelsten, och Matte hade bundit ett snöre kring kattens ben. Då hörde de Stjärnöga därnere i källaren vagga väfspolen och sjunga för honom:

— Mor hon stickar lammets ull
till så mjuka vantar;
Simmu räknar famnen full
med så granna slantar;
Palte malar tegelsten,
Matte binder kisses ben,
och nu skiner månen,
och nu sofver spånen.

— Hvad är det lappungen sjunger därnere i källaren? — frågade Murra.

— Hon sjunger en vaggvisa för sina leksaker i byttan — svarade Lisu.

— Men hon kan ju se genom golfvet allt hvad vi

göra — menade Murra. — Hon ser månen lysa i mörka källaren.

— Minsann tror jag icke hon gör det! — utropade Lisu. — Tröste mig för den ungen, hon är ett trollebarn.

— Jag vet råd — sade den elaka Murra. — Bind sju ylledukar för hennes ögon och lägg sju mattor på källarluckan, så kan hon ingenting se.

— Det vill jag försöka — svarade Lisu och gick strax ned i källaren, band sju ylledukar för de små stjärnögonen och lade sju mattor på golfvet ofvanför källarluckan. Men om en stund blef det mörkt, stjärnorna begynte lysa, och ett norrsken steg i två stora blekröda bågar på aftonhimmelen.

Då hördes Stjärnöga åter sjunga:

— Nu så skina stjärnor små
i den tysta kvällen,
och två röda bågar stå
på de höga fjällen.
Många stjärnor se hit ner,
röda bågen på mig ser.
Stjärnor små och kära,
nu är julen nära.

— Nej, hör — sade Murra — nu ser hon norrskenet och stjärnorna! Det var den värsta trollunge jag någonsin hört.

— Det är icke möjligt — sade nybyggarens hustru; — jag vill gå ned i källaren. — Hon gick ned under de sju mattorna, fann Stjärnöga ombunden med de sju ylledukarna och frågade henne: — Ser du stjärnorna?

— Ja, så många, så många — svarade Stjärnöga. — Det är så klart och ljust, mor; nu kommer julen!

Nybyggarens hustru gick åter upp och berättade detta för Murra. Murra sade: — Nu är intet annat råd än att gräfva en sju alnar djup grop under källargolfvet och lägga trollungen i gropen och fylla gropen med sand. Det skall hjälpa.

— Nej — sade Lisu — det vill jag visst aldrig göra. Det är synd om barnet, och jag är rädd att min gubbe blir ledsen, om han får höra det.

— Nå, så gif ungen åt mig — sade Murra; — jag skall föra henne tillbaka till Lappland.

— Bara ni ej gör henne något illa — sade nybyggarens hustru.

— Hvad skulle jag göra henne för illa? — sade Murra. — Jag för henne dit, därifrån hon är hemma.

Murra fick barnet, svepte in det i en gammal renskinnspäls och förde det med sig ut till fjället. Där lade hon Stjärnöga och gick därefter sin väg, i det att hon sade: — Jag gör som jag lofvat. Efter hon är kommen från snödrifvan, så må hon ju skickas tillbaka till snödrifvan.

Stjärnöga låg i sin renskinnspäls på drifvan och såg upp emot stjärnorna. Det var ju åter julenatt, som för tre år sedan, och himmelens många tusen sköna, klara, omätligt stora, aflägsna solar sågo åter förbarmande ned på det oskyldiga barnet. De lyste i hennes ögon, de sågo in i hennes barnahjärta och funno där intet annat än godhet och Guds tillbedjan. Då fingo barnets ögon en än mera förunderlig glans, och deras syn vidgades ännu mycket längre bort, så att de kunde se bortom stjärnorna ända till förlåten för Guds osynliga tron, där änglarna gingo upp och ned med budskap till de många millioner världar i Guds oändliga skapelse. Och natten

var klar och tyst och uppfylld af stum tillbedjan. Allenast norrskenet sprakade öfver himmelen; det stod med sin båge vid Stjärnögas hufvud.

* * *

Tidigt på julmorgonen, medan barnen i stugan ännu sofvo, kom nybyggaren hem från sin resa. Sedan han tagit sin hustru i famn och strukit rimfrosten från sitt bruna hår, frågade han efter barnen. Hustrun berättade, att Palte haft mässlingen, men åter var frisk, och Simmu och Matte voro trinda som hvetebrödsbullar.

— Hur mår Stjärnöga? — frågade nybyggaren.

— Bra — sade hustrun, ty hon var rädd för sin man, och samvetet slog henne.

— Vi måste se väl om Stjärnöga — fortfor nybyggaren. — Jag hade i natt en dröm, där jag satt och sof i min släde. Jag tyckte, att en stjärna föll ned på min slädfäll och sade till mig: — Tag mig och vårda mig väl, ty jag är välsignelsen i ditt hus! — Men när jag utsträckte min hand för att taga stjärnan, se, då var hon försvunnen. Jag vaknade och begynte tänka på, hur Guds välsignelse varit med oss i allt hvad vi företagit oss under dessa tre år, sedan vi upptogo det främmande barnet. Förut ville ingenting rätt lyckas oss, vi voro sjuka och fattiga, vår åker frös bort, björnen ref våra kor, vargen tog våra får. Men allt har nu blifvit så godt och välsignadt, och det kommer sig däraf, att Gud är nådig mot de barmhärtiga, och hans änglar taga en särskild vård om oskyldiga barn.

När nybyggarens hustru hörde detta, stack det henne åter i hjärtat, men hon vågade ingenting säga. Omsider vaknade gossarna, fadern tog dem i famn och fröjdades,

att de voro så friska och starka. Sedan, när han gungat dem en stund på sitt knä, frågade han åter: — Hvar är Stjärnöga?

Då svarade Simmu: — Mor har stängt henne in i källaren.

Palte sade: — Mor har bundit sju dukar för hennes ögon och lagt sju mattor öfver luckan till källaren.

Matte sade: — Mor har gifvit henne åt Murra, och Murra har gått bort med henne till fjället.

När nybyggaren hörde detta, blef han röd af vrede, men hans hustru blef hvit som ett lärft och kunde blott svara: — Hon var en lappunge, och lapparna kunna trolla.

Nybyggaren svarade ingenting, gick genast till stallet, så trött han var, och spände ånyo hästen för släden. Därefter körde han först till Murras stuga, ryckte henne med sig i släden och tvang henne att visa honom, hvar hon lagt barnet. De kommo till fjället, stego ur släden och gingo på skidor öfver de snöhöljda klyftorna. När de kommo till stället, där Murra lämnat barnet, syntes ännu en liten, liten grop, där barnet legat på drifvan, och ett stycke därifrån syntes spår af skidor i snön, men Stjärnöga funno de icke, hon var borta, och när de länge sökt henne, utan att finna något, måste de slutligen vända om. Nybyggaren gled förut på sina skidor, och Murra följde ett stycke efter. Då hördes ett rop; nybyggaren vände sig om, där han gled med ilande fart utför fjället, och såg hur en flock af Lapplands hungriga vargar slet Murra i stycken öfverst på fjället. Men han kunde ej hjälpa henne, den branta backen hindrade honom, och när han arbetat sig uppför backen, hade vargarna redan uppätit Murra. Han vände be-

dröfvad åter och kom till sin stuga, just när klockorna slutade ringa till julottan i kyrkan.

Nybyggarens hustru satt där i bitter ånger och hade ej mod att gå till kyrkan och prisa Gud, ty när hon om morgonen gått för att mata fåren, hade vargarna varit också där och brutit sig in om natten i fårahuset, och där fanns intet lefvande kvar.

— Nu börjas vårt straff — sade nybyggaren. — Mor, låt oss gå med barnen i kyrkan; vi behöfva det nu mer än förr, ty vi ha en stor synd att afbedja.

* * *

Från den dagen visste ingen, hvart Stjärnöga tagit vägen. Skidspåren i snön bredvid stället, där hon blifvit lagd på drifvan, ledde till den förmodan, att någon vandrare på fjället åter blifvit ledd af en god ängel till denna ödemark, funnit barnet och tagit det med sig. Vi måste ju tro att så skett, men ingen vet hvem den vandraren var, eller hvart Stjärnöga sedan blifvit förd och hvar hon fått sitt nya hem — och ett bättre hem få vi hoppas — där hon skall bringa välsignelse med sig, och där hon skall se mer än andra se. Ja, hon skall se genom sjudubbla murar, hon skall se genom människors hjärtan, hon skall se bortom stjärnorna, genom himmelens blåa hvalf, ända upp till de saligas boningar.

Och hvad underligt är väl däri? Finner man icke stundom en sådan gåfva gifven åt några få, att de kunna likasom läsa i andras tankar? Finner man icke goda och fromma människor, som i sin starka tro kunna se ända bort till förlåten för de saligas härlighet? Längre än till förlåten kunna de icke se, ty

där bortom finns ännu mycket, som »intet öga sett och intet öra hört», men det är en stor gåfva redan att kunna se bortom jordens gräns, och blott få utvalda kunna det.

Fordom trodde man, att människornas öden berodde af stjärnorna. Nu tror man, att människornas öden bero af Guds vilja; men icke ha stjärnorna därför mistat sin underbara makt. Ty när vi rätt andaktsfullt se på dem, se vi dock alltid likasom en flik af Guds mantel i hans oändliga skapelse. Där skiner dock alltid ett stycke evighet fram genom jordens natt, och då beror det på, om dess återglans stannar kvar i vårt öga och i vår själ. Den stannade kvar hos Stjärnöga, för att hon var ett oskyldigt, öfvergifvet barn, som icke hade något fäste på jorden. Hela skillnaden är, att hos andra förbleknar stjärnglansen i ögat så ofta för de tankar och de begär, som draga oss ned till jorden.

Nu vet ju ingen, hvar Stjärnöga finnes. Hon måste ännu vara ett barn, ty det är icke längesedan hon försvann. Betrakta därför alla goda barn med klara och glänsande ögon: kanhända är någon af dem den försvunna Stjärnöga. Det heter, att hon hade svart hår och bruna ögon, som lappbarnen, men tro icke därför, att hon ej kan finnas ibland de blonda och blåögda. Sådant betyder ej mycket. Hon kan nu se annorlunda ut. Gif endast akt, om hon kan läsa i dina tankar, tämja storm och gissa en hemlighet bakom sjudubbla ylledukar. Kan hon detta, är hon visst Stjärnöga. Har du funnit henne, så säg det åt oss, men säg det icke åt henne själf, ty hon har nu längesedan glömt källaren och människors hårdhet, och det är bättre, att hon har glömt det. Ack, du lilla Stjärnöga, jag såg dig en gång,

jag säger ej hvar, men jag såg dig, och du läste i mina tankar, och du slog dina armar omkring min hals, ty du såg att jag älskade dig. Hvem skulle ej älska dig, ljufva barn, med glansen af det oändliga i dina strålande ögon!

Berndt Michaels dröm.

Om jag vore en storm från den vida sydväst
och jag bodde vid himmelens bryn
och jag red som en kung på min frustande häst,
på den mörka, den höstliga skyn,
och jag flög som en il
öfver hundrade mil
och jag sträckte med harm
öfver mänskornas larm
min osynliga, väldiga arm;

då så skulle jag rida från morgonens rand
och till midnatt i yttersta nord;
då så skulle jag hvirfla i öknarnas sand
och begrafva en röfvares hord!
Då så skulle jag slå
oceanernas blå
med mitt brinnande spjut,
tills de lämnade ut
alla skepp, som de slukat förut.

Då så skulle jag smälta de isar vid pol,
där allt lefvande fryser och dör;
då så skulle jag svalka den brännande sol,
som tropikernas grönska förstör.
Och jag skulle slå ned
på förtryckarnas led

som en bärjande brand
och förkrossa hvart band
i de slafvars förtrampade land.

Och då skulle jag läka de blödande sår
och försona hvar klagande nöd;
och då skulle jag torka de lidandes tår
och fördubbla den fattiges bröd;
men hvar ljugande flärd
skulle dö för mitt svärd,
skulle se, till sin blygd,
resas upp i mitt skygd
den förgätna, förhånade dygd.

Och när, trött af min bragd, jag kom hem som en gäst
till min älskade fädernegård,
då så skulle jag lösa min vingade häst
i små systrarnas vänliga vård,
och till sist, när jag tyst,
du min moder, dig kysst
och, som fordom, så ömt
vid ditt sköte mig gömt,
somna bort från de bragder jag drömt.

Men då skulle du leende lägga din hand
på min trotsiga, brännande kind,
och då skulle du säga: väx upp för ditt land,
du min unga, min stormiga vind!
Herren Gud, som allen
är allsmäktig och ren,
han välsigne din färd
i den villande värld,
och han helge ditt ljungande svärd!

———

Aftonvandring.

Det är en afton stjärneklar,
nu går jag hem från farbror Clas.
Det var ett riktigt fint kalas,
ett riktigt fint kalas det var.

Jag åt pirog med lax uti,
jag dansade med Mary Bell,
hon var så treflig, söt och snäll,
och katt och råtta lekte vi.

Och efter jag är elfva år,
är jag så godt som stor rättnu,
i tredje klassen går jag ju,
och ett, tu, tre jag lyran får.

Och då ... Nej, se, hvad månn det är?
Där föll en stjärna i det blå.
Ack, hvad Guds värld är stor ändå,
och ack, hvad jag är liten där!

Hur följa stjärnorna min stig?
Jag stannar, och så stanna de...
Jag undrar, om det var på spe,
som Mary sade »herr» åt mig.

Ännu har jag en tårta half...
Besynnerligt är det ändå,
att hur jag än må gå och stå,
så står jag midt i himlens hvalf.

Hu, hvad det vore tomt och kallt,
att stå i världens midt allen,
om ej där funnes ännu en,
och det är Gud, som styrer allt!

Och hvar jag än i världen går,
så är ju Gud mig alltid när,
och alltid dock hans barn jag är,
och alltid i hans hand jag står.

Hur kom jag nu att tänka så,
när jag går hem från farbror Clas,
där det var ett så fint kalas
och mycket godt att mumsa på?

Det är visst så, det tror jag med,
att alla klara stjärnor små
Guds ögon äro i det blå,
som skåda i vårt hjärta ned.

Hur klart de tindra! Hur de se
så underligt uppå mig nu!
Och när jag går, så gå de ju,
och när jag stannar, stanna de.

Och jag går hem, och de gå hem.
Nog veta de hvart jag skall gå,
men jag vet ej hvad hem de få,
förrän jag får gå dit med dem.

Här är vår port. Adjö i kväll,
Guds sköna lyktor på min stig,
och när I sen i natt på mig,
så sen också på Mary Bell!

Byggmästar Vinter.

Nu hör man talas af en och hvar
om järnvägsbroar och labyrinter,
men tacka vet jag byggmästar Vinter,
han är då ändtligt en karlakarl.
Om ingen mästare annars kan det,
så kan han bygga i detta landet:
han bygger broar på blanka sjön,
han bygger torn af den hvita snön,
han reser murar och barrikader,
han är kälkbackarnas fosterfader,
han slipar gatornas långa rader,
han väfver skogarnas silkeshatt,
och allt polerar han fint och glatt.
Det kan väl ingen bestrida heller,
att han är den, som, när saken gäller,
kan bygga vägar, så att det smäller.
I Finland finns ej så sankt moras,
så farligt kärr, där man plumsar neder,
att icke han slår en bro af glas
och strax en väg öfver djupen leder.
En järnväg är det med spår af stål,
med starka skenor, med långa bälten
Tvåhundra mil går den öfver fälten

allt upp till polernas fjärran mål.
En sådan järnväg finns ej i världen,
där går så munter den snabba färden,
där springer skogen, där bågnar fjärden,
och slädens lätta lokomotiv
går utan ånga i månskensnatten
liksom en vind öfver land och vatten.
Se, det är glädje och nordiskt lif!
Där är ej trassel och split och kif,
ty denna järnväg, som Vinter bygger
förutan landtdagar och monarker,
den kostar icke millioner marker,
den fattigaste kan resa trygger,
den minsta pilt är en konduktör,
och själf sitt bantåg han lustigt kör.

Byggmästar Vinter, byggmästar Vinter,
hvad har du för dig ibland för kvinter,
när du så stundom i putten slinter
och slaskar bort din superba väg?
Hvad har du för dig för konster, säg,
när däremellan du vältrar murar
utaf laviner och hagelskurar
på dina skönaste broar här?
Ack, käre Vinter, dig bättre lär!
Var snäll emot oss, som du plär vara,
och låt oss tryggt på din järnväg fara,
så att vi ej måste simma där!
Strö ut din drifva så fin och skär,
låt kälken slinta, låt släden löpa,
låt natten klart sina stjärnljus stöpa,
låt månen spilla sitt guld på snön,
låt isen blänka på silfversjön,

låt skridskon spänna sitt stål på klacken,
låt barnen bygga den muntra backen
och baka gladt med sin frusna hand
en sockerkaka af allt vårt land!

Det vissnade löfvet.

En höstsaga.

Nu är det höst, och det svarta mörkret ser in genom fönsterrutan. Stormen hviner, regnet smattrar mot porten, hafvet går i höga vågor. O, det mörka, dystra, brusande hafvet, hur det dånar mot sina klippor, hur det ryter efter rof, hur det ligger begrafvet i höstnatten som en lefvande död! Det är dock samma haf, som vid midsommartiden låg så leende gladt kring sina blommiga stränder, när de hvita seglen flögo som måsar däröfver och barnen vid bryggan sköto ut sina barkbåtar. Nu är det svart och hotfullt, ingen kan se dess aflägsna vågor; mörkret ligger som en gardin för det okända fjärran.

Och den sköna, lummiga skogen; hur grön och doftande var han icke i somras, när solen sken och fåglarna sjöngo och de små flickorna sutto där och sökte fyrväpplingar i gräset! Nu är han öde, härjad och tom, hans lockiga björkar ha fällt sina löf, hans susande aspar susa ej mer; den höstliga vinden brottas i natten mot granarnas grenar. Fjärilarna sofva, blommorna ligga döda; vargen allena går med tysta fjät öfver de mossiga tufvorna.

Jag vet en saga om ett förvissnadt löf. Det är en mycket vanlig historia, kanske har du hört henne förr, och lång är hon icke, men det är nu den tiden på året, när hon bäst kan förstås.

Det var en asp; han stod någonstädes i Finlands skog, han var ung, han var stark, han var full af lefnadsmod. Maj kom, när hans löf slogo ut — friska, vackra, ljusgröna löf, som skulle ha prydt den mjukaste krans, men som ännu täckare prydde den högstammiga aspen. Vårvinden kom om kvällen till aspen och sjöng för honom en visa: »tusen, tusen löf har min unga asp, hvarje löf är väfdt af solsken och dagg, hvarje löf är en tunga, och med tusen, tusen darrande tungor prisar min asp Guds oändliga godhet».

— Det var en artig visa — kvittrade bofinken, som nyss hade byggt sig ett bo i aspen; — den visan måste du lära mig, vind! — Och så begynte bofinken stafva på samma visa, till dess att han lärde henne hel och hållen: »tusen, tusen löf har min unga asp, hvarje löf är väfdt af solsken och dagg, hvarje löf är en tunga, och med tusen, tusen tungor prisar min asp Guds oändliga godhet».

— Hvad vill det säga, att prisa Gud? — tänkte ett litet spädt, nyss utslaget löf i toppen på aspen. Asplöfvet tyckte om visan, men förstod icke rätt hvad dess mening var. — Jag har ju aldrig sett Gud — tänkte löfvet; — huru skall jag prisa den, som jag aldrig har sett?

Dagen därpå kom vinden tillbaka, aspen begynte susa, och det unga löfvet susade ut sina tankar. — Hvad är det löfvet säger? — kvittrade bofinken. — Är du icke Guds skapade verk? Och du säger, att du icke har sett din skapare?

— Det är visst möjligt — sade det unga löfvet, sorgset och darrande; — men det är så lärdt, jag kan icke förstå det.

— Nå, så lef litet längre, tills du bättre förstår det — menade bofinken.

Sommaren kom, alla löf växte stora och gröna under himmelens sol, och alla de tusen löfven prisade Gud; men detsamma unga asplöfvet i toppen tänkte ännu vid sig själf: — jag förstår icke hvad de mena, jag måtte icke ännu vara gammal nog att förstå allting. — Och löfvet sörjde i sin oskuld, att det så litet förstod.

Sommaren var lång, vacker och varm; den hade sin tid, och sedan kom hösten. Efter den första frostnatten begynte löfven att gulna, men ännu fortfor vinden att sjunga sin visa i trädens kronor: — »tusen, tusen löf har min unga asp, hvarje löf är väfdt af solsken och dagg, hvarje löf är en tunga, och med tusen, tusen tungor prisar min asp Guds oändliga godhet».

Nätterna blefvo långa och mörka, lingonen mognade, flyttfåglarna reste bort, löfven begynte att falla, ett i sänder. Alla löf fortforo intill det sista att prisa sin skapare, liksom de hade förstått, att därför voro de till i världen. Asplöfvet i toppen ville nog också förstå det, men kunde icke, fastän det redan var gult.

En höstnatt kom nordan med brusande vingar och sopade med sig de få gula löfven, som ännu voro kvar. Asplöfvet i toppen var ett af de få och fördes af vinden långt bort i skogen. Där lågo tusen döda löf i en hög, och haren sprang öfver dem, hundarna sprungo öfver dem, jägaren sprang öfver dem med sin bössa på axeln. Det var en klar, frostig dag, löfven prasslade under jägarens fötter, och i luften var en frisk, fuktig höstkänsla,

likasom lukten af lin, när det upptages ur vattnet och hänges i kärfvar att torka på gärdesgårdarna. Asplöfvet låg där bland de döda löfven, men det ensamt lefde och var grönt i sin stjälk; det sörjde inom sig, att det ej kunde dö, innan det uppfyllt sin bestämmelse här i världen.

Efter den vackra dagen blef åter en stormig natt, regnet föll i strömmar, och löfven skingrades hit och dit i skogen. Asplöfvet rycktes lång väg bort ända till hafsstranden, hvirflade från stranden ut i de svarta vågorna och fördes af dem till en klippa ute i hafvet. Där blef det liggande vid spillran af ett förloradt fartyg, snön föll öfver det i en hög drifva, och likväl kunde asplöfvet icke dö, ty det hade ännu icke uppfyllt sin bestämmelse här i världen.

Vintern kom, det var kallt, och ingen skog växte på hafsklippan. Men på klippan bodde en fiskare med sina barn i deras fattiga koja. De behöfde ved att värma sig med om lördagsaftonen; barnen skickades ut att uppsöka trästycken och kvistar, som hafvet drifvit om hösten mot stranden. Medan barnen då letade i snön, funno de spillran af det förlista fartyget och släpade den med fröjd till kojan, i det att de ropade: — Far, far, kom och se hvilket skönt stycke trä vi funnit vid stranden!

Fiskaren betraktade spillran och fann den vara af ek. — Det är ett skönt och hårdt trä — sade han; — det har tillhört förstäfven af ett stort skepp, och det skall gifva oss präktiga brasor. Mor, sätt genast på grötgrytan, så att vi få oss någonting varmt!

Då nu fiskaren skrapade snön af ekstycket för att lägga det i spiseln, föll därifrån ett stort gult löf. En liten flicka upptog löfvet och betraktade det med förundran

ty hon hade aldrig förr sett skog eller löf, och barn behöfva icke mycket att förundra sig öfver. Flickan gick till sin moder, visade hvilket rart fynd hon gjort och frågade hvad det kunde vara.

— Vet du icke, att det är ett asplöf? — svarade modern. — Låt mig se: det är ett ovanligt stort och vackert löf, och det är ännu grönt i bladstjälken, fastän det legat så länge i snön. Vi skola torka det varsamt och lägga det till märke i vår bibel; där passar det bra, efter det är så tunt. — Och gumman lade asplöfvet till märke i den stora bibeln, på det att hon hvar dag skulle veta, hvar hon sist slutade läsa, ty hon var en from gumma och läste hvar dag Guds ord.

Dagen därpå var söndag, gumman uppslog den heliga boken, som var fiskarkojans största skatt, och begynte att läsa högt ur konung Davids 103:dje psalm, som är en af de skönaste lofsånger, hvilka någon tid blifvit sjungna till Guds ära. Då läste hon:

»En människa är i sitt lif såsom gräs: hon blomstrar såsom ett blomster på marken. När vädret däröfver går, är blomstret ej mera där, och dess rum känner ingen. Men Herrens nåd varar från evighet till evighet öfver dem, som frukta honom, och hans rättfärdighet varar till barnabarn öfver dem, som hålla hans bud. Lofven Herren, alla hans verk i allt hans herradömes rum; min själ lofve Herren.»

Fiskaren och hans barn hörde med tyst andakt de sköna orden. Vinterstormen for med dån öfver hafvet, natt, mörker och köld utbredde sig öfver den öde klippan, men i den fattiga kojan var frid, fröjd, värme och ljus i Gud den Högstes lof och tillbedjan.

När gumman slutat sin läsning, lade hon samman boken, och mellan dess blad lade hon asplöfvet till ett

märke. — Se — sade hon med förundran — löfvet har blifvit guldgult!

— Det kommer sig af att det torkat i värmen — menade fiskaren och betraktade asplöfvet. Det var som förvandladt, det glänste som klart guld och tycktes skina af glädje.

Men detta kom icke af värmen, det kom däraf, att asplöfvet nu hade förstått, hvad det aldrig förut förstod, nämligen hvad det betydde att prisa Gud. Därför var det ju till i världen. Det hade sett så mycket, vår och sommar, höst och vinter, det hade sett den klaraste sol och den mörkaste natt, den ljufvaste fägring, den bittraste nöd, och hade likväl icke förstått att i allt igenkänna Guds heliga vilja. Därför hade asplöfvet alltid varit bedröfvadt, oroligt, darrande äfven i sin fägrings blidaste vårdagar; men nu förstod det allt; nu sörjde det icke mer, nu var det lyckligt, nu kunde det gärna dö. *Därför* glänste det som ett klart guld; — hur kunde det annat?

Ännu ligger löfvet där mellan bibelns blad, på det att äfven det ringa, det vissnade och längesedan förgätna må kunna prisa Gud. Och när nästa gång majvinden sjunger i aspens krona: — »tusen, tusen löf har min unga asp, hvarje löf är väfdt af solsken och dagg, hvarje löf är en tunga, och med tusen, tusen tungor prisar min asp Guds oändliga godhet» — då skall det icke mer finnas ett enda af de tusen, tusen darrande löfven, som icke förstår hvad det är att lofva sin skapare; de veta det alla, och detta är sagan om det vissnade löfvet.

Johanna d'Arc.

Du växte upp i undangömda dalar,
där ädla drufvor tyst i skuggan mogna;
den höga skogen var din barndoms salar,
den klara källan var ditt lifs förtrogna.

Du var en blyg och fattig herdeflicka,
du visste ej hur världens höge strida,
du kunde blott i tro till höjden blicka
och bedja för ditt land, som du såg lida.

Men Herren Gud, som störtar de förmätna
och lyfter med sin allmakts hand de svaga,
han såg din tro, han sökte den förgätna,
han gaf dig kraft att stridens harnesk draga.

Han sände dig som Israels Deborah,
att lik en ljungeld, med den späda handen
slå ned till jorden denna världens stora
och resa de förkrossade ur banden.

Och hvar du gick, där strödde du som agnar
de starka, segervana härar alla,
där sönderbröt du pansar, hjälm och vagnar,
där såg du obetvungna murar falla.

Som hagelskuren slår på åkerfälten,
förfäran gick framför dig, hvar du syntes,
mot dig förgäfves drogos svärd ur bälten,
förgäfves alla stridens pilar bryntes.

Ditt land, som rykte, och ditt folk, som blödde,
de reste sig ur nöd och död och kedja,
och när din arm en konungs spira stödde,
de ville som ett helgon dig tillbedja.

Men du gaf äran åt din Gud allena.
Din ärelystnad, ditt begär, det enda,
det var att ditt förtryckta land få tjäna
och glömd till dina dalar återvända.

Och du blef glömd, när nöden var förgången,
ditt värf var fylldt, och ur din hand föll stålet.
Du blef förhånad, hos din ovän fången
och som en häxa dömd att dö på bålet.

Men som ett barn du knäppte dina händer
till aftonbön, när lifvets dag var liden,
och fromt, i lågorna af bålets bränder,
gick du, oskyldigt offrad, bort ur tiden.

Din aska blef förströdd, din graf ej finnes,
ditt namn blef skymfadt och ditt minne skändadt,
och dock, när ingen dina bödlar minnes,
står detta namn i seklers glans fulländadt.

Hvarhelst ett hjärta slår för fosterlandet,
hvarhelst en arm för höga bragder strider,
är du, Johanna d'Arc, föreningsbandet,
som adlar, styrker dem för alla tider.

Gud, gif oss stora tankar, att vi brinne
af ädel glöd, när vi till striden draga;
men, Herre, gif oss ock ett ödmjukt sinne,
och var, som fordom, mäktig i de svaga!

Georgs konungariken.

O det är skönt att vara tolf år och frisk och glad och utan bekymmer! Och att då bo i en grön skärgård med blå sjö, och att ha sin lilla båt, sin hund och sin båge och hvar morgon se solen glimma genom björkarnas löf och daggen pärla i gräset och de små vågorna, Unda Marinas leksystrar, kullra mot stranden. Ja, det är skönt, när den svala morgonluften fläktar in genom det öppna fönstret och bär på sina osynliga vingar doften af hägg, rönn och syren, medan tusen, tusen fåglars kvitter på alla grenar lofsjunger Gud. Då måste man ju själf bli som en fågel, så fri och ung, och sjunga med alla de andra och tacka Gud med alla de andra. Ty ingen är rätt lycklig utan att tacka Gud. Huru skulle något väsen på jorden kunna blomma i sann glädje utan att rota sig i Guds kärlek och känna sig lyckligt däraf?

En sådan lycklig gosse var Georg. Jag minns den sommaren, när han rodde omkring i den härliga skärgården och sjöng nästan alltid, ja, han sjöng hela dagen, och en klar, vacker röst hade han, men det tänkte han icke själf på; han sjöng beständigt för att han beständigt var glad. Där voro stora öar med höga berg och

hundrade små holmar och klippor, somliga så små, att när en björk eller en tall inkvarterat sig på dem som en hustomte, fick ingen annan än möjligen en vild vinbärsbuske eller några höga stänglar af epilobium plats på holmen. Segelsluparna tyckte icke om denna labyrint af klippholmar, ty där gingo ofta kastvindar, som tvungo en seglare att passa på sina skot, om han ej ville kantra. Fiskarbåtarna tyckte också mer om de större fjärdarna, där de hade ett bättre utrymme för noten och strömmingsgarnen än här mellan de oändliga smala sunden, de vassklädda vikarna och de branta bergspetsarna. Men Georg tyckte om denna förtjusande arkipelag. Seglare var han icke, och meta hade han väl kunnat så väl som andra, men han fann det nöjsammare att låta de små fiskarna lefva sitt glada, korta, sprittande lif i de klara vattnen än att se dem dö i en korg och äta upp dem. Han visste andra nöjen, som mera roade honom.

Där hade i flera somrar färdats små krigsångfartyg i skärgården, icke för att kriga och skjuta, ty det var nu fred, utan för att pricka ut farlederna och märka dem med målade hvita, svarta och röda märken på klipporna, så att de stora monitorerna, som likna svarta hvalfiskar, alltid skulle veta de djupaste rännorna i sjön, där de kunde gå fram, utan att stöta på grund. För samma orsak hade ångbåtarnas folk uppfört besynnerliga torn och landmärken här och där på klipporna eller bergsuddarna, och det var en konstig geografi att känna alla dessa märkens betydelse och med deras tillhjälp leta sig fram. Alla pojkar i skärgården gapade förtjusta på dessa märken, som de icke förstodo, och Georg gjorde som alla andra. Men Georg tyckte, att han väl kunde vara en lika god byggmästare som kronans matroser, och fann

sitt nöje i att göra sina egna märken hvar helst han fann ett passande ställe.

De stora hvita lakanen, ringarna och trianglarna, som ångbåtsfolket målat på bergen, kunde Georg icke eftergöra. Men hvem kunde icke bygga ett litet torn af gråsten och ställa en stake eller en kvast på dess topp? Detta var just hvad Georg företog sig, när han rodde med sin morbror genom de smala sunden. Morbror hade fullt arbete med krokar och nät, men Georg bad att få landstiga vid någon vacker strand och fick fullt arbete, också han. Knappt var han i land, innan han började bära stenar på höjden, och ett par timmar därefter, när båten återvände, hade Georg sitt torn färdigt. Det var muntert!

Nu var det likväl icke alldeles så rätt med den tornbyggarkonsten. Georg var flitig och blef snart så skicklig i sina tornbyggnader, att hans torn knappt kunde skiljas från ångbåtarnas märken på bergsuddarna. Om nu ett stort krigsskepp, som kostat flera millioner penningar, förlitat sig på ångbåtarnas märken och styrt efter Georgs geografi, så hade där blifvit ett farligt spektakel. Lyckligtvis råkade en af krigsångbåtarna, som märkt farleden, åter styra genom dessa farliga vatten. En officer stod med kikaren för ögat på däck och ropade till styrmannen: — Är du befängd, karl? Huru styr du? Ser du icke landmärket?

— Gud bevare herr kapten — svarade styrmannen. — Skulle jag styra efter det märket, så skulle vi om fem minuter törna rakt mot berget.

— Hvad för något? — skrek kaptenen. — Är det icke vårt eget märke?

— Nej, så sant jag håller rorkulten i min hand —

svarade styrmannen — så har ingen matros på vår båt kunnat vara så dum och märka den udden.

Kaptenen blef mäkta vred och skickade genast folk i land att rifva ned det vilseledande märket. Om en stund såg han ett annat lika befängdt; snart åter ett och så åter ett. Hade det nu varit krigstid, så hade man kunnat tro, att en fiende uppsatt de falska märkena för att fördärfva krigsflottan, och då hade det blifvit en rannsakning, som kunnat bekomma Georg och hans morbror illa. Men nu var det fred, kaptenen nöjde sig med att låta nedrifva alla extra märken och lät lysa i kyrkan, att ingen hädanefter skulle understå sig att fuska i skärgårdens geografi.

— Vet du, min kära Georg — sade morbror — nu lägga vi af att vara krigsbyggmästare.

— Får jag inte mera bygga torn? — frågade Georg.

— Bygg dina torn — sade morbror — men bygg dem efter ditt eget hufvud, så att de icke se ut som kronans landmärken. Hvarför skall du göra efter hvad andra gjort? Hitta på något nytt!

Georg blef fundersam. — Morbror — sade han — jag har läst någonstädes, att när kapten Cook upptäckte en obebodd ö och tog den i besittning för kung Georgs räkning i England, lät han bygga ett stenkummel på ön och planterade engelska flaggan på kumlet. Då har detta varit ett märke, att ön tillhörde kung Georg.

— Ja — sade morbror — så bruka sjöfarande ännu i dag, när de upptäcka en okänd och obebodd ö.

— Men jag är ju också en sjöfarande — menade Georg. — Här finnas många okända och obebodda öar. Jag tager dem i besittning.

— Gör det! — sade morbror.

Och Georg blef en mäktig eröfrare. Hela skärgården

vimlade af obebodda öar. Georg utvalde åt sig stora konungariken och små furstendömen, från öar med stora skogar och höga berg ända till de minsta klippholmarna, som endast hade plats för en björk och en vinbärsbuske. Och på alla byggde han stenkummel med kung Georgs flagga i toppen. Hvarför skulle icke han vara en konung, när det fanns en konung på Otaheiti? Flaggstänger funnos öfverallt, och flaggorna varierade efter öns storlek och värdighet. Den största ön, som kallades Georgien eller S:t Görans land, togs i besittning med en ordentlig flagga af en blårutig näsduk, som svajade från ett torn på det höga berget Ararat. De mindre öarna fingo nöja sig med flaggor af karduspapper eller af näfver. Hvarje ö var ett rike, hvarje ö räknade millioner invånare — millioner myror, millioner myggor, millioner fåglar. Självfa fiskarna, som hörde till rikets sjöfolk, räknades till dess undersåtar, emedan de inom konungens område bebodde sjögrässkogen vid stranden. Hvarje ö hade ännu därtill omätliga skogar, stora städer, folkrika byar, ståtliga stenhus. Hvarje ö hade hamnar och skepp, borgar och fästningar, stora boskapshjordar, öknar och bergsryggar, vägar och åkerfält.

O, det var något skönt att veta sig vara kung öfver så många riken! Ingen var så rik som kung Georg, ingen kejsare var så mäktig som han. När han rodde i sin båt med sin trogna polismästare Passe från det ena konungariket till det andra och landsteg i hamnarna, då blef han öfverallt emottagen som rikets öfverhufvud. Vassen bugade, träden hurrade, buskarna flaggade, hvarje grässtrå skyllrade gevär, blommorna nego, gräshopporna spelade fiol, myggorna dansade kadrilj och trollsländorna polka, medan de glittrande vågorna rundt omkring sjöngo folksången. Då band konungen sin båt vid en stubbe

och sade till stubben: stå på vakt! Han hälsade majestätiskt träden och klipporna, förklarade för dem sin kungliga ynnest och gaf dem sina befallningar. De voro trogna och lydiga undersåtar, de stodo orubbligt på vakt, de rörde sig icke från stället. Och då gick kungen med sin polismästare genom riket, från dess ena gräns till den andra, rödjade vägarna, sopade torgen, skipade rättvisa och såg till, att alla städer, byar, hamnar och fästningar voro i ordning samt att krigsmakten var i skick.

Ty Georg hade två farliga och mäktiga grannar, nämligen hafskonungen och luftkonungen, hvilka stundom anföllo hans riken och anställde stora förödelser. Därför skulle klipporna stå på vakt, därför skulle bergen vara fästningar och de stora träden skydda de små blommorna emot stormen. Det var konungens fröjd, när hans folk stred tappert och slog fienden på flykten; men icke aflopp det alltid utan nederlag.

En dag rodde konungen ut för att beskåda sina riken, och polismästaren följde honom. Passe var en svart pudel, äkta spanjor, med en uppöfvad fin nos att vädra rymmare i skogen. Han ansåg sin skyldighet vara att rensa riket från sådana nihilister och vagabonder som harar, räfvar och orrtuppar, men olyckligtvis misstog han sig ibland, som andra polismästare, och använde icke så sällan lagens hela stränghet mot en oskyldig fårskock, som råkade beta på ön.

Konungen rodde förbi Grekland, Italien, Spanien, Frankrike, England, Tyskland, Danmark, Sverige, Norge, Finland och fann dem alla i lycklig fred, utom att en korp förde oljud på klippan Rom och att ufven skrek i en stor hästkastanje, som hette furst Bismarck. Det är sant, att kung Georg äfven i två små riken, nämligen

Danmark och Finland, fann inbördes krig mellan de bruna myrorna och de svarta. Men kung Georg var lika sträng som rättvis; han lät utgå det påbud, att den första myrstack, som vågade ofreda en annan, skulle utan nåd kastas med skofvel i sjön och bli fiskarnas mat. Hvilket påbud polismästaren skällde ut öfver berg och backar.

Konungen hann denna gång icke besöka sina aflägsnare riken, såsom Kamtschatka, Japan, Persien, Madagaskar, Sahara, Guinea, Madeira, Jamaika, Kuba, Kap Horn, Otaheiti, Nya Zeeland, Sumatra, Java och Borneo. Han landsteg på S:t Görans land, där han på afstånd kunde se Fjäderholmarna, tog sig plats på fästningen Solskensborg, som var en klippa vid stranden, och beslöt i nåder att här äta smörgås.

Det var en varm sommardag klockan mellan elfva och tolf middagstiden. Hafvet låg blankt som en stor spegel, kantad med många små speglar emellan öarna. Hafskonungen och luftkonungen tycktes hafva slutit en evig fred med Georgs konungariken. Två höga furor, Skyhög och Molnskägg, som vaktade S:t Görans land, hvilade på gevären och sågo så sömniga ut, som hade de nu alls intet att göra. De hade fångat i sina höga kronor de sista vindfläktarna ifrån hafvet och bäddade in dem i bolster af barr.

När kung Georg ätit sin smörgås och hans polismästare haft sitt nöje af att gnaga ett gammalt hästben, besåg han ön och fann den i god ordning. Stenarna vid stranden hade sköljt sig rena i hafsbadet; blommorna hade tvättat sig i morgondaggen; smultronen hade klädt sig i uniform: hvitt under och rödt ofvanpå. Blåbären hade begärt en veckas permission för att hinna bli riktigt blå; hallonen hade ödmjukast anmält, att de just

börjat sätta kart; häggen och rönnen hade redan vid det förra kungliga besöket strött ut sina blommor och lofvade underdånigast att bjuda bär till hösten. Björken hade kammat sina hängande lockar; granen och tallen voro flitiga i att tillreda nya kottar. Den enda oförnöjda var en gädda, som råkat i träta med girsarna vid stranden, för det att de uppspärrade sina ryggborst, när hon ville uppsluka dem. Konungen lyftade sin käpp och befallde de stridande att förlikas. För öfrigt var han nöjd med sitt folk; han besåg humlornas nya honungsfabrik, berömde myrornas landsvägar och rådgjorde med bofinkarna om bästa sättet att rensa häggarnas löf från mask.

Då begynte polismästaren häftigt skälla, och kung Georg blef varse en kråka, som lurade på stararnas bo i björken. Georg var en sträng konung, som icke tålde banditer i sina konungariken. Han fattade sin båge, som han alltid bar med sig, lade an på kråkan och träffade hennes ena vinge. Krax, skrek hon och flög med linkande vinge bort till skogen.

Ja, en konung har mycket att göra; han måste tänka på allt. När kung Georg slutat sina regeringsomsorger, satte han sig åter ned på fästningen Solskensborg, där han fann en bekväm länstol. Han kunde här se ut mot det öppna hafvet; han kunde tydligt urskilja på ena sidan Fjäderholmarnas berömda grotta, på andra sidan den grå och ogästvänliga kusten af Tistelöarna. Jag undrar, tänkte Georg vid sig själf, om Signora Mara i dag har fångat något olydigt barn.

Allt var stilla. Hafvet sof i sin gungande vagga, vinden sof i furornas kronor. Solen brände fästningens murar.

Den gamle Nukku Matti trädde fram ur Fjäder-

holmarnas grotta, gick som en fläkt öfver hafvet, tog en hand full sand och strödde den ut. Kung Georg somnade och befann sig snart på rosenbäddarna, han visste ej hvar. Polismästaren utsträckte alla fyra benen och somnade bredvid.

Då begynte genast de gycklande drömmarna sin muntra lek. De klädde den sofvande konungen i en purpurmantel, de förde honom till en gyllene tron, de räckte honom en spira. — Store konung — sade de till honom — mottag dina folks hyllning! Här komma de alla för att höra dina befallningar.

Och då utbredde sig riken och länder för den mäktige härskarens blick; tusen och åter tusen gestalter, dem ingen kunde räkna — alla luftens fåglar, alla jordens växter och djur, alla hafvets fiskar — tumlade inför tronen i de befängdaste kullerbyttor och skreko öfver hvarandra: lefve konungen! Ja, det låter otroligt: äfven fiskarna skreko. Endast en röst ropade öfverljudt: jag har lidit orätt! jag har lidit orätt! Det var kråkan, som hade blifvit vingskjuten, för att hon lurat på stararnas bon. Och strax föll en annan röst in: jag har lidit orätt! Jag har lidit orätt! Det var gäddan, som icke hade fått obehindradt uppäta girsarna.

— Jag vill ej göra den ringaste af mina undersåtar orätt — genmälde den rättvise konungen från sin tron. — Låt oss nedsätta en domstol för att döma kråkans och gäddans missgärningar.

— Tyrann! — ropade plötsligt en dunderstämma ur molnet. — Kråkan är *min* undersåte; hon har vädjat till *min* dom, och jag fordrar, att du icke allenast gör henne afbön på dina bara knän, utan ock låter guldsmeden göra åt henne ett par nya vingar af guld.

Hvem var den djärfve, som vågade tala dessa för-

mätna ord? Det var luftens mäktige konung, som nalkades i ett svart åskmoln och hotande slungade kring sig ett par hvita blixtar.

— Tyrann! — hördes strax därefter en dånande röst ur hafvet. — Du har vågat lyfta din käpp mot gäddan, som är *min* undersåte. Hon har vädjat till *min* dom, och jag fordrar, att du icke allenast klifver ned under vattnet och gör henne afbön, utan äfven afskalar med din pennknif alla girsarnas ryggborst.

Denna nya och fruktansvärda motståndare var ingen mindre än hafskonungen själf, som kom ridande in på en ofantlig våg från det öppna sundet. Liksom på trots lät han ett vågsvall gå in öfver stranden ända till foten af konungens tron.

— Hvad nu, luftkonung? — svarade kung Georg frimodigt. — Håll dig stilla, och tro ej, att du kan skrämma mig med dina väderblixtar! Äro fåglarna dina undersåtar, så bör du beskydda de svaga mot våldsverkare och icke tillåta kråkan att ofreda stararnas bon. Och du, hafskonung, menar du att mina klippor äro af mossa? Drag tillbaka din öfvermodiga våg; skum är han, och med mig må du icke stångas. Äro fiskarna dina undersåtar, så är det din plikt att näpsa röfvare och icke afväpna de svaga, när de försvara sitt lif. Jag vill säga eder något, och det är ett kungsord: rättvisa åt alla! Den af edra undersåtar, som gör våld på mitt område, han måste underkasta sig mitt rikes lagar.

— Vi förklara dig krig! — röt luftkonungen.

— Krig på lif och död! — dånade hafskonungen.

— Välan, mina tappra härar och fästningar, varen på er vakt! — utropade kung Georg hjältemodigt och sprang ned från tronen för att ordna sitt rikes försvar. Hela den stora skaran af de många tusende, som nyss

förut höjt sina lefverop för kung Georg, skingrades nu som ett töcken; det svartnade kring tronen, Tistelöarnas elaka drömmar flögo in genom sundet och blandade sina vilda upptåg med det glada skämtet af Fjäderholmarnas drömmar. Det dånade och det brusade rundt omkring som vattufloder och hvirfvelvindar — kung Georg kände ett blänkande svärd i sin hand och sprang upp på den högsta klippfästningen. Där stridde han oförfärad mot luftens och hafvets konungar med alla deras rytande krigshärar. Hans folk stred som han; det var brak och dunder kring allt himmelens fäste... en tornhög bölja rusade fram för att uppsluka S:t Görans land...

Då vaknade polismästaren och började skälla.

Ja, då vaknade också kung Georg af att regnet slog mot hans ansikte och rann in under hans tröjkrage. Han satt kvar på sin fästning Solskensborg, vid foten af besittningens torn, där han somnat i middagsvärmen, och han hade icke märkt, att ett åskväder uppstigit medan han sof. Nu hade det brutit löst, drömmarna hade icke ljugit, de hade endast gifvit honom ett blänkande svärd och lagt i hans mun en hjältes ord. En hjältes hjärta behöfde de icke gifva honom, det hade han redan, ehuru armen var svag.

Det var icke ett leksakskrig, det var verkligen luftens och hafvets mäktiga furstar, som hade förklarat krig mot Georgs konungariken. Alla träd på öarna böjde sig som bågar för en hvinande storm, gräs och blommor lade sig längs marken, de fredliga små fjärdarna gingo i hvitt skum, regnet stod som spön i backen, piskande vågorna, så att de måste huka sig ned, och rann i forsar utför bergväggarna. Polismästaren skällde icke mer, han tjöt, han ropade revolution och kröp, så långt han förmådde, ned i en bergsklyfta. En enda blick hade Georg

tid att kasta mot sundet, där han i drömmen sett tornvågen rusa in. Och se, där kom ett berg af svartgrönt vatten med hvita toppar — det pressades mellan stränderna, det bortsopade träden, det vältrade sig mot S:t Görans land...

Mera såg icke Georg, han hann endast som i drömmen ropa: varen på er vakt, mina fästningar! Med detsamma kastade han sig raklång ned i bergsklyftan på Solskensborg bredvid polismästaren... jättevågen gick öfver berget, men bröt sig emot dess fasta mur, delade sig och lyckades endast i spridda svallvågor intränga på ön, som han ville förhärja. Här och där bortsköljdes en blomstertufva, här och där knäcktes en ung asp eller afbröts en nyponbuske, men mer förmådde icke hafskonungen ödelägga. Intet enda fågelbo hade förgåtts, ingen enda myrstack hade funnit sin undergång; besittningens torn och fästningens klippmur stodo oskadade. Solskensborg hade räddat ön, och våt, men segerrik, uppreste sig kung Georg bakom sin skyddande mur.

Luftkriget fortfor ännu en half timme med fullt raseri. Georg fattade en åra och sprang ut midt i striden, där faran var störst. Det var som om hela ön fått en ny kraft, sedan den såg honom. Skyhög och Molnskägg kämpade i spetsen för ungskogen och mottogo stormens vildaste anfall. Vinden luggade deras yfviga kronor, så att barren flögo och det brakade i grenarna. Här och där föll en kvist, hvirflade i luften och kastades slutligen ned i den brusande sjön. Men Skyhög och Molnskägg — värdiga söner af deras stolta fäder med samma namn — höllo oöfvervinneligt stånd mot alla fiendens anfall. De böjde icke en tum sina djärfva stammar; mot dem bröts stormilen, såsom nyss förut vågen bröts emot klippan, och ungskogen var

räddad. Seger! Seger! ropade kung Georg från sin fästnings torn. Seger! Seger! skällde polismästaren Passe, som morrande krupit upp från fästningens kasematt.

Stränga herrar regera sällan länge. Efter en half timme hade åskvädret gått öfver, himlen var åter klar, stormen lugnade, sjön skickade skamflata små vågor som fredsunderhandlare mot stranden. Georg försporde inom sig en stark frestelse att utbyta sin kungliga värdighet mot en borgerlig filbunke.

Han såg sig om efter sin båt. O ve, de fientliga makterna hade afskurit för honom återtåget. Båten hade kastats emot en hvass strandklippa, fått ett hål i sin sida och blifvit obrukbar.

En konung måste kunna hjälpa sig själf, tänkte Georg, tillstoppade hålet i båten med mossa och rodde frimodigt ut med sin Passe. Mossan höll jämt två famnar från stranden: då forsade vattnet in i båten. Georg och hans trotjänare måste vända om. Våta voro de förut; det betydde ingenting, att de nu blefvo våta om fötterna.

Hvar voro nu alla de många tusende, som församlats kring tronen för att afvakta sin härskares befallningar? Ingen af dem kunde ro honom öfver sjön. Så framt hans majestät ej ville hålla till godo med smultron och omogna blåbär, skulle han bli utan middag.

Än sedan? Hade konungen icke segrat i ett stort fältslag? Hade han icke tillbakaslagit luftens och hafvets mäktiga konungar, som förstört så många väldiga skepp? Och hade icke mången hjälte blifvit utan middag som han? Georg skrattade, satte sig åter på fästningen Solskensborg och sjöng sin visa:

»Säg mig, du lilla fågel, där mellan almens blad,
hur kan du ständigt sjunga och ständigt vara glad?»

Det klang så friskt öfver stranden och sjön. Rödstjärten, som trodde, att frågan var ställd till honom, dröjde icke att svara. De öfriga föllo in, och snart kvittrade hela skogen. Det blef muntert på S:t Görans land. Kunde icke undersåtarna ro hem sin konung till middagen, så kunde de åtminstone spela taffelmusiken. Och smultronen tycktes niga i skogsbacken och säga: var så god, försmå icke hvad huset förmår!

Men Georg *ville* vara hungrig. »Gossen från Brahestad» hade i trettio dagar intet annat att äta i Athens fäste än en hand full majs och några bönor om dagen. Sådant är godt att kunna, när det behöfves. Georg torkade sina våta kläder i solskenet och sjöng den ena visan efter den andra.

Klockan blef ett, hon blef två, hon blef tre — det kunde Georg märka af solens gång. Han beslöt att än en gång vandra kring ön och bota alla skador, som kriget förorsakat. Då syntes en båt...

— Finner jag dig ändtligen? — hördes morbrors glada röst från båten. — Jag har sökt dig i alla dina riken. Och du kan ännu sjunga, utan middag och efter ett sådant krig!

— Å, morbror, båten är invalid, men jag har tappra krigsmän och starka fästningar! Jag har besegrat luftkonungen och hafskonungen; de ha icke ens förmått störta mitt torn. Det går ingen nöd på oss.

Polismästaren Passe var af en annan tanke. Han hade ledsnat vid att gnaga det gamla hästbenet och skulle gärna gifvit seger, ära och hjälterykte för en

färsk kosvans. Med ett hopp var han den första i morbrors båt.

Och kung Georg återvände sjungande till det länge väntande middagsbordet.

* * *

Somrar grönskade och vintrar snöade öfver den vackra skärgården. Hafskonungen och luftkonungen fortforo, tid efter annan, att anfalla Georgs konungariken, men blefvo alltid tillbakaslagna. Fästningen Solskensborg, understödd af fältherrarna Skyhög och Molnskägg, försvarade S:t Görans land med samma hjältemod som förut. Murarna hade icke sviktat, klipporna hade icke rämnat, och drömmarna fortforo att drifva sitt muntra skämt med sömniga seglare.

Men hvar var kung Georg?

Flera år efter Georgs sommar rodde jag, en annan sommar, ensam genom de blanka sunden förbi Georgs konungariken. Jag rodde förbi dem alla: Kamtschatka, Japan, Persien, Madagaskar, Sahara, Guinea, Madeira, Jamaika, Kuba, Kap Horn, Otaheiti, Sumatra, Nya Zeeland, Java, Borneo, Grekland, Italien, Spanien, Frankrike, England, Danmark, Sverige, Norge och Finland. På några af dem upptäckte jag ännu kvarlefvor af torn på bergshöjderna. Likväl tyckte jag mig märka spår af förfall och en viss oordning på några af öarna. Kullfallna träd stängde gångstigarna; sjögräs och torra kvistar uppfyllde städernas torg, som fordom voro så omsorgsfullt sopade; hamndammarna hade mångenstädes störtat omkull. Jag hade icke tid att undersöka det inre af öarna, men jag var nästan viss på, att kråkorna åter ofredade stararnas bon och att de bruna myrorna förde krig mot de svarta. Hvar var kung Georg?

Jag kom till S:t Görans land. Det var en klar och varm dag. Besittningens torn stod nästan oskadadt kvar på berget Ararats topp. Flaggstången reste sig på sin gamla plats, inkilad mellan stenarna, men den blårutiga näsduken hade blåst bort i okända öden. Solskensborg och de gamla fältherrarna stodo kvar på sin post. Det förekom mig som skulle denna ö, likasom alla andra, vänta sin konung. Vassen bugade, träden hurrade, buskarna flaggade, hvarje grässtrå skyllrade gevär, blommorna nego, gräshopporna spelade fiol, myggorna dansade kadrilj och trollsländorna polka, medan de glittrande vågorna rundt omkring sjöngo folksången. Ack, de hade känt min båt, de trodde att jag förde till dem deras konung, och när jag nalkades stranden, hörde jag dem alla med en röst fråga: Hvar är kung Georg?

Ja, hvar var han? Om jag också kunnat säga dem det, hade jag icke haft mod därtill, ty deras kärleksfulla hågkomst rörde mig. Det var en skön natur i sin sommarfägring, som begärde tillbaka sin barndoms kung. Men jag kunde ju icke säga dem hvar han var; jag visste blott, att han var långt, mycket långt borta, att han nu var i ett skönare land, i ett land af eviga somrar, utan stormar och utan krig, och att han nu sjöng mycket skönare visor än någonsin förr. De skulle icke ha förstått mig; jag lämnade dem hellre att okunniga blomma och vissna i deras korta fägring. Lycklige Georg, lyckige kung öfver barndomens blomstrande riken, som förblifvit dig trogna och som du aldrig såg vissna i ålderns höst!

Tändstickan.

Tändstickan låg för första gången i sin nya låda på fabrikens bord och betänkte det, som härtills tilldragit sig under hennes korta tillvaro. Hon kunde ännu dunkelt erinra sig, hvar den stora aspen vuxit vid älfstranden, huru han blifvit huggen, sågad och slutligen sönderhyflad till många tusen små spjälor, af hvilka tändstickan var en. Därefter hade stickan blifvit sorterad i högar och rader med sina kamrater, doppad i afskyvärda smältpannor, upplagd att torka, åter sorterad och slutligen inlagd i lådan. Detta var just inga underbara öden eller stora hjältedater. Men tändstickan hade fått en brinnande lust att uträtta något i världen. Hennes kropp var danad af den rädda aspen, som alltid darrar, för att den sakta aftonvinden kunde uppväxa till storm och upprycka honom med rötterna. Men så var i stället stickans hufvud doppadt i sådana ämnen, af hvilka man får den ärelystnaden att vilja lysa för världen, och därför var där likasom en beständig motsats mellan kroppen och hufvudet. När det eldfängda hufvudet i tysthet sprakande ropade: — Rusa nu fram och uträtta något! — hade den försiktiga träkroppen alltid en invändning till hands och hviskade: — Nej, håll, vänta ännu litet, fråga dig för, om tiden är inne!

Medan nu stickan låg med sina kamrater inlagd i lådan, blef hon varm om hufvudet och kände en besynnerlig lust att fatta eld. Men aspträdet uti henne höll emot, och stickan frågade plånet på lådan: — Månne det nu är tid? Plånet svarade: — Jag märker väl, att du är en gulnäbb, som genast är färdig att rusa åstad. Gif dig tålamod och gör inga dumheter, du kan ändå ingenting uträtta utan mig, ty du är en säkerhetständsticka. Tror du väl, att jag skulle tillåta dig uppbränna fabriken, som är vår födelsebygd, och den unga flickan, som varit vår uppfostrarinna?

Stickan gaf sig tålamod och blef inpackad, jämte sin låda och millioner andra kamrater, i ett stort magasin. Medan hon låg där, kom åter den onda ärelystnaden i det eldfängda hufvudet, men hejdades af den darrande aspen. — Är det nu tid? — frågade stickan. Plånet svarade: — Jag kan ingenting se, här är så mörkt; men gif dig tålamod! Tror du, att jag skulle tillåta dig uppbränna magasinet och hela den stora, folkrika staden?

Stickan fördes ombord på ett fartyg för att sändas till andra orter. Det var en mörk natt, stormen hven genom tackel och tåg, fartyget brottades med vågorna långt ute i öppna hafvet. — Är det nu tid? — frågade stickan åter, ty det syntes henne alltför frestande att upplysa ett mörkt och stormande haf. Plånet svarade: — Vänta litet, jag vill höra om stormen fått någon befallning att låta skeppet förgås.

Stormen svarade, att han icke fått någon befallning därom. — Gif dig ännu tålamod — hviskade plånet. Fartyget ankom lyckligt till sin bestämmelseort, stickan fördes i land, upplades i en handelsbod och såldes jämte sin låda. En fattig flicka köpte henne, förde henne hem till sin moders koja och satte sig vid spiseln att borsta

lin. Stickan såg de sköna, mjuka linflagorna, kände åter den onda lusten och frågade: — Är det nu tid? — Vänta — svarade plånet — jag vill fråga elden i spiseln, om han fått befallning att bränna upp stugan. — Elden svarade, att han ingenting kunde göra, han hade fått befallning att hålla sig stilla och koka grytan. — Gif dig till tåls — sade plånet till tändstickan.

Flickan gick andra dagen ut med ängsfolket för att bärga hö. Om natten sof hon med sin moder i ladans torra, doftande hö. Emedan hon tidigt följande morgon skulle uppgöra eld åt ängsfolket, bar hon stickládan i sitt matknyte. Stickan kände doften af höet och sade till plånet: — Käre, låt mig nu stryka mitt hufvud mot din sida; det vore så skönt att tända höet! — Plånet svarade: — Jag vill fråga regnet, som nu börjar smattra på ladans halmtak. — Regnet svarade: — Rör dig icke, om ditt lif är dig kärt, ty jag har fått befallning att skydda ladan. — Gif dig tålamod — sade plånet till tändstickan.

Andra dagen kom flickans broder, som var en sjöman, och sade: — Farväl, mor; jag måste nu resa till Björneborg för att gå på långresa, först till Vasa, sedan till Amerika. Har ni en tändsticka att låna mig? — Flickan gaf honom sticklådan, sjömannen gick och kom till ett ställe, där järnvägen sprängdes genom berget. Där fick han nattkvarter hos bergsprängarna och hade till hufvudgärd ett fat, uppfylldt med krut. — Nu? — frågade stickan, och hon kunde knappt afhålla sig från att rusa med hufvudet emot plånet. Men plånet bannade henne och sade: — Skäms, brushufvud; ser du icke, att på andra sidan om fatet sofver ett litet barn?

Sjömannen gick nästa morgon vidare, kom till staden Björneborg och gick där ombord på ångfartyget Österbotten, som skulle resa till Vasa. Andra dagen gick

ångfartyget ut till sjöss. Det var middagstid, klart solsken, frisk blåst; skeppet var uppfyldt af folk och tungt lastadt med gods. Nu sade plånet till stickan: — Är du vid lif? — Stickan svarade: — Jag väntar min tid, jag har aldrig varit så färdig som nu att uträtta något. — Då vill jag förtro dig en hemlighet — hviskade plånet. — Jag hörde vågorna fråga vinden, om han fått någon befallning, men vinden svarade nej. Därefter hörde jag vinden rusa ned till eldstaden under ångpannan och fråga de brinnande kolen, om de fått någon befallning, och kolen svarade nej. Och åter hörde jag kolen fråga järnplåtarna i fartygets sida, om de fått någon befallning, och järnplåtarna svarade nej som alla de öfriga. Då språkade kolen sig emellan och sade: — Intet af de fyra elementerna har fått någon befallning, och likväl måste det ske. Hvem skall göra det?

— Jag — sade stickan.

— Det är icke möjligt — genmälde plånet — ty du är blott elementernas lilla springpojke.

Stickan hade haft lust att fråga plånet, om icke David slog Goliath, men hon teg, hon hade nu lärt sig vänta.

Den unge sjömannen stod vårdslöst lutad mot några pappersbalar på mellandäcket. Han var lättsinnig och sorglös som mången annan vid hans ålder. Tiden blef honom lång, han framtog en cigarrett och därefter lådan med tändstickorna.

— Nu eller aldrig! — sade stickan till plånet.

— O, nej — sade plånet; — icke ännu, icke ännu! O, det sköna fartyget, det dyrbara godset och de många oskyldiga människorna, hvad ondt ha de gjort dig, att du skulle ställa dem mellan elden och hafvet? Icke ännu, icke ännu!

Men stickan hörde ingenting mer; i samma ögonblick

tog hon eld mot plånet. En klar låga flammade upp, men ingen märkte henne i det ännu klarare solskenet. Sjömannen tände cigarretten och kastade strax den brinnande stickan vårdslöst ifrån sig. Nu hade alla elementerna fått den hemlighetsfulla befallning, hvilken de länge väntat. Vinden förde stickan mot den af solen torkade pappersbalen, stickan klängde sig fast vid dess sida, och balen fattade eld. Vattnet, i stället att släcka elden, vägrade göra sin tjänst i pumparna; järnet, som ej kunde antändas, begynte dess mera att glödga, och blåsten fördubblade den härjande branden. Inom en kort stund var det sköna fartyget förloradt, och bland dess olyckliga passagerare och besättning hade några funnit sin död i elden, några i hafvet och andra blifvit räddade.

Icke långt från det brinnande vraket, på de af kol och rök svärtade vågorna, sam den yttersta lilla skaftändan af en brunnen tändsticka och bredvid henne det vattendränkta plånet af något, som fordom varit en sticklåda. — Olycksaliga sticka — sade plånet — hvad har du gjort? Det hade varit bättre, att du aldrig blifvit skuren ur aspens hjärta.

Den lilla brända stumpen af stickan höjde ur vattnet sin sotiga spets och svarade:

— Sade jag icke, att jag skulle uträtta något, blott jag visste min tid? Nu är jag namnkunnig, jag har förstört ett stort skepp, hela landet talar om mig, och ingen tändsticka har kommit till en så stor heder. Men var lugn för mig, jag är nöjd med min ära. Jag vill nu flyta till lands och låta doppa om mig. Följ med mig, vi skola ännu uträtta märkvärdiga ting. Jag skall bli en välgörenhetständsticka, jag skall i kallaste vintern antända en stor skog för att värma de fattiga; du skall få se, att jag ännu gör många människor lyckliga.

En stor, hvitskäggig våg, som reste bakom stickan sin skummande hjässa, förnam dessa ord. — Du usla spillra af ett stort träd — sade vågen — hvad kunde du uträtta annat än lyda befallningar, dem du ej kände? Se, de väldiga elementerna, af hvilka du är endast ett lösryckt stoftkorn, kunna ej annat än vänta och lyda. Försvinn, med ditt löjliga högmod och dina dåraktiga framtidsplaner, i det okända djupet!

Och vågen rullade fram som ett berg af snö och begrof under sig den svärtade stickan med det af vattnet upplösta plånet. Sök hennes spår, och sök hennes ärelystnad långt ner i hafvets djupaste dy, där hon namnlös och obegråten multnar i glömska!

Sikku.

I konung Karl den tolftes tid lefde i norra Finland en fattig vallgosse vid namn *Sikku*. Det skulle vara *Sixtus*, men den finska tungan är nu en gång för alla sådan, att hon brukar omskapa namnen efter sitt sätt, såsom hon bäst kan uttala dem. Sikku var så fattig, att han hade hvarken mössa, skjorta eller skor, men detta bekymrade honom icke det allra minsta. Han var alltid glad och förnöjd, och när han vallade korna vid foten af Sipuri berg, sjöng han sina visor från morgon till kväll, blåste i sin lur af näfver och hade sitt stora nöje att höra bergets eko härma honom.

Sikku hade en gammal fällknif, det var hans rikedom, och därtill en kamrat vid namn *Kettu*, hvilket betyder på finska räf; en långnosig, långsvansig gul hundracka, trogen och argsint. De två höllo tillhopa i lust och nöd; Kettu dref korna tillsamman, Kettu vakade, när Sikku tog sig en lur vid middagsstunden, och Sikku delade med Kettu det hårda brödet, som var bådas gemensamma frukost och middag. Till brödet bestods en skön soppa af klart källvatten och nästan alla dagar en fin efterrätt: smultron, hjortron, åkerbär, blåbär, lingon, häggbär eller rönnbär, allt efter sommarens tid, men sådant föraktade Kettu.

Sikku tyckte sig må som en prins i skogen. Men när det blef mycket regnigt och kallt, begynte han på kvällen längta till grötgrytan. O, den sköna, varma grytan, där fick han skrapa åt sig hvad där fanns kvar på kanterna, men Kettu fick slicka slefven och stjäla Missekattes mjölk i den söndriga stenkrukan vid vattsån på golfvet. Det aflopp sällan utan batalj.

Husbonden i Anttila gård var girig, värdinnan var snål, men hvad rörde det Sikku? Han hade sin frihet, han skulle endast ansvara för att gårdens femton kor kommo riktigt tillbaka att mjölkas om kvällen. Och det gick en tid mycket lyckligt; något annat bekymmer hade ej Sikku i denna världen.

En dag klef han upp på den högsta bergstoppen, medan Kettu vaktade korna i dalen. Där var en vid, skön utsikt öfver skogar, kärr och små ensliga sjöar, men ingen människoboning. Aldrig i sitt lif hade Sikku trott, att världen kunde vara så stor. Han blef så förunderligt varm om hjärtat, när han såg solen glittra i sjöarna mellan granarnas mörka grenar, och när molnen seglade öfver himmelen, blänkte det ena glittret upp efter det andra, försvann i skuggan och blänkte ånyo upp på ett annat ställe. Sikku sjöng och blåste däremellan i näfverluren, det klang så lustigt i berget, det blef en visa:

Sipuri berg, tutu, tutu,
falidu!
I hela världen finns ingen gosse,
som vallar kor på en sådan mosse,
tutu, tutu,
falidu!

Vid det han sjöng, stod oförmodadt en liten krokryggig gumma bredvid honom på berget och sade till honom:

— Allt det du ser skall vara ditt, om du vill vara min gosse och lyda mig.

— Åhå — sade Sikku och betraktade gumman, som han kände igen: det var trollgumman från Allis torp.

— Gif mig din hvita ko Kimmo — sade gumman — och säg, när du kommer hem, att vargen rifvit henne.

Sikku fick stora ögon och svarade: — Nej, så dum är jag inte.

— Skyll dig då själf! — sade gumman, och med detsamma hoppade hon kråka utför berget.

Kettu begynte skälla i dalen, Sikku sprang ned och fann, att Kimmo sjunkit i kärret, så att endast hornen stodo upp öfver det gröna gungflyet. Sikku försökte draga henne upp, men där räckte hans krafter icke till, och när han arbetat sig trött, måste han gå hem med de fjorton korna. Skällkon Mansikka råmade, Kettu tjöt. Sikku berättade olyckan, fick stryk och skickades andra dagen utan vägkost i vall.

Nu sjöng han ingen visa, han satt bedröfvad och hungrig vid foten af berget. Då kom Allis skäggige trollgubbe och sade till honom: — Gif mig din svarta ko Mustikka, och säg att vargen har rifvit henne, så vill jag gifva dig allt det land du kan se från Sipuri berg!

— Nej, så dum är jag inte — svarade Sikku förargad.

— Skyll dig då själf! — sade gubben, och med detsamma stöp han kullerbytta utför berget.

Kettu begynte skälla, Sikku sprang dit och fann Mustikka död vid skogsbacken. Hon hade ätit någon giftig ört och kunde ej mera fås till lif. Sikku grät, hämtade i en näfverstrut vatten ur källan och slog öfver

Mustikkas hufvud, men det hjälpte icke, han måste gå hem med tretton kor och berätta olyckan. Nu stängdes han tre dagar utan mat i källaren. På fjärde dagen skickades han åter i vall med de tretton korna och fick en påse med vägkost, men när han blef hungrig redan vid grinden och öppnade påsen, fann han där endast en gråsten.

Sikku gick med korna till berget, åt bär i skogen och satte sig bedröfvad på en stubbe midt ibland korna, för att ingen olycka mer skulle hända. Då kom till honom Allis lilla vackra trollflicka, som alltid såg i kors, räckte honom en mjuk hvetebulle, klappade honom på den magra kinden och sade: — Gif mig din röda ko Mansikka, och säg, när du kommer hem, att björnen rifvit henne, så skall du få hvetebullen och allt land du kan se från Sipuri berg!

Sikku var så hungrig, att han kunnat sluka en bulle af mossa. Han såg på hvetebullen, han såg på den lilla vackra trollflickan och måste bita sig själf i tungan för att ej strax svara ja. Men trollflickan skrattade, och detta förargade Sikku. — Nej — sade han — så dum är jag inte.

— Så skyll dig själf! sade flickan och med detsamma flaxade hon rätt som en skata bort till skogen.

Sikku fruktade en ny olycka och sprang till Mansikka, som ju hade betat nära intill honom, men Mansikka låg redan raklång på gräset, en huggorm hängde fast vid hennes nos, och inom en kort stund var hon död. Hvad hjälpte det, att Sikku slog ihjäl ormen? Han måste gå hem med tolf kor och berätta olyckan.

— Säg nu själf hvilket straff du förtjänar! — sade den vredgade husbonden. — Vill du, att jag skall steka

dig i badstugans ugn, eller vill du hellre kastas ned i den djupa brunnen?

— Jag rår icke för det — svarade Sikku gråtande. — De ha tre gånger lofvat mig allt land jag kan se ifrån Sipuri berg, om jag ville stjäla och ljuga, men det kan jag ju icke.

— Jaså — sade husbonden. — Det är allt mitt land, som man ser ifrån Sipuri berg, och jag lofvar dig det, om du före nästa fullmåne leder till gården nio vackra kor i stället för Kimmo, Mustikka och Mansikka, som ligga döda vid berget. Men hvad skall jag nu göra med dig? Något straff bör du få.

— Bind honom till händer och fötter på högsta toppen af Sipuri berg och låt honom äta sig mätt af att se på landet! — sade värdinnan, som ej kunde förlåta Sikku, att hon mist sina kor.

Detta förslag behagade husbonden. Sikku blef bunden till händer och fötter öfverst på Sipuri berg, och alla förbjödos att gifva honom mat eller dryck. De återstående tolf korna drefvos af en annan vallgosse på bete till gårdens andra utmarker långt ifrån berget.

Sikku låg bunden och halfdöd af hunger på berget. Skogen doftade, sjöarna glittrade i solskenet mellan granarnas grenar, kvällen kom, natten kom, daggen föll, talltrasten sjöng, stjärnorna tindrade, månen såg ned på den fattige gossen, och ingen i vida världen tycktes mer bry sig om honom.

Men högt öfver skogen, sjöarna, daggen, trasten, månen och stjärnorna fanns likväl En, som ser alla öfvergifna på jorden, och han såg äfven den fattige Sikku. Gud sände till honom en trogen vän, och hvem annan kunde det vara än Kettu? Kettu fick gröt hemma i gården, Kettu kunde stjäla sin mjölk, som han brukade,

ur Missekattes söndriga kruka vid vattsån, men Kettu sprang hellre hungrig till berget, lade sig där på Sikkus bundna fötter och slickade hans bundna händer. Sikku blef så glad däröfver, att han åter kände sig lycklig och nöjd, och så somnade båda i månskenet.

Nu var detta i kung Karl den tolftes tid, och ett stort krig rasade i södra delen af landet. Det norra landet visste icke mycket af kriget och satt i lugn bakom sina stora skogar, när oförmodadt en fientlig flotta syntes vid hafskusten och landsatte krigshärar, hvilka utbredde sig härjande och plundrande öfver landet. En sådan grym fientlig skara kom nu äfven till denna trakt, öfverföll, brände och plundrade Anttila gård, bortförde all boskap och tog husbonden själf till fånga. När detta var skedt, spridde sig den fientliga skaran för att fortsätta plundringen i andra byar, och några kosacker kvarlämnades för att bevaka fångarna och den röfvade boskapen, till dess det blefve lägligt att föra dem ombord på skeppen.

Tidigt om morgonen vaknade Sikku däraf, att Kettu skällande bet en karl i benet. Två vilda, skäggiga män hade klättrat upp till bergstoppen för att därifrån ha en fri utsikt och se, hvartåt de nu skulle begifva sig. De funno gossen bunden, ömkade sig öfver honom, så fiender de voro, löste hans band, gåfvo honom bröd ur sina ränslar och förde honom med sig. Vid foten af berget hade de bundit sina hästar vid träden, den ena lyfte gossen med sig på hästryggen och körde bort Kettu. Så bar det af i galopp, till dess att ryttarna nalkades stranden af en stor sjö.

Här hade mycket byte och många fångar samlats af fienden. Men emedan kosackerna voro ifriga att fortsätta plundringen, lämnade de blott sex man att bevaka bytet

och fångarna, medan de öfriga redo vidare. Natten kom, och de sex kvarlämnade kosackerna begynte frukta att blifva öfverfallna i mörkret af landets folk. Därför stego de i en båt, togo Sikku med sig och rodde ut till en holme i sjön för att där tillbringa natten i säkerhet; men boskapen lämnades att beta på stranden, och fångarna fastbundos stadigt vid träden, jämte de sex hästarna.

Sikku låg mellan kosackerna på den öde holmen. Natten var mörk, den stora sjön brusade mot holmens kiselstenar, och vinden blåste åt fasta landet. Sikku låg vaken och hörde de trötta kosackernas långa, jämna andedrag, när de somnade vid hans sida. De lågo där fem, men den sjätte låg i båten som vakt.

Sikku satte sig sakta upp och lyssnade. En af kosackerna talade i sömnen och slog omkring sig med armarna. Sikku lade sig ned, men kunde ej sofva. Om en stund satte han sig åter upp, och när allt var tyst, smög han sig öfver de sofvande kosackerna ned till båten vid stranden. Här sof äfven vakten i båten och sof så tungt, att han icke märkte, att Sikku sakta sköt ut båten i sjön, satte sig grensle på bakstammen och lät vinden drifva sig bort till stranden af fasta landet.

Allt sof kosacken i båten. Han hade ridit många mil; intet under, att han sof som en stock!

När Sikku kände, att båten törnade mot land, klef han sakta ur, tog ur fickan sin fällknif och afskar fångarnas band. Kosacken sof.

Fångarna kunde knappt tro sin befrielse. De följde Sikku och bundo sin fiende i båten med samma rep, som nyss hade fängslat dem själfva. Och nu vaknade kosacken, men för sent; han var nu själf sina fångars fånge.

— Slå ihjäl honom! Låt oss ro till holmen och slå ihjäl dem alla, medan de sofva! — ropade en af de nyss befriade.

— Nej — svarade Sikku, som igenkände sin husbondes röst — låt oss hellre föra deras byte och oss själfva i säkerhet!

— De ha bränt min gård och röfvat allt hvad jag äger! suckade husbonden.

— De ha löst mina band och gifvit mig mat! — sade Sikku, som nu i hast blifvit en hel karl.

De flesta höllo med Sikku. Några redo bort på kosackernas hästar, andra drefvo boskapen undan till gömställen i skogen. Hvar och en tog hvad han kunde föra med sig af fiendens byte, och Sikku tog sin lott.

Några dagar därefter hade fienden åter gått ombord på sina skepp. Folket vände tillbaka från skogar och bergsklyftor, där de sökt sin tillflykt i farans stund. Många samlades från sina brända gårdar vid kyrkan och rådslogo, hvad de nu skulle företaga sig. Och hvad skulle de göra med de sex fångna kosackerna, ty äfven de fem på holmen hade blifvit tillfångatagna.

— Slå ihjäl dem! — ropade åter flera.

— Nej, gif dem åt Sikku! — ropade andra. — Han har fångat dem.

Sikku fick de sex fångarna, tog ett löfte af dem, att de icke mer skulle tjäna mot landet i detta krig, och lät dem sedan gå fria att uppsöka sina kamrater.

Husbonden och värdinnan på Anttila hade flyttat in i en ria, som fienden icke hann bränna i brådskan. — Ack — sade de — om vi nu hade våra sköna kor!

I detsamma sågo de en liten barhufvad, barfota,

skjortlös gosse med tillhjälp af en gul hund drifva nio vackra kor från skogsbacken nedåt rian.

— Är det icke Sikku och Kettu? — utropade husbonden.

— Är det icke våra kor? — skrek värdinnan.

Ja, det var Sikku och Kettu, där var Anttila gårds egna kor, som fienden bortröfvat. Tre hade kosackerna hunnit slakta, nio funnos kvar, och dem hade Sikku begärt som sin andel af bytet.

— Här för jag till eder nio kor! — ropade Sikku och skulle gärna ha svängt sin mössa i glädjen, men han hade ju ingen mössa.

— Hjärtans gosse, är det verkligen du? — skreko husbonden och värdinnan i sin förnöjelse, omfamnade Sikku och klappade korna. Kettu hade redan svansat in i rian för att se åt, om Missekattes söndriga kruka äfven där stod vid vattsån. Missekatte fräste, och så blef där åter krig i landet.

— Är du hungrig? — sade värdinnan till Sikku. Hon hade ondt samvete.

— Nej, jag tackar — svarade Sikku. — Ännu är det icke fullmåne.

Husbonden tog sig förlägen bakom sitt långa öra. Han hade nu fått andra tankar om Sikku och mindes sitt förhastade löfte. — Hör nu på, Sikku — sade han — låt oss vara goda vänner! Hvad gör du med så mycket land, när du är så liten? Tjäna mig troget i sju år, så skall jag hålla mitt löfte, och du skall få allt land, som man kan se från Sipuri berg.

— Topp — sade Sikku.

Så tjänade Sikku troget i sju år på Anttila gård, blef lång och stark, fick mössa, skjorta och stöflar, gifte sig med gårdens dotter, den snäila Greta, och

fick med henne icke allenast allt land, som man kunde se från Sipuri berg, utan ännu därtill hela den nybyggda Anttila gård. Kettu och Misse ligga båda begrafna vid foten af berget; men om Allis troll vet man endast, att där nu är ett kråkbo, och folk säger, att kråkorna äro icke att lita på

Hvar få vi en julgran?

(Jullek.)

Nisse och Nasse hafva gått till skogen att hugga en julgran. Barnen föreställa träd: en är björk, en är rönn, en är hägg, en är asp, en annan är tall och den sista enrisbuske. Den längsta är gran. Den minsta kan vara en stjärna, som gömmer sig bakom granen. Få träden något hvitt öfver sig, så föreställer det snö.

NISSE. Uff! Det är besvärligt att vada genom de höga drifvorna. Äro vi nu i skogen?

NASSE. Ja, det måtte vi vara, efter här stå så många träd.

NISSE. Så knotiga och så knaggliga! Sådana dromedarier duga icke till annat än ved.

NASSE. Skäms du inte, Nisse, att banna de snälla träden? Nu stå ju många utan löf, men du skulle se när våren kommer och de kläda sig gröna för att taga emot göken!

NISSE. Korfstickor äro de och inga träd. Innan vi söka en julgran, kunde vi först hugga oss ved till en julbrasa. Hvad säger du, om vi skulle börja med björken?

NASSE. Får gå. Björk, vill du bli en bra julbrasa? Mor skall koka en så rar gröt på dig, men du får inte spraka i gröten.

BJÖRKEN (sjunger).

Melodi: Jag gick mig ut en aftonstund.

Ack, låt mig stå till nästa vår
i skogens gröna salar,
när i min krona trasten slår
och muntra kucku galar!
Då löfvas jag i solens sken,
då kvittrar jag på minsta gren
för skog och berg och dalar.

NASSE. Stå du till våren, björk. Det är bättre att du sjunger för oss, än att du sprakar för oss. Men här är en gammal, afsigkommen hägg. Svara, hägg: vill du bli en julbrasa? Mor skall koka lutfisk på dig.

HÄGGEN (sjunger).

Ack, låt mig stå till sommardag,
så har jag sol att hoppas!
Då står jag hvit i ungt behag,
när mina blommor knoppas.
Då doftar jag för fält och dal,
och barnen möja sommarsal,
när mina grenar toppas.

NISSE. Kan man höra? Han tänker blomma ännu, den gamla stubben. Nå, blomma du, vi taga i stället den unga rönnen. Rönn, vill du bli en julbrasa? Far skall berätta sagor för dig om små älfvor i månskenet.

RÖNNEN (sjunger).

Nej, låt mig stå till nästa höst!
Då blir min drufva mogen.
Jag har en vän, som är min tröst,

då kommer han så trogen.
Det är en liten sidensvans;
då står jag röd i aftonglans,
och röd och gul är skogen.

NASSE. Och du tror, att han kommer för din skull? För dina bär kommer han, rönnstackare! Men det är detsamma, du må gärna stå. Här ha vi en surmulen tall med mossa och skägg. Tall, vill du bli en julbrasa? Farmor skall berätta för dig om jättar och troll.

TALLEN. Låt mig vara i fred! Jag ämnar bli ett skepp.

NISSE. Hvad för slag? Skall du bli ett skepp? Nej, tall, därtill är du för smalbent. Uh — torka dig om skägget, du är ju nersmetad med kåda. Vi kunna taga enrisbusken, han känner konsten att spraka. Enrisbuske, vill du hackas fin och strös om julmorgonen i vår förstuga?

ENRISBUSKEN. Understå dig att röra mig, så skall du se hur jag klöser! Jag ämnar bli en sprättbåge.

NASSE. Kantänka! Det är fasligt hvad alla träd i dag äro knottriga. Lyckligtvis ha vi här en präktig julgran. Hugg honom, Nisse!

GRANEN (springer undan). Pytt fick du.

NISSE. Han springer! Det var en baddare. Det var det första träd jag sett springa i skogen.

NASSE. Att du kan vara så enfaldig! Har du inte sett hur träden springa, när man kör om vintern med god fart på en skogsväg? Mota honom du, så tager jag fatt honom!

(De jaga granen. Alla träden ställa sig i vägen för dem och beskydda sin granne. Slutligen stanna träden i ring, och granen står midt i ringen.)

NISSE (utanför ringen). Jag står inte längre ut. Har man någonsin sett en så inpiskad skog? Jag har fått sex bulor i pannan af att jag puffat mot trädstammarna.

NASSE (utanför ringen). Jag har sju hål i jackan och sex i byxorna, för att jag snafvat omkull öfver stubbar och trädrötter.

NISSE. Vänta du, gran; jag skall hacka dig till granris och strö dig för en likprocession.

NASSE. Nej, Nisse, var inte dum! Granen vet ju icke till hvilken stor heder han kommer. Hör nu, Grangren eller Granberg, hvad du må heta, vi ämna hugga dig till en julgran. Vi skola kläda dig i blommor, stjärnor och guldäpplen. Du skall stå midt i salen, du skall skina af ljus, alldeles som himmelen skiner af stjärnor. Låt nu vackert hugga dig, ty en sådan hög ära kan aldrig vederfaras dig här i den mörka skogen.

GRANEN. Bryr jag mig om den äran? Jag tycker mer om att själf växa ända upp till himmelen.

NISSE. Skäms du inte att vara så högfärdig?

NASSE. Nej, vänta, Nisse; gräla inte! Vet du inte, Grankvist, att du skall få höra änglarna sjunga om julmorgonen?

GRANEN. Ja, det är nog skönt, men det hör jag härute också.

NISSE. Skatorna hör du, din stackare, och de skratta åt dig.

NASSE. Håll din mun, Nisse; du bara förargar honom. Hör nu, Granfelt, tycker du om små glada barn?

GRANEN. Ja, det tror jag. Hvem skulle icke tycka om dem?

NASSE. Nå, om du nu låter snällt hugga dig till en julgran, så lofvar jag dig, att många små glada barn

skola taga i ring och dansa kring dig, och de skola alla hålla så hjärtligt af dig.

GRANEN. Det var en annan sak. Kan jag göra barnen en glädje, så må du gärna hugga mig i små bitar. Damma till bara!

NASSE. Det var hederligt taladt, Granholm! Men så skall du också bli fin. Och nu är väl skogen så artig och makar åt sig en smula.

BJÖRKEN. Få vi med af konfekten?

HÄGGEN. Få vi guldstjärnor?

RÖNNEN. Få vi russin?

TALLEN. Få vi flaggor?

ENRISBUSKEN. Få vi basa barnen, när de rycka pälsen af julgubben?

NISSE. Jag skall basa er!

NASSE. Vänta litet, jag vet hvad ni få. Julgubben skall dela ut sina sköna klappar åt hela skogen. Unga björk skall få en ny sol på himmelen och en guldkam för sina hängande lockar. Gamla hägg skall få en ny vår och nya blommor. Liten rönn skall få körsbärsvin i sin klase och ett sammetssläp för sin sidensvans. Tallen skall få en skeppskråka i sin topp och enrisbusken en sax att klippa sina långa naglar. Jag vill bedja snöflingorna, att de sockra hela skogen hvit, och sedan skall jungfru Solsken smälta sockret till karameller. Hvad säger du nu, allrakäraste skog? Är du nöjd med julklapparna?

ALLA TRÄDEN. Tack, Nasse, nu skall det bli muntert i skogen. (De maka sig ur vägen och lämna granen fri.)

(Nisse och Nasse hugga granen. Alla träden dansa och sjunga:)

Nu så dansa vi i ring på ljung och snö,
nu så kransa vi omkring vår unga mö.
Julegran är skogens gröna vinterbrud,
julegran skall bo så skön i blomsterskrud,
och brudtärnor har hon nog på balen.
Himlens stjärnor fålla brudens slöja rik,
himlens änglar hålla där så ljuf musik.
Nu så gläntar jul i port och kammardörr,
vänta nu en smul, han snart är här, som förr!
Ingen brud är skön som lilla julegran,
ingen skrud är grön som hon i hela sta'n;
julekväll står bröllopet i salen.

Ängens söndagsmorgon.

(Sommarlek.)

Man ser en grön äng nedanför ett berg och en tallbacke ej långt från sjön. Här uppträda feen Tusenskön, lille Carl, många blommor, några träd, en mosse, en ormbunke, en mullvad, en gök, en bofink, en groda, berget, jorden, luften, vattnet och elden. Det är tidigt en vårmorgon. Alla blommorna bära kransar, träden och elementerna kronor på hufvudet.

BLOMMORNA SJUNGA.*

Vi äro så blyga, vi äro så små,
vår Fader i himlen, han ser oss ändå.
Vi kläda hans ängar, vi pryda hans dal,
vi möja hans grönskande midsommarsal.
Och aldrig vi spinna och väfva och sy,
och dock är vår klädning beständigt som ny.
Så klädd var kung Salomo icke ändå
som en af oss små, dem man trampar uppå.

GÖKEN.

Solen upp ur hafvet går,
kucku!
Daggen stänker skog och snår,
kucku!

* Ängsblommornas visa. Läsning för barn, 5:te boken, melodi af *Richard Norén.*

Morgonluft i världen susar,
vakna, äng, som oss förtjusar,
vakna upp till sol och vår!
Kucku!

SIPPAN, *anemone*
(torkar sömnen ur ögat).

Jag är munter, som du ser.

VIOLA (gäspar).

Gärna sof jag litet mer.

GALANT (en gosse).

Midt i natten han oss väcker
ur vår allrabästa blund.

GULLVIFVAN, *primula*.

Ack, du latmask! Dagen bräcker.
Morgonstund har guld i mund.

DUFKULLAN, *trientalis*.

Hvem är det, som nalkas där?

ÄNGSNEJLIKAN, *dianthus*.

Det den lille gossen är,
som ju hvarje blomma känner;
han är en af våra vänner.

NÄSSLAN, *urtica*.

Honom jag visst aldrig bränner.

KARDBORREN, *arctium* (en gosse).

Aldrig jag hans tröja stack.

GERANIUM.

Hvad är det för löjligt snack?
Liksom ville vi ej alla
honom strax om halsen falla!

FÖRGÄT-MIG-EJ, *myosotis.*

Hvad du talar vackert! Ack,
månn' han hunnit mig förgäta?

SVÄRDSLILJAN, *iris* (en gosse).

Man skall se de börja träta!

SMULTRONBLOMMAN, *fragaria.*

Mig så får han gärna äta,
när jag blir ett rödlätt bär

BLÅBÄRET, *vaccinium.*

Mig också, när blå jag är.

VALERIANA.

Kära, gör dig ej besvär!
Jag hört honom säga ofta,
han begär blott dem, som dofta.

STJÄRNBLOMMAN, *stellaria.*

Ingen träta! Han är här!

(Lille Carl inträder, bärande under armen en bok.)

CARL.

Skön god morgon, vackra äng!
Dagg och sol på blomstersäng!
Veten I, små blommor kära,
att i dag det söndag är?

LILJEKONVALJEN, *convallaria.*

Ja, så sägs han nämnas plär.
Men för den, som Gud behagar,
är det söndag alla dagar.

CARL.

Ha ni läst er morgonbön?
Ha ni sjungit till Guds ära?

GULLVIFVAN.

Om vi glömt vårt lof hembära,
vore ängen mer ej grön,
vore is på blåa sjön,
vore solens strålar kalla,
och vi själfva skulle alla
vissnade till marken falla.

CARL.

Godt. Om Gud ej eder skänkt,
som åt fåglarna, en tunga
att hans lof i våren sjunga,
stiger from och daggbestänkt
eder doft från Herrens jord
som en lofsång utan ord . . .
Ha ni sofvit godt på tufvan?

VIOLA.

Jag kröp vackert in i hufvan.

BLÅSIPPAN.

Jag sof under gulnadt blad.

PRÄSTKRAGEN, *chrysanthemum.*

Daggen dröp på mig sitt bad.

LEJONTAND, *leontodon* (en gosse).

Men jag trätte med en spindel.

VERONICA.

Jag af dimman fick en svindel.

RINGBLOMMAN, *calendula.*

Jag för ögat knöt en bindel.

VÄPPLINGEN, *trifolium.*

Humlan i mitt öra surrat.

NYPONBUSKEN, *rosa.*

Torndyfveln för mig har hurrat.

BLÅKLOCKAN, *campanula.*

Jag har ringt till ottesången.

TJÄRBLOMMAN, *lychnis.*

Jag tog en guldfluga fången.

SMULTRONBLOMMAN.

Grodan såg på mig från spången.

GERANIUM.

Nyckelpigan kom i natten
bärande en så med vatten,
myran hjälpte till med stången.

HUNDLOKAN, *heracleum*

Men till mig så kom en slarf,
en utsvulten, skäggig larf;
jag bjöd honom honungssoppa.

KARDBORREN.

Alla skall med mat man stoppa!
Jag bet benet af en loppa.

LUKTGRÄSET, *milium*.

Jag skref bref med aftonposten.

STJÄRNBLOMMAN.

Och jag bärgade mot frosten
sländans ägg uti min kalk.

CARL.

Tack, du lilla, glada skalk!
Men när nu vi här oss sola,
passar just att leka skola.
Jag skall vara er magister,
jag är född på Floras dag,
men så lärd är icke jag,
mitt latin har många brister,
lärarekollegium
säger, att jag är smått dum,
men det låtsa vi ej veta.
Här i mina blommors hus
är jag nu ett lärdomsljus,
som vill i naturen peta...
Du, Hippuris, som för resten
liknas vid en svans af hästen,
säg mig, du med röda västen,
huru många knappar du
bär uti din tröja nu?

HÄSTSVANSEN, *hippuris* (en gosse).

En.

CARL.

Ej mer? Och du, min flicka,
säg, Veronica, hur många
knappar har du lyckats fånga
på din blåa blomsterbricka?

VERONICA.

Två.

CARL.

Nå, Iris, låt oss se:
huru många bär du?

IRIS.

Tre.

AIRA, *tåteln.*

Får man vara med kanske?

CARL.

Ja. Men du, Valeriana,
huru många bär din fana?

VALERIANA

Fyra knappar.

NÄSSLAN.

Jag också!

CARL.

Hela fyra? Ser man på!
Du, gullvifva, huru många?

GULLVIFVAN.

Fem.

BLÅKLOCKAN

Jag med!

VIOLA.

Jag med!

FÖRGÄT-MIG-EJ.

Jag ock!

HUNDLOKAN.

Mina fem de äro långa!

CARL.

Har man sett en sådan flock!
Nå, vi sätta er i samma
klass, att läxorna anamma.
Gräslök, du min gosse, dock
bär väl flera i din rock?

GRÄSLÖKEN, *allium.*

Sex.

KONVALJEN.

Jag med!

CARL.

Ja, i den klassen
bo förnäma på terrassen:
fröknarna Narciss, Löfkoja,
Lilja, Hyacinth, Tulpan ...
Gräslök, gräslök, akta tassen,

om du vill i skolan stoja,
som du är på ängen van!
Dufvekulla, lilla fru,
hör du hit?

DUFKULLAN.

Nej, jag har sju.

ERICA LJUNG.

Ack, förlåt mig! Jag har åtta.

BLÅBÄRET.

Jag också!

CARL.

Nå, knäpp med måtta!

FJÄLLSYRAN, *rheum.*

Rår jag för att jag har nio?

GERANIUM.

Blif ej ledsen! Jag har tio!

VÄPPLINGEN.

Jag också!

NEJLIKAN.

Jag med!

STJÄRNBLOMMAN.

Och jag!

RESEDAN.

Jag har tolf.

CARL.

Hvad i all dag!

SIPPAN.

Å vi ha nog många flera,
om du hinner allt addera.

CARL.

Så, att tolf ej räcka till?
Vänta, jag blir yr och vill!
Har man sett små kräk koketta
med så många knappar sprätta?
Låt mig teckna upp allt detta!

(Han antecknar klasserna.)

TALLEN.

Fråga oss, och vi berätta!

GRANEN.

Fråga oss om vintergrönskan!

BJÖRKEN.

Fråga! Göken hör din önskan!

ASPEN.

Fråga oss hur löfven spricka!

HÄGGEN.

Fråga oss hur blomstren dricka!

ENRISBUSKEN.

Fråga oss hur barren sticka!

RÖNNEN.

Fråga hur en frukt blir saftig!

EKEN.

Fråga hur man växer kraftig!

ORMBUNKEN.

Fråga hur mitt frö jag sprider!

MOSSAN.

Fråga hur jag berget kläder!

BERGET.

Fråga hur jag malmen smider!

LUFTEN.

Fråga mig om vackert väder!

JORDEN.

Fråga hur jag axet fyller!

VATTNET.

Fråga hur jag skeppet gungar!

ELDEN.

Fråga mig hur blixten ljungar!

SOLEN.

Fråga hur jag skyn förgyller!

GRODAN.

Glöm ej oss, små stackars trälar!
Fråga oss hur ormen simmar,
fråga oss hur fisken stimmar,
fråga oss hur masken krälar!

BOFINKEN.

Fråga oss om örnens vingar
och hur lärkans drill förklingar!

MULLVADEN.

Och då jag nu har den äran
tufvan vid din fot att gnaga,
jag förtäljer på begäran
de fyrfota djurens saga.

CARL.

Vänner i naturens riken,
jag är ny, och jag är fiken,
jag är visst förskräckligt sniken,
jag skall inga frågor spara.
Alltså skolen I mig svara,
allt berätta, allt förklara.
Men nu vill jag gå till backen,
där vid tallen, där vid stacken
bor en liten blomsterflicka,
som har alltför vått här nedan,
och med henne skall jag sedan
än en gång åt eder nicka.

(Han går.)

ALLA.

Kom igen! Adjö, farväl!

VERONICA.

Hvad kan väl den flickan heta,
som han så tycks efterleta?

ERICA.

Är du svartsjuk?

VERONICA.

Ja, med skäl.

IRIS.

Kardborre, ro hit en båt!
Snart är hela ängen våt
af små blomsterpigors gråt!
Hvem kan torrskodd då förblifva?

GULLVIFVAN.

Hvad är det för näsvist prat?

ANEMONE.

Gycklare! Men säg mig, Vifva,
hur är Tusenskön så lat?
Trädens skuggor sig förkorta,
solen, som en ugnsvarm tårta,
sockras hvit på himlens fat,
och vår blomsterfe är borta.

GULLVIFVAN.

Å, hon kommer snart igen.
Tusenskön är mänskors vän,
hos små goda barn hon dröjer
och i drömmen dem förnöjer.
När de vakna efter långa,
glada drömmar, undra de,
att de lilla kammarn se
fylld af ljuflig blomsterånga...
Det var deras goda fe.

FEEN TUSENSKÖN (*Bellis*) inträder.

DUFKULLA.

Där är Tusenskön!

TUSENSKÖN.

Jag önskar
mina blommor skön god dag
och att allt omkring dem grönskar.
Undren icke, att jag dröjt!
Jag sett spåren af en gosse,
som det veka gräset böjt.
Hitåt öfver sten och mosse
har sin lätta fot han höjt.
Jag har frågat solens stråle,
jag har frågat vindens fåle,
och de sagt mig, att det spår,
som i dag till ängen går
öfver väpplingarnas honung,
det är spåret af en konung...
men jag det ej rätt förstår.

VÄPPLINGEN.

Han var här.

BLÅKLOCKAN.

Han stiger neder
nu från kullens brant. Han leder
liten blomma...

TUSENSKÖN.

Det är han,
som vi väntat tusen år!
Hören I, hur skogen brusar,
berget ryter, vinden susar
och det fjärran hafvets dån
slår mot stranden långt ifrån,
medan tusen fåglar blyga
sjungande kring honom flyga?

CARL inträder, ledande vid handen LINNEA, båda med kransar på hufvudet.

ANEMONE.

Hör, hvad säger han?

CARL (till Linnea).

Du frågar
hvarför jag har dig så kär.
För att du så liten är,
för att, ödmjuk, ren och skär,
knappt din blick du höja vågar
från den tufva, som dig bär.
Vet du, att en bok jag äger
med så sköna, visa ord,
och den goda boken säger,
att den minste på vår jord
skall en gång som änglars like
blifva störst uti Guds rike...
Men se här vårt blomsterbord!

TUSENSKÖN.

Liten pilt från mänskors salar,
hur kom du i dessa dalar?
Som en fågel, dömd att tråna
längtansfull i stängda buren,
fick en frihetsdag du låna
och flög lycklig i naturen.
Se, det minsta blad dig känner,
nu är du bland släkt och vänner.
Fader din är skogen dyster,
ängen är din sköna moder,
bäcken är din glada broder,
och hvar blomma är din syster.

Men långt bortom ängens dike,
bortom skogens dunkla ränder,
bortom berg och haf och länder
är förutan gräns och like
världen all ditt kungarike.

CARL. Nej, vänta litet, Tusenskön; hvad är det du säger? Vet du icke, att jag i skolan anses för dum?

TUSENSKÖN.

Nutids frö är framtids fura,
liten slef skall fästen mura.
Ej ett lingon, glömdt i ljungen,
är så trampadt och förnedradt;
ej ett diadem för kungen
skall en dag så högt bli hedradt.

CARL. Du pratar, Bellis. Du tror dig veta mer än andra, för att du har så många knappar, men de äro alla hopvuxna.

TUSENSKÖN.

Du, som Mästaren därofvan
sändt att städa sitt gemak,
du, som han skänkt siargåfvan
i naturens bivuak,
hur vi längtat efter dig!
O, hur släkte efter släkte
ängens barn, dem solen väckte,
väntat spåret af din stig,
frågat hvarje vår, som bräckte,
hvarje höst, som solen släckte:
kommer han ej än till mig?
De ha vissnat och förbleknat,
de ha födts på nytt och räknat

timmarna, till dess du kom.
Nu så se bland oss dig om,
unna oss i dag den sköna
fröjd, som skall vår längtan löna,
att med berg och skog och ljung
här i oskuld få dig kröna
till naturens barnakung!

CARL.

Bellis, har du läst bibeln?

BELLIS.

I naturens bok vi lära
visa ord om Herrens ära.

CARL.

Så vill jag läsa för eder det skrifna ordet.

TUSENSKÖN.

Läs! Vi dricka dina ord,
arlaregn på törstig jord!

CARL (läser). »Och Gud sade: bäre jorden gräs och örter, som frö hafva, och fruktsamma träd, att hvart och ett bär frukt efter sin art och hafver sitt eget frö i sig själf på jorden. Och det skedde så. Och jorden bar gräs och örter, som frö hade, hvart efter sin art, och träd, som frukt buro och hade sitt eget frö i sig själfva, hvart efter sin art. Och Gud såg, att det var godt. Och vardt afton och morgon den tredje dagen» . . . Förstå ni nu hvem det är, som ni väntat?

TUSENSKÖN.

Nu förstå vi, att vi alla
väntat, släkte efter släkte,
Honom, som till lif oss väckte,
Honom, som vi Fader kalla,
Honom, som har allt förmått
och som skapat allt så godt.
Nu förstå vi: i Guds Eden
fanns ej sorgen, synden, vreden,
intet ondt fick oss bedröfva,
ingen höst vår glädje röfva,
ingen vinter snöa sängen,
ingen lie meja ängen,
intet hagel ned oss böja,
när Guds sommarsal vi möja.

CARL.

Och när Han, som I förbiden,
när det godas ursprungskälla
kommer efter pröfningstiden
att allt döma, vedergälla,
se, då skall han återställa
den så länge sörjda friden,
då så skola alla väsen,
mänskan, djuret, blomman, gräsen,
allt i tingens stora kedja
varda nya, goda, rena,
att i oskuld Honom tjäna
och sin Skapare tillbedja.

ALLA BLOMMORNA.

Amen.

CARL.

O, du vackra äng, du unga,
länge har din fagra blomma
prisat Gud med dofter stumma
och med tusen fåglars tunga.
Länge har du, omedveten,
blyg, försakande, förgäten,
vittnat om Guds allmakts under
i din korta fägrings stunder.
I naturens stora kyrka
fick din Skapare du dyrka,
och hans bibel låg om dagen
för ditt öga vidt uppslagen
öfver land och luft och vatten,
men i stjärnors skrift om natten.
Nu, min äng, rätt ljuft dig sira,
dina bästa kransar vira,
ty nu vill dig Gud belöna,
nu får du hans söndag fira
med hans skrifna ord, det sköna,
nu vet du din konungs spira,
nu vet du *hvem* du bör kröna!

ALLA BLOMMORNA.

Amen.

Först Carl, sedan alla blommorna lyfta sina kransar af hufvudet, nedlägga dem på marken och knäppa sina händer. Träden nedlägga sina kronor och böja sig.

CARL.

Om jag vore på marken en ört sen i går
och i morgon jag vissnade bort
och mitt lif vor' en dag i den grönskande vår
så osägeligt skön och så kort,

och jag visste ej mer,
än att himlen mig ser
och att jorden beredde min skrud,
se, jag visste dock råd
att tillbedja din nåd
och att göra din vilja, min Gud!

O, min Fader, din makt är så stor och så vis,
och du bär både himlar och jord;
men det ringaste frö måste vittna ditt pris
och det minsta förkunna ditt ord.
Se, jag stoft, som förgår,
när jag letar ditt spår
och utstakar din lönnliga stig,
bär jag, stark i ditt namn,
hela världen i famn
och jag helgar den ordnad åt dig.

Nu, allsmäktige Gud, se de svaga och små!
För din tron sina kransar de lagt.
Som en doft de förgås, men du hör dem ändå,
när de prisa din eviga makt.
O, min Gud, du är stark
i de blomster på mark,
du är mäktig i ringaste flarn,
så förklara ditt namn,
var vårt fäste och hamn,
tag emot dina fattiga barn!

Carl står omgifven af alla blommorna. Linnea lutar sig mot hans bröst. Solen skiner klar, och blommorna dofta.

Till de hvita körsbärsblommorna.

Än är drill i fågelbo,
än är ljung på Finlands mo,
än så sjunger skogens vind
sommarsång för äpplekind.
Våren sår,
hösten slår,
sagan lefver, visan går;
forsen brusar dag och natt,
tömmer ej ändå sin skatt.

Pilten, som nu lyfter hatt,
glömt när på mitt knä han satt;
liten fröken vuxit hög,
sen hon mig om halsen flög.
Annat språng,
annan sång,
lifvets läxa är så lång,
körsbär, rödt på grenen kvar,
glömt hur hvit dess blomma var.

Nästa vår ur samma stam
växa nya knoppar fram;

lika hvita som förut
vecklas deras blommor ut.
Sommarfläkt,
oskuldsdräkt
gå i arf från släkt till släkt,
och allt skimrar sagans färg
rosenröd kring dal och berg.

Ack, att då en morgondagg
utan rost och utan slagg
finge droppa sval och glad
ned på dessa hvita blad;
frisk och fri
harmoni,
mandelregn med kärnor i,
sanning klädd i silkeskjol;
barnets värld behöfver sol!

Frost från lifvets bleka höst
andas ej i vårens bröst!
Strö ej vissna löfven ut
öfver knoppningens minut!
Gif dess frön
himmel skön,
aftonhägn och morgonbön!
Låt dem i Guds kärlek gro
och slå rot i Kristi tro!

Barn, som hör Guds rike till,
ve den, som dig leder vill!
Hägne Gud din fagra vår,
mer än jordisk vän förmår.

Hvita blad,
långa rad,
körsbärsblomma frisk och glad,
väx till mogna, sköna bär,
väx för Gud och mänskor kär!

———

Sötare än sött.

Det var en gång en konung i rika Arabien; han hade allt hvad en människas hjärta åtrår: stora rikedomar, hälsa, ungdom, skönhet, kärlek, makt, ära och lustbarheter. Han tyckte om att lefva godt, den mäktige konungen. Där gick ingen dag, utan att han roade sig på bästa sätt i sina sköna trädgårdar, med sina hundra gemåler och vid sitt präktiga bord. Och efter han var en mild och rättvis konung, tyckte folket, att han kunde ju roa sig, när han icke gjorde någon illa därmed, utan tvärtom lät undfägna alla fattiga med kvarlefvorna från sina läckra måltider.

Isynnerhet tyckte konungen om sötsaker af alla slag. Han hade den smaken ifrån sin barndom, när han var en fattig herdegosse och fick lefva på knapp kost med sina kameler i öknen. Där såg han aporna alla dagar klättra i dadelpalmen och snaska de söta dadlarna, men själf var han för liten och svag att kunna klättra till kronan af ett så högt träd. Och när han klef på kamelens puckel för att därifrån nå till dadlarna, sutto de ändock alltid för högt, och de försmädliga aporna kastade honom dadelkärnor i ansiktet för att rätt göra narr af honom. — Ack, tänkte han, om jag

vore en apa, skulle jag också må godt alla dagar, i stället för att äta kamelost och bäska örter!

Nu var han en rik konung och fick äta dadlar så mycket han lyste, medan aporna i järnburen sågo därpå med afund. Och han åt — ja, han åt som en skolgosse. Men när dadlarna icke längre smakade, efter denna läckra kost ju blef enformig i längden, beställde konungen honungskakor från Persien; och när kakorna blefvo enformiga, lät han sylta ananas i drufsocker för att få någonting riktigt fint. Detta varade en tid, och sedan försöktes med andra frukter, men alla blefvo de lika enformiga. — Mästerkock — sade konungen — skaffa mig något, som är *sötare än sött!* Jag står ej ut med det slisk, som du bjuder mig.

Mästerkocken vardt mycket bekymrad, ty han hade redan genomsökt hela österlandet för att finna något i konungens smak. Om jag skulle skicka till Europa efter konfekt? tänkte han vid sig själf.

Ja, han skickade till Europa efter konfekt. Där kommo många kameler, lastade med stora, granna konfektaskar, började med den utsöktaste marmelad och slutande med sockergryn i alla variationer. Där voro askar med dumma deviser på och askar med glansbilder; där fanns Landrin och Montpensier, chokoladkonfekt från Paris, karameller af alla upptänkliga slag, uppblåsta sockerhjärtan, knäck, pepparkakor och pumpernicklar. Hvad kunde en kunglig läckermun mer begära? Han lät sammankalla alla sina hundra gemåler med alla deras hundra barn, öppnade i deras närvaro askarna och delade ut åt dem så mycket de förmådde äta, men själf lefde han på konfekt till frukost, middag och kväll.

Nå, detta räckte nu en vecka vid pass; då fick konungen knip i magen, och alla de hundra gemålerna

och de hundra barnen fingo så med. — Nej — sade konungen, som ej fick sofva om nätterna — det bär sig platt intet, mästerkock. Har jag ej sagt dig, att du skall förskaffa mig någonting, som är *sötare än sött?*

— Herre — sade mästerkocken och kastade sig med pannan mot marmorgolfvet — måtte din skugga aldrig förminskas! Din trogna hund har nu genomsökt tre världsdelar för att tillfredsställa din höga smak. Befaller du, att vi ännu skola skicka till Amerika och till Polynesien?

— Dumbeter! — svarade konungen misslynt. — Hvad finnes där annat än socker och kokosnötter? Skaffa mig något sötare!

Mästerkocken darrade, han visste väl, att det gällde hans hufvud, slog pannan tre gånger hårdt emot marmorgolfvet och sade: — Herre konung, låt kalla dina tre vise män, och hvad de säga dig, skall din hund utföra, när din visa mun talar.

Konungen fann rådet godt, lät sammankalla de vise männen och frågade dem hvar han skulle finna det, som var sötare än sött.

De tre vise männen utbådo sig tre dagars betänketid för att lösa en så svår gåta, och när dagarna voro förlidna, trädde de åter fram för konungen. — Herre — sade den förste — måtte du aldrig blifva mätt på din lycka! Det finns ingenting sötare än skönheten och behagen. Låt dina slafvar utgå i hela världen och hemföra den skönaste brud på jorden till din etthundraförsta gemål!

— Vise man — sade konungen — nu är du dum. Har jag ingen glädje af hundra gemåler, som alla dagar träta med hvarandra, hvad glädje skulle jag få af den hundradeförsta? Det vore ju blott en träta mer.

— Herre — sade den andra vise mannen — dina ord äro som gyllene äpplen i silfverskålar. Det finns ingenting sötare än att hämnas på sina fiender. Konungen af Abessinien är dig skyldig hundra hvita hästar i årlig tribut, och han har i stället skickat dig en halt åsna. Tåga ut till hans land, låt upphänga honom i rök och sälj allt hans folk till slafvar!

— Konungen af Abessinien är en narr — lydde svaret — men du är en större narr än han. Hvad glädje skulle jag ha af att hänga upp karlen i rök och sälja hans folk till slafvar? Jag skulle få ondt i halsen af röken, och hvarifrån skulle jag få mat åt så många slafvar? Menar du, att jag skall föda dem med konfekt?

— Nej, herre konung — sade den tredje vise mannen, — du är själf den visaste man i ditt rike; måtte du lefva i tusen år! Efter du redan äger allt sött, som en människas hjärta åtrår, så låt din ära, din makt och din rikedom blifva kunniga för allt folk. Kläd dig i purpur, sätt dig på din gyllene tron, församla kring dig all världens folk och mottag deras tillbedjan! Tro mig, detta är sötare än honung, dadlar och marmelader.

— Gån eder väg — sade konungen. — Mästerkock, gif dem hvar sin pumpernickel! Jag önskar den må bekomma dem lika illa som mig. Jag har ej sofvit nu under sju nätter å rad.

Mästerkocken delade ut de tre pumpernicklarna, de vise männen måste slå sina pannor mot golfvet, tacka och äta, och så fastnade pumpernicklarna dem i halsen. Hela hofvet skrattade, men konungen gick missnöjd bort och fann ingenstädes det, som var sötare än sött. Icke kunde han gå till sina hundra gemåler och höra dem träta; icke brydde han sig om att förgöra ett helt folk för en halt åsnas skull, och hvad nöje kunde han finna

i att sätta sig som ett åbäke i purpur till hela världens beskådan? Dessutom hade han ännu många granna konfektaskar kvar: hvad skulle han göra med dem, när hela hans hof var mätt på sötsaker, liksom han själf?

Det led mot aftonen efter en het dag, solen begynte sjunka, hon skulle gå ned precis klockan sex. Konungen satt ensam och tankfull i sin undersköna trädgård. Springbrunnarna sorlade, mandelträden blommade, fikonträdets skugga blef allt längre på sandgången. Det var så ljufligt och fridfullt, att konungen begynte begrunda vid sig själf, om icke denna sköna, lyckliga aftontid var skönare än Landrin och Montpensier.

Då kom där en fattig kristen slafvinna, ledande vid handen sin lilla gosse om fyra års ålder. Mor och barn sågo trötta ut, de hade gått lång väg och hade förvillat sig in i trädgården, när de sökte ett natthärbärge i slottet. Konungen var godhjärtad, han förstod att vandrarna voro hungriga, och det föll honom någonting in. — Slaf — sade han till sin tjänare, som på afstånd bidade hans befallningar — hämta hit så många du kan bära af de största konfektaskarna.

Slafven gick och återvände snart med fyra stora askar, uppfyllda med alla tänkbara sötsaker. — Rada upp deras innehåll här på gräsbänken! — sade konungen till sin tjänare. Inom sig tänkte han: denna fattiga kvinna och hennes barn ha aldrig i sin lefnads tid haft en aning om så utsökta läckerheter. Jag kan föreställa mig huru godt det skall smaka dem.

— Ät så mycket det lyster eder! — sade konungen till kvinnan och barnet, som satt sig att hvila i gräset vid bänken. Modern bröt ett stycke af sockerkakan och gaf det åt gossen. Gossen höll det i sin hand, men förde det icke till munnen.

— Jag förstår — sade konungen — gossen är törstig efter sin vandring i solhettan. Slaf, hämta friskt vatten ur källan! Det finns verkligen något, som är sötare än sött, och det är att släcka en brinnande törst.

Gossen fick vatten och drack, men åt ändock ingenting af de många läckerheterna. Konungen roade sig att med egen hög hand bjuda honom allt det bästa han visste, så att gossen slutligen hade hela berg af sötsaker rundt omkring sig. Men åt han? Visst icke. Han utsträckte stundom handen efter något lockande godt, men han såg det icke, hans ögon blefvo allt mindre och dimmigare, slutligen föllo de alldeles tillsammans, och den lille somnade, lutad mot gräsbänken, såsom man sofver med ett godt samvete och ett barns lyckliga lugn efter en mödosam dag.

— Hvad? — sade konungen. — Sofver han?

— Ja — svarade modern.

— Och han har försmått alla dessa goda saker?

— Ja, herre. Det finns något som är sötare än sött, och det är *ett barns sömn.*

— Men det är ju det, som jag sökt i tre världsdelar och ej lyckats finna! — utropade konungen, högeligen förundrad. — Sömnen! Hvad vill det säga? Jag har i sju nätter ej sofvit en blund!

— Var som ett barn, herre konung, och ni skall förstå det.

— Hvad för något? Har jag ej varit som ett barn? Finns någon skolgosse eller skolflicka, som varit snålare efter sötsaker än min kungliga person? Och ändå, kvinna, säger jag dig, att jag i sju långa nätter ej fått en blund i ögonen.

— Ack, herre konung, det är icke ett barns snålhet, det är ett barns hjärta, en god människas arbete, bön

och ett måttligt lif, som kalla den ljufliga sömnen ned öfver våra ögonlock. Vi vuxna människor veta något ännu lycksaligare än ett barns söta sömn, och det är syndernas förlåtelse. Men ett sofvande barn är fridlyst, det sofver under änglarnas vakt.

— Slaf! — sade konungen.

Slafven kom.

— Kasta alla dessa askarna med deras innehåll i floden! För sedan min befallning till slottet att där låta inreda en bostad åt kvinnan och hennes barn! Jag vill dagligen inhämta hennes råd, ty hon är visare än jag och alla de vise männen uti mitt rike... Sötare än sött? Det var högst märkvärdigt, att jag ändock slutligen skulle finna det.

Och solen gick ned öfver den undersköna trädgården, de blommande mandelträden, det praktfulla palatset, de snopna vise männen, den fattiga kristna slafvinnan, den sofvande gossen och konungen öfver rika Arabien, som nu löst sin gåta och i sömnens armar fann det, som öfverträffade alla honungssaker, dadlar och franska konekter i hela världen.

Till min roddargosse.

(När han var ett år gammal.)

Ro, ro, liten vän,
i din lugna vagga!
Ro långt i världen än
under Finlands flagga!
Stormen går på lifvets sjö,
ro ännu kring blomsterö,
ro i mammas sköte
lifvets våg till möte!

Väx, väx, liten mast,
hög mot storm och bölja!
Stå, stå vid rodret fast,
hvad än sen må följa!
Fria segel, stadig vant!
Kämpa glad för rätt och sant,
om än hafvets drakar
stånga köl och hakar.

Ro, ro till fjärran tid,
om det Gud behagar!
Göm, göm en hågkomst blid
från din vaggas dagar!

Styr då Gud din båt i land
till ett annat sekels strand,
hälsa nya släkten
då från morgonväkten!

Ro, ro med kärleks makt,
hugna far och moder!
Ro, ro i änglavakt;
vare Gud ditt roder!
Gud, som hafver barnen kär,
se till dig, som liten är;
hvar din väg sig vänder,
står du i Guds händer.

1872.

Gossen från Sammatti.

Sammatti heter en trakt i norra Nyland. Där finnas många berg, många insjöar och höga, gamla, skuggrika skogar, Nejden är vacker, men enslig och fattig, ty den hårda sandmon gifver blott magra skördar.

Där är ett torp, vid namn Paikkari, på stranden af Valkjärvi sjö. I torpet bodde för länge sedan en fattig man med sin hustru och sju barn, fem gossar och två flickor. En söndagsmorgon, när fjärde gossen skulle föras till dopet i kyrkan, uppstod en snöstorm, så att man knappt såg handen för ögonen. — Brita — sade torparen till sin syster, som var där för att hjälpa honom, medan hustrun var sjuk — åk du med gossen till kyrkan, jag kan icke gå, jag har vrickat min fot.

Brita var ej rädd för ovädret, hon for med det lilla barnet insvept i en fårskinnsfäll. När hon bar fram barnet till prästen i kyrkan, frågade prästen: — Hvad namn skall jag gifva gossen? Brita blef illa till mods, hon hade glömt fråga föräldrarna om namnet. — Nå — sade prästen — det gör ingenting, det är i dag *Elias* i almanackan; gossen må heta Elias. Och han kristnades till Elias. Men när Brita kom hem och berättade hur det var, sade torparen skrattande: — Nå, än sedan,

om han också fått heta *Tuisko* (yrväder)! Torparen var en gladlynt och skämtsam man i all sin fattigdom; han visste icke, att där låg en profetia i namnet, och att hans gosse en dag skulle blifva, såsom judafolkets Elias, en stor profet i sitt land.

Torpet var litet; ju mera barnskaran ökades, desto knappare blef det om dagligt bröd. Men torparen och han hustru voro ett gudfruktigt, arbetsamt folk, de förtröstade på Gud, som ger föda äfven åt korpens ungar. De tyckte det vara onödigt att svälta, när de kunde arbeta. Torparen förstod sig något på skrädderi, och när sönerna växte upp, så att de kunde vara till hjälp vid sysslorna, tog han sig till att om vintern gå i gårdarna och sy kläder.

Vid torpet, ett stycke från trappan, stod en stor tall, som kallades *Iso Mänty*. Där hade pojkarna sin lust i att klättra, och karl var den, som klättrade högst. En dag kom torparen ut från stugan och såg fyra pojkar i tallen. De tre äldsta knuffade hvarandra under lek och ras i tallens högsta grenar, men den fjärde sonen, Elias, satt lägre vid stammen på en gren och läste.

— Nå Elias — sade fadern — vill ej också du försöka att klifva högt här i världen? Hvad är det du gör?

— Jag läser katekesen — svarade gossen.

— Allt skall man höra! — skämtade fadern. — Du är ju icke mer än på sjätte året. Kom ned, så skall jag lära dig tråckla en tröja!

Elias steg ned och lärde sig tråckla tröjan, men när detta var gjordt, klef han åter med boken i tallen. När han var sex år gammal, kunde han hela katekesen utantill. Prästen och alla grannar förundrade sig vid läsförhöret. — Fader torpare — sade prästen — den där pojken borde ni skicka i skola.

— Har icke råd — sade fadern.

Huru det nu var, när grannarna icke upphörde att förundra sig öfver gossens stora lärdom, samlade föräldrarna ihop en säck bröd, en bytta smör, en bytta salta mujkor och skickade gossen till närmaste skola i Ekenäs. Men nu talades intet annat än finska i Sammatti, och i Ekenäs skola lärdes allt på svenska. Det satt hårt åt, men det måste gå, och det gick, ty gossen var ihärdig. Det dröjde ej länge, innan han kunde katekesen utantill äfven på svenska. Men nu fanns hvarken bröd, smör eller mujkor mer att skicka honom från hemmet, och så måste han efter ett par år åter sluta sin skolgång. Sådant har händt många fattiga gossar i Finland.

— Blif skräddare du, min käre gosse, och följ med mig! — sade fadern. Den lille Elias suckade, ty han tyckte likväl mest om sin bok, men han var lydig, ödmjuk och läraktig, han följde fadern i bondgårdarna, satt på bordet, som skräddare bruka, sydde och tråcklade, så att det värkte i fingrarna. Stundom hände väl ock, att han hade en bok i fickan och smög sig undan att läsa, tidigt om morgnarna, sent om kvällarna. Ljus hade han icke den mörka årstiden, men man kan också läsa vid pärtbloss. Och nöjsammast var att sätta sig med boken på den långa grenen af Iso Mänty, medan kråkorna kraxade i dess topp. Därifrån bar det om lördagskvällen i fullt språng till grannens badstuga för att skölja skräddaren af sig, ty så fattigt var torpet, att det icke hade råd bestå sig en egén badstuga.

— Elias blir en bra skräddare — sade fadern förnöjd. — Det är icke den sämsta konst här i världen att sy ordentliga knapphål och få knapparna att hålla, så att de ej flyga ur jackan hvar gång man ätit sig mätt.

Gossen Elias trodde nästan detsamma själf. Men när han gick ensam ut i den stora skogen eller rodde ut i sin lilla ekstock att fiska i Valkjärvi och de branta bergen sågo ned i vattenspeglarna och den tidiga morgonsolen förgyllde furornas toppar, runno så underliga tankar i gossens håg. Vet du icke, du som läser Elias' historia, att ensamheten är alla stora tankars moder? Det förekom honom som hörde han naturens hjärta klappa och som kunde han läsa runor i vågornas krusning. När vinden gick genom furornas mörka kronor, tyckte han sig höra forntida, längesedan förglömda sagor, och hvarje tufva af den ensliga ljungen hade något att säga honom. Stjärnorna sade till honom: Här bor *Gud!* Och hvarje ljusgrön, ung grantelning, som höjde sig öfver mossan i ödemarken, sade till honom: Här är *fäderneslandet!* De två orden grodde så djupt i hans hjärta, att han aldrig kunde förgäta dem. Märk, att dessa orden heta på finska: *Jumala*, *isänmaa.* Elias talade ju finska, det var hans modersmål.

När han då vände tillbaka till torpet och fadern sade: — Lappa Vahteris byxor! började gossen gråta. — Hvarför gråter du? — sade fadern. Gossen teg och grät, men slutligen bekände han, att han hellre ville läsa än tråckla. — Jag skall tala med prästen — tröstade fadern.

Prästen sade: — Skicka honom till Åbo skola, där han får lära sig mer än i Ekenäs. — Fadern betänkte saken, ty hvad prästen säger, det tål att tänka på, och hur han nu rådgjorde med grannarna och fick litet hjälp, blef gossen skickad till Åbo skola. — Nå, hvad har du läst? — frågade rektorn. — Det och det — svarade gossen på finska; han hade redan glömt den lilla svenska han lärt sig i Ekenäs. Och när rektorn förhörde honom,

svarade han åter på finska. — Nej — sade rektorn — det går visst aldrig an. Hur vill du gå i skolan, som icke kan annat än finska? Gå hem igen, jag kan icke taga emot dig i skolan.

Det var så den tiden, att i alla skolor lästes latin och svenska, men på finska kunde man lära sig endast abc-boken och katekesen. Gossen från Sammatti skulle varit tvungen att åter gå hem och bli skräddare, om ej skolans öfriga lärare förbarmat sig öfver honom och lagt ett godt ord för honom hos skolans rektor.

Han tilläts då att få börja i lägsta klassen och läsa latin och svenska med sina kamrater. Det kostade flit och tålamod, men det lyckades småningom, och så läste sig gossen genom tre klasser i skolan. Men nu var det åter slut med alla tillgångar i det fattiga torpet, och åter måste Elias vandra hem med ränseln på ryggen, för att ej mer vända tillbaka till skolan. Och åter blef han skräddare och följde sin far i bondgårdarna, men han började nu bli långa gossen och kunnig i handtverket, så att han kunde sy tröjor och jackor på egen hand som en ordentlig gesäll.

En söndag mötte han prästen, som kom från kyrkan, och prästen frågade honom, hur det gick med hans studier. Gossen måste bekänna, att han nu åter studerade sax, synål och pressjärn. — Hvad vill det säga! — utropade prästen. — Bed far, att du får komma till mig hvar söndagseftermiddag, så skall jag läsa latin med dig!

Fadern samtyckte, gossen gick till prästen hvar söndagseftermiddag, när han var ledig från skräddaryrket, och läste latin. Under veckan stod han en timme tidigare upp och gick en timme senare till sängs: de timmarna använde han till att läsa läxor.

Och så kom han så långt, att om två år sade prästen till honom: — Nu kan du gå till Borgå och bli gymnasist.

Ja, gossen gick till Borgå, blef gymnasist, läste och svalt. Far och mor kunde icke skicka honom annat än hemväfdt vadmal, som han själf fick sy till kläder åt sig, men något måste han ju äta och dricka. Då företog han sig att under loftiderna gå omkring i byarna och sjunga för en kaka bröd eller en half kappe råg. Han hade lärt många psalmer i sitt gudfruktiga hem; han kunde också visor, som sjöngos bland folket, och visor och psalmer hade han alltid tyckt om. Det rörde goda människor i byarna, när de hörde den fattige gymnasisten sjunga för dem, och de gåfvo honom gärna ett litet tillskott till matsäcken. När han sedan räknade öfver sin inkomst, fann han till sin öfverraskning, att han sjungit ihop trettio tunnor råg.

Vackert så. Det fanns till och med tider, när han icke behöfde svälta. Men man kan icke i alla sina dagar vara gymnasist, man måste också bli student. Svenska kunde han nu perfekt, men hvar skulle han finna pengar att resa till akademin i Åbo och kunna studera? Skulle han åter gripa till sax och synål? Nej, han föraktade väl icke de gamla vännerna, han brukade i senare år ständigt resa med nål och tråd i fickan och själf sy in sina lösfallna knappar i rocken, men hvad godt man än uträttar med en så nyttig konst, icke blir man med den student. Elias fick höra, att i Tavastehus behöfdes ett biträde vid apoteket, hvarpå han vandrade dit och förklarade, att han nog skulle reda sig med latinska recepter. Det lyckades, han fick anställning i apoteket, lärde sig göra piller och droppar och blef snart en så duglig provisor som någon annan.

När han då sparat ihop en liten summa, reste han in till akademin och blef student. Han var då tjugu år gammal, hade lärt att förtrösta på Gud och hjälpa sig själf: hvarför skulle han svälta? Knappt var han student, innan han började läsa med yngre gossar och på detta sätt förtjäna sitt dagliga bröd. Det var åter ett hårdt stycke arbete, ty när man sex eller åtta timmar om dagen pluggat vett i lata pojkar, har man icke mycken håg eller kraft att den öfriga dagen studera för egen räkning. Men gå skulle det, och det gick. Det varade sju hela år, innan den unge studenten inhämtat allt hvad han behöfde veta för att taga sin första lärda grad, kandidatexamen, men från denna tid — det var kort innan Åbo brann 1827 — var också hans väg i världen betryggad.

Vill du nu veta, du, som läser denna lilla historia, hvad det blef af gossen från Sammatti — han, som satt och läste i Iso Mänty, han, som hörde furorna sjunga — han, som lappade Vahteris byxor och som fadern ville göra till skräddare — han, som lärde sig katekesen utantill på två språk — han, som var för fattig att gå i Ekenäs skola — han, som med knapp nöd kom in i Åbo skola för att han svarade rektorn på finska — han, som därifrån måste än en gång återvända till saxen och synålen — han, som sjöng ihop trettio tunnor råg för att icke svälta ihjäl i Borgå — han, som gjorde piller och droppar i Tavastehus för att kunna resa till akademin — han, som där i sju år måste arbeta mer för andras lärdom än för sin egen — ja, vill du veta hvad det blef af denna lille Elias, som så oförväntadt fick sitt profetiska namn?

Jag skall säga dig det. Han blef en af de störste och namnkunnigaste män, som någonsin föddes i Finland.

Han blef icke blott läkare, skriftställare, professor, psalmförfattare och språkforskare — ty det kunna många blifva — han blef den, som i aflägsna ödemarker uppsökte och återfann de gamla, sköna, annorstädes länge förglömda runsånger, hvilka innehöllo det finska folkets äldsta minnesmärken från forntiden. Han sammanställde dem till ett helt, han liksom återskänkte åt folket dess forntid och gaf det ett nytt mod att lefva för framtiden. Det fanns knappt en så fattig koja i vårt land, att icke hans namn där var kändt och älskadt; det fanns knappt en så aflägsen världsdel, att icke hans berömda samling af folksånger där var känd och beundrad af kunniga män. Och när han vid hög ålder gick bort ur lifvet, samlades rika och fattiga, höga och ringa med ärebetygelser kring hans graf, såsom hade han varit en konung, och det var ingen ände på sköna, dyrbara kransar, som där nedlades för att hedra hans minne.

Hvad vill du mera veta om gossen från Sammatti? Vill du veta, hur ödmjuk, enkel, gudfruktig och människoälskande han var med sin fattiga härkomst och sitt stora namn? Han föreställde sig alltid, att andra gjort mycket mera än han. Han gick barfota om sommaren och på skidor om vintern; han gick så enkelt klädd, att där man ej kände honom, bjöds han att sitta bland tjänstefolket i köket. Han ansåg sig alltid som Guds och folkets tjänare; han läste högt predikan i kyrkan, när ingen präst fanns på söndagen i det ensliga Sammatti; och han har författat många anderika psalmer för den finska psalmboken. Han hjälpte i tysthet många fattiga, var lika kärleksfull mot alla och hade ingen ovän, men väl många, många, som älskade honom. Se en

sådan man kan ju hvarje gosse bli, om också ej med så stor berömmelse.

Men vill du ännu veta hans namn, så skall jag säga dig det, ty det kan icke fördöljas, det har gått ut från Paikkari torp kring landet och världen. Hvarje vind har berättat det för Finlands granar, furor och björkar; hvarje våg på hafvet och insjön har förtäljt det för sina stränder; hvarje moder har sagt det i sina barns öra, och det släkte, som nu lefver, skall icke glömma att bära det fram till kommande släkten. Gossen från Sammatti hette *Elias Lönnrot.*

Jordgloben.

Hvem har ej önskat, ung och glad,
att, snabb som tanken, fly åstad
kring vida jordens yta?
— Ack, lilla svala, hade jag
din vinge blott en enda dag,
jag ville gärna byta.

— Hur lycklig skulle jag ej då
till varma zoners blommor gå
från tretti graders vinter
och bygga åt min bästa vän
ett slott, så högt som himmelen,
af ros och hyacinther!

Nåväl, små svalor, flygen ut!
Här är det klot, som hvar minut
går hundra mil kring solen.
Här är den boll, där ni i ring
af hjärtans lust få svärma kring
på äfventyr från polen.

Välj där ert bo, det står er fritt;
nu, Signe, är det klotet ditt,

och din är jorden, Selma!
Välj ut det lyckligaste land
från palmerna på Ganges' strand
till snön på Sulitelma!

Se, ingen kung är rik som ni,
och ingen fågel är så fri
och ingen fe er like.
Välj! Finland är en bortglömd vrå
och Sverge blott en malmplatå
i nordanvindens rike.

Hvad? Eder är den vida jord,
och vid en prick i denna nord
ni vilja boet fästa?
En kyss för edert glada mod!
Nog är den vida jorden god,
men eget land det bästa.

Gossen från Pernå.

Olof Simonsson hette i konung Kristian Tyranns tid en fattig fiskare, som tjänade under Särkilaks herrgård i Pernå socken mellan de nuvarande städerna Borgå och Lovisa. Finska viken inskjuter här sina blå fjärdar mellan uddar, öar och skogshöjder, som se med sina lummiga granar ned i vattenspeglarna.

Olof Simonsson hade en gosse, hvilken fått namnet efter ärkeängelen Mikael, ty fadern var en stark kämpe, som stridt i sin ungdom mot landets fiender. Nu hade han bortlagt svärd och båge för att gripa till årorna och taga till fånga hafvets laxar. Landet led den tiden mycket öfvervåld, när Kristian Tyranns krigsflottor landsatte rofgiriga härar vid kusterna och härjade strandbyarna. Torsby, där fiskaren Olof bodde, hade ock varit i nöd för fiendens anfall; fader Olof önskade, att hans son måtte blifva den hjälte, som en gång skulle befria landet och trampa draken under sina fötter; därför lät han kristna sin son till Mikael. Och knappt hade den lille Mikael vuxit så stor, att han kunde lyfta faderns svärd, innan fadern lät honom också försöka att spänna bågen. Men det tålde tid, innan de späda armarna vuxit så starka, ty bågen var af ben och skifvan af

stål, så att där skulle vara full mannakraft för att spänna honom.

— Mikku — sade fadern — vi skola töfva litet ännu med bågen, men du kan försöka min stridsyxa, som hänger i stugan öfver min säng. Hugg af denna alen med ett hugg!

Gossen tog stridsyxan, måttade mot alen, som var armstjock, och kapade af honom med ett enda hugg.

— Jag kunde tro det — sade fadern. — Det är virke i dig till en duktig karl, och när du vuxit ett hufvud högre, skall du spänna min båge mot Kristian Tyrann. Till dess skall du få ro min stora fiskarbåt, ty däraf få raska gossar armar af järn.

Gossen Mikael tänkte som fadern, att ingenting här i världen öfvergår ett par starka armar, en bra stålbåge och en hurtig stridsyxa. Men då hände en dag, att han fick följa sin fader till kyrkan. Där var mycken grannlåt, helgonbilder, rökelse, latinska böner och latinska mässor, såsom det brukades i den katolska tiden. — Jag förstår ingenting — sade gossen; — hvad är det de sjunga?

— Det är latin — sade fadern. — Hvad skulle det vara annat? Icke får man tala till Gud på annat språk än latin.

— Får man inte tala till Gud på finska? — frågade gossen åter, ty han och det mesta folket talade finska, och det syntes honom förunderligt, att man ej skulle få tala till Gud på sitt eget språk och förstå hvad Gud svarade.

— Gud förstår icke finska — svarade fadern. — Gud förstår ingenting annat än latin.

Detta tycktes gossen mycket besynnerligt, att Gud kunde vara så okunnig, men han vågade ej fråga vi-

dare. När mässan var slutad, hade fadern ett ärende till prästen i sakristian, och gossen följde honom. Där låg något stort och grant med underliga svarta streck och brokiga bilder uppslaget på bordet. — Hvad är det? — frågade gossen.

— Det är en bok — sade fadern.

En bok? Hvad kunde en bok vara? Aldrig i tiden hade gossen sett någon bok. Han trängde sig närmare och fick betrakta det underliga tinget, som kallades en bok. Det var hvad man nu brukar kalla en »foliant», en mycket stor, tjock bok, med sirligt utritade krångliga bokstäfver, somliga blå, gula, gröna och röda, men de flesta svarta, och vid kanten af boken voro målade helgonbilder med en guldgloria kring sina hufvuden. I vårt land fanns den tiden blott en tryckt bok, en mässbok, tryckt på latin i Tyskland; alla de öfriga voro handskrifter, mycket få och mycket dyra, så att en sådan bok kostade lika mycket som ett godt bondhemman.

— Hvad betyda de krokiga strecken? — frågade gossen.

— De kallas bokstäfver. Att rita dem kallas att *skrifva*, och att uttyda dem kallas att *läsa*.

— Får också jag lära mig att skrifva och läsa?

— Nej, det förstå inga andra än prästerna.

— Jag vill bli präst — sade gossen.

— Allt annat! — skrattade fadern. — Då måste du först kunna tala latin.

— Är det så svårt, far?

— Ja, visst måste det vara svårt, efter det är Guds språk, och det måste man lära i skolan.

— Jag vill gå i skolan, far, och lära mig latin. Men när jag blir präst, skall jag bedja till Gud på finska,

och om icke Gud förstår mig, skall jag säga till honom på latin: Käre herre Gud, lär dig att tala finska, så att vi alla förstå hvad du säger! Vi ville så gärna kunna tala med dig.

Prästen, som hörde detta, klappade gossen vänligt på axeln och sade: — Mikku lille, du talar som du har förstånd till. Bibeln är ju skrifven på grekiska och latin; huru skulle Gud tala ett annat språk än det, som han talat i bibeln? Men det är väl icke så omöjligt, att du kan få gå i skola och blifva präst. Jag skall tala därom med din far.

Fadern svarade härtill misslynt, att gossen fått namn efter ärkeängelen och skulle blifva sitt folks stridsman. Därtill behöfde han hvarken läsa, skrifva eller tala latin.

— Han kan blifva Guds och sitt folks stridsman äfven med andra vapen än svärd och båge — menade prästen.

Någon tid därefter, en stormig dag, vandrade prästen vid stranden i samtal med den berömde rektorn i Viborgs skola, Johannes Erasmi, som var på besök hos honom. De anförtrodde hvarandra sina bekymmer om de onda tiderna, om Kristian Tyrann och Stockholms blodbad samt om den förskräcklige kättaren, Martin Luther, som ville afskaffa påfvedömet och tillåta alla människor läsa bibeln. Medan de talade härom, sågo de en fiskarbåt strida mot vågorna ute på sjön. Båten hade hård motvind, hade måst nedtaga seglet, emedan han ej kunde kryssa i det trånga farvattnet, och roddes af en gosse, medan en äldre man satt vid rodret. — Hvarför låter karlen där borta gossen ensam ro den den stora båten i så hårdt väder? — frågade rektorn från Viborg.

— Jag känner karlen — svarade prästen. — Det är fiskaren Olof Simonsson. Han vill uppfostra sin gosse till krigsman och låter honom öfva sig med de tyngsta arbeten för att stärka hans armar.

— Det är likväl en alltför tung båt för så unga armar — menade rektorn. — Men se hur gossen arbetar sig framåt! Det måste vara en ihärdig gosse.

— Ja, ihärdig är han som en arbetsmyra. Jag tänker, att hvad den pojken en gång i världen företager sig, det drifver han igenom. Han ville nog gå i skola, men fadern är fattig och vill göra honom till krigsman.

— Jag skall taga honom till mig för intet och se, hvad jag kan göra af honom. Jag har icke sett en så ihärdig pojke — förklarade rektorn.

Båten arbetade sig långsamt fram öfver den upprörda fjärden, men fram kom han. Fader Olof och hans Mikael landstego vid hamnen. Visst hade gossen blåsor i händerna och var så röd om kinderna som ett moget hallon, men fram skulle han, och fram kom han. Rektorn och prästen gingo dessa båda till mötes. Den barske fiskaren var icke lätt att öfvertala, men huru länge de lärda männen ansatte honom, måste han slutligen medgifva, att hans son Mikael fick resa med rektorn till Viborg och gå i skola.

Hvad blef det då af Mikael Olofsson, gossen från Pernå, som rott sig blåsor i händerna och så nyligen för första gången sett en bok, den enda som fanns i hans hemtrakt? Han blef en af Finlands lärdaste och berömdaste män, ty det han en gång tagit sig för, det dref han igenom. Han blef först skrifvare hos biskopen, som var en god vän till rektorn i Viborg, och därefter fick han resa utrikes och studera i tyska staden Wit-

tenberg under ledning af doktor Martin Luther och hans trogne bundsförvandt Filip Melanchton. Luthers reformation var då nyss införd i Sverige och Finland af Gustaf Wasa. Denne brefväxlade med Luther, och Luther skref till konungen berömliga vitsord om unge Mikael från Pernå. Så blef Mikael först rektor i Åbo skola i nio år och sedan biskop i Åbo. Det var hög ära för en fattig fiskargosse.

Men icke för människors pris och höga areställen ville gossen från Pernå lefva. Han kunde aldrig få i sitt hufvud, att Gud ej skulle förstå något annat språk än latin, och tyckte det vara synd, att så många fromma människor icke skulle kunna tala till Gud i bönen eller förstå, hvad Gud talade till dem i sitt uppenbarade ord. Doktor Martin Luther hade sagt honom, att Gud förstår alla språk, efter ju Gud gifvit människan den stora gåfvan att tänka och tala; ja, att Gud icke vill tillbedjas med obegripliga, lärda ord, utan mycket hellre med hjärtats barnsliga tro, så som hvar och en förmår uttrycka. Då företog sig gossen från Pernå att lära det finska folket tala på sitt språk med Gud. Han lät trycka den första finska abc-boken, den första finska bönboken, Davids psalmer och slutligen hela nya testamentet på finska. Det var icke lätt att första gången stafva ihop ett nytt språk i skrift, och allt måste tryckas i Stockholm, emedan intet boktryckeri fanns i Finland. Men fram skulle det gå, och fram gick det, med understöd af den store konung Gustaf Wasa. Från denna tid kunna hvarje gosse och flicka i vårt land läsa, alla hafva Guds ord på sitt språk, och alla kunna på sitt språk bedja till Gud.

När gossen från Pernå, Mikael Olofsson, slutligen blef en lärd man, kallade han sig *Mikael Agricola.*

Agricola betyder jordbrukare, och det kan väl sägas, att en mäktigare såningsman icke har lefvat i Finland. Men prästen i sakristian hade icke så orätt, när han förutsade, att en Mikael, en stor Guds och folkets stridsman, väl kan vinna segrar utan att strida med svärd.

Hvar gång jag stått vid stranden af Pernå hamn och sett fiskarbåtarna kämpa mot storm och hög sjö, har jag tänkt på Mikael Agricola, som här rodde mot stormen i sin faders båt. Och hvarje gång jag hört det finska talande folket lofsjunga Gud i kyrkan eller sett det läsa sin bibel hemma på söndagseftermiddagen, har jag åter tänkt på den stora fosterlandsvännen, som lärde detta folk att tala med Gud. Mikael Agricola skref i sin bönbok:

»Han, som ser i allas hjärtan neder,
nog förstår han ock hvad finnen beder.»

Jätten och skolgossen.

Jag vet en jätte i höga norden,
han ville sträcka sin arm kring jorden,
men någon håller hans makt tillbaka
och gäckar honom i sommarvaka:
Guds klara sol,
hon skrinner backe
på jättens nacke
och sätter sig på hans kungastol.

Om hösten mornas han ur sin dvala,
då vill han solen dess skämt betala,
då skickar han sina blanka isar,
köld, mörker, drifvor och rök i spisar.
Med slikt gehäng
syns han dess värre
som världens herre;
men jätten, jätten, han är min dräng!

Jag spänner honom som häst för släde,
när isen ligger så slät som bräde,
jag remmar honom med stål på tassen,
han bygger broar, han drager lassen.

Af sockerkorn
åt mig han trollar
de bästa bollar
och murar fästen och reser torn.

Du barske kung öfver nordanvinden,
visst kan du nypa mig röd om kinden,
visst kan du jaga mig in i stugan
och sveda vingen på sommarflugan;
men med en sväng
är jag på skida
att kull dig rida;
ty, vinterjätte, du är min dräng!

Skyddsängelns röst.

Minns du den ängel hvit och god,
som fordom vid din vagga stod?
Han följer än i dag din stig,
han varnar och beskyddar dig.

Hör du hans röst? Så säger han:
Mitt barn, var alltid ren och sann,
väx upp för Gud och mänskor kär,
och blygs ej, att ett barn du är.

Som du, en gång så liten var
den störste hjälte jorden bar,
den visaste var barn som du,
och du kan bli som de ännu.

Men ingen är så stor och vis,
så högt berömd af mänskors pris,
att han Guds rikes glädje får,
om ej som barn för Gud han står.

Ty du bor på den ljusa höjd,
där källorna för lifvets fröjd
och lifvets storverk rinna opp,
att vattna dalen i sitt lopp.

De äldre bo i strid och val
långt nere i den djupa dal
och gå, med törnen i sin fot,
att söka höjden midtemot.

Behåll din barnatro så visst
på Herren Gud i Jesus Krist,
så visst som utan den all tid
finns intet ljus och ingen frid.

Och när de säga, att en stor
tror icke mer hvad barnet tror,
så minns, att himmel och att jord
förgås en gång, men ej Guds ord.

Fast du, mitt barn, är ändlöst rik,
var ödmjuk, var Guds änglar lik:
de prisa icke sig, men Gud,
och tjäna mänskor på hans bud.

Ett ringa, fattigt barn är du
med månget fel och brist ännu;
du mycket än att lära har,
med lifvets långa läxa kvar.

Men Gud är stark, fast du är svag.
Bed innerligt, bed hvarje dag,
att Han upplyser, helgar dig
och för dig på det godas stig.

Arbeta sedan friskt och käckt;
håll ut; var glad och oförskräckt;
var hemmets solsken, du, och sjung,
liksom en fågel fri och ung.

Var trofast, du, i lust och nöd;
bryt med den fattige ditt bröd;
var tacksam, kärleksfull och öm;
minns egna fel, och andras glöm.

Och älska hem och fosterbygd;
väx stark i arm, väx stor i dygd,
väx rik i ädelt vett, och gif
för rätt och sanning glad ditt lif!

Mitt barn, det är din ängels ord.
Gud gifve det hörs långt i nord,
att allt ditt land i blomma står,
ty du, du är dess unga vår.

Flickan vid Kauttua.

Hvad betyder en liten flicka i världen? Kan också hon bli stor och berömd? Ja visst, hvarför icke? Hon kan ej strida i krig, hon kan ej tjäna sitt land på samma sätt som en gosse; men hon kan strida lika modigt som han, ja modigare, mot sorger och nöd, mot allt ondt i världen; hon kan strida för sanningen, tjäna Guds rike och lefva för människors lycka. Hon har fått svagare arm, men samma förstånd, ett varmare hjärta och mer tålamod; hvarför skulle ej hon kunna bli stor och berömd? Men hon vill icke, hon vet något bättre, och det är att, ödmjuk och obemärkt, i tysthet göra det goda.

Jag minns en liten flicka, — ja, jag minns henne icke, när hon var liten, ty det är länge sedan, men jag minns henne, när hon var gammal och grå. Jag skall berätta dig något från hennes barndom.

Pyhäjärvi sjö i västra Finland, ej långt från Nystad, flödar ut genom Eura till Bottniska Viken. Där är ett vattenfall och en fors; vid forsen ligger Kauttua järnbruk. Litet längre ned är ett lugnvatten och en grund strand. Föreställ dig, att du sitter på denna strand en varm sommardag och betraktar löjornas lek i solskenet.

Några små flickor komma från bruket. De gå barfota, de uppskörta sina klädningar och vada ut i det grunda vattnet. Detta roar dem. De skrika, när deras ömtåliga fot stöter mot en osynlig sten, men strax därpå plaska de åter lika muntert. Löjorna äro nyfikna och simma så nära förbi deras bara ben, att de nästan vidröra foten, men fånga dem, nej, det lyckas icke! Flickorna bära i vänstra handen en liten korg; de böja sig ned och doppa högra armen i vattnet. De söka något, de finna också något på bottnen. De upptaga det och lägga det med ett utrop af glädje i korgen.

Hvad är det de funnit? Det är ej vackra, mångfärgade stenar, som barn så gärna söka vid stränderna; det är aflånga, halfrunda, svartgrå, smutsiga föremål, som alldeles icke se angenäma ut att taga i handen. Dessa föremål skulle fläcka ett renstruket förkläde. Flickorna bära fynden i sina korgar till stranden, lägga dem där i gräset och sätta sig tyst att vänta. Litet skratt och flin äro svåra att undertrycka, men tyst vill man vara, mycket tyst. De underliga föremålen från vattnet ligga en stund orörliga, som vore de döda. De äro stora som en barnhand, flata och sammanfogade af två skal, hvaraf det öfra liknar ett lock. Det visar sig snart, att locket har gångjärn och kan öppnas inifrån. Det öppnas verkligen, långsamt, försiktigt, och vid dess kant visa sig två spröten, som känna sig för i gräset. Är då allt tyst, så framsticker snart det gulhvita eller gråhvita hufvudet af en mask, som bor i detta besynnerliga hus. Han tyckes speja om trakten är säker, och när han ej finner något som oroar honom, kryper han ut med en del af sin kropp — nej, han kryper ej ut, han sitter fast vid skalet, men han kryper så långt fram, att han får fäste på marken och börjar att

släpa skalet efter sig. Sådant har du troligen ofta sett snäckor göra: du förstår, att det fula, svartgrå, lefvande föremålet är en *mussla.*

När hon tror sig säker, kafvar sig musslan ovigt framåt. Men vid minsta buller eller skakning i marken drager sig hennes invånare åter in i skalet, locket tillslutes och är icke lätt att öppna. Barnen betrakta detta med nöjsam förundran. De ha hört omtalas, att roffåglar stundom flyga med sådana musslor högt upp i luften och därifrån fälla dem ned mot berg och stenar för att spräcka skalet, som de ej förmå sönderhacka med sina näbbar. Detta kan lyckas eller misslyckas. Lyckas det, får fågeln en fin frukost, liksom när läckermunnar bland människorna äta ostron; misslyckas det, går han miste om läckerbiten.

De små flickorna ämnade visst icke äta masken i musslan; nej, det skulle man se — de som voro så rädda att äta en oskyldig hallonmask! Hvad ville de då? Och hvarför gingo de ut i vattnet att uppsöka musslorna?

Det skall jag säga dig. De hade en bordsknif med sig, och med den uppbröto de musslornas skal. De tänkte alldeles icke på, att de därmed förstörde den stackars masken, som satt fast vid sitt hus och måste dö, när han beröfvades sitt skyddande skal. Flickorna sökte någonting inne i musslan, sökte ofta förgäfves och bortkastade då det onyttiga skalet med dess lefvande invånare. Men plötsligt hördes en af dem skrika af glädje: hon hade funnit någonting, hon hade funnit *en äkta pärla!*

Sådana pärlor finner man icke sällan i dessa fula, grå musslor, som krypa på bottnen af våra åar och älfvar. De hittas då vid ena vinkeln på insidan af

skalet och tros härröra af någon utväxt, där musslan har blifvit skadad. Pärlorna äro glänsande mjölkhvita eller gråhvita, mycket hårda och af olika storlek, stundom ej större än ett knappnålshufvud, en annan gång åter stora som rönnbär. En sådan stor pärla betalas mycket dyrt af guldsmeden, som infattar den i dyrbara halsband eller andra smycken, så att en sådan fattig musslas innehåll kan pryda en konungs eller en drottnings krona. Man har funnit många sådana dyrbara pärlor i Finland och Sverige; man skulle visst finna många flera sådana, om man trägnare sökte dem. Men få anse det löna mödan, efter man ju stundom får uppbryta femtio eller hundra musslor, utan att finna en pärla. Musslorna äro nog glada, att så få bry sig om dem. De vilja hellre lefva fula och föraktade i dyn på en älfbotten än mista sitt lif för att pryda en konungs krona. Har du sett lärkan på nära håll? Hon är en liten tarflig, grå fågel, men huru sjunger hon icke! Så är det med musslorna och mycket annat, som synes oansenligt och fult i sin yttre gestalt. Man vet aldrig hvad där kan finnas innanför skalet. Söker man, finns där kanhända en äkta pärla.

De små flickorna på stranden af Kauttua voro visst icke grymma, de ville visst icke fördärfva något lefvande väsen, men pärlor ville de gärna finna. Den, som nu skrek af glädje vid stranden, hette Fredrika. Hon hade funnit en pärla, nästan så stor som ett lingon, och tyckte sig vara så rik, att hon nu kunde köpa hela Finland, kanske Sverige på köpet. Hon har själf berättat, hur glad hon då var. Hvem skulle tro det? Just hon blef sedan så ömhjärtad, att hon ej för alla äkta pärlor i världen ville döda en oskyldig lefvande varelse. Barn tänka icke därpå, när de äro små, men när de växa till eftertanke, går det dem till hjärtat, om de äro goda barn,

att någon annan skall lida för deras skull. Har du hört talas om Majföreningen, som beskyddar små fåglar? Detta göra barnen i Majföreningen icke blott för de små värnlösa fåglarnas skull, som så många elaka människor misshandla och döda; de göra det fastmer af kärlek till Gud och hans skapade verk, efter ju Gud är barmhärtig mot alla och icke vill, att någon skall oskyldigt lida.

Den lilla flickan hette *Fredrika Bremer*. Hon blef den ömmaste och kärleksfullaste beskyddarinna för de fattiga, de värnlösa, de olyckliga och förföljda i världen, icke blott för människor, utan för allt lefvande. Hon var så god, att hon kunde bortgifva det sista hon ägde åt de fattiga, men Gud gaf henne mångdubbelt igen, så att hon aldrig led brist; hon förtjänade stora penningar med sina böcker, och ju mer hon förtjänade, desto mer gaf hon bort. Men man kan vara öm och godhjärtad, utan att därför vara pjunkigt känslosam. Fredrika Bremer omtalar en gosse, som var så öfverdrifvet ömsint, att han ej kunde se myggorna flyga hungriga i parken om midsommaraftonen. Han räckte åt dem sin bara arm att äta. Ja, det kan man tro, att myggorna höllo till godo! Gossens syster var också godhjärtad, men detta gick i hennes tanke för långt. Hon hade kunnat slå alla myggorna med ett slag, så upptagna voro de af sitt blodiga arbete, och hvem skulle därför ha kallat henne grym? Men hon jagade bort dem. — Och räcker du än en gång ut din arm — sade hon till brodern — så dödar jag blodsugarna. — Stackars myggor! — sade den ömsinte gossen. Men systern skrattade — och jag tror, att du skrattar med.

Fredrika Bremer blef en i hela Europa och långt i Amerika beundrad skriftställarinna. Hon reste i tre världsdelar och fann vänner öfverallt, hvar hon kom.

Hon skref många reseböcker och berättelser om hur man finner lifvets sanna lycka i godhet, trohet, redlighet, kunskaper, arbete och förtröstan till Gud. Hon värderade högt, hvad mången så litet ger akt på, nämligen den anspråkslösa, tysta, kärleksfulla verksamheten i ett stilla hem. Hon ihågkom dem, som så många glömma: de tyst försakande, de tåligt lidande och dem, som för andras lycka glömma sin egen. Hur skulle ej hon tänka högt om en god mor, en öm syster och om hvarje rättskaffens kvinna! Hon kunde skrifva så varmt och gladt som ett solsken. Och när hon mindes, huru hon som barn vadade ut i strömmen vid Kauttua, sade hon skämtande: — Nu går jag ut att samla pärlor i lifvets ström! — Lilla flicka, när du hör hennes namn, så minns, att hon talat till de mäktiga på jorden för din rätt och ditt människovärde!

Fabriksarbeterskan.

(Yrkesvisa 6 *).

Så fattiga, fattiga voro vi små,
fast mor hon arbetade trogen;
men ack, huru rika vi voro ändå,
när fria vi sprungo i skogen!
Vi voro som fjärlar i rosornas knopp,
vi hade ju sol,
hög himmel och grönska,
blå sjö och musik i hvar gungande topp.

Nu stå vi som fattiga fångar i band,
fastkedjade vid mekaniken;
vi våga ej röra vår fot eller hand
ett steg från vår plats i fabriken.
En ånga af klister förtynger vårt bröst;
vårt tak är så lågt,
grå murar oss stänga,
det döfvande larmet förtager vår röst.

* De föregående yrkesvisorna, införda i Läsning för barn V, äro: Ångbåtseldaren; Järnvägskonduktören; Tidningssättaren; Telegrafisten; Vid postluckan för ankommande bref.

Och spindlarna snurra så trolska omkring,
och tråden i rader sig silar,
och rullarna linda sin hvitnande ring,
och spolarna flyga som pilar.
Men stumma, orörliga, bleka vi stå,
som midt i en fors,
och vakta vår rulle
och knyta dess tråd, när den brister ändå.

Maskinen af järn, han besörjer om allt,
som stormen om hösten han hviner;
han tänker: vi lyda hvad han oss befallt,
och mänskorna äro maskiner.
Osynliga krafter behärska hans gång;
han sliter oss ut,
han spinner vår lifstråd,
den löper med rullen och blir icke lång.

Men inom oss lefver en böljande värld
af mänskliga känslor och minnen;
den kan icke kufvas, i kedjorna snärd,
den följer ej med våra sinnen;
och tankarna ila som vingade bud
till grönskande skog,
till barndom och frihet,
blå himmel och ofvanom himmelen — Gud!

Smeden.

(Yrkesvisa 7.)

Puh!
Bälgen pustar med suck och nöd,
luften frustar i ässjans glöd,
elden äter det svarta kolet,
tången vänder det röda stålet.
Puh! Puh!
Gnistan springer i mörkret ut,
syns en minut,
buktar för vind,
skämtar och brinner,
slocknar, försvinner;
natten stirrar i rymden blind.

Knack!
Där står smeden med blottad arm,
skjortan sotig och pannan varm.
Stålet gnistrar så hvitt på städet,
sprakar stjärnor som löf från trädet.
Knack! Snack!
Glöden kolnar och bälgen står,
släggan slår . . .

Stål i min hand,
hvad vill du heta?
Knif att arbeta?
Svärd att värna ett älskadt land?

Ack!
Mästersmed, du med hurtigt mod,
jag vill blifva en yxa god,
fälla fura och gran på mossen,
timra stuga åt mor och gossen . . .
Knack! Tack!
Stål, nu hafver du bett och klack,
byxa och frack.
Yxa, blif snäll!
Fräs nu i vatten,
spotta som katten!
Mor hon väntar med gröt till kväll.

Auktionsmäklaren.

(Yrkesvisa 8.)

Salen fylles med spekulanter,
månskensgubbar och gamla tanter,
månglerskor af diverse sort,
folk, som handlar med vått och torrt,
folk, som väntar på röfvarpriser,
fruar, mönstrande bordsserviser,
här en jungfru med sin betjänt,
där en fattig och tyst student.

Ett par stöflar! De gå tillhopa,
maken finns ej uti Europa,
klacken borta och sulan sned,
högsta modet! Nå, hvem är med?
Femti penni! Ah, höj på budet!
Sexti! . . . Sjutti! . . . Märk . . . sjutti bjudet!
Sjutti penni? Nå, ett . . . tu . . . tre!
En gesäll är den lycklige.

Tomma flaskor och karaffiner!
Kunna fyllas med goda viner . . .
Fågelburar! . . . Halfbrända ljus,
oumbärliga i hvart hus! . .

Spruckna krukor! . . . En söndrig skopa!
Nyttigt bohag, mitt herrskap, ropa!
En vagnssela! . . . En bröllopsfrack!
Första . . . andra . . . och tredje? Knack!

Vaxduksmatta! . . . Ett såll . . . Ett segel! . . .
Lilla frun skall väl ha en spegel?
Ramen skubbad och glaset spräckt . . .
Herrn behöfver en stöfvelknekt! . . .
Nej, madam, sådan kaffepanna!
Där fås nektar, och där fås manna,
pipen forsar liksom en pump!
Fyra bönor och resten sump!

Så jag, mäklare fattig, stretar,
och allt hesare jag trumpetar . . .
Alla sträcka här ut sin klo
för att plundra sin nästas bo,
och min lott är att sorgsen stycka
brustna spillror af mänskolycka.
Uff . . . jag steks . . . här är som i ugn,
hundra mark för en timmes lugn!

Brandvakten.

(Yrkesvisa 9.)

Jag fattige nattpalt,
skall svara för allt, allt,
och när andra få sofva godt,
får jag frysa så kallt, kallt.

Jag tuggar på bladen,
räknar husen i raden;
när jag tutar uti min lur,
blir det brådtom i staden.

Hvad blänker i knuten?
Skall jag gripa till tuten?
Nej, en herre har stickan tändt,
och nu blåser han ut'en.

Uff, allt är så fruset!
Där är tjuf uppå ljuset:
fröken somnat från sin roman,
tuttar eld uppå huset.

Här vakar studenten
vid den grekiska pränten,
stackars gosse, godnatt, godnatt,
dröm vackert om jänten!

Men se, i hotellet,
där rumlas i stället!
Mjuka tjänare, ett glas punsch?
Pytt får gamla skrället!

Nå, hvad skall man göra?
Är man häst, får man köra.
Den som nu vore väl till kojs
med en fäll öfver öra!

Mjölnaren.

(Yrkesvisa 10.)

Matts, langa hit säcken
att fylla i tratten!
den tokiga bäcken
han forsar af vatten,
han supit sig fuller
ur molnens kastruller,
och stenarna spraka,
och kuggarna knaka.
Det här bär till skogen! Om vi ej få mäld,
skall kvarnen ta eld.

Det har jag för sölet,
när pojkarna sinka.
Vid tratten och mjölet
så får man ej blinka,
fast ögonen klistras,
humöret förbistras
och hvit som en dufva
man snyter sin snufva,
när herregårdsfogden, så arg som en frass,
står där med sitt lass.

Min granne, kantänka,
han malar med väder!
Kvarnvingarna blänka
och snurra som fjäder;
men blåser sydvästen,
så händer för resten,
att han midt i trallen
får vingen i skallen.
Nej, tackar för äran, jag tycker så mest,
att vattnet är bäst.

Visst sägs, att om natten
det spökar i kvarnen.
Det vore väl katten,
men säg ej åt barnen!
Om det ej är råttor
i säckarnas grottor,
så är det väl hjulet,
som plaskar i skjulet.
Det kvittar mig lika; jag tager min tull.
Matts, säcken är full!

Stockflötaren.

(Yrkesvisa II.)

Den brusande älfven bär skogarnas barn,
de stupade furor, till sågar och kvarn.
Jag vallar de villa,
förskingrade stockar,
jag måste dem drilla
i kedjade flockar,
och gossen gör båtar af strändernas flarn.

Ut måste jag springa på sviktande bro;
den rullande stocken är icke att tro;
han sjunker, han svänger,
han dränker den bäste.
Jag hoppar och klänger
från fäste till fäste
och väter min byxa och tappar min sko.

Den mäktiga floden förtörnas ibland,
han tycker ej om mina kedjor och band,
han sliter sin boja,
han skingrar min flotta,
och spillrorna skoja
förutan all måtta,
och där står jag redlös med staken i hand.

Men när jag munsjörerna stadigt har fäst,
bär floden sin börda som starkaste häst
och skjutsar mig gratis,
till dess jag på stranden
får koka potatis
och sofva i sanden
och glömma min möda och må som en präst.

Sockerbagaren.

(Yrkesvisa 12.)

Vispa smeten! Knacka äggen!
Mycket mjöl och litet smör!
Nej, det där går uppåt väggen;
hvad är det Lovisa rör?
Mera krita, mera krita,
att konfekten håller bita!
Han förgylls naturligtvis
och förses med dum devis.

Låt mig se, hvad man beställer!
Åtta snöberg, en krokan.
Bröllop först hos baron Heller,
se'n supé hos rådman Svahn.
Namnsdagskakor för Sofia,
Lotta, Flora, Emilia
och för nästa lotteri
fin bisquit till dopperi.

Kristning se'n hos konsul Berger
och begrafning hos fru Smith:
en konfekt i röda färger
och en ann' i svart och hvitt.

En konditor måste pensla
noga ut hvar mänsklig känsla:
sorg och glädje lika käckt
ätas upp med hans konfekt.

Nej, men se! Kalendern visar
fridag snart i skolorna.
Jo, jag känner mina grisar,
sade mor om pojkarna.
Snart så tömmas alla brickor,
berg af tårtor gå som stickor,
tills af allt, som ätbart var,
sten på sten ej finnes kvar.

Den konditorn vet att lefva,
tänka barnen. Han är säll!
Alla dagar får han slefva
sylt till frukost, middag, kväll . . .
Hvad befalls? Gif mig att smaka
spickesill och hålbrödskaka,
eller gör mig, om det går
till en pilt om tio år!

Trädgårdsmästaren.

(Yrkesvisa 13.)

Bänken rak med snöregarn
och en präntad sticka!
Morot är mitt gossebarn,
Böna är min flicka.
Hvem står fadder? Guffar Kål,
faster Gurka, fet och snål,
sekter Lök, fru Lilja,
fröknarna Persilja.

Sparf, om nu min bänk du rör,
ropar jag på katten.
Ärt skall hållas vid sin stör,
Sparris skall få vatten.
Rödbeta skall rodna snäll,
Rädis dukas upp i kväll,
och till stek Sallaten
bjudes med Spenaten.

Simpelt folk tags ej emot,
de få växa gratis:
Rofvor, Humle, Pepparrot,
Kålrot och Potatis.

Deras nåder Georgin,
Bellis, Pelargon, Jasmin,
Ros och mången annan
vänta mig med kannan.

Tro mig, det är was ist das,
att här vakta skatten!
Pompe med sin plumpa tass
trampar i rabatten.
Hönsen med sin röda tupp
krafsa mina bänkar upp,
och där ser jag klänga
spår af barnens känga.

Hvem kan skildra allt besvär
vid min tjänst i parken?
Masken äter stickelbär,
råttan gnager barken,
tjufven mina äpplen stjäl,
frosten slår min knopp ihjäl,
och sydvästen plockar
trädens blomsterlockar.

Men så glad mitt frö jag sår;
till Guds makt står trösten.
Rik på hopp är hvarje vår,
rik på skörd är hösten.
Oförstörbart, lifvets frö
gror i sol och dör i snö,
men slår rot i tårar
för de nya vårar.

Vallflickan.

(Yrkesvisa 14.)

Jag gick mig ut en morgon klar,
när solen rann ur viken.
Min kjol var tunn, min fot var bar,
och blåsten höll musiken.
Men vägen sprang förbi min fot,
och skogen kom så grön emot.
Sio, tulitu!
Det sjunger i alla grenar.

Jag hade bröd och hurtigt sinn,
men ingen sorg i påsen.
Så kommo vi i skogen in,
och krittret gick vid åsen.
Den höga granen såg på mig,
och bäcken sjöng så gladelig:
Sio, tulitu!
Det sjunger i alla grenar.

På ljungen satt jag mol allen
och hade garn att sticka.
Jag undrade, om det fanns en,
som minns en fattig flicka.

Så tänkte jag på salig mor
och hvem nu i vår stuga bor . . .
Sio, tulitu etc.

Nu blef det varmt på ljungahed,
där bröms och fluga pipa.
Skällkossan sjönk i kärret ned;
då var ej tid att lipa.
För hej, jag grep i kossans horn,
hon var så tung som kyrketorn . . .
Sio, tulitu etc.

När kossan stod på torra mon,
sågs nalle björn på vägen.
Jag slog emot, han tog reson,
han syntes smått förlägen.
Han luffade i snåret in;
hvad skulle han med kossan min?
Sio, tulitu etc.

Och hi och hej för litet regn
och litet svält och möda!
Den mjuka ladan är mitt hägn,
och bären växa röda,
och bäcken är min kaffekvarn;
nog minnes Gud sitt stackars barn.
Sio, tulitu!
Det sjunger i alla grenar.

Gamla herrn.

Det var en gång en gammal herre vid namn Sedmigradsky. Namnet klang så ovant och främmande, att barn knappt kunde uttala det riktigt. Man sade, att han var af polsk släkt, och ingen visste hvarifrån han kom, men till Helsingfors kom han och blef lärare i konsten att teckna. Han var då redan en äldre herre; små flickor tyckte, att det var något söndrigt på honom, hans hår var söndrigt, han var nästan flintskallig, så att där voro blott några grå hårstrån kvar, och kanske var det därför barnen voro rädda för honom. Men han höll af barnen, han brukade bära en dosa i västfickan, där var jungfru Marias bild på locket, och inne i dosan funnos karameller och sockergryn. När han då talade vänligt till barnen i esplanaderna och de ville springa bort, tog han fram dosan och bjöd dem någonting godt. Somliga sprungo, somliga stannade. De snålaste läto först öfvertala sig; sedan kommo där flera till. Då hände, att man fick se den gamla herrn omgifven af många små barn, så länge något fanns kvar i hans dosa; men när där ej mera fanns något, sprungo barnen åter sin kos. De kände ju honom icke, de visste intet annat om honom, än att han hade »sön-

drigt hår» och en treflig dosa. Många sade ej en gång tack, när de hoppade bort.

Ja, där satt han sedan ensam, och ingen brydde sig om honom. — Jag måste finna på något bättre åt barnen än karameller och sockergryn — tänkte han vid sig själf. — Den glädjen varar så kort och är snart glömd. Hvad skall jag finna på, att barnen må hålla af mig?

Han tänkte så länge därpå, att han tänkte därpå så länge han lefde. Och han hade väl skäl att tänka så. Ty han var ensam i världen, ingen höll af honom. Ingen hustru hade han, inga egna barn hade han, fastän han så gärna önskat sig sådana; en gammal hushållerska skötte hans bo, dukade hans bord och bäddade hans säng. Visst hade han, utom sina elever, två eller tre bekanta, som stundom hälsade på honom, men de voro gamla som han och kunde ej värma hans hjärta. Det gjorde honom ondt, att han var en främling här och långt borta från dem, som varit honom kära i unga dagar. Men knarrig och misslynt var han ej, tvärtom, han var gladlynt och språksam. Han hade fått den goda gåfvan att vara nöjd med sin lott, älska människorna och göra i tysthet godt. Detta var hans nöje.

Nu lefde han mycket sparsamt. Alltid gick han i sin gamla grå hatt, sin slitna kappa och sin blå frack med blanka knappar, åt tarfligt och var nästan aldrig med om sådana nöjen, som kostade penningar. Hade han små inkomster, så hade han ännu mindre utgifter, och därför blef alltid någonting öfver, som han lade ihop till en sparpenning. Folk började slutligen tro, att den gamla herrn var en girigbuk. — Den snålvargen — sade de — han unnar hvarken sig själf eller andra något godt, han älskar intet annat i världen än det röda guldet, och

det samlar han i sitt skrin, hög efter hög. Tvi, sådan gnidare! Hvem skall ärfva honom? Katten tager till slut hans guld, eller kommer där någon jude från Polen och säger: — Gif hit, det är mitt!

Gamla herrn visste väl hvad man sade om honom, det sörjde hans hushållerska för och berättade åter för andra, att hennes herre var rik och snål. Lika nöjd och gladlynt var han ändå. Han gick beständigt och tänkte vid sig själf: — Hvad skall jag finna på, för att barnen må hålla af mig?

Tiden gick, allt tyngre blef penningskrinet, och allt gick det gamla talet bland folk, som såg gamla herrn i hans slitna kapprock: — Katten tager det! Tvi, sådan girigbuk! ... Då blef gamle herrn sjuk och låg på sitt yttersta. Nu undrade folk, om han ändtligen skulle göra sitt testamente och hvem som skulle få penningskrinet. Man skall få se, att den snåla hushållerskan ärfver alltsammans, menade grannarna. Hushållerskan ville gärna tro detsamma, men hon, som visste allting och litet mera därtill, visste intet om något testamente. Doktorn sade till henne: — Nu dör han. — Och prästen sade till henne: — Har han förordnat någonting åt de fattiga? — Icke så mycket som sin gamla blå frack — svarade hushållerskan. — Men det är ju okristligt — menade prästen. — Tvi, sådan girigbuk!

Gamla herrn låg där gladlynt och nöjd, som han alltid varit, men nu var han nöjdare än någonsin förr, ty nu hade han funnit på något bättre än karameller och sockergryn, som skulle tvinga barnen att hålla af honom. Detta aktade han sig för att omtala, så länge han lefde. Det var hans fröjd, att barnen skulle hålla af honom efter hans död.

Ja, så dog han och blef begrafven och måste, som

andra girigbukar, lämna sitt penningskrin kvar. Men då hittades oförmodadt ett testamente, och efter där icke fanns någon enda släkting att taga vård om kvarlåtenskapen, infann sig magistraten att öppna det förseglade papperet. Grannarna voro så nyfikna, att de trängdes i förstugan för att få höra den stora nyheten, och den ena hviskade till den andra: — Det blir hushållerskan! Tvi, sådan snålvarg!

Men det blef icke hushållerskan, det blef de små barnen. Gamla herrn hade ändtligen funnit det sätt att ihågkommas, som han så länge tänkt ut, och det var att testamentera all sin egendom till en småbarnsskola, som skulle bära hans namn. Ingen kunde bestrida, att testamentet var uppsatt i laglig form, och det blef en småbarnsskola. Så länge hade gamla herrn slitit sin blå frack och sparat på egna nöjen, att nu kunde från hans penningskrin byggas ett stort skolhus, en lärarinna aflönas och allt anskaffas, som behöfdes för barnens trefnad och undervisning. Omkring ett hundra barn få nu och allt framgent gå där i skola och lära sig under lek och sång allt det, som är nyttigt för deras ålder. När de blifva så gamla, att de måste gå i en högre skola, lämna de åter platsen åt yngre barn, som komma i deras ställe. Och så går det, år ut och år in, släkte efter släkte, så långt man kan tänka sig framåt i tiden. De barn, som skiljas från småbarnsskolan, skiljas med saknad, och de barn, som få inträde där, äro glada däråt, ty det finnes ingen skola, där man kan trifvas så väl och vara så lycklig. Och där hänger gamla herrns porträtt midt på väggen framför ingången, och skolan kallas för alla tider Sedmigradskys skola.

Det är nu i trettio år, som skolan har samlat barnen

till sig. Jag har varit där många gånger och sett gamla herrn i sin blå frack se ned från taflan på dessa goda, lydiga och lyckliga barn i den höga, stora och ljusa skolsalen. Hvarje gång har jag tänkt på gamla herrn, hur ensam han var, medan han lefde, och hur barnen så snart glömde honom, när han tömt sin dosa åt dem. Nu *kunna* de icke mer glömma honom, nu är han ju alla dagar midt ibland dem och ser deras lekar och hör deras glada sång, och de kunna icke se upp, utan att se honom framför sig. Dosan, ja hon är förgäten, ingen minns henne mer, och ingen snålas mer efter hennes goda innehåll. Här finns nu något bättre än karameller och sockergryn. Han på taflan, som alla se upp till och alla hålla så mycket af, han är densamma gamla herrn, som folket kallade snålvarg och girigbuk, men se hvad han uträttat! Mången tyckte förr, att han ju kunnat låta göra sig nya kläder, äta godt, dricka godt, roa sig och lefva fint för sin sparpenning; men hvad hade det då blifvit af hans skola, hans glada barn och hans minne för eftervärlden? — Katten tar det! — sade folk om hans penningskrin. Ja, katten tar månget penningskrin, där den girige samlar sitt snöda guld, men detta skrin tog hvarken katten eller hushållerskan, barnen togo det, ty för dem sparade han, och om den kallas girig, som sparar för andras lycka, så måste man ju tacka Gud för att sådana girigbukar finnas i världen.

Sista vintras, kort före jul, var jag där på barnens Luciafest. Där stodo två stora granar med tända ljus och många vackra saker, och mer än hundra barn togo där i ring kring granarna och hade obeskrifligt roligt. Gamla herrns porträtt var kransadt med grönt och blommor, barnen sjöngo för honom, alla sågo på honom och

välsignade honom ännu så många år efter hans död. Se, det är ett minne, tänkte jag, för hvilket det lönar mödan att lefva, försaka och lida smälek af människor! Det förekom mig, som smålog gamla herrn vid sig själf, där han såg ned på barnen från taflan. Det var, som skulle han säga: — Se, nu springa de icke ifrån mig mer! — Och åter var det, som skulle han säga: — Icke mig, Herre, icke mig, utan Ditt namn gif äran! Det är Ditt verk, min Gud, och jag har varit Ditt fattiga redskap. *Ditt* namn vare lofvadt!

Gossen, som hörde det tysta tala.

Det var en gång en döfstum gosse. Han hette Paavo. Han ville så gärna kunna den stora konsten att höra och tala, men han kunde icke. Han såg de andra barnen röra sina läppar och förstå hvarandra, men Paavo måste göra tecken med händerna. Far förstod hvad han ville säga, syster och bror förstodo honom bättre, mor förstod honom allra bäst. De andra barnen i byn förstodo icke hans tecken; de härmade Paavo med händerna och skrattade åt honom.

Värst var den långe Penttu. Han gjorde narr af Paavo, och när Paavo kom att se gossarna slå trissa på landsvägen, bräkte Penttu bä, bä, liksom hade Paavo varit ett får. Detta tyckte bybarnen vara mycket kvickt, men så tyckte ej lilla Lisu. Hon tog Paavo med sig till stugan och tröstade honom med en filbunke, för att han ej skulle gråta.

Mor, med sitt teckenspråk, hade berättat för Paavo om Gud i himmelen, hur god han är mot alla sina skapade verk och mest mot olyckliga små barn. Paavo visste, att Gud kan allting och gärna vill hjälpa dem, som rätt hjärtligt bedja honom om något. Men Paavo hade också sett, att när någon hjälpte far eller mor,

ville de ha betaldt därför. Då tänkte Paavo vid sig själf: — Om jag hade något att betala Gud med, så skulle jag bedja honom lära mig höra och tala.

Paavo var redan sex år och hade aldrig varit i kyrkan. Hvad skulle han göra i kyrkan? Icke förstod han prästens predikan, icke kunde han höra mässan och psalmerna. Men när far spände för släden om julmorgonen och syster och bror fingo följa till kyrkan, tyckte mor det vara synd, att Paavo skulle bli ensam hemma. — Vill du följa med? — sade mor.

Ja, visst ville Paavo vara med om ett så rart nöje, som att åka till kyrkan om julmorgonen. Och efter de andra syskonen fingo hvar sin tiopenni att lägga i håfven, fick också Paavo sin tiopenni, men mor glömde säga, hvartill den skulle brukas. Det var en stor, tung slant, mycket tyngre än en penni eller fempenni, som Paavo stundom brukat få af de resande, när han öppnade grinden vid landsvägen. Paavo tyckte, att detta var förskräckligt mycket penningar, så rik hade han aldrig varit, och nu hade han något att betala Gud med.

Hela vägen till kyrkan tänkte han på, hur han skulle gå till Gud och säga honom: — Käre Gud, jag ville så gärna kunna höra och tala som andra människor. Och efter du är så god och kan allting och vill hjälpa dem, som bedja till dig, så hjälp nu Paavo, att Paavo kan höra, hvad prästen säger. Du skall få betaldt för det, käre Gud, du skall få tio penni.

Sedan tänkte han åter: — Visst måste Gud bo i kyrkan, men huru skall jag få tala med honom, när där är så mycket folk? Och månne han förstår, när jag tecknar med händerna?

Paavo blef bekymrad, men han kunde ej fråga de andra i släden; det var ju mörkt, de kunde ej se hans

händer. Han satt fundersam och såg hur far körde. Vallacka var en flink häst, bjällror hade han, det klang i berg och backar. Det var en half mil till kyrkan, men det gick som trissan på landsvägen. Alla snöiga björkar och granar tycktes springa mot Paavo, och det märkvärdigaste var, att månen sprang med — månen, som annars brukade lunka så sakta framåt på himmelen.

De kommo till kyrkan. Många hästar och slädar stodo därutanför; dörrarna öppnades, och därinne var allt ljust som i himmelriket. En ånga af människornas andedräkt gick ut från deras mun som ett rökoffer åt Herren Gud.

På stora gången var det trångt, och i trängseln blef Paavo skild från sitt sällskap. Han var liten, han klämdes mellan det myckna folket och fördes framåt, han visste ej hvart. Snart stod han främst midtför altaret med dess hvita duk, dess brinnande ljus och dess sköna, stora tafla, som föreställde Frälsaren på korset. Innanför altarkransen stod en präst i sin hvita mässkjorta, broderad med guld. Paavo stackare föreställde sig i sin enfald, att prästen var Gud, gick fram, lade sin slant på altarkransen och tecknade med händerna det, som han så innerligt önskade begära af Gud.

Prästen såg honom icke, prästen sjöng sin mässa och läste sin bön, som Paavo ej kunde höra. Mor såg sig om efter Paavo, där hon satt i sin bänk, gick fram på gången och tog Paavo till sig. Men där fanns äfven en annan, som såg den lille Paavo och förstod hans teckenspråk. Det var den store, osynlige Herren Gud i himmelen, som ser allting, och som nog visste, att Paavo stackare icke förstod bättre.

Paavo satt bredvid sin mor i bänken, såg på ljusen, såg på prästen och kyrkfolket, på det höga taket och

de vackra bilderna. Men när han ingenting kunde höra, hände sig att han somnade, där han satt i bänken. Då sände Gud till honom en ängel i drömmen. Och ängelen talade till Paavo, men änglarna tala icke till de små barnen med ord utan med tankar. Och det skola barnen minnas, att när en god tanke stiger upp i deras hjärta, är det en ängel som talar till dem.

Ängelen sade: — Paavo!

— Här är jag — svarade Paavo i drömmen.

— Gud har hört din bön — sade ängelen. — Du skall få *höra det tysta tala.* Men det skall du veta, att ingen människa kan betala Gud med penningar, ty Gud är så rik, att han äger hela världen. Därför när du går från kyrkan, skall du taga din penning från altaret och gifva den åt den fattiga gumman därborta vid dörren. Ty om du vill betala åt Gud en liten, liten del af hans godhet mot dig, så skall du älska honom mer än allt annat på jorden och lyda hans bud och vara god mot alla människor, ja också mot djuren. Det är så, att den, som gifver af godt hjärta en slant åt de fattiga, han lånar åt Gud.

I detsamma vaknade Paavo, ty julottan var nu slutad och folket begynte gå ut ur kyrkan. Då ihågkom gossen ängelns ord och bad sin mor att få gå fram till altaret. Hon trodde, att han ville se taflan, och unnade honom gärna att se något så vackert. Men Paavo tog sin tiopenni och gaf den åt gumman, som ängeln sagt.

När de nu kommit ut ur kyrkan och sutto i släden, blef där ett starkt körande, ty folket trodde, att den, som körde förbi alla andra på hemvägen om julmorgonen, den skulle i sommar få längsta linet på åkern. Och många slogo sina hästar med piskan, men Paavo hörde

hästarna säga: — Hvarför slår du mig? Jag springer ju det bästa jag kan.

Paavo tyckte det vara underligt, att han hörde och förstod hästarnas språk. Han förstod ännu icke den gåfva han fått, att höra det tysta tala. Men snart skulle hans förundran blifva mycket större.

Klockan var snart åtta på morgonen, men det var ännu alldeles mörkt ute, luften var frostig, stjärnorna tindrade klart på himmelen. Då hörde Paavo, medan de åkte fram på isen öfver de tysta vattnen, den allra skönaste musik, som någon människa hört sedan den första julmorgonen, när herdarna hörde änglarna sjunga utanför Bethlehem. Hvad kunde det vara? Paavo visste det icke då, han hade ju aldrig hört någon musik, men han förstod det efteråt. Det var morgonstjärnorna, som prisade Gud.

Det klang genom luften, det kom från himmelen, det fann gensvar på jorden. Det snöiga berget, den frusna sjön, alla träd i skogen, ekorren i granen, talgoxen på gärdesgården, ja självfva den hvita isen, där släden halkade fram som öfver ett glastak, alla sade till hvarandra: — Hör, hur stjärnorna lofva Gud för att Frälsaren kommit till världen! Låt oss sjunga med dem vår vackraste lofsång!

Detta hörde Paavo, men förstod han det? Nej, han var hungrig, han tänkte på den färska julbullen, som doftade så skönt i ugnen i går, och undrade om han skulle få rätt mycket fläsk till julmiddagen. När han kom hem, stekte mor gårdagsgröten till frukost, och Paavo hörde gröten säga till träskeden: — Ät icke allt, lämna kvar något åt far!

Detta roade Paavo, det förstod han bättre än morgonstjärnornas lofsång. Han skrattade, så att gröten knappt

ville hållas i skeden, och tecknade åt mor: — Gröten säger: lämna något åt far!

— Det var förståndigt af gröten — svarade mor. — Far är ju också hungrig.

Paavo ville just taga för sig en rätt grundlig sked af det sista i fatet, när han hörde inom sig en besynnerligt klar röst, som tycktes komma från hjärtat och sade till honom: — Far steg så bittida upp och har skjutsat dig till kyrkan; hur nänns du äta upp hans fattiga frukost?

Paavo blef röd af blygsel och lade bort skeden. Han förstod, att han varit nära att göra någonting orätt, men han förstod ännu icke hvem som varnat honom. Kanske vet du det bättre. Gud gifve, att alla människor ville höra den tysta rösten, som talar i deras hjärta, när de göra någonting orätt. Det är *samvetets* röst.

Från den tiden blef Paavo allt mera van att höra det tysta tala. Han hörde plogen säga till stenen på åkern: — Maka åt dig, så att jag får göra min teg fruktbar! Mujkan stötte sitt hufvud mot isen och sade: — Här är så mörkt i sjön! Videbusken sade till molnet: — Hvarför skymmer du solen, så att jag icke får slå ut mina fjun? Gärdesgården sade till tallen bredvid honom: — Låna mig en stör, ser du icke, att jag faller omkull? Brunnen sade till ämbaret: — Om du nästa gång stöter mig i sidan, så kommer du icke upp igen. Blåsippan sade till Paavos fot: — Var så snäll och trampa icke ihjäl mig! Tranbäret sade till Paavos hand: — Nog kan du plocka mig, jag är inte så sur, när jag får litet sirap på mig. Och mössan sade till Paavos hufvud: — Kastar du mig i bäcken, så rymmer jag från dig.

När det blef sommar, hörde Paavo gräset på ängen säga: — Nu växer jag, så det förslår! Åkern sade till diket: — Kära du, låna mig litet vatten, jag är så törstig! Skogen sade till sveden: — Akta elden, du sveder mitt hår! Sjön sade till båten: — Tycker du om att gunga? Och det stora, vida landet, Paavos land, vårt land, sade till himmelens sol: — Kära sol, läs din aftonbön när du går ned, och bed Gud, att du i morgon får skina rätt varm och gifva grönska och skördar åt mina älskade barn!

Paavo blef så van vid allt detta, att han icke tyckte det vara något underligt alls. Men det, som förundrade honom, var när han hörde samvetet tala. Hvar gång han ville göra något illa, sade samvetet: — Det är *orätt!* Och hvar afton, när han varit lydig och flitig, ödmjuk och tjänstvillig, sade samvetet: — Det är *rätt!* Värst var det, när han någon gång ville ljuga; då hörde han samvetet gråta. Och när andra varit goda mot honom och han varit otacksam, då hörde han den tysta rösten inom honom snyfta i gråt. Detta kunde Paavo ej stå ut med att höra. Han måste ju bli sannfärdig och tacksam och god mot alla, annars hade han ingen ro för den evärdeliga rösten, som beständigt varnade, bestraffade eller gillade allt hvad han gjorde.

Paavo undrade, om äfven andra människor hörde inom sig en sådan besynnerlig röst. Han nästan gissade, att där var någonting dylikt hos alla, men det låg så djupt förborgadt under fars vadmalsjacka och mors ylle-lifstycke, att Paavo ej rätt kunde höra så djupt. En gång mindes han, när långe Penttu kastat en katt i brunnen och lutade sig ned för att se, hur katten drunknade. Då råkade Penttu själf falla i brunnen och skulle visst ha drunknat, han också, om ej Paavo

med stort besvär hissat ned åt honom den tunga brunnshinken och bärgat Penttu och katten i deras yttersta nöd. Denna gång tyckte Paavo sig höra Penttus samvete säga: — Minns du hur ofta du gjort narr af den döfstumma stackaren, och nu har han räddat ditt lif!

Paavo växte upp och blef stora gossen. Då skickade Gud så, att prästen kom på läsförhör till byn och fick se den stackars okunniga Paavo. Och efter där nyss var inrättad en skola i staden för döfstumma barn, skickade prästen Paavo till skolan. Där fick Paavo lära sig läsa och skrifva, där fick han lära sig bättre förstånd om sin evige Fader i himmelen och om Guds Son, vår Frälsare, än när han var så liten och oförståndig, att han trodde sig kunna betala Gud med tio penni. Och därtill fick Paavo äfven lära sig ett godt handtverk. Han var flitig, ordentlig och skicklig, och snart blef han en så snäll snickare, att i hela socknen fanns icke någon, som kunde göra så vackra stolar och så ordentliga bord som Paavo. Alla tyckte om honom, för att han var en god och rättskaffens människa, alltid barmhärtig och alltid sannfärdig. Paavo visste nog, hvem han hade att tacka för detta, och han prisade Gud för att samvetet är Guds röst i människans hjärta.

När han hade sin egen verkstad, tyckte han, att han aldrig kunde få en bättre hustru än Lisu, om blott Lisu ville ha honom, stackare, som var döfstum. Men se, Lisu var den, som ej sade nej, hon kände Paavo och visste, att hon väl kunde få en mindre tystlåten man, men aldrig en bättre. De blefvo då man och hustru, och mycket lyckliga blefvo de. Deras barn kunde alla höra och tala, deras föräldrar och syskon

hälsade ofta på dem, och mor brukade säga åt de små gossarna, när hon såg stekt gröt på bordet: — Höra ni inte, hur gröten säger åt skeden: ät icke upp allt, lämna kvar något åt far! — Då skrattade Paavo och tecknade, som hans mor förr hade tecknat åt honom: — Det var förståndigt taladt af gröten.

En dag kom där en fattig, försupen slarf och bad om härbärge i verkstaden. Det var Penttu. Paavo tog honom till sin dräng, lärde honom handtverket och hade sin fröjd af att Penttu till sist blef ordentlig karl.

Nå, hvad är där nu mer att berätta om Paavo? Jo, det, att när människan rätt hjärtligt beder något af Gud och beder i Jesu namn, som Guds ord lär oss, så skall hon alltid vara viss därpå, att Gud hör hennes bön. Men Gud bönhör oss icke alltid så, som vi själfva mena det; han gifver oss i stället någonting bättre. Nu kan ju ingen undra, om en stackars döfstum gosse beder Gud att lära honom höra och tala. Det är två stora Guds gåfvor, för hvilka ju alla, som fått dem, måste tacka och lofva sin Skapare. Men Gud gaf i stället åt Paavo det, som var ännu bättre än höra och tala, nämligen att *höra det tysta tala*, hvilket för Paavo betydde att ständigt och ostörd af allt annat lyssna på samvetets röst. När Paavo genom en sådan Guds nåd blef en god människa, var detta bättre för honom, än om han talat och hört aldrig så mycket i världen och blifvit en slarf som Penttu.

Men om du undrar öfver att Paavo, fastän han var döfstum, hörde skogen och sjön och stjärnorna och allt annat tyst i världen tala, så skall du veta, att detta är alls icke något ovanligt, ty det höra ju nästan alla barn. När du leker med dockorna eller med stenarna

på berget och tallkottarna äro dina kor och stickorna dina främmande, så hör du ju dem alltid tala och svara. Liksom icke björken skulle kunna tala i vårkvällen eller lingonet i backen ropa godmorgon åt dig! Det är ingenting besynnerligt alls.

Tom.

Kanske kände du Tom? Han var en setterhund, nästan helhvit, silkeslen med långa, bruna, hängande öron och en förträfflig, beständigt viftande hvit plymsvans. Många barn i Finland ha lekt med Tom; andra barn långt borta i Sverige och Danmark ha med glad förundran lyssnat till berättelserna om Toms klokhet och de märkvärdiga konster han kunde göra. Tom var en vacker hund, men än mer en snäll hund. Man kan se bra ut och ändå vara ful af ondska: det var icke Tom, alla måste hålla af honom.

Han hade sina fel: han var så fin och förnäm, att han kunde ej nog beundra en vacker klädning och misstänkte gärna slarfvigt klädda personer för att hysa onda afsikter. Detta var nu ofta ett misstag, ty fastän det icke är något berömligt att gå trasigt klädd, så händer, att fattiga människor icke ha råd att bestå sig bättre. Detta misstag kostade Tom mången klatsch af rottingen, som beständigt satt instucken i springan vid köksdörren enkom för sådana ändamål. Men det hände ibland, att Tom hade rätt i sina misstankar. I grannskapet fanns en smed, en svartmuskig, trumpen karl, som brukade förtenna gårdens kokkärl. Honom kunde Tom icke för-

draga; hvar gång smeden hämtade blanka kastruller i köket, rusade Tom fram och högg tag i hans byxa. Smeden tyckte ej om denna välkomma, han fick rottingen på sin sida och hotade Tom med döden, men Tom förblef oblidkelig. En dag fick man höra, att smeden rymt sin kos med penningar och kläder, dem han lånat af grannarna och glömt att återställa.

Tom var trogen, han vaktade gården natt och dag. Det var icke rådligt för någon att vilja smyga sig dit i elak afsikt; polisen var ständigt på utkik och sof med öppna öron, så att icke en kråka kunde trippa på sandplanen, utan att Tom hörde det. Ofta blef en sådan vaksamhet besvärlig för gårdens invånare, som ville sofva sin natt i ro. — Hvad är det Tom skäller på? — sade tjänstfolket emellan sig. Någon gick att se åt. Då var det kanhända en båt, som rodde på sjön, eller en hund, som gläfste långt borta i byn, eller var det månen, som glittrade i det lugna vattnet. Detta fann Tom högst otillständigt, han ansåg det för sin skyldighet att hålla öga på alla nattsvärmare.

När Tom var två månader gammal, en liten trind och släthårig valp, mest lik en välskapad gris och icke vetande något bättre än att snaska i sig allt hvad han öfverkom, hände sig, att han såg ett metspö på gården och fick begärelse till en liten död fisk, hvilken satt kvar på kroken som bete. Detta lyckades icke bättre, än att Tom hängde upp sig på metkroken, som gått genom hans underläpp. Kroken hade hulling och ficks ej ut samma väg, som den inträngt; där var intet annat råd än att klippa af refven och draga kroken igenom läppen. Då skulle man tro, att grisen skrek. Men kroken ficks ut, och allt blef bra igen.

En annan gång, när Tom var fyra månader gammal

och nyss inflyttat från landet, fick han för första gången följa sin fröken ut i staden. De gingo in till en svarfvare, och svarfvarens katt hade ungar. Där blef en kalabalik: katten på Tom och Tom på dörren! Från gården stod porten öppen till gatan, hvarför Tom fick lust att med detsamma göra en längre promenad på egen hand. Knappt var han ute på gatan, innan en stor, lurfvig slaktarhund rusade på den olycklige vanddraren. Tom undan, och när han såg en hyrkusk vid hörnet, hoppade han upp i droskan. — Jaså — sade hyrkusken; — har du någonting att betala med? Jag brukar inte köra någon utan betalning.

Tom fattig hade ofta åkt på landet och funnit det angenämt, men han hade ingenting att betala med, han måste klifva ned från droskan. I detsamma visade sig åter hans grymme förföljare, och nu tog lille Tom till harpasset, sprang allt hvad han förmådde, gata upp, gata ned, tills han icke mer visste, hvar han var i den vida världen. Han hade blott varit fyra dagar i staden, han kände endast sin gård, där han bodde, sitt kök, där han sof på mattan under bordet, och sina goda vänner, som alltid matade och smekte honom. O, hvad den vida världen var grym mot lille Tom! Hemma blef mycken oro, när Tom saknades, allt gårdsfolket sökte och lockade: — Tom! Tom! Bud skickades till polisen, barnen gräto, Toms matmor sprang staden omkring efter alla små hvita hundar, men ingen af dem var Tom. Det blef afton och mörk natt; Tom förblef borta. Följande morgon skrefs en efterlysning i tidningarna, men just när denna skulle afsändas, tassade någon i kökstrappan, och se, det var Tom! Hvar han varit, det kunde han icke berätta. Han såg ut som den sorgsna grisen, förmådde knappt vifta på lilla svansen

och var alldeles sotig på ena sidan. Var det af en gryta, så icke hade där varit gröt i den, ty knappt befann Tom sig i köket, innan han styrde sina steg till slaskämbaret och höll till godo med dess innehåll.

Tom var en odygdig passagerare i sin ungdom. Han förgrep sig i sitt muntra lynne på folk och kräk. Såg han skolgossarna kasta boll på gården under fristunden, vips var Tom den flinkaste att taga lyran och kila af hem med bollen i mun, förföljd af ett dussin skrikande och skrattande skolpojkar. I kälkbacken nappade han mössan af dem, och en gång fick hans ägarinna betala sjuttifem penni för en vante, som Tom röfvat och ätit upp på fläcken. Gjorde han sig ärende till en handelsbod, där han blifvit matad med rysskringlor, stal han böndernas hattar från disken och bar dem i triumf till köket. Hans nit var stort att föra till huset allt hvad han öfverkom. Lekte små flickor med sina dockor på trappan, strax kom en vänligt viftande varg, slickade dem i ansiktet och slök deras dockor — på skämt. Lyckligt då, om någon fick fatt i dockans ben och drog henne ut ur Toms gap. Märkvärdigt var, att ingen kunde bli ledsen på Tom, därtill såg han för glad ut, och alla förstodo, att han menade icke illa.

Setterhundarna äro fågeljägare, och detta ansåg Tom för sitt rätta ämbete. Han hade icke fått gå i jaktskola, därför jagade han på egen hand. Det var alls icke prisvärdt, att han under oloflig tid förföljde de oskyldiga änderna in i den tätaste vassen och kom hem, svart om benen af strandäfjan, med en and i sin mun. Till en början hämtade han dem lefvande och oskadda hem, men sedan man en gång låtit en gräsand rymma ur hönshuset, blef Tom stött öfver sådant slarf

och bet ihjäl sitt byte. Han hade själf åtagit sig polisvakten öfver hönsen. Långa stunder kunde han stå orörlig med spetsade öron och ena framtassen lyftad, betraktande dem. En olycklig höna hade förbrutit sig med en vandring på förbjudet område, Tom grep henne om nacken och bar henne till kökstrappan, men han hade varit för nitisk, det var slut med förbryterskan.

Samma olycksöde drabbade barnens lilla kanin, som så mycket roat dem och Tom själf. En solig morgon hade puppe kanin företagit sig en oloflig spatserfärd i parken. Polisen uppspårade honom. Då husbond gick ut på sin morgonvandring, mötte honom Tom, stolt i medvetandet af en uppfylld plikt och bärande i sin mun den olycklige puppe kanin. Aldrig mer tog puppe ett skutt i denna världen, och åter fick Tom göra bekantskap med den stränga rottingen.

Dessa båda olyckliga misstag fick Tom tillfälle att godtgöra på ett lysande sätt. En eftermiddag hördes i trädgården ett förtvifladt flaxande hönskackel. Gamla Greta, hönsvakterskan, sprang dit, fann en höna illa rifven och Tom bredvid hönan. Där blef kort rannsakning och dom. Tom kunde ej förklara sig på ett tillfredsställande sätt, och rottingen skulle just fram att skipa rättvisa, då en tjänstflicka, som på afstånd varit vittne till händelsen, berättade, att en stor uf slagit ned på hönan, Tom hade skyndat till hönans försvar och lyckats förmå den starka roffågeln att släppa sitt byte. Nu vände sig bladet till den så oskyldigt misskände befriarens fördel. Alla samlades kring Tom för att beprisa hans hjältemod, de bästa ben framsöktes ur köksskåpet, barnen täflade om att mata sin tappre vän med skorpor, och Tom såg sig med samma förvåning

blifva dagens hjälte, som han nyss sett sig vara offer för en orättvis misstanke.

När Tom visste, att han gjort något illa, hade han mycket ondt samvete och kunde alls icke vara glad, innan han fått förlåtelse. Det hände ibland, att hönorna gömde sina ägg på underliga ställen, kläckte dem där i all tysthet och framträdde stolta med en hel skara kycklingar. De kunde dock icke undgå polisens efterspaningar. Tom kom en dag, såg mycket nedslagen ut och lade nosen i sin matmors knä. — Hvad har du gjort, min gosse? — Tom lyfte upp hufvudet, på matmors klädning var en stor fläck af äggula! En sträng förmaning följde, men efter Tom själf visste, att han gjort illa och kommit för att bekänna sitt fel, slapp han riset den gången. Nästa gång, när Tom upptäckte ett fördoldt hönshus, åt han åter upp äggen, så när som på ett; då kom han plötsligt ihåg förmaningen och bar hem det sista ägget så varsamt, att det ej ens fick ett ärr af hans hvassa tänder.

Tom var aldrig sysslolös sommartid. När han jagat sig trött med änder i vassen, bytte han om element och gräfde lika flitigt i jorden. Där hade, till trädgårdsmästarens förtviflan, tusentals sorkar sina bon och gångar under gräsvallen: långsträckta, gråbruna jordråttor med svintrynen. De hade länge gjort otrolig skada med att afgnaga fruktträdens bark, uppäta potäter och andra rotfrukter samt förstöra krusbärs-, hallon- och rosenbuskar. Tom beslöt göra ände på detta ofog. Dagen om, när han ej var på andjakt, såg man honom ifrigt sysselsatt med att uppgräfva sorkarnas bon. Han vädrade med nosen längs gräsmattan, och där han upptäckte något misstänkt, borrade han först nosen in i grästorfvan för att förvissa sig om det rätta spåret. Därpå

begynte han, än med framtassarna, än med baktassarna, uppkrafsa jorden, till dess att han fick ett hål, nog stort att där insticka hufvudet. Så fortsatte han outtröttligt, till dess att han funnit boet. Då blef flink expedition. Hela sorkfamiljen, far, mor och barn, sågs med en sådan hast slinka ned i Toms vida gap, att de högst oväntadt befunno sig lefvande i hans mage. Tom hade ej ens tid att bruka tänderna, allt gick där ned som palt. Men när Toms mage icke förmådde inrymma flera sorkfamiljer, anlitades tänderna, och så länge Tom lefde, var det slut med sorkarnas ofog.

I backen vid växthuset hade Tom sin skattkammare. Där nedgräfde han alla ben, som skulle sparas, och öfvertäckte dem skickligt med mull. En ovälkommen gäst, en hungrig, oborstad bondhund, Mirka benämnd, brukade stundom följa med skjutshästen från järnvägsstationen. Mirka upptäckte i en olycklig stund Toms skattkammare, och från denna stund var skatten utsatt för ständiga plundringar. Tom underlät icke att tillkännage sitt missnöje, men äfven ufvars besegrare draga i betänkande att utsätta sig för en så bred tandrad som Mirkas. En kall vinternatt hade där frusit tjock is öfver den förborgade skatten. Mirka kom, begaf sig genast på rof, men återvände med oförrättadt ärende: isen var honom för hård. Om Tom kunnat skratta, hade han nu haft god anledning; men Tom hade ett annat glädjeredskap, han viftade förnöjd med sin präktiga svans.

Var Tom klok? Det var en fråga! Hyrkusken i staden sade om honom, då Tom sprang förbi med en korg i munnen att köpa bröd hos bagaren: — Gif mig den hunden, och jag skall lära honom tala! Tom förstod allt hvad man sade honom. Han tycktes med

sina kloka ögon följa samtalets gång; när man skrattade eller Tom hörde lifliga röster, kom han, den gladaste bland de glada, och deltog i munterheten. Han förstod också att svara på sitt sätt: — Hur säger hund? Tom skällde groft. — Hur säger kissen? Tom gäspade, tills han fick fram ett jamande läte. — Tycker hund om sin matmor? Lifligt skällande och viftande med glädjeredskapet. — Men inte tycker Tom om hvem som helst? Sakta morrande, likt en aflägsen åska. — Gå och se åt om Isak spänt för! Tom sprang till fönstret och tittade ut; var där framkördt, kom han med lifliga språng och bad om lof att få följa med; syntes ingen häst, lade Tom sig tålmodigt ned att vänta.

Huru många trefliga konster kunde ej Tom! Han kunde bocka allerödmjukast och ge vacker tass, då man hälsade på honom. Han kunde stå betjänt bakom sin matmors stol och säga »serviteur» (wow, wow)! Matmor sade: — Tom är död. Tom lade sig genast på rygg med uppsträckta ben. Man visade honom två lika stora sockerbitar. — Den där är *min* bit, den där är hunds. Tom misstog sig aldrig om mitt och ditt. Toms stora nöje var att bära korgar, väskor och käppar som en kammartjänare. Men han var icke riktigt pålitlig, den slarfven, han kunde lämna sin käpp på isen eller sykorgen i skogen för att jaga en kraxande kråka. Apportera gjorde han samvetsgrant. Matmors hatt blåste i sjön: — Apporte hatten, Tom! Tom sam ut och hämtade hatten. Man kan icke vara mer omusikalisk än Tom, han tjöt med full halls, när han hörde pianot, men han skulle dock läras att sjunga, för att fullborda sin fina uppfostran. — Hur sjunger Tom? Wau, wau! — Nej, det duger icke, sjung vackert! Tom försökte alla slags ljud och frambragte med otroligt besvär ett

gurglande småtjut, som skulle föreställa en ton. — Nu skall Tom berätta en saga. Tom lyssnade mycket uppmärksamt. — Hur var det, när Tom råkade i gräl med hundarna vid stationen? Wow, wow! — Ja, men då fick Tom stackare stryk? Sorgligt tjut. — Men så gaf Tom dem på pälsen? Wau, wau! Det sista wau var en segersång.

Ingen kunde bättre än Tom leka kurra gömma. Hans hufvud öfvertäcktes med en tät duk, så länge man gömde sig. Vid tillsägelse: — Det är dager! — kastade Tom af duken och begynte söka. Han vädrade i alla vinklar och vrår, i synnerhet där han förut upptäckt någon, och det dröjde ej länge, innan han med viftande plym uppspårat det mest förborgade gömställe. Tom hade en julafton fått tre klappar: en förseglad tårta, ett halsband med järntaggar till försvar mot vargarna och en läderboll. Tårtan åt han på fläcken upp med papper och vers; halsbandet behöfde han lyckligtvis aldrig använda, men läderbollen blef snart Toms dagliga nöje. Den bets och den trillades i oändlighet, hade sin bestämda hylla i skåpet, och där infann Tom sig ofta, med längtande blickar krafsande på skåpdörren. Nu hände vid Toms lekar, att bollen gömdes på de mest omöjliga ställen: under den tunga mattan, ofvanpå skåpets tak, bakom dynan i soffan, där fruarna sutto med sin stickstrumpa. Tom sökte ifrigt, han var outtröttlig, han misstänkte kanariefåglarnas bur, teköket på hyllan och brasan i kakelugnen. Slutet var alltid, att han till sist vädrade stället med sin fina nos och återfick med förtjusning sin älskade boll. Då Tom en gång hade upptäckt sin boll på ett för honom otillgängligt ställe, på skåptaket eller i ljuskronan, och ingen visade lust att hjälpa honom nedtaga den, tycktes han

en stund begrunda ställningen och fick så ett infall. Han hade lagt märke till, att vi brukat använda en käpp för sådana ändamål, och sprang nu ut i förstugan, där husbondens käppar stodo, hämtade en af dem och bad oss, skällande och bockande, hjälpa sig.

Det var en lustig lek att låta Tom leka blindbock. Man band en duk tätt för hans ögon och kastade sedan bollen utåt golfvet: — Sök bollen! Tom trefvade försiktigt omkring, slog sin nos mot stolar och bord, men gjorde intet försök att befria sig från bindeln, innan han letat sig fram till bollen. Då skall man tro att Tom var stolt, han sprang omkring till alla för att skörda beröm. Det kostade ingen möda att lära Tom, men stränghet fick icke användas. Med en smekning och uppmuntrande ord kunde han förmås till allt och var själf oändligen road af att uppvisa sina konster. Men han var känslig och granntyckt. Ett otåligt ord förstörde hans nöje, för ett hårdt ord blef han dum som en spån, för ett gladt ord kunde han vara allas pajazzo.

Två gånger blef Tom porträtterad hos fotografen, och två gånger var han okallad med, när gården fotograferades. Hans bild finnes modellerad i gips af en berömd fransk bildhuggare: det måste vara ett porträtt af Toms stamfader, ty så likt honom är det. Men den bästa bilden är den, där man ser honom ligga så troget på vakt vid trappan, och ingen visste ju af det, innan Tom uppenbarade sig i fotografien.

Nu finns Tom ej mer. Han blef sjuk och måste skickas till djurläkaren i staden. Där öfverlefde han icke i tre dagar saknaden efter sitt älskade hem och sina goda vänners omvårdnad. Hemma fick han dock sin graf mellan en rönn och en gran på kullen mot öster, där solen skiner klarast om sommarmorgonen.

Allt gårdsfolket var med vid begrafningen. Där hölls ett tal, och det var ej långt: — Tack, lille Tom, för all den glädje du gjort oss! Och alla församlade tackades för att de varit snälla mot Tom.

Toms unga matmor kan aldrig förgäta sin trogne vän och betjänt; hon högg med egen hand hans namn i en grafsten. Där leka ännu stundom barnen i gräset. De tycka, att det är så vackert just där, och när de lära sig läsa, stafva de bokstäfverna på stenen och säga till hvarandra: — Minns du Tom? Ja, Tom var en snäll hund!

1882.

Jägarens första byte.

Karl Otto, femton år, har fått en bössa,
en Lefaucheux! Nu är han man och hjälte.
Där fattas Karl den tolftes svärd i bälte,
men fjäder bär han redan i sin mössa.

Han är en lyceist, mån om sin ära,
föraktar pysen med hans pil och trumma.
Karl Otto helst vill höra björnen brumma;
ett lejon skulle ej hans mod förfära.

Gevär på axel! Lefaucheux skall pröfvas.
Hvad det ser bra ut! Men hvad skall han jaga?
Kanhända tager han en örn afdaga,
ifall ej hjortstek bättre kan behöfvas.

Tre glada systrar undra på försöket:
— Säg, tappre riddare, är krig i landet? —
Karl Otto skyldrar, som en sportsman kan det,
och svarar: — Här skall komma stek till köket!

Han går till parken. Det är morgontimma,
blå himmel, fågelsång, doft af violer,
ett surr af bin med fjärlars kaprioler
och daggens pärlor, som i gräset glimma.

Lägg ned geväret under ekens krona!
Här prisas Gud. Här beder all naturen
frid öfver jorden, mänskorna och djuren.
Var god, var lycklig, älska och förskona!

Karl Otto är ej elak mer än andra,
han andas med behag det friska lifvet,
men Lefaucheux skall pröfvas, det är gifvet,
och jaktens nöjen må ju ingen klandra.

Han spejar, spejar. Morgondaggen pärlar.
Finns ingen nalle gömd där bakom granen?
Blod törstar Lefaucheux, och spänd är hanen,
men icke kan Karl Otto skjuta fjärlar.

Dock . . . hvad är det, som där i linden gungar?
En örn? . . . Nej, blott en fattig liten hämpling,
som, utan aning om försåt och stämpling,
för mat till boet där åt fyra ungar.

Du stackare! Karl Otto blygs för listen,
men Lefaucheux får ej gå bort med skammen.
Karl Otto smyger sakta fram till stammen
och lägger an, med bössan stödd mot kvisten.

Nu har han sikte ... Men i alla dagar,
hvad nu? ... Två ögon glo, där löfven skymma;
hu, dessa ögon, hvad de gnistra grymma!
Det är *en annan* jägare, som jagar.

Hvad går åt Lefaucheux, den segervisse?
Än vänds hans mynning rakt mot fågelmamma,
än mot de grymma ögonen, som flamma,
och paff! ... Där ligger gårdens gråa Misse!

Förskräckt flyr hämplingen till närmsta grenar.
Karl Otto står bestört, som i en snara;
hur skottet small, det kan han ej förklara;
den fallna Misse allt hans blod förstenar.

Hon tycktes säga med ett bistert löje:
Blygs du ej, gosse, att mitt lif föröda?
Om *jag* är grym, så är jag född att döda,
men hvad är *du*, som dödar för ditt nöje?

Karl Otto kilar öfver gräsets mattor,
som om han Misses klor i nacken känner.
O Lefaucheux, hvad du i handen bränner!
Olycklige, hur kan du skjuta kattor?

Där stå små systrarna på vakt vid grinden.
— Vi hörde skottet; Otto, hvar är steken? —
Den stackars jägarn tiger, led åt leken;
han kan ju icke svara: sök vid linden.

Han går till sin förtrogne Matte, kusken:
— Matts, säg åt ingen, gå i mörka natten
dit bort, tag spaden med, begraf du katten!
Hon ligger under linden död i busken.

— Hå, säger Matts, hvem har gjort Misse illa?
— Ja, ser du, Misse haft en elak vana
att lura, när små fåglar ondt ej ana,
och sådan falskhet kan ju ingen gilla.

Matts gissar sakens sammanhang och nickar.
Karl Otto hänger Lefaucheux på spiken
och känner sig på jakten grymt besviken,
i nattens dröm förföljd af Misses blickar.

Godnatt, herr jägare! När morgon randas,
står parken solbelyst i doft och krona.
Var god, var lycklig, älska och förskona!
Guds kärlek strålar öfver allt, som andas.

Moster Lotta.

Nej, en sådan präktig moster
har visst ingen, som vi ha.
Alla våra små förluster
ställer hon på rätt så bra,
lappar strumpor, byxor, linne,
har hvar näsduk väl i minne,
märker lakan, knäpper nöt,
malar kaffe, kokar gröt.

Traska vi i vargaväder
hem från skolan, som till sjöss,
hvem är flink med torra kläder
åt oss, stackars våta möss?
Hvem förser oss efter lunken
med den bästa filebunken
och aftorkar våra fjät?
Det är moster Lotta, det.

Mamma vill oss visst ej illa,
men vi ha så många fel.
Än vi sås på duken spilla,
än är ej vår krage hel,

än ha vi glömt kamma luggen,
än så slå vi sönder muggen,
och då vankas snubbor fort:
Kära barn, hvad har du gjort?

Men då säger moster Lotta:
Mamma, alltför sträng du är!
Det är barns natur att klotta;
det blir husesamt, det där.
Det var fläck förut på duken,
kragen är ej riktigt struken,
luggen står ju som en strut,
muggen, den var spräckt förut.

Och så är det alla dagar:
alltid tar hon vårt parti.
Alltid ömt hon oss beklagar,
när vi äro stygga, vi.
Om vi leka, om vi äta,
godt förlikas eller träta,
är det allt så utmärkt snällt
och så riktigt väl beställdt.

Sådan moster har väl ingen,
som vår moster Lotta är,
och här finns ej en i ringen,
som ej har vår moster kär,
men jag tänker, när jag pysslar
själf med barn i eget hem,
är det bäst, att moster sysslar
med allt annat utom dem.

Linet.

Det hände något långt härifrån och för lång tid sedan.

Gubben stannade vid grinden och sade: — Det blir ett bra lin. Se, huru långt det är och har icke blommat ännu! Det har man för att man är omtänksam och göder sin åker.

— Det är Guds gåfva — svarade gumman.

— Kan så vara — menade gubben. — Mest är det väl för att jag dikat och plöjt ordentligt. Linet skall växa till skjortor. Jag har ju ej flera än tre och ville gärna ha sex.

— Men när det är Guds gåfva — sade gumman — böra vi gifva något åt Gud igen. Skulle du icke vara nöjd med fem skjortor, gubben min? Den sjätte gifva vi åt de fattiga.

— Å, åt dem duga trasorna af de gamla. Dessutom ha vi två gossar, och den yngre ligger i vaggan. Han ligger tunt klädd, han behöfver en varm linda.

— Gud sörjer för honom. Icke fryser han mera, för att han gifver en skjorta åt fattiga barn — sade gumman.

Gubben skrattade. — Sådan är gumman min. Hon vore i stånd att se sin gosse gå naken, blott hon får

kläda någon liten trashank, som fryser på landvägen. Det är för väl, att jag är mer omtänksam, annars vore vi snart på bara backen.

Linet växte, växte och öppnade slutligen sina täcka blomsterögon mot morgonsolen. Linet hade många bekanta på fältet: sädesärlan, biet, nattfjäriln, dagfjäriln, brömsen, jungfru Maria nyckelpiga, hundlokan, gullvifvan, haren, ekorren, mullvaden, ända till grodan i diket, och alla tyckte sig sällan i världen ha sett så vackra blå blommor. Morgonvinden susade ned från bergen, drack sig mätt af fältets dagg och delade med bien blommornas doft. Gärdsmygen, den minsta bland fåglarna, vaknade i sitt bo vid dikeskanten, skrapade sig med sin spensliga klo i nacken och såg linfältet med de många tusen blommorna gunga för vinden. — Nej, så förunderligt! — kvittrade han. — Jag har drömt något i natt.

— Hvad har du drömt? sade sädesärlan.

— Jag har drömt, att sju gånger tolf af dessa linstänglar skola blifva kläder åt Gud.

— Du drömmer som du har förstånd till — invände sädesärlan. — liksom Gud skulle behöfva kläder. Har du icke hört, att ljus är Guds klädnad?

— Inte förstår jag det, men så drömde jag — sade gärdsmygen.

Biet hade hört fåglarnas tal, surrade ut öfver fältet, borrade in sin snabel i de små linblommorna och hviskade åt hvar och en i förtroende: — Du skall blifva kläder åt Gud!

Linblommorna förstodo detta lika litet som gärdsmygen, men hvem tror icke gärna, hvad man gärna vill tro? Där gick en susning från stjälk till stjälk och från blomma till blomma kring hela linfältet: —

Har du hört så förunderligt? Vi skola blifva kläder åt Gud!

Gubben, gumman och deras äldre gosse, som var fyra år gammal, kommo på åkerrenen för att se fältet blomma. — Präktiga skjortor! Präktiga skjortor! — utropade gubben.

— Se — sade gumman — huru linblommorna luta sig mot hvarandra, liksom skulle de ha något att säga hvarandra!

— Ja — sade gossen, som igenkände alla röster i naturen och förstod deras språk — de säga, att de skola blifva kläder åt Gud.

— Mindre kan duga, min kära gosse — skrattade gubben. — De skola blifva skjortor åt mig.

Linet fortfor att blomma och växa. Det var redan så högt, att det räckte en karl upp till skägget. Det gick i så sköna, djupa, blågröna vågor för vinden, att man tyckte en slup kunde segla däri. Och allt gick det underliga talet från blomma till blomma: — Vi skola bli kläder åt Gud!

— Nej, jag står icke ut att höra en sådan högfärd, — kväkte grodan till mullvaden. — Hvad är detta för opassande prat? Där ha de lata blommorna inte annat att göra än dricka solsken och växa, men äro de nöjda därmed? Nej, de vilja komma till hög ära, de tycka sig vara förmer än jag, som har tusen bekymmer för mina ungar i diket.

— Än jag då? — pep mullvaden. — Hela natten har jag otroligt besvär med att gräfva mina gångar under linrötterna och släpa för födan, men hvem tackar mig för det? Lycka nog, om jag hittar en metmask åt mina ungar. När jag då tittar ut ur mitt hål, hvad får jag höra? Det onyttiga linet, som aldrig släpar

och aldrig bekymrar sig, tycker sig vara godt nog åt Gud. Nu går skammen på torra landet; jag uppsäger bekantskapen.

Medan grodan och mullvaden på detta sätt förtalade linet, kom en vindfläkt ur molnet och gick, som han brukade, i vågor öfver det blommande fältet. Blommorna voro nu fullt utslagna, de kunde nu sjunga i vinden, och gärdsmygen hörde dem sjunga följande ord:

Vi äro så unga, så fagra, så blå,
vi glädja och gagna båd stora och små.
Vår Fader i himmelen spinner vår tråd,
af oss ha vi intet, men allt af Guds nåd.

Vi kläda den nakne, han prisar vårt garn,
vi bädda så mjukt åt det frysande barn;
vi prisa vår Fader, som gaf oss gestalt,
och vi äro intet, vår Fader är allt.

— Ja, där hör man — kväkte grodan till mullvaden. — De säga sig ha fått allt som gåfva af Gud. Jag undrar hvad vi skulle få, om vi lade oss med benen i kors i solskenet och väntade på att stekta metmaskar skulle flyga i munnen på oss!

Därpå tänkte icke de oskyldiga linblommorna. De visste, att de skulle göra nytta i världen, när deras stjälkar blifvit beredda till lin, men nytta eller fägring, det var allt Guds gåfva, hvilken de mottogo med tack och lof. Det föll dem icke in, att det kunde vara annorlunda.

Den, som var högmodig, det var gubben. När han åter kom till fältet och såg linvågorna gunga högre och djupare än någonsin förr, föll han i förundran öfver

sin egen vishet. — Mor — sade han — det blir icke sex skjortor, det blir tjugufyra, det blir långa väfvar och mycket penningar! Och allt detta för att jag plöjt och gödslat och dikat som ingen annan. Så är det, när man förstår sin sak. Grannens linland är en skrapbulle mot mitt linland.

— Gud gifver växten — svarade gumman.

— Du pratar, gumma! Som man sår, får man skörda. I öfvermorgon bärgar jag linet, det är nu så långt det kan blifva.

— I öfvermorgon, om Gud vill — sade gumman.

Dagen därpå sade linblommorna till hvarandra: — I morgon skola vi falla! Och ingen af dem var sorgsen därför. Det var allt som det skulle vara, deras lif var en gåfva som deras fägring.

Men natten före den dag, när linet skulle skördas, uppstod plötsligt ett starkt åskväder. Stormilen gick som en vält öfver fältet och böjde linstänglarna; slagregnet slog dem till marken, slutligen kom ett fruktansvärdt hagel och krossade i små stycken det nedslagna linet. De blå blommorna kunde icke höra hvarandras afsked i stormens dån, de lågo på marken i floder af regn, som bortsköljde dem eller öfverhöljde dem med jord, men icke voro de sorgsna därför. Döden var för dem en gåfva liksom lifvet. Blott i ett hörn af fältet hördes en bruten, döende linblomma säga till den andra: — Vi fingo icke blifva kläder åt Gud!

— Men jag har drömt det, och för Gud är intet omöjligt — sade gärdsmygen, som gömt sig under en sten på åkerrenen.

— Tack — sade linblomman, och så var det slut med henne.

Grodan hade också gömt sig för haglet under en

trästubbe, men kunde vid dessa ord ej afhålla sig från att titta fram litet och kväka: — Högfärd och grannlåt! Högfärd och grannlåt! Mullvaden hade sitt hål nära gärdsmygens gömställe och kunde ej heller motstå frestelsen att sticka fram sitt hufvud ur hålet. — Högfärd och lättja! Högfärd och lättja! — pep han till afsked. Icke förr var det sagdt, innan två stenhårda hagel, stora som dufägg, nedslogo, det ena på grodans breda nos, det andra på mullvadens pipande näbb. Där lågo de båda, sträckte ut benen och hade ingenting mer att säga om sin nästa i denna världen.

Gubben och gumman hade vaknat af det förskräckliga åskvädret. När detta saktat sig och solen gick upp, beslöto de att gå och se på sitt linfält. Där var allt härjadt, krossadt, i grund förstördt, som hade ett berg rullat fram öfver det nyss så blomstrande fältet. Gumman stod bestört, gubben vred sina händer. — Mitt sköna lin, mina händers verk, min skicklighets ära och mina mödors lön, allt, allt är förbi, och vi äro bragta till tiggarstafven!

— Var icke ledsen, far — sade den fyraåriga gossen, som följt sina föräldrar. — Jag hör någon där långt borta på andra sidan af fältet säga: Vi skola ännu blifva kläder åt Gud.

— Det är omöjligt — suckade gubben. — Hvarken Gud eller människor kunna numera göra kläder af detta förhärjade fält.

— Låt oss se åt — sade gumman. — Gossen hör hvad vi icke kunna höra.

De företogo sig en besvärlig vandring öfver det ödelagda fältet. Jorden var upprifven, störtbäckarna hade gjort djupa fåror i marken, högar af osmälta hagel lågo ännu kvar bland sköflade stjälkar af de forna lin-

stänglarna. Slutligen fanns ett linstrå upprätt och oskadadt vid utkanten af fältet, där floden och hagelstormen hejdats af den nära liggande skogen. Huru gubben och gumman sökte, funno de ännu här och där en kvarstående linstängel, och på några sutto ännu blommorna kvar. Många var det icke; de räknade dem och funno dem vara åttiofyra.

— Ack, jag olycklige, fattige man — klagade gubben; — på mitt sköna fält stodo mer än hundratusende raka, höga, smidiga linplantor, och nu äro där åttiofyra kvar! Gif dem åt svinen, mor, gif dem åt svinen! Hvad skola vi göra med dessa usla kvarlefvor?

— Jag vill likväl bärga dem — svarade gumman. — Kanske kunna de blifva en liten fattig klut åt vår yngsta gosse, som ligger i vaggan.

Gumman bärgade linstänglarna, blötte dem, bråkade dem, häcklade och borstade dem, som man brukar göra, och fick på detta sätt en ganska liten, tunn bunt af det längsta och mjukaste lin, som icke hade annat fel, än att det förslog till så litet. Därefter spann hon linet, härfvade och refvade det, spände ränningen i väfstolen, väfde inslaget i ränningen och fick, till sin förundran, icke en liten klut, som hon väntat, utan en stor, skön och mjuk linda för yngsta gossen. Det var alltför märkvärdigt att se, huru dessa åttiofyra linstrån liksom uttänjdes och fördubblades under hennes händer.

Gumman tyckte om fint, hvitt linne, därför utlade hon sin lilla fina väf att blekas på gräset. Hvit blef den, ja, så glänsande hvit, att gumman aldrig sett maken: man kunde tro den vara väfd af solsken eller åtminstone af det finaste hvita silke. — Se hvad vi likväl fått af det förhärjade fältet! — sade gumman till gubben.

— Det är visst något att tala om! — knotade gubben. — Vi skulle ha fått fyrtioåtta skjortor från fältet, utom alla de väfvar vi kunnat sälja i staden.

Linet var nu färdigblekt, gubben gick vresig bort, och gumman upptog väfven från bleket, när en äldre man kom gående långs vägen, ledande en åsna, på hvilken satt en ung kvinna med ett litet barn, insvept i fårskinn. De stannade vid den fattiga stugan för att vederkvicka sig efter en lång resa i solhettan, och den unga kvinnan sade till gumman: — Det är en vacker liten väf; till hvad skall den användas?

Gossen, som låg i gräset bredvid vägen, svarade: — Väfven är spunnen af lin, och linet sade, att det skall blifva kläder åt Gud.

— Gif då din väf åt mitt lilla barn! — sade den unga kvinnan med en förunderligt hög och oskyldig blick.

Gumman blef högeligen förvånad. Den främmande kvinnan var mycket ung, hon var själf nästan ett barn, mycket enkel och helst visst icke rik, när hon reste så anspråkslöst på en åsna, men så fattig såg hon ej ut, att hon skulle begära allmosor vid vägen. — Har ditt lilla barn ingen linda? — frågade gumman.

— Nej — sade kvinnan — det har haft en linda, men vi ha förlorat henne. Vi måste fly midt i natten för elaka människor, som ville döda mitt lilla barn.

Gumman såg på den silkesfina väfven och tänkte på sin egen lilla gosse, som skulle sofva så varmt däri. Men fastän den främmande unga kvinnan såg ut som ett oskyldigt barn, var där likväl hos henne någonting, som liknade en drottning, hvilken befaller och genast blir åtlydd. Gumman fördristade sig icke att göra flera frågor. — Vi hade ett skönt linfält — sade hon — och jag lofvade i mitt hjärta att gifva något däraf åt de

fattiga. Denna lilla väf är allt hvad vi fått af linfältet, men ditt lilla barn kan ej resa utan en linda, jag är glad att få gifva dig den! Linet har ju sagt att det skall blifva kläder åt Gud, och jag vet, att den, som gifver åt de fattiga, de olyckliga och de förföljda, han lånar åt Gud.

— Det är sant — sade den unga kvinnan, och åter sken ur hennes öga en sådan oskyldig höghetsblick, som man sällan ser lysa ur ett människoöga. — Jag vill önska dig något igen: ditt nästa linfält skall gifva hundradefaldt skörd, och ditt lilla barn, som gifvit sin linda åt mitt barn, skall aldrig frysa i världen.

— Detta kan endast Gud gifva — sade gumman betänksamt.

— Ja — sade kvinnan — jag gifver intet, jag beder och får. Vill du se mitt barn, som mottager ditt barns linda?

Det ville gumman, och hon fick se det främmande barnet, klädt i den nya lindan. Barnet såg på henne med en ännu mycket djupare blick än moderns; det förekom gumman som såge barnet tvärtigenom henne. Och när lindan framräcktes, vecklade lindan sig själf kring barnets kropp.

— Tror du nu, att ditt barn aldrig skall frysa i världen? — frågade henne den unga modern.

— Jag tror ditt ord — svarade gumman. — Hon visste ej själf, hvarför detta med ens blef för henne alldeles visst.

— Farväl — sade den främmande — vi måste nu fortsätta vår långa resa.

Vägen söderut slingrade sig uppför en bergsluttning. Gummans ögon följde de resande, så länge hon kunde se dem. När de uppnått höjden och deras

gestalter aftecknade sig mot den blå himmelen, förekom det gumman, som vore kvinnan och barnet omgifna af ett ljust sken.

— Hvad ser du på? — frågade gubben.

— Jag undrar, hvilka de resande voro — svarade gumman. — När de redo förbi det höga cederträdet därborta, bugade sig trädet för dem så djupt, att dess topp nästan vidrörde marken.

— Det måtte ha varit af blåsten — menade gubben.

— Nej, nu är så lugnt, att icke ett löf röres. Jag kan undra hvilka de voro.

Gubben skrattade. — Har du aldrig förr sett folk, som stryker landet omkring? Se åt, att de ej tagit något olofligt med sig. Jag ser icke till väfven, som nyss låg på bleket.

— Den gaf jag till linda åt det främmande barnet.

— Hvad? Har du bortskänkt den enda väf, det enda vi fått från vårt sköna linfält? Är det förståndigt af en moder att låta sitt eget barn frysa för att värma en annans?

— Vårt barn skall aldrig frysa.

— Hvad är detta för enfaldigt prat? Aldrig har jag trott, att en så klok gubbe som jag skulle ha en så vettlös gumma.

* * *

Efter den dagen förgingo två år. Barnen växte, den äldre gossen förlorade sin sköna konst att höra naturens röster tala, men den yngre gossen fick i hans ställe samma gåfva. Det var något besynnerligt med detta yngsta barn, att det aldrig frös. Vintervinden kom stundom isande kall från bergen, alla sökte skydd mot

kölden, men den lilla gossen satt halfnaken utanför stugan och hade godt och varmt som i skönaste sommar. — Det är en rask pojke, den där — sade gubben. — Det blir karl af honom, det har han af far sin.

Gubben hade nu sått ett nytt linfält, det växte härligt, och hela familjen hade gått ut att se linet blomma. Den lilla gossen hade nyss börjat tala, men hans tal var ett joller, som endast modern förstod. — Hvad är det han säger? — frågade gubben, medan de sutto på åkerrenen och fröjdade sig åt det blomstrade fältet.

Gumman svarade: — Han berättar, att linblommorna säga till hvarandra: — Våra systrar ha blifvit kläder åt Gud.

Gubben blef misslynt: — Är det icke åter den gamla historien? Nu får man se, att nästa natt kommer det ursinniga åskvädret och förstör hela frukten af min möda och skicklighet.

Men där kom intet åskväder. Linet bärgades oskadadt och gaf frukt hundradefaldt, ja dubbelt mer än den skörd, som förra gången blef så bedröfligt förhärjad. Då sade gubben: — Det är ju det, som jag alltid har sagt. Man skall dika så djupt och plöja så skickligt, att ovädret ej får någon makt med grödan. Hade jag ej nu varit så klok och omtänksam, hvem vet hur det gått?

— Gud gifver växten — anmärkte gumman.

— Ja, och så hjälpa vi till — småskrattade gubben. — Men hvem kommer åter därborta på landsvägen? Är det icke en man, som leder en åsna vid tygeln? Och på åsnan sitter en ung kvinna med ett barn i sin famn.

— Det är de samma, som rastade hos oss för två år sedan. Då färdades de från norr till söder, men nu färdas de från söder till norr. Ser du? Nu böjer sig åter det höga cederträdet ända till marken.

— Jaså — sade gubben — äro vi åter där med den gamla vidskepelsen? Jag går till stallet, du kan taga emot landsvägsfolket. Men se åt, att de icke denna gång snatta dina väfvar från bleket!

De resande stannade, nu som förra gången, vid stugan för att vederkvicka sig efter den ansträngande färden. Kvinnan, som liknade ett barn och en drottning, förde sin lilla gosse till gummans yngre gosse och lät dem leka med hvarandra. Då hade gummans gosse en hård brödkant och gaf brödkanten åt den främmande gossen.

— Har din gosse frusit? sade kvinnan till gumman.

— Nej, frusit har han icke — svarade gumman — men väl har han stundom hungrat. Vi äro fattigt folk, som lefva af linodling, men det lönar sig icke alltid så väl som i år. Kära fru, du som lofvar Guds löften, vill du icke gifva min gosse den gåfvan därtill att aldrig hungra?

— Jag är Guds tjänarinna och kan icke lofva, endast bedja och få — sade åter den unga kvinnan med drottningsblicken. — Gärna ville jag bedja om rikligt bröd för din gosse i världen, ty han har gifvit mitt barn sin enda brödkant. Men allt är icke nyttigt för oss. Mitt barn har frusit och hungrat, fastän alla sköna kläder på jorden velat värma honom och alla rika sädesfält erbjudit honom sitt bröd. Jag vill utbedja åt din gosse en större gåfva: han skall hungra och törsta efter rättfärdighet.

Gumman förstod icke detta, men hon neg och tackade, ty hon gissade, att det var något välment.

— Vi vända nu åter till vårt hem — sade kvinnan; — ty de som stodo efter mitt barns lif äro döda. Vill du gifva mig en drick vatten ur källan, innan vi resa?

— Dig ville jag gifva det ädlaste vin, som växer på jorden — svarade gumman och frambar dryckesstopet. — Kära, säg mig ditt namn till en hågkomst!

— Man kallar mig *jungfru Maria* — sade den unga kvinnan med sin obeskrifliga blick af höghet och oskuld. — Bed för mig, och jag skall bedja mitt barn för dig!

Florios och Unda Marinas sagor.*

1. Guldflugan.

(Florio berättar.)

Vet du myrornas vägar och ekorrns fjät?
Har du knypplat en maska i spindelns nät?
Har du sett mina bin på akacieblom,
säg, och känner du älfvornas stränga dom?

Liten fluga hon glänste med vingar af guld.
— Lilla fluga — sad' getingen, var mig huld!
— Nej, jag tackar — sad' flugan, ett bi är min vän!
Då stack getingen flugan, adjö med den!

När då månen sken klar på den daggiga dal,
var en domstol församlad i älfvornas sal,
och den brottsliga getingen dömdes att dö,
och så stack honom biet ihjäl och adjö

* I Läsning för barn, tredje boken, omtalas huru skogskonungens yngste son, prins Florio, och hafskonungens yngsta dotter, Unda Marina, berättade turvis sagor för hvarandra vid hafsstranden. Röda klippan vid Hasselviken har lyssnat på dessa sagor och behållit några i minnet.

Men guldvingade flugan begrofs i ett skal
af förvissnade löf uti älfvornas dal.
Alla myggor, de sjöngo en sorgelåt,
den beskedliga daggen grät ängen våt.

2. Den röda flaggan.

(Unda Marina berättar.)

Det var stormande glädje i vågornas sal,
när sydvästen han bjöd mina systrar till bal,
och de dansade ystert, de jagade vildt.
Då stod där på en klippa en sjuårs pilt.

Han var käck, han förstod icke sorg och nöd,
och i handen han svängde en flagga röd.
— Tappra våg — sade gossen — nu leka vi krig;
storma fästet och röfva min flagga från mig!

Det vardt mummel och tummel i vågornas svall,
och de sprungo, de fräste mot klippans vall,
men med krossade hufvuden föllo de ner;
och den hurtige pilten, han log dess mer.

Då kom störtsjön så hvit som ett berg af snö,
med ett språng var han högt öfver klippans ö,
och jag såg icke pilten då mer, jag såg
blott en trotsig röd flagga, som flöt på våg.

3. Lejonet.

(Florio.)

O, mitt lejon, mitt lejon! . . . Du skulle en gång
ha sett i Sahara dess väldiga språng!
Det var ädelt och stolt, när dess bana var ung,
det var tigrarnas buse och öknens kung.

Den föraktade pantern, som låg i försåt,
och den fege schakalen, som följde dess stråt,
det slogs, lejon mot lejon, vid bergens brant,
och det fällde den starkaste elefant.

Det var då. Sedan gick jag en stad förbi,
och där trängde sig folk kring ett menageri.
Jag såg lejonet där, som var öknarnas skräck,
och som nu var den stojande hopens gäck.

Utan klor, utan tänder och fångadt i grop,
nu det krökte sin rygg för den sorlande hop.
Dess behärskare stod där med glödjärn och spö.
— O, mitt lejon, mitt lejon, långt hellre dö!

Det förnam mina ord, och det lyssnade matt.
— Är du lejon och kan icke stupa gladt?
Säg, hvad är då ett lif, så i kedjor smidt?
Och hvad är väl ett lif så af skam som ditt?

Mina ord de fördubblade hopens skratt,
ty nu skulle ju lejonet hoppa katt,
och sitt spö höjde föraren än en gång . . .
Men då krökte sig lejonet snabbt till språng.

Och det sprang på sin bödel; dess ram föll tung,
än en gång var mitt lejon Saharas kung.
Och med blödande sår sin tyrann det slog,
såg med bristande blick på mig och dog.

---

4. I hafvets djup.

(Unda Marina.)

Jag har ridit en gång på den frustande hval
i de blå oceanernas djupaste dal,
där allt lefver i natt och allt dör utan ljud;
och likväl äfven där, äfven där bor Gud.

Vid de hisnande, mörka, förfärliga berg,
på en botten af slam, utan form eller färg,
gå ofantliga drakar beständigt på rof
att uppsluka de offer, dem hafvet begrof.

Det var tyst, det var mörkt, ej ett sken, ej en röst;
de omätliga djupen beklämde mitt bröst.
Då var något i mörkret, som sjönk vid min fot,
och jag tog det förundrad i armarna mot.

Jag förnam huru glupska, osynliga troll
ville sluka mitt fynd, som jag bar i behåll.
Jag red häpen tillbaka till vågornas brus,
och jag andades luft och jag skådade ljus.

Se, då höll jag ett drunknande barn på min arm,
liten älskelig flicka. Än slog hennes barm,
och där fläktade lif på den bleknande läpp;
jag förstod, att hon föll från ett seglande skepp.

Och hon sjönk, och hon sjönk, men hon skulle ej dö.
Där jag dykade upp, var en blomstrande ö,
och jag kysste mitt barn mellan ros och viol,
och det vaknade upp i Guds strålande sol.

Men långt, långt som en prick i det blånande haf
flög ett segel för vind öfver böljornas graf,
och där stod en förgråten, en sörjande mor
och såg ned uti hafvet, där skeppet for.

— Käre skeppare, fira din slup till en kryss,
ty min flicka har fallit i sjön helt nyss!
— Och hvart skall jag då kryssa med bräcklig slup,
när den sjö, där vi segla, är en mil djup?

Vid de talade, flöt jag till skeppet fram,
och ett leende barn öfver vågen sam.
— Slupen ut! Barnet låg i sin moders famn,
och då hörde jag djupen lofsjunga Guds namn.

5. Källan.

(Florio.)

Har du sett mina fästen i Tavastland,
mina ljusblåa berg öfver skogens rand,
där det rosiga molnet hvar morgon står
och där nordan om kvällen till hvila går?

Där är fura i dalen och kornblå sjö,
och i sjön är den fagraste blomsterö.
På den ön är en grotta med pelargång
och i grottan en källa med vattensprång.

Men vid källan där sitter med snöhvitt hår
en förvissnad prinsessa om hundra år.
Hon betraktar de sorlande vattnens fall,
och hon räknar hvar droppe af klar kristall.

Hon var aderton år, när med svärd i hand
hennes riddare ryckte i fält för sitt land,
och hon lofvade vänta sin fästeman
rätt så länge en droppe ur källan rann.

Mina fästen, de blåna i fjärran ljus,
och min grotta, hon dallrar vid insjöns brus,
men allt droppar min källa och droppar igen,
och prinsessan hon väntar och räknar än.

6. Töckenöarna.

(Unda Marina.)

Har du sett mina klippor i Östersjön,
mina skimrande öar i böljan grön,
hur de stiga i töcknen en afton sen,
hur de sjunka en morgon i solens sken?

Och de undrande barnen på stranden stå:
— Låt oss ro, låt oss ro till de öar blå!
Det är icke så långt öfver vattnens bro,
det är icke en mil att i afton ro.

— Och hvad gifver min flicka, om jag ror dit
och dig hämtar från töcknen en blomma hvit?
— Jag vill gifva min rödaste ros för den,
men min gosse skall komma till morgon igen.

Glada gossen, han rodde till töcknens land,
medan barnen, de väntade tyst på strand.
Och de väntade, väntade natten om,
men den väntade båten ej återkom.

När jag sam där i går öfver hafvets våg,
i de blånande töcknen, en båt jag såg,
och där rodde en gammal, gammal man,
men så långt ifrån målet ännu var han.

Charles Gordon.

Har du läst om en underbar hjälte, som står ensam i vår tid och som blifvit föremål för en beundran, hvilken han aldrig sökt?

Han var en engelsman, som älskade och tjänade sitt fädernesland, älskade och tjänade hela mänskligheten men öfver allt annat älskade och tjänade sin Gud. Han var en kristen hjälte, som beständigt visste sig stå under Guds allsmäktiga hand och därför fruktade ingen fara.

Till sitt yttre var han en liten, spenslig man med ljust hår, milda blå ögon och ett uttryck af godhet i hela sitt väsen. Men inom denna oansenliga yttre gestalt, som mera liknade ett barn än en hjälte, bodde en järnvilja, en fältherres snille och det mest oförfärade mod. Han kunde vara fruktansvärd, denne milde man, och hans blick, som ofta syntes så drömmande vek, kunde tämja lejon.

Charles Gordon härstammade från en krigaresläkt och blef själf en krigare. Han var den fjärde bland elfva syskon, svag och sjuklig i sina växande år. Hans studier vid krigsakademien visade inga utmärkta betyg; man väntade icke mycket af denne gosse. När han var

tjugutvå år gammal, utbrast det stora kriget under kejsar Nikolais sista tid mellan Ryssland på ena samt England, Frankrike, Turkiet och Italien på andra sidan. Där fick Gordon i löpgrafvarna vid Sebastopol visa hvartill han dugde. Där ingen vågade sig fram i det värsta kulregnet, där stod Gordon lugn med sin kikare för att utspana fiendens rörelser. Han var ingenjörofficer; det är mycket möjligt, att äfven finnar skjutit på honom, ty många finska officerare tjänade vid den ryska armén i Sebastopol.

England hade sin hand med öfverallt i världen. Gordon hade tjänat en tid i västra Asien, när han 1860 skickades till Kina, som då låg i krig med England. Kina besegrades, men Gordon stannade kvar efter fredsslutet och fick sin regerings tillåtelse att tjäna den kinesiske kejsaren. Han hade genomrest största delen af Kinas ofantliga område, när han 1863 utnämndes till öfverbefälhafvare för detta lands hela krigsstyrka vid kufvandet af ett fruktansvärdt uppror, som sträckte sig öfver halfva riket. Inom nitton månader hade han besegrat dessa grymma rebeller, Taipings, som ingen kunnat emotstå; räddat riket och många hundratusen människor från undergång. Kejsaren af Kina öfverhopade sin räddare med skatter och ärebetygelser. Gordon skulle nu blifva kejsarens närmaste mandarin, men han afslog alla skatter och areställen, han återvände som en fattig kapten tillbaka till England. Som minne från Kina hemförde han blott en stor guldmedalj, som där präglades till hans ära, och några fanor, som han i striden eröfrat från rebellerna. De betydde ej mycket för honom; han föraktade triumfer och människors pris. Guldmedaljen sålde han en dag, när han var utan penningar och ville hjälpa en olycklig; fanorna skänkte han åt några gossar, som han underhöll och själf undervisade i sin lilla för

dem inrättade skola vid stranden af Themsen. Detta var hans lyckligaste tid; han höll af dessa gossar och skickade ut dem att blifva duktiga sjömän.

Sedan var han en tid engelsk konsul vid Donau, hade avancerat till öfverste och skickades att utrota slafhandeln i öfra Egypten. Det var ett svårt stycke arbete, ty de roflystna araberna jagade negrer som vilda djur och sålde dem sedan med stor vinst till slafvar. I två år var Gordon guvernör öfver det vida ökenlandet Sudan vid Nilens öfre lopp, gjorde en ände på slafhandeln och införde fred och rättvisa bland denna olyckliga befolkning, som dittills på det grymmaste utplundrats af egyptier, araber och turkar.

Men slafhandlarna hade medhåll bland Turkiets paschar och ställde så till, att Gordon blef återkallad 1879. Nu skickades han än till Indien, än till Kapkolonien. För en tid fick han draga sig tillbaka till närheten af Jerusalem och där studera bibeln i ensligt lugn — denna kära bibel, som han medförde öfverallt på sina långa resor. Men nu blef i Egypten ett farligt uppror, och en falsk profet, som kallade sig Mahdi, Muhameds efterföljare, eröfrade största delen af det olyckliga Sudan, hvilket efter Gordons afresa återfallit i det förra eländet. England tog herraväldet i Egypten, slog rebellerna och skickade Gordon ånyo till Sudan.

Gordon lydde icke ogärna, emedan han förbarmade sig öfver det olyckliga landet, men han lydde med vissheten att aldrig komma tillbaka. I februari 1884 kom han till Sudans hufvudstad Khartum, där den Blå och den Hvita Nilen sammanflöda. Befolkningen mottog honom som en räddande ängel. Lugn och rättvisa återställdes; Gordon erbjöd allt, som var förenligt med ära och samvete, för att blidka Mahdin. Denne svarade: —

Blif muselman, och jag, profeten, vill skona ditt lif! — Välan — sade Gordon — är du en profet, så befall Nilen att torka ut, kom öfver den torra floden till Khartum, och jag vill mottaga dig!

Mahdin förmådde icke uttorka Nilen, men han inneslöt Khartum med sina araber och negrer, och araberna äro ännu, som de alltid varit, det tappraste, mest dödsföraktande, men också mest fanatiska folk. De anryckte under stridsropet: det finnes blott en Gud, och Mahdin är hans profet! Gordon mottog dem så, att de gång efter gång återvände med blodiga hufvuden. Det blef en lång och förfärlig strid mellan korset och halfmånen. Gordon stod med ett litet antal trogna krigare och med stadens invånare, som gingo i döden för honom, så ensam, så öfvergifven af hela världen, att stundom månader förgingo utan att någon i Egypten eller Europa visste, om han var lefvande eller död. Han stod där med tre eller fyra europeer vid sin sida, med Mahdins anhängare inom och utom staden, utan andra hjälpmedel, än dem han själf visste förskaffa sig. Men han fann råd för allt, han byggde fästen och ångfartyg, tillverkade krut och vapen, anlade minor, som sprängde fienden i luften, gjorde långa ströftåg på floden och anskaffade proviant åt den hungrande staden. Han sof icke mer om nätterna; han betraktade hvar morgon med sin kikare den blå strimman af Nilen åt norr. Han väntade, dag efter dag, i långa veckor och månader, att se röken af engelska ångfartyg, som ilade till hans undsättning. Förgäfves; ingen rök, ingen hjälp; endast de grå krokodilerna visade sina grymma tänder i gyttjan vid flodstranden. Och likväl lydde Gordons korta budskap, som smugglades genom Mahdins läger på små pappersblad af ett frimärkes storlek: »Khartum, all right»; allt väl i Khartum.

Ändtligen den 28 januari 1885, visade sig två engelska båtar, utsända af lord Wolseleys anryckande hjälptrupper, utanför Khartum. De mottogos af en vild eld från kanoner och handgevär. Khartum badade i blod, det var eröfradt af fienden. En förrädare hade den 26 januari i daggryningen öppnat en port för Mahdins lurande skaror; alla Gordons trogna hade, jämte den olyckliga stadens invånare, män, kvinnor och barn, blifvit nedhuggna, och Gordon själf hade delat deras öde. Man vet ej med visshet huru han fallit, blott att han fallit med odödlig ära.

England ville nu gifva många millioner i guld för att återköpa en enda af de månader det försummat för Gordons räddning. Han själf har icke aktat sitt lif värdt en penni. Han var beredd att tjäna mänskligheten, så länge Gud fann det nyttigt för sitt rike på jorden, men hans tjänst var tung, han längtade efter sin frigörelse. Törhända skall just genom hans fall en bred väg för kristendom och civilisation öppnas till det inre af Afrika.

Hvad är den storhet, som gäller för människor? Det är att kunna försaka sig själf för ett ädelt mål. Hvad är den storhet, som gäller för Gud? Det är Kristi rättfärdighet, det är att kunna böja sin vilja under Guds vilja och gifva åt Honom sin ära. Charles Gordon förenade båda dessa storheters mått. Han hade haft lyckan att uppfostras af en gudfruktig moder, och han fruktade ingen fara, därför att han fruktade Gud.

Märk detta, yngling, du som drömmer om hjältars rykte! Det finns intet sant mod och ingen sann ära utan en sann gudsfruktan. Likna däruti Charles Gordon, och du skall blifva, om icke hans ryktes, så dock hans inre och mänskliga storhets vederlike!

Stenografen.

(Yrkesvisa 15.)

Det ord, som jag skrifver,
är fjät af en skata,
som hoppar och klifver
på drifvornas gata.
Det liknar en fluga, som fallit i bläck,
men sedan så tapper
spatserar på papper
och ritar sin vandring i bukter och streck.

Det forsar ur pennan
i strida kaskader,
det rinner ur rännan
i slingrande rader.
Som tonerna trilla ur frökens tangent,
så trilla här orden
som ärter på borden
att färska serveras åt tryckarens pränt.

Ty det må du veta,
höglärda magister,
som fåfängt vill leta
i detta register,

att minsta det streck, som jag slänger till vägs,
har hufvud och fötter,
har blommor och rötter
och skrifver en mening så fort som han sägs.

Det vore för galet,
om skrifvaren ville
flux pränta ut talet
vid landtdag och gille.
Hvad hinner den stackaren? Må jag ej le?
Men se, när han sinkar,
och pustar och blinkar,
då är stenografen hans räddande fe!

Och tänk, när det pratas
i ständernas plena,
då är ej att latas,
när talen de skena,
då sitter jag spikad långt inne på natt.
Ve mig, om jag fumlar!
Hvad är det han mumlar?
Ack, hade jag öronen då som en katt!

En annan kan dundra
som hagel i knuten!
Då blixtrar det hundra-
de ord i minuten,
och pennan af blyerts hon kittlar min hand.
Jag hisnar, jag blandas,
jag törs icke andas...
Ack, vore hvart ord dock ett frö för mitt land!

Urmakaren.

(Yrkesvisa 16.)

Tikitack, tikitack,
du mitt pickande ur!
Är du munter och kvick,
lilla fågel i bur?
Du har brådt, jag förstår,
du har många bestyr,
du är tiden, som går,
du är lifvet, som flyr.

Hvarken dag eller natt
får du sofva i fred,
ty i allvar och spratt
öfverallt är du med.
Du har sopat mitt golf
klockan åtta i dag
och är med klockan tolf
om en kejsares lag.

Du skall väcka Alex
till hans bok klockan sju,
du skall gå klockan sex
med Sofi till en fru;

du skall skynda dig snar
med bror Frans till tant Lis,
ty med tåget hon far
klockan nio precis.

Är det regn, är det frost,
är det fred, är det krig,
är det båt, är det post,
alla fråga de dig,
och det bittraste ord,
som, med ånger förent,
du får höra på jord,
det är ordet: *för sent!*

Men din mästare är
gamle gubben ändå,
där han sitter så tvär
med glasögonen på.
Ty vid minsta sekund,
som du stjäl, lilla tjuf,
är han färdig på stund
med sin mejsel och skruf.

Och han skrattar i mjugg
öfver mänskornas språng,
när han ruckar din kugg
och han styr deras gång;
men han lägger sin ked
som ett bristande band
för den Evige ned,
som bär tiden i hand.

Tikitick, tikitack,
hamra på, lilla smed!
när jag lyss på din knack,
hör jag lifvet gå med.
Hur skall världen se ut,
när jag stanna dig ser?
Ja, när tiden är slut,
finns urmakarn ej mer.

Blomstersäljerskan.

(Yrkesvisa 17.)

Minns du den ljufva
konvaljetiden,
när hvarje tufva
låg grön i siden
och sextonåriga maj stod brud
i blomsterkransar och pärleskrud?

Då skulle hvar gosse bära en sippa i knapphålet och hvar flicka en bukett af liljekonvaljer i hatten. Då var blommornas maknad, alla köpte, alla voro glada att se mig komma med korgen på armen. Men lyckan är ostadig, hågen förändras. Nu, när sommaren lidit längre fram, äro mina blommor ingen nyhet mer. Nu säger man till mig: Är du åter här? Kära, kom igen nästa maj!

Till hvad så skulle
vi blommor bruka,
när hvarje kulle
är blomsterkruka?
Nu trampa vi dina blommor ned
med lätta språng öfver fält och hed.

Ah ja, trampa du mina fattiga blommor; det kommer en dag, när allt vissnar. Då plockar du gärna ett grönt strå mellan de gula löf på en frusen mark. Då vill du betala mer för en blåklocka, än nu för den vackraste ros. Men pytt fick du, då har jag ingen! Trädgårdsmästaren, ja, hvad har icke han, som inbillar sig kunna göra vinter till vår? Tro honom och hans ståltrådsbuketter med pappersomslag! Det är endast vålnaden af den fria, friska naturen — sjuka, halfdöda barn af en instängd luft och en spökande sol. Köp hellre en ängsblomma, medan hon ännu har doft, eller vänta, vänta, vänta...

Bekransa hatten
i maj vid källan!
Men vinternatten
är där emellan,
och sommarsolsken, det är så kort,
det doftar som mina blommor bort!

Köksan.

(Yrkesvisa 18.)

Ingen vet hvad en köksa sliter!
Dagen om står hon vid sin häll,
smakar rätterna, fräser, biter,
bränner tassen på heta spjäll.
Men när herrskapet gått till kojs,
se, då börjar det rätta nojs:
då ha bullarna jäst så feta,
då skall köksan i ugnen peta.

Förr så nöjde sig herrn med gröten,
och »man tager», sad' Kajsa Varg;*
nu, om Hagdahl* ej går i blöten,
kan det hända, att frun blir arg.
Nu studeras här M. Langlet;*
man skall koka sin frikassé
till och med på en gammal toffel,
och af svamp skall man grädda voffel.

Hur jag stafvar igenom pränten,
är där stundom för litet smör,

* Kajsa Varg har skrifvit den äldsta, doktor Hagdahl och Mathilda Langlet ha skrifvit de nyaste och modernaste kokböckerna.

soppan duger ej åt studenten,
biffen är inte riktigt mör.
Kräket var bara skinn och ben,
det vill man jag skall bulta sen!
Lade jag inte lök i spadet?
Hvem kan nosa hur folk vill ha det?

Så blir främmande. — »Mina, Mina,
åtta herrar till klockan tre!
Middagen skall bli af de fina.»
— Snart är klockan ju två. Låt se!
Vi ha strömming, potatismos,
russinsoppa... »Hur kan det tros?
Stek och efterrätt skall det vara!»
— Ja, hvar fås nu de saker rara?

Hvad i världen skall hop jag klotta;
inte kan jag ju steka Frans!
Inte kan jag ju sylta Lotta!
Jag får springa på snurredans,
låna här och så låna där
och få snäsor för mitt besvär.
Om nu hårstrån i soppan flöda,
skall man finna dem grå af möda.

Fjälla abborrar, diska, torka
och få gikt i hvarenda led,
spisa andra och själf ej orka,
det är fattiga köksans sed.
Finns i fähuset också ko,
skall hon sköta den med, kan tro,
och se till, att den lyckligt kalfvar...
Är det skämt eller är det allvar?

Men nog står jag på husets bästa,
har väl också ett muntert ord,
när skorpdegarna barnen fresta
och de mjöla sig vid mitt bord.
— Hjärtandes, lilla rosenkind,
kom och baka en bulle trind!
Baka bullar, som riktigt skina,
och håll litet af gamla Mina!

Innehåll.

